

2010 - 2013 İSTANBUL BÖLGE PLANI

İST

2010-2013
İSTANBUL BÖLGE PLANI

**2010 - 2013
İSTANBUL BÖLGE PLANI**

2010-2013 İstanbul Bölge Planı Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı tarafından
1 Aralık 2010 tarihinde onaylanmıştır.

**İSTANBUL
KALKINMA
AJANSI**

2010 - 2013 İSTANBUL BÖLGE PLANI

PLAN KOORDİNATÖRLERİ

Doç. Dr. Abdülmecit KARATAŞ

Burcu ÖZÜPAK GÜLEÇ

PLANLAMA EKİBİ (Alfabetik sırayla)

Abdurrahman Halis AÇIKGÖZ

Ahmet Tolga KURU

Aşkın AYIK

Duygu TANRIKULU

Esra ÖNCÜL

Gökhan ÇOBAN

Mehmet Hasan BULUT

Mehmet Onur PARTAL

Muhammet Mücteba BEŞLİ

Mustafa KARABAŞ

Seda ATABAY

Serkan KORKMAZ ARSLAN

Süleyman BAYEZİT

Yusuf HARTAVİ

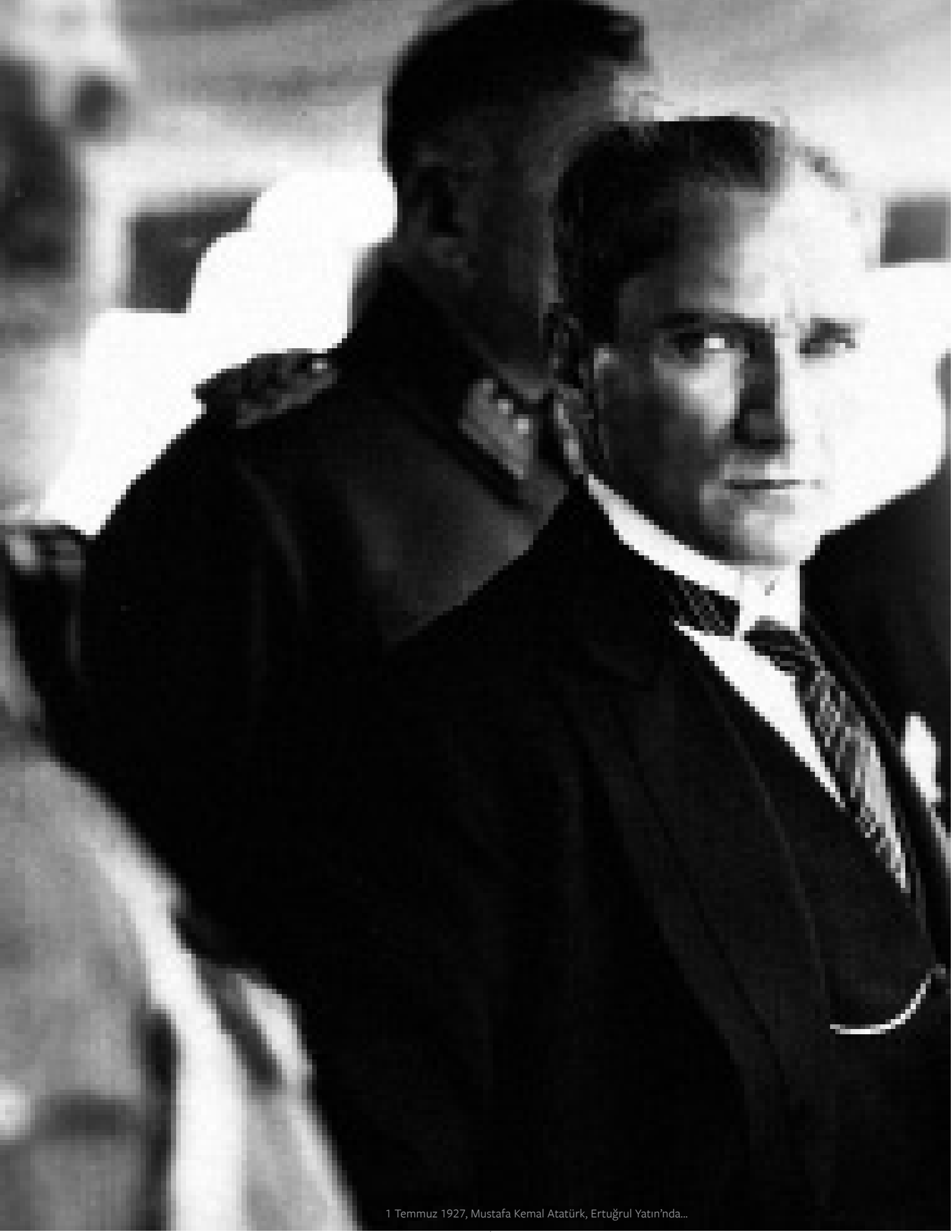
Zekeriya SÖNMEZ

Havaalanı Kavşağı EGS Business Park Blokları B2 Blok Kat: 16 34149 Yeşilköy Bakırköy / İSTANBUL

T: +90 212 468 34 00 F: +90 212 468 34 44

www.istka.org.tr

1 Temmuz 1927, Mustafa Kemal Atatürk, Ertuğrul Yatın'nda...

“İki büyük dünyanın buluşma noktasında, Türk vatanının süsü, Türk tarihinin serveti,
Türk milletinin gözbebeği İstanbul,
bütün vatandaşların kalbinde yeri olan bir şehirdir...”

K. Atatürk

SUNUŞ

Küreselleşme ve bilgi toplumuna geçiş, ekonomik ve sosyal alanlarda hızlı bir değişim ve gelişim sürecini de beraberinde getirmiş, bu dönüşüm kalkınmada yeni bir yönetim modelini gerekli kılmış ve devletin ekonomideki rolünün yeniden tanımlanması ile merkezi planlamadan katılımcılığı ve yerinden yönetimi esas alan bir planlamaya doğru bir geçiş yaşanmaya başlamıştır.

Bu süreçte bölgelerin sosyo-ekonomik gelişme eğilimlerini, yerleşmelerin gelişme potansiyelini ve sektörel hedefleri belirlemek üzere hazırlanan bölge planları ise uzun zamandır eksikliği hissedilen önemli bir ihtiyacı giderecek ve bölgelerin gelişimine ilişkin kapsamlı bir stratejik çerçeveyi ortaya koyacaktır.

Bu bağlamda, Yönetim Kurulu Başkanlığını yürüttüğüm İstanbul Kalkınma Ajansı koordinasyonunda başta İstanbul Bölgesi'nde yer alanlar olmak üzere; kamu kurumları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler gibi ilgili bütün paydaşların aktif katılım ve katkılarıyla hazırlanan 2010-2013 İstanbul Bölge Planı, İstanbul'un bölgesel gelişimine ilişkin potansiyelinin belirlenmesi ve hayata geçirilebilmesi için gerekli ortak aklın üretilmesi, devam ettirilmesi ve buna ilişkin işbirliği ve eşgüdümün sağlanması açısından büyük bir fırsat teşkil etmektedir.

Giderek hızlanan küreselleşme sürecinde, bir yandan ülkeler içerisinde farklı bölgeler arasındaki gelişmişlik farklarının

azaltılması önemini korurken, diğer yandan da bölgeler ülkelerin küresel rekabetinde kilit roller oynamaya başlamıştır. Türkiye'nin dünyaya açılan kapısı olan İstanbul Bölgesi de özellikle belli başlı metropoliten bölgeler arasında yoğunlaşan küresel rekabette sahip olduğu potansiyeli kullanarak ülkenin sosyo-ekonomik dönüşüm ve gelişiminin sürükleyicisi olmaya devam edecektir. Bu doğrultuda Bölge Planı, Bölgenin kalkınma potansiyelini küresel ve ulusal olarak stratejik bir perspektifle ele almayı, sahip olunan içsel kaynakların harekete geçirilmesinin yanı sıra gerekli diğer kaynakların bölgeye çekilmesini amaçlamaktadır.

Bu çerçevede, "Kültürel, tarihi ve doğal mirasını koruyan; yüksek katma değer üreten ekonomik faaliyetleri tercih eden; yaşanabilir ve yaşam kalitesini sürekli yükselten kent: İstanbul" Bölge Planı vizyonu ilgili bütün paydaşların katılımı ile belirlenmiştir. Bu vizyona hizmet edecek gelişme eksenleri, stratejik amaç ve hedefler ise yine katılımcı yöntemlerle ortaya konarak Bölge Planı'nda yerini almıştır.

Bölgenin, dolayısıyla ülkemizin de ekonomik ve sosyal gelişiminin şekillendirilmesi açısından stratejik bir öneme sahip İstanbul Bölge Planının hazırlanması sürecinde aktif katkı ve katılımlarını sağlayan bütün çalışanlarımıza ve paydaşlarımıza teşekkürlerimi sunar, Planın uygulama sürecinde de katkı, katılım ve işbirliklerinin devamını temenni ederim.

Hüseyin Avni MUTLU

*İstanbul Valisi
İstanbul Kalkınma Ajansı
Yönetim Kurulu Başkanı*

6	Sunuş
10	Tablolar
10	Haritalar
10	Şekiller
12	Kısaltmalar
16	A. YÖNETİCİ ÖZETİ
24	B. 2010 – 2013 İSTANBUL BÖLGE PLANI İLKELERİ
28	C. 2010 – 2013 İSTANBUL BÖLGE PLANI SÜRECİ
36	D. İSTANBUL BÖLGESİNE GENEL BAKIŞ
38	1. Genel Bakış
40	2. Bölgeye İlişkin Genel Göstergeler
40	2.1 Nüfus ve Demografi
40	2.2 İşgücü ve İstihdam
41	2.3 Sağlık
41	2.4 Eğitim
42	2.5 Ekonomik Göstergeler
42	2.6 Ulaşım
43	2.7 Çevre ve Enerji
47	3. Bölgenin Genel Rekabet Düzeyi ve Yaşam Kalitesi
50	4. Bölgenin Çevre Bölgelerle İlişkisi
52	E. İSTANBUL BÖLGESİ VİZYONU
56	F. GELİŞME EKSENLERİ
72	1. Küresel Rekabet Edebilirlik
72	1.1 Stratejik Amaç ve Hedefler
82	2. Sosyal Kalkınma

83	2.1 Stratejik Amaç ve Hedefler
92	3. Çevresel ve Kültürel Sürdürülebilirlik
93	3.1 Stratejik Amaç ve Hedefler
99	4. Kentsel Mekan Kalitesi
100	4.1 Stratejik Amaç ve Hedefler
106	5. Ulaşım ve Erişilebilirlik
107	5.1 Stratejik Amaç ve Hedefler
114	G. İSTANBUL BÖLGESİ MEKANSAL GELİŞİM ŞEMASI
122	H. BÖLGENİN STRATEJİK AMAÇLARININ ANALİTİK HİYERARŞİK SİSTEM MODELİ İLE ANALİZİ
132	I. FİNANSMAN
136	J. PERFORMANS GÖSTERGELERİ
144	K. KOORDİNASYON, İZLEME VE DEĞERLENDİRME
148	Kaynakça

EKLER

EK-1 MEVCUT DURUM ANALİZİ

EK-2 GZFT ANALİZİ

EK-3 BÖLGENİN STRATEJİK ÖNCELİKLERİNİN ANALİTİK HİYERARŞİK SİSTEM MODELİ İLE ANALİZİ

EK-4 BÖLGE PLANI KATILIM SÜRECİ ANALİZİ

İÇİNDEKİLER

Tablolar

32	Tablo C.1: Faydalanılan Yayınlar
35	Tablo C.2: Tematik Çalıştaylar
44	Tablo D.1: İstanbul Bölgesi'ne İlişkin Temel Göstergeler
78	Tablo F.1: Küresel Rekabet Edebilirlik Üst Ölçekli Planlar
89	Tablo F.2: Sosyal Kalkınma Üst Ölçekli Planlar
96	Tablo F.3. Çevresel ve Kültürel Sürdürülebilirlik Üst Ölçekli Planlar
104	Tablo F.4: Kentsel Mekan Kalitesi Üst Ölçekli Planlar
110	Tablo F.5: Ulaşım ve Erişilebilirlik Üst Ölçekli Planlar
135	Tablo I.1: 2010 Yılı İstanbul Kamu Yatırımları Bütçeleri

Haritalar

39	Harita D.1: İstanbul İli İdari Sınırları Haritası
50	Harita D.2: TR10 İstanbul Bölgesi Çevresinde Yer Alan Diğer İBBS Düzey 2 Bölgeleri
117	Harita G.1: İstanbul Bölgesi Mekansal Gelişme Şeması – 1/100.000 ölçekli İstanbul Çevre Düzeni Planı

Şekiller

31	Şekil C.1: İstanbul Bölge Planı Hazırlık Süreci
34	Şekil C.2: Arama Konferansı Yöntemi
125	Şekil H.1: Karar Konferansı'nda Kullanılan Karar Modeli
125	Şekil H.2: Kriter Öncelikleri
127	Şekil H.3: Ortak Akıl Tarafından Belirlenen Stratejik Amaç Öncelikleri

KISALTMALAR

AAT	Atık Su Arıtma Tesisi
AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
ADNKS	Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
AHY	Analitik Hiyerarşik Sistem
AR-GE	Araştırma Geliştirme
ASKON	Anadolu Aslanları İşadamları Derneği
ATM	Otomatik Para Makinesi (Automated Teller Machine)
AYEDAŞ	Anadolu Yakası Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi
BDDK	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BEDAŞ	Boğaziçi Elektrik Dağıtım A.Ş.
BELBİM	İstanbul Belediyeleri Bilgi-İşlem Enerji Sanayi ve Ticaret A.Ş.
BELTUR	Büyük İstanbul Eğitim Turizm ve Sağlık Yatırımları İşletme ve Tic. A.Ş
BES	Bireysel Emeklilik Sistemi
BETAM	Ekonomik ve Toplumsal Araştırmalar Merkezi
BİMTAŞ	Boğaziçi İnşaat Müşavirlik A.Ş.
BKM	Bankalararası Kart Merkezi
BM	Birleşmiş Milletler
BOTAŞ	Boru Hatları ile Petrol Taşıma A.Ş.
CBS	Coğrafi Bilgi Sistemleri
CEDAW	Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi
CFC	Kloro Floro Karbon
DASK	Doğal Afet Sigortaları Kurumu
dba	A-yüklü Desibel
DHMİ	Devlet Hava Meydanları İşletmesi
DİBS	Devlet İç Borçlanma Senedi
DİE	Devlet İstatistik Enstitüsü
DLHİ	Demiryolları, Limanlar Hava Meydanları İnşaatı Genel Müdürlüğü
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı
DSİ	Devlet Su İşleri

KISALTMALAR

DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization)
DTH	Döviz Tevdiat Hesabı
DTM	Dış Ticaret Müsteşarlığı
EDAM	Ekonomi ve Dış Politika Araştırmalar Merkezi
EDİM	Esenler Dayanışma İyileştirme Merkezi
EDS	Elektronik Denetleme Sistemi
EGM	Emeklilik Gözetim Merkezi
EPDK	Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu
EUROSTAT	Avrupa Birliği İstatistik Ofisi (The Statistical Office of the EU)
FAO	Gıda ve Tarım Örgütü (Food and Agriculture Organization)
FCI	Uluslararası Faktoring Zinciri (Factors Chain International)
FİDER	Finansal Kiralama Derneği
GaWC	Küreselleşme ve Dünya Kentleri Araştırma Ağı
G7	Gelişmiş 7 Ülke (Group of Seven)
GİB	Gelir İdaresi Başkanlığı
GSİS	Genel Sanayi ve İşyerleri Sayımı
GSKD	Gayri Safi Katma Değer
GSMH	Gayri Safi Milli Hasıla
GSYİH	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
GZFT	Güçlü, Zayıf, Fırsat ve Tehditler Analizi
HİA	Hanehalkı İşgücü Anketi
HM	Hazine Müsteşarlığı
IEA	Uluslararası Enerji Ajansı (International Energy Agency)
IMF	Uluslararası Para Fonu (International Monetary Fund)
İETT	İstanbul Elektrik Tramvay ve Tünel İşletmeleri
İAB	İstanbul Altın Borsası
İBB	İstanbul Büyükşehir Belediyesi
İBBS	İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması
İBP	2010-2013 İstanbul Bölge Planı
İDO	İstanbul Deniz Otobüsleri A.Ş.

İDTM	İstanbul Dünya Ticaret Merkezi
İFM	İstanbul Uluslararası Finans Merkezi
İGDAŞ	İstanbul Gaz Dağıtım Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi
İGEME	İhracatı Geliştirme Etüt Merkezi
İGEP	İç Göç Entegrasyon Projesi
İMD	Uluslararası Yönetim Geliştirme Enstitüsü
İMKB	İstanbul Menkul Kıymetler Borsası
İMP	İstanbul Metropolitan Planlama ve Kentsel Tasarım Merkezi
İSBAK	İstanbul Ulaşım Haberleşme ve Güvenlik Teknolojileri San. ve Tic. A.Ş.
İSFALT	İstanbul Asfalt Fabrikaları Sanayi ve Ticaret A.Ş.
İSG	İstanbul Sabiha Gökçen Uluslararası Havalimanı
İSMEK	İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Meslek Eğitimi Kursları
İSO	İstanbul Sanayi Odası
İSÖM	İstanbul Büyükşehir Belediyesi Özürlüler Müdürlüğü
İSPARK	İstanbul Otopark İşletmeleri Tic. A.Ş.
İSTAÇ	İstanbul Çevre Yönetimi Sanayi ve Tic. A.Ş.
İSTKA	İstanbul Kalkınma Ajansı
İSTON	İstanbul Beton Elemanları ve Hazır Beton Fabrikaları San. Ve Tic. A.Ş.
İŞKUR	Türkiye İş Kurumu
İTO	İstanbul Ticaret Odası
İUAP	İstanbul Metropolitan Alanı Entegre Kentsel Ulaşım Ana Planı
JICA	Japonya Uluslararası İşbirliği Ajansı (Japan International Cooperation Agency)
KG	Kilogram
KİPTAŞ	İstanbul Konut İmar Plan Sanayi ve Ticaret A.Ş.
KOBİ	Küçük ve Orta Ölçekli İşletme
KOSGEB	Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
KSS	Küçük Sanayi Sitesi
KTVK	Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı

KISALTMALAR

MİA	Merkezi İş Alanı
MKE	Makina ve Kimya Endüstrisi Kurumu
MKK	Merkezi Kayıt Kuruluşu
MTA	Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü
MÜSİAD	Müstakil Sanayici ve İş Adamları Derneği
MÜYAP	Bağlantılı Hak Sahibi Fonogram Yapımcıları Meslek Birliği
MW	MegaWatts
NATO	Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (North Atlantic Treaty Organization)
OECD	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
OSB	Organize Sanayi Bölgesi
ÖÇKA	Özel Çevre Koruma Alanı
ÖSS	Öğrenci Seçme Sınavı
ÖSYM	Yükseköğretim Kurulu Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi
ÖZİMEK	Özel İdare Mesleki ve Teknik Eğitim Kursları Projesi
PE	BDDK Performans Endeksi
POS	Satış Noktası (Point of Sale)
PwC	PricewaterhouseCoopers
ROA	Vergi Sonrası Aktif Karlılığı (Return on Assets)
ROE	Vergi Sonrası Özkaynak Karlılığı (Return on Equity)
SADEM	Sarıyer Aile Danışmanlık ve Eğitim Merkezi
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
SHÇEK	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
SKKY	Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği
SPK	Sermaye Piyasası Kurulu
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
TBB	Türkiye Bankalar Birliği
TCDD	Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları
TCMB	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

TDİ	Türkiye Denizcilik İşletmeleri A.Ş.
TEİAŞ	Türkiye Elektrik İletim Anonim Şirketi
TEP	Ton Eşdeğer Petrol
TL	Türk Lirası
TMO	Toprak Mahsulleri Ofisi
TNSA	Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması
TOBB	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TRT	Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
TSE	Türk Standartları Enstitüsü
TSPAKB	Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği
TTGV	Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı
TUSKON	Türkiye İşadamları ve Sanayiciler Konfederasyonu
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜGİAD	Türkiye Genç İşadamları Derneği
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
TUIK BG	TÜİK Bölgesel Göstergeler
TÜSİAD	Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği
UGETAM	İstanbul Uygulamalı Gaz Ve Enerji Teknolojileri Araştırma Mühendislik Sanayi Ticaret A.Ş
UNDP	Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (United Nations Development Programme)
UNECE	Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu (UN Economic Commission for Europe)
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UN Educational, Scientific, Cultural Organization)
UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UN Children's Fund)
URAK	Uluslararası Rekabet Araştırmaları Kurumu
USD	ABD Doları (United States Dollar)
VOB	Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası
YHGS	Yaban Hayatı Geliştirme Sahası
YHKS	Yaban Hayatı Koruma Sahası
YPK	Yüksek Planlama Kurulu

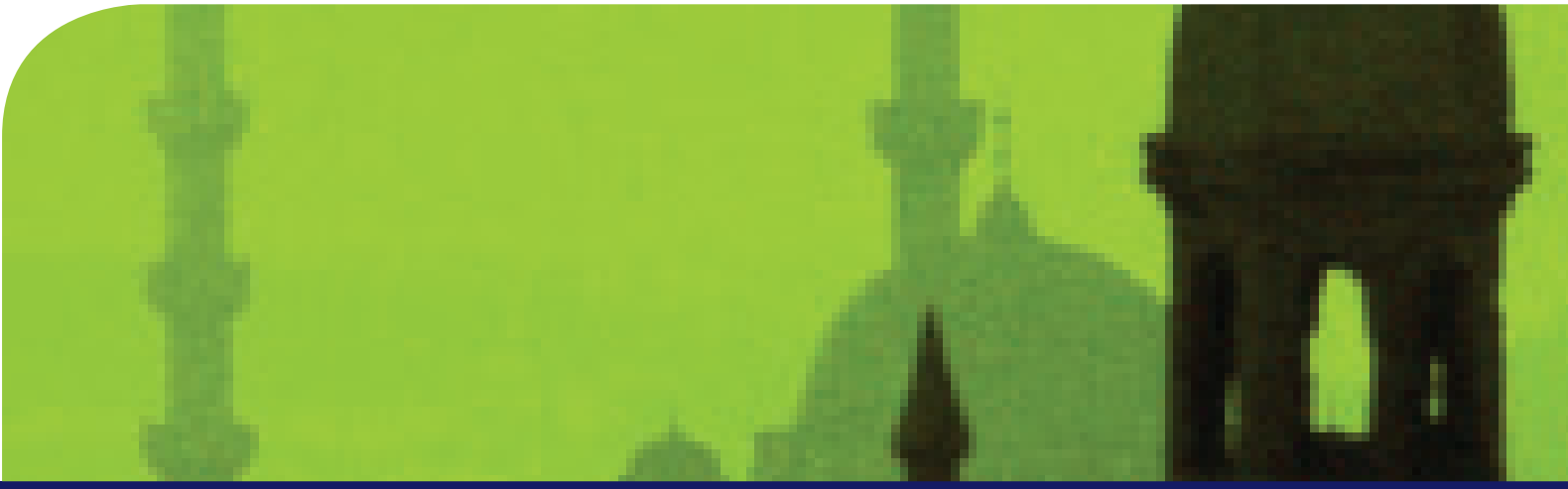

A

İSTANBUL
KALKINMA
AJANSI

YÖNETİCİ ÖZETİ

A

YÖNETİCİ ÖZETİ

İstanbul Bölgesi'nin sosyoekonomik gelişme eğilimlerini, gelişme potansiyelini, öncelikli müdahale alanlarını ve sektörel hedeflerini ortaya koyan 2010-2013 İstanbul Bölge Planı; bölgesel kalkınmanın ve sürdürülebilirliğin, kaynakların etkin ve yerinde kullanımının sağlanmasını hedeflemektedir. Bölge Planı İstanbul Bölgesi'nin sosyoekonomik kalkınmasını sağlamak amacıyla ulusal düzeyde üretilen plan, politika ve stratejiler ile yerel düzeyde yürütülecek faaliyetler arasındaki ilişkiyi belirleyecektir. Bu çerçevede Bölge Planı, başta yerel yönetimler olmak üzere kamu kurumlarının hazırlayacakları stratejik planları da yönlendiren üst ölçekli bir plan niteliğindedir.

2010-2013 İstanbul Bölge Planı 3194 sayılı İmar Kanunu çerçevesinde Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığının 02/07/2009 tarihli ve 2319 sayılı yazısına istinaden, İstanbul Kalkınma Ajansı koordinasyonunda ilgili bütün paydaşların katılımı ve katkılarıyla hazırlanmıştır.

10/11/2008 tarihli ve 2008/14306 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan ve 2009 yılının ikinci yarısından itibaren aktif olarak çalışmalarını sürdüren İstanbul Kalkınma Ajansı, 5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanunda vurgulandığı üzere bölge plan ve programlarının uygulanmasından sorumludur. Bu çerçevede, Ajans yerel potansiyeli harekete geçirmek suretiyle, ulusal kalkınma planı ve programlarda öngörülen ilke ve politikalarla uyumlu olarak bölgesel gelişmeyi hızlandırmak amacıyla faaliyetlerini sürdürmektedir.

İstanbul Kalkınma Ajansı 10/11/2008 tarihli ve 2008/14306 sayılı

Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulmuştur. Genel Sekreteri Ağustos 2009'da atanan İstanbul Kalkınma Ajansı, 12 uzman ve 3 destek personelinin Aralık 2009'da göreve başlamasıyla aktif olarak faaliyete geçmiştir. Bölge Planı çalışmaları daha sonra genişleyerek 16 uzman ve 3 destek personel ile yürütülmüştür.

Ajans koordinasyonunda yürütülen 2010-2013 İstanbul Bölge Planı hazırlık çalışmalarında yerel sahiplenmenin, sürdürülebilirliğin ve etkinliğin sağlanması ve uygulamanın kolaylaştırılması için planlama sürecinin her aşamasında "katılımcılık" ilkesi gözetilmiş; planın stratejik amaç ve hedeflerine ulaşmak amacıyla paydaşların sürece etkin katılımı sağlanmıştır.

Bu doğrultuda Ajans tarafından gerçekleştirilen paydaş analizi kapsamında Bölgedeki paydaşların İstanbul'un sosyoekonomik kalkınması sürecindeki etki ve önemi değerlendirilerek, Plan hazırlık sürecinde kurulacak ilişki planlanmıştır. Bu değerlendirmeler neticesinde başta Ajansın Kalkınma Kurulu üyeleri olmak üzere ilgili paydaşlar ziyaret edilerek, Bölge Planı süreci hakkında bilgilendirilmiş ve sürece ilişkin fikir ve görüşlerinin yanı sıra Bölge Planı hazırlık çalışmalarına girdi oluşturmak üzere paydaşlardan bilgi, belge, rapor ve analiz niteliğindeki çeşitli çalışmalar temin edilmiştir.

Planın ilk bölümünü oluşturan Mevcut Durum Analizi için paydaşlardan temin edilen veri, araştırma ve yayınların yanı sıra literatür taraması yapılarak önceden yapılmış diğer çalışmalarda elde edilmiş bilgiler incelenmiştir. Bu kapsamda, Birleşmiş Milletler Binyıl Kalkınma Hedefleri, Avrupa Birliği Lizbon Stratejisi gibi

uluslararası kaynakların yanı sıra, Dokuzuncu Kalkınma Planı başta olmak üzere ilgili üst ölçekli plan ve stratejilerden; 1/100.000 Ölçekli İstanbul Çevre Düzeni Planı ve 2008 OECD İstanbul Metropolitan Alan İncelemesi gibi Bölgeye ilişkin olarak hazırlanmış çalışmalardan yararlanılmıştır. Söz konusu bilgi ve araştırmalar ile sektörel ve mekansal analizler sentezlenerek veriler güncelleştirilmiş, kapsamlı bir mevcut durum analizi ve GZFT analizi hazırlanmıştır. Durum Analizi sonucunda ortaya çıkan bazı özet bilgilere aşağıda yer verilmektedir.

Avrupa Birliğine uyum kapsamında yürürlüğe giren İstatistik Bölge Birimleri Sınıflandırması'na (İBBS) göre İstanbul, TR1 İstanbul, TR10 İstanbul ve TR100 İstanbul olmak üzere her üç düzeyde de bölge olarak tanımlanmıştır. Bu nedenle, İstanbul Bölge Planı çerçevesinde "Bölge" kavramı her üç düzeyde bölge sınıflandırmasını kapsamakla birlikte, genel olarak TR10 Düzey 2 Bölgesini ifade etmekte olup, diğer bölgelerle karşılaştırmalarda çoğunlukla Düzey 2 bölgeleri ele alınmıştır.

İstanbul Türkiye'nin kuzey batısında, 28° 01' ve 29° 55' doğu boylamlarıyla 41° 33' ve 40° 28' kuzey enlemleri arasında kalmakta olup, TÜİK verilerine göre toplam 5.313 km²'lik bir alanı kaplamaktadır. İstanbul Bölgesi kuzeyde Karadeniz, doğuda Kocaeli Sıradağları'nın yüksek tepeleri, güneyde Marmara Denizi ve batıda ise Ergene Havzası'nın su ayırım çizgisi tarafından sınırlanmaktadır. İstanbul Boğazı, Karadeniz ve Marmara Denizini birleştirmekte; Asya Kıtasıyla Avrupa Kıtasını birbirinden ayırmakta ve İstanbul kentini de ikiye bölmektedir. Doğuda Kocaeli batıda ise Tekirdağ ile sınır olan İstanbul, Marmara Bölgesi'ndeki diğer illerle de yoğun ilişki ve etkileşim içerisinde.

İstanbul Valiliği, İstanbul İl Özel İdaresi ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi başta olmak üzere, 39 ilçe kaymakamlıkları ve belediyeleri, merkezi kamu kurumlarının ve bakanlıkların bölge ve il müdürlükleri Bölgede kamu hizmetlerinin sunumu ve geliştirilmesinde önemli roller üstlenen kurumlardır. Bunların yanı sıra Bölgede yer alan yaklaşık 17.000 faal dernek ve 1.100 vakıf, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'ne (TOBB) bağlı 4 oda ve borsa (İstanbul Sanayi Odası, İstanbul Ticaret Borsası, İstanbul Ticaret Odası ve İMEAK Deniz Ticaret Odası), ihracatçı birliklerinin üst kuruluşu olan Türkiye İhracatçılar Meclisi ve İstanbul Maden ve Metaller İhracatçı Birlikleri, İstanbul İhracatçı Birlikleri ve İstanbul Tekstil ve Konfeksiyon İhracatçı Birlikleri, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğine bağlı 1 oda merkezi, 19 şube ve daha birçok sivil toplum kuruluşu (STK) ve özel sektör kurumları Bölgenin kalkınma sürecinde etkin rol oynamakta ve Bölgenin kurumsal çerçevesini oluşturmaktadır.

Coğrafi özellikleri Bölgenin kentsel gelişiminin ve makroformunun temel belirleyicisi olmuştur. Anadolu ve Avrupa yakalarında kuzeyde büyük oranda orman alanlarının, su havzaları ve ekolojik-biyolojik öneme sahip alanlar ile engebeli bir topografyanın varlığı nedeniyle, yerleşim alanları Boğaz ve Marmara kıyısı boyunca genellikle güneye yönelerek gelişmiştir. Marmara Denizi boyunca, doğu-batı doğrultusunda uzanan bir eksende genişleyen kentin lineer gelişimi Boğaz, Haliç, göller vb. doğal ve yapay eşiklerle parçalanmıştır. 2009 yılı itibarıyla Bölge nüfusunun %62,29'u Avrupa Yakası'nda, %37,71'i ise Anadolu Yakası'nda ikamet etmektedir. Tarihsel süreçte Avrupa Yakası'nda ikamet eden nüfusun oranı azalırken, Anadolu Yakası'nda ikamet eden nüfusun oranı ve nüfus yoğunluğu artmıştır.

Tek merkezli olarak büyüyen İstanbul'da, çeperlerde konut alanları yayılmakla birlikte yeni alt-merkezler oluşturulmamış, hizmet alanları Avrupa Yakası'nda yoğunlaşmış, Anadolu Yakası'nın merkezi ise ekonomik fonksiyonlar açısından yeterince gelişmemiştir. Nüfus ve ekonomik faaliyetlerin merkezde, sınırlı bir alanda yoğunlaşması, gerek doğal kaynaklar üzerinde gerekse kentsel alanda sosyal ve çevresel altyapı üzerinde giderek artan baskı oluşturmuştur. Kentsel fonksiyonlar arasındaki ilişki ve bağlantıların zayıflığı, kentin kentsel eşik alanlarına doğru gelişmesi ve beraberinde getirdiği riskler, sürdürülebilir gelişme alanlarının kısıtlılığı ve mevcut yerleşimlerdeki düşük yaşam kalitesi Bölgenin mekansal gelişimine ilişkin temel sorunlardır.

Bölge, 1950'li yıllarda başlayan ve 1970'lerden itibaren hızlanan bir göç baskısıyla karşı karşıya kalmıştır. Bölge, 2009 Yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) verilerine göre 12.915.158 nüfusu ve 2.314 kişi/km² nüfus yoğunluğu ile Avrupa'da da nüfusu ve nüfus yoğunluğunun en yüksek olduğu bölgelerin başında gelmektedir. Bölgede %17 olan yıllık nüfus artış hızı, %14 olan Türkiye ortalamasının üzerinde olup, Bölge nüfusu Türkiye nüfusunun %17,8'ini oluşturmaktadır. Nüfusun %50,3'ü erkekler, %49,7'si ise kadınlardan oluşmaktadır. Toplam nüfusun %1'i belde ve köylerde, %99'u ise il/ilçe merkezlerinde ikamet etmektedir. Bölge nüfusunun %24,2'si 0-14 yaş aralığında, %70,4'ü 15-64 yaş aralığında, %5,4'ü ise 65 yaş ve üstündedir.

Bölgedeki işgücü yaklaşık 4,5 milyon olup, Türkiye işgücünün %18'ini oluşturmaktadır. İşgücüne katılma oranı toplam %46,7 ve kadınlarda %22,6 olup; her iki oran da Türkiye ortalamasının altındadır. Bölgedeki toplam işsiz nüfus 753 bin olup, Türkiye'deki toplam işsiz nüfusun %21,6'sını oluşturmaktadır. Bu nedenle Türkiye'de %14 olan işsizlik oranı Bölgede daha yüksek olup %16,8

düzeyindedir. Bölgede toplam istihdam oranı %38,2, kadın istihdam oranı da %18,1'dir. 2009 yılı itibarıyla %20 olan tarım dışı kadın işsizlik oranı, %21,9 olan Türkiye genelindeki oranın altında yer almaktadır. Benzer şekilde Bölgede %27 olan tarım dışı 15-24 yaş arası genç nüfus işsizlik oranı da %29,8 olan Türkiye ortalamasının altındadır. Bölgede istihdam edilen nüfus 3,726 milyon ile Türkiye'de istihdam edilen toplam nüfusun %17,5'ini oluşturmaktadır. İstihdam edilen nüfusun sektörlere göre dağılımına bakıldığında ise Türkiye'de sırasıyla %50, %25,3 ve %24,7 olan hizmetler, sanayi ve tarım sektörlerinin paylarının, Bölgede sırasıyla %61,8, %37,9 ve %0,3 olduğu görülmektedir. Buna göre Türkiye geneli ile karşılaştırıldığında Bölgede hizmetler sektörünün yanı sıra sanayi sektörünün de oldukça önemli olduğu görülmektedir.

Nüfus ve nüfus yoğunluğunun oldukça fazla olduğu Bölge, bazı sağlık göstergelerinde Türkiye genelinin altında bir performans sergilemektedir. Bölgede, bebek ölüm hızı ve neonatal (yenidoğan) ölüm hızı Türkiye genelinden daha düşüktür. Türkiye'deki toplam 1.276 hastanenin 201'i Bölge sınırları içerisinde yer almaktadır. Bu hastanelerin toplam yatak kapasitesi ise 32.412 olup, Türkiye'deki toplam hastane yatak kapasitesinin %17,5'ini oluşturmaktadır. Bölge, 10.000 kişi başına düşen hastane yatak sayısında ise, Türkiye ortalamasının altında kalırken, 10.000 kişi başına düşen yoğun bakım yatak sayısında Türkiye ortalamasının üzerinde yer almaktadır. Bölge 1.000 kişiye düşen hekim, diş hekimi ve eczacı sayısında Türkiye ortalamasının üzerinde, hemşire ve ebe sayısında ise Türkiye ortalamasının altında kalmaktadır.

Bölgenin okuryazar nüfus oranı %89,3 ile Türkiye ortalaması olan %87,3'ün üzerindedir. Bölgede %18,44 olan 3-5 yaş arası nüfusta okul öncesi net okullaşma oranı, %26,92 olan Türkiye ortalamasının oldukça altında kalmaktadır. Bununla birlikte, ilköğretim ve ortaöğretimdeki okullaşma oranlarında Bölge Türkiye genelinden daha iyi bir performans sergilemektedir. Bölge nüfusunun kalabalık olmasına bağlı olarak ilköğretim ve ortaöğretimde derslik ve öğretmen başına düşen öğrenci sayıları itibarıyla, Türkiye ortalamasının çok üzerindedir. Bölgede 41 üniversite bulunmakta olup, bu üniversitelere devam eden 294.416 öğrenci Türkiye'deki yükseköğretim öğrencilerinin %16,9'unu oluşturmaktadır. Yükseköğretimde öğretim üyesi ve toplam öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayıları ise Türkiye'de sırasıyla 44,6 ve 17,7 iken, Bölge genelinde 34,7 ve 14,8'dir.

Türkiye'nin ekonomik ve ticari faaliyetlerinin önemli bir bölümünün yoğunlaştığı Bölge, 2006 yılındaki hesaplamalara göre 10.352\$ olan

kişi başına gayri safi katma değerde ve 11.292\$ olarak gerçekleşen kişi başına milli gelirden sırasıyla 6.684\$ ve 8.688\$ olan Türkiye ortalamalarının oldukça üzerindedir. Benzer şekilde Bölgede 5.789\$ olarak gerçekleşen kişi başına ihracat ise 2.824\$ olan Türkiye ortalamasının çok üzerindedir. Bölgede 2009 yılı sonu itibarıyla son 12 aylık dönemde %5,2 olan TÜFE, Türkiye genelinde %6,5 olarak gerçekleşmiştir. BDDK verilerine göre, 2009 yılı sonu itibarıyla, 9.541 olan Türkiye'deki toplam banka şubesinin 2.870'i Bölgede faaliyet göstermekte olup Türkiye toplam banka mevduatının %45'i Bölgede faaliyet gösteren bankalarda kayıtlıdır. Benzer biçimde, 2009 yılı sonu itibarıyla Türkiye'de bankaların kullandığı toplam nakdi kredinin %40'ı İstanbul'daki bankalardan kullanılmıştır. TÜİK verilerine göre 2009 yılında Türkiye genelinde kurulan 44.472 toplam şirket ve kooperatifin 15.839'u ve Türkiye genelinde kapanan 10.395 şirket ve kooperatifin 5.274'ü Bölgede yer almaktadır. 2008 yılı itibarıyla iş kayıtlarına göre Türkiye'de toplam 3.490.786 olan girişimin 819.781'i Bölgede yer almaktadır. Sektörlerin cari fiyatlarla gayri safi katma değer oranına bakıldığında ise hizmetler sektörünün %70,6 oranla Bölgede en ağırlıklı sektör olup, %62,4 olan Türkiye ortalamasının oldukça üzerinde olduğu, Bölgede %29,1 olan sanayi sektörünün payının ise Türkiye ortalaması olan %28,2'ye çok yakın olduğu görülmektedir. Türkiye genelinde %9 paya sahip tarım sektörünün Bölgedeki payı sadece %0,3'tür. Benzer şekilde Bölge, Türkiye'deki toplam işlenen tarım alanının sadece %0,3'üne denk gelen 74.705 hektarlık kısmını barındırmaktadır. Hizmetler sektörünün giderek daha fazla ağırlık kazandığı Bölgede gelişme potansiyeli ve rekabet düzeyi açısından finans, kültür ve turizm, lojistik gibi sektörler öne çıkmaktadır.

Bölge, ulaşım olanakları açısından son derece elverişli bir konumdadır. Bununla birlikte, Bölgenin başlıca sorunları arasında özellikle kent içi ulaşım altyapısının yetersizliği gelmektedir. Halihazırda karayolu ulaşımı şehrin genel ulaşımında %88,8 oranla büyük bir ağırlığa sahip olup, raylı sistemler ve deniz ulaşımının payları ise sırasıyla %4,6 ve %2 ile oldukça düşük düzeylerde kalmaktadır. 2009 yılı itibarıyla Türkiye genelinde toplam motorlu araç sayısının %19'unu oluşturan 2.721.203 motorlu araç ve bunların içerisinde toplam otomobil sayısının %25'ini oluşturan 1.775.335 otomobil Bölgede kayıtlı bulunmaktadır. Bin kişi başına düşen otomobil sayısı Türkiye genelinde ortalama 98, Bölgede ise 137'dir. Bir milyon nüfusta trafik kazası, trafik kazasında ölen ve yaralanan sayıları ise 2008 yılında Bölgede sırasıyla 977, 24 ve 1.490 olarak gerçekleşmiş olup 1.457, 59 ve 2.579 olan Türkiye ortalamalarının oldukça altındadır.

Göçle beraber yaşanan hızlı ve plansız şehirleşme, Bölgede hava, su, deniz, gürültü kirliliği, doğal alanların tahrip edilmesi gibi bir dizi çevresel soruna neden olmaktadır. Bununla birlikte, bazı çevresel göstergeler açısından Bölge Türkiye genelinden daha iyi performans sergilemektedir. 2006 yılı itibarıyla, kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen belediye nüfusunun toplam belediye nüfusuna oranı Türkiye genelinde %87, Bölgede ise %90'dır. Belediyelerde kişi başına temin edilen su miktarı ise Türkiye genelinde 245 litre/kişi/gün iken, Bölgede 190 litre/kişi/gün olarak tespit edilmiştir. Bölgede %81 olan atık su arıtma tesisi ile hizmet verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı, Türkiye ortalaması olan %51'in oldukça üzerindedir. İçme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilen belediye nüfusunun toplam belediye nüfusuna oranı ve içme ve kullanma suyu arıtma tesisi ile hizmet verilen belediye nüfusunun toplam belediye nüfusuna oranı Bölgede %100'e ulaşmış olup, bu oranlar Türkiye'de sırasıyla %98 ve %49 olarak gerçekleşmiştir. Türkiye'de %81 olan katı atık hizmeti verilen belediye nüfusunun toplam nüfusa oranı Bölgede %99'dur.

İstanbul Bölge Planı vizyonu ve gelişme eksenleri, yereldeki paydaşların ve ilgili bazı merkezi kurumların katılımı ile gerçekleştirilen kapsamlı bir Arama Konferansı ile belirlenmiştir. 28 Temmuz 2010 tarihinde düzenlenen Arama Konferansı'na; kamu, özel sektör, üniversite, yerel yönetim ve sivil toplum kuruluşlarını temsilen 187 paydaş katılım sağlamıştır. Taslak mevcut durum analizi özeti ile GZFT analizi konferans öncesinde paydaşlarla paylaşılmıştır. Ortak akıl yaratmayı amaçlayan katılımlı bir planlama metodolojisi olan Arama Konferansı'nın ilk bölümünde; İstanbul'un kalkınmasına ilişkin vizyon çalışılmış, ikinci bölümünde ise gelişme eksenleri ve öneriler geliştirilmiştir. Arama Konferansı sonucunda katılımcılar tarafından belirlenmiş olan İstanbul Bölgesi vizyonu;

“Kültürel, tarihi ve doğal mirasını koruyan; yüksek katma değer üreten ekonomik faaliyetleri tercih eden; yaşanabilir ve yaşam kalitesini sürekli yükselten kent: İstanbul” dur.

Arama Konferansı'nda geliştirilen vizyon ve paydaşlar tarafından önerilen stratejik amaç ve hedeflerin kapsamı doğrultusunda, Ağustos ve Eylül 2010 tarihlerinde “Ekonomik Dönüşüm”, “Sosyal Yapı ve Kalkınma”, “Kültür ve Turizm”, “Afet Yönetimi ve Kentsel Dönüşüm”, “Ulaşım ve Lojistik”, “Çevre” ve “Yönetim ve Planlama” olmak üzere 7 konu başlığında Tematik Çalıştaylar düzenlenmiştir. Arama Konferansı'nda belirlenmiş olan gelişme eksenleri ve önerilerin tartışıldığı ve stratejik amaçlar ile hedeflerin belirlendiği bu çalıştayların moderasyonu, konu başlığında uzman bir paydaş

tarafından yapılmış ve çalıştay oturumlarının her birine 10 ile 30 arasında değişen sayıda paydaş katılmıştır. Çalıştaylarda tutulan kayıtlar etkinlik notuna dönüştürülerek Ajans web sitesinde yayınlanmış ve katılımcılar başta olmak üzere, tüm paydaşların görüş ve katkılarına açılmıştır. Çalıştaylarda uzlaşmaya varılan hususlar Ajans tarafından yürütülen teknik çalışmalar ile birlikte değerlendirilerek İstanbul Bölge Planı için girdi oluşturmuştur.

Katılımcı bir süreçle ortaya konan stratejik amaçların değerlendirilmesi ve önceliklendirilmesi amacıyla 21 Eylül 2010 tarihinde 228 paydaşın katıldığı bir Karar Konferansı düzenlenmiştir. Karar Konferansı, Analitik Hiyerarşi Yöntemi olarak adlandırılan, sistem düşünüşü ve grup dinamiği teorilerine dayandırılarak geliştirilmiş katılımlı bir karar verme metodolojisine dayanmaktadır. İstanbul Bölge Planı'na girdi teşkil edecek stratejik amaçların netleştirildiği Karar Konferansı'nın ana gündeleri, Temmuz ayında gerçekleştirilen Arama Konferansı ve Ağustos-Eylül aylarında gerçekleştirilen tematik çalıştayların sonuçları dikkate alınarak oluşturulmuştur. İki ana bölümden oluşan Konferansın ilk bölümünde önceliklendirmede kullanılacak kriterler değerlendirilirken, ikinci bölümde ise söz konusu kriterler kullanılarak İstanbul'un kalkınmasına yönelik stratejik amaçlar değerlendirilmiştir.

Katılımcı bir süreç sonucunda hazırlanan 2010-2013 İstanbul Bölge Planı gelişme eksenleri ve stratejik amaçları aşağıda yer almaktadır.

2010-2013 dönemini kapsayan İstanbul Bölge Planı'nın sağlıklı bir şekilde hayata geçirilmesi, ortak akıla ulaşmaya amaçlayan katılımcı bir yöntemle ortaya konan gelişme eksenleri, stratejik amaç ve hedeflerin uygulama sürecinde de yine yerel ve ulusal ilgili bütün paydaşlar tarafından sahiplenilmesi, bu kurumların başta stratejik planlama çalışmaları olmak üzere bütün çalışma ve yatırımlarının yanı sıra sahip oldukları kaynakların bu doğrultuda kullanılması ve önceliklendirilmesini gerektirmektedir. Bu amaçla, İstanbul Kalkınma Ajansı, Bölge Planı'nın hazırlık sürecinde sergilediği katılımcı süreci uygulama sürecinde de devam ettirecek ve söz konusu kurumlar arasında gerekli işbirliği ve eşgüdümü etkin bir şekilde gerçekleştirecektir.

2010-2013 İSTANBUL BÖLGE PLANI GELİŞME EKSENİ ve STRATEJİK AMAÇLARI

GELİŞME EKSENLERİ	1 KÜRESEL REKABET EDEBİLİRLİK	2 SOSYAL KALKINMA	
STRATEJİK AMAÇLAR	<ol style="list-style-type: none">1.1. Hizmetler sektörünün geliştirilmesi ve ekonomideki ağırlığının artırılması1.2. Sanayide yüksek katma değer üreten ve ileri teknolojileri kullanan bir yapının desteklenmesi1.3. İstanbul Bölgesi'nin bilim ve teknoloji üssü haline getirilmesi1.4. İşgücü niteliğinin yüksek katma değer üreten ekonomik faaliyetlerin ihtiyaçları doğrultusunda geliştirilmesi1.5. Bölgenin küresel ekonomiye entegrasyonunun geliştirilmesi1.6. Bölgenin uluslararası finans merkezi olması1.7. Bölgenin turizmde küresel cazibe merkezi olması1.8. Lojistik sektörünün rekabet gücünün artırılması1.9. Yaratıcı endüstrilerin gelişmesi	<ol style="list-style-type: none">2.1. İstanbul yaşam kültürünün ve kentlilik bilincinin geliştirilmesi2.2. Eğitime erişimin ve eğitim kalitesinin artırılması2.3. Toplum sağlığının korunması ve sağlık hizmeti sunumunun geliştirilmesi2.4. Sosyal dışlanmanın önüne geçilmesi2.5. Yerel ağlar, katılımcılık ve işbirliğinin geliştirilmesi2.6. Kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşlarında kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi2.7. Kent güvenliğinin iyileştirilmesi2.8. İşsizliğin azaltılması	

3 ÇEVRESEL ve KÜLTÜREL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

- 3.1. Doğal kaynakların ve çevrenin korunması
- 3.2. Etkin atık yönetiminin geliştirilmesi ve teşvik edilmesi
- 3.3. Enerji verimliliğinin sağlanması ve temiz enerji kullanımının yaygınlaştırılması
- 3.4. Tarihi ve kültürel mirasın varlık değeri gözetilerek korunması ve geliştirilmesi
- 3.5. Korumanın, ekonomik ve sosyal kalkınma boyutlarıyla bütüncül bir şekilde gerçekleştirilmesi

4 KENTSEL MEKAN KALİTESİ

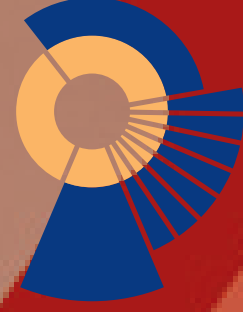
- 4.1. Kentsel fonksiyonların dağılımında mekanın etkin kullanılması
- 4.2. Kentsel risk alanlarının (çöküntü bölgeleri, düzensiz yapılaşma, güvenlik, afet, vb.) sosyal, kültürel özgünlüğü dikkate alınarak yeniden yapılandırılması
- 4.3. Mevcut yaşam çevresinin iyileştirilmesi
- 4.4. Yaşam alanlarının tasarımında yüksek kalite ve özgünlüğün sağlanması
- 4.5. Afet yönetim sisteminin etkinleştirilmesi

5 ULAŞIM ve ERİŞİLEBİLİRLİK

- 5.1. Farklı ulaşım türleri arasında entegrasyonun sağlanması ve dengeli bir ulaşım sisteminin geliştirilmesi
- 5.2. Raylı sistem ağırlıklı bir toplu taşıma sisteminin geliştirilmesi
- 5.3. Mevcut ulaşım altyapısının verimli kullanımı ve ulaşım talebinin etkin yönetilmesi

B

İSTANBUL
HALKININMA
AJANSI

2010-2013
İSTANBUL
BÖLGE PLANI
İLKELERİ

B

2010-2013 İSTANBUL BÖLGE PLANI İLKELERİ

Bölge planları sosyoekonomik gelişme eğilimlerini, yerleşmelerin gelişme potansiyelini, sektörel hedefleri, faaliyetlerin ve altyapıların dağılımını belirlemek üzere hazırlanmaktadır. Bölge Planı İstanbul Bölgesi'nin sosyoekonomik kalkınmasını sağlamak amacıyla ulusal düzeyde üretilen plan, politika ve stratejiler ile yerel düzeyde yürütülecek faaliyetler arasındaki ilişkiyi belirleyecektir.

Ülkemizde bölge planlarının hukuki dayanağını 3194 sayılı İmar Kanunu oluşturmakta ve Kanunda "...bölge planlarını, gerekli gördüğü hallerde Devlet Planlama Teşkilatı yapar veya yaptırır" denilmektedir. Bu bağlamda, İstanbul Kalkınma Ajansı Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı'nın 02/07/2009 tarihli ve 2319 sayılı yazısına istinaden İstanbul Bölge Planı çalışmalarını yürütmektedir.

5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun'un "Amaç ve kapsam" başlıklı birinci maddesinde ifade edilen "... yerel potansiyeli harekete geçirmek suretiyle, ulusal kalkınma planı ve programlarda öngörülen ilke ve politikalarla uyumlu olarak bölgesel gelişmeyi hızlandırmak..." amacıyla, Kanun'un "Ajansın görev ve yetkileri" başlıklı beşinci maddesinde belirtildiği üzere "Bölge plan ve programlarının uygulanması" uyarınca, İstanbul Bölge Planı'nın onaylanması müteakip, Ajans tarafından uygulanmasına yönelik faaliyetler başlayacaktır.

Bölge Planı ile bölgesel gelişme ve sürdürülebilirliği sağlanırken, kaynakların etkin ve yerinde kullanımı hedeflenmektedir. 3194 sayılı

İmar Kanunu'nda, planların kapsadıkları alan ve amaçları açısından planlama kademeleri ve bu kademelerin ilişkileri belirlenmiştir. Bu bağlamda, çevre düzeni planı ve imar planlarının mevcut ise bölge planı kararlarına uygunluğunun sağlanması gerekmektedir. Bununla birlikte, Bölge Planı, başta yerel yönetimler olmak üzere kamu kurumlarının hazırlayacakları stratejik planları da yönlendiren üst ölçekli bir plan niteliğindedir.

İyi bir planlama metodolojik bir süreç gerektirmekte olup, optimum çözümlere ulaştıran adımları tanımlamalıdır. Bu nedenle, 2010-2013 İstanbul Bölge Planı;

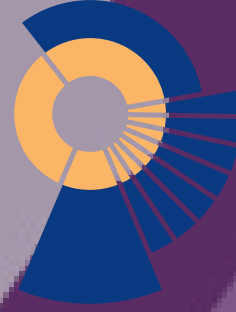
- Tüm önemli etki ve seçeneklerin değerlendirildiği "kapsamlı",
- Zaman ve insan gücü başta olmak üzere tüm kaynakların "etkin" kullanıldığı,
- Plandan etkilenen kişilerin dahil olduğu "kapsayıcı",
- Faydalanılan yöntem ve mekanizmaların dahil olan kişilerle paylaşıldığı "bilgilendirici" ve "şeffaf",
- Kısa vadeli kararların orta ve uzun vadeli stratejik hedefleri desteklediği "bütüncül" bir yaklaşımla hazırlanmıştır.

Yerel sahiplenmenin, sürdürülebilirliğin ve etkinliğin sağlanması, uygulamanın kolaylaştırılması için planlama sürecinin her aşamasında "katılımcılık" ilkesi gözetilmiş; planın stratejik amaç ve hedeflerine ulaşmak için paydaşların sürece etkin katılımı sağlanmıştır.

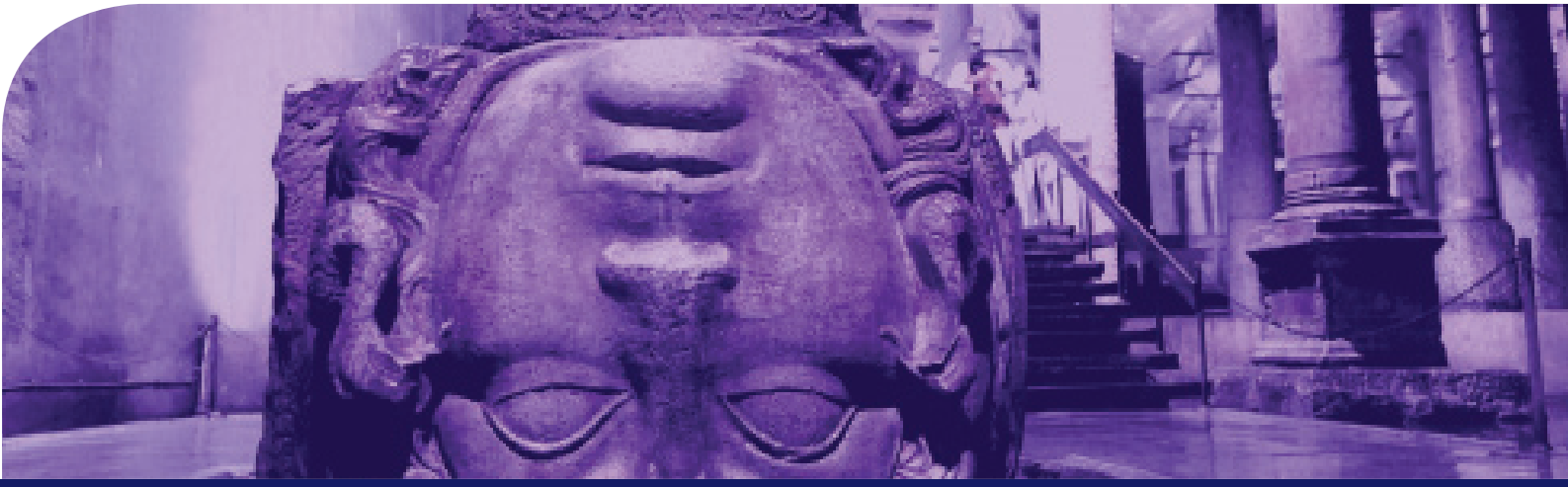

C

İSTANBUL
HALKINMA
AJANSI

2010-2013 İSTANBUL BÖLGE PLANI SÜRECİ

C

2010-2013 İSTANBUL BÖLGE PLANI SÜRECİ

İstanbul Kalkınma Ajansı, yönetim anlayışında ve çalışmalarında iyi yönetim ilkelerini temel alan bir yaklaşımla hareket etmektedir. Bu bağlamda; iyi yönetişimin unsurlarından olan katılımçılık, açıklık, şeffaflık, etkileşim ve hesap verme kültürü Ajans çalışmalarının esasını oluşturmaktadır. İstanbul Kalkınma Ajansı, 2010 -2013 İstanbul Bölge Planı hazırlık sürecinde katılımcı bir yöntem benimseyerek, ilgili paydaşların Plan hazırlığının her aşamasına aktif olarak katılmaları için gerekli faaliyetleri gerçekleştirmiştir. Bölge Planı süreci aşamaları Şekil C.1’de görülmektedir.

Paydaş Analizi

Paydaş analizi kapsamında bölgedeki paydaşların İstanbul’un sosyoekonomik kalkınması sürecindeki etki ve önemi değerlendirilerek;

- Planı büyük ölçüde etkileyebilecek ve planın başarısı için önemli olan anahtar paydaşlar,
- Planın etkilediği, planın uygulanması sonucunda fayda veya zarar göreceği birincil paydaşlar,
- Planın uygulanmasında ara rolü olan ikincil paydaşlar belirlenerek, Etki-Önem Matrisi hazırlanmış, paydaşlarla plan hazırlık sürecinde kurulacak ilişki planlanmış ve planı etkileyebilecek riskler ortaya konmuştur.

Paydaş Ziyaretleri

Başta Ajansın Kalkınma Kurulu üyeleri olmak üzere ilgili paydaşlar (bkz. Ek 4) yerlerinde ziyaret edilerek, Bölge Planı süreci hakkında bilgilendirilmiş ve yarı yapılandırılmış bir anket kullanılarak, derinlemesine mülakat yöntemiyle sürece ilişkin fikir ve görüşleri alınmıştır.

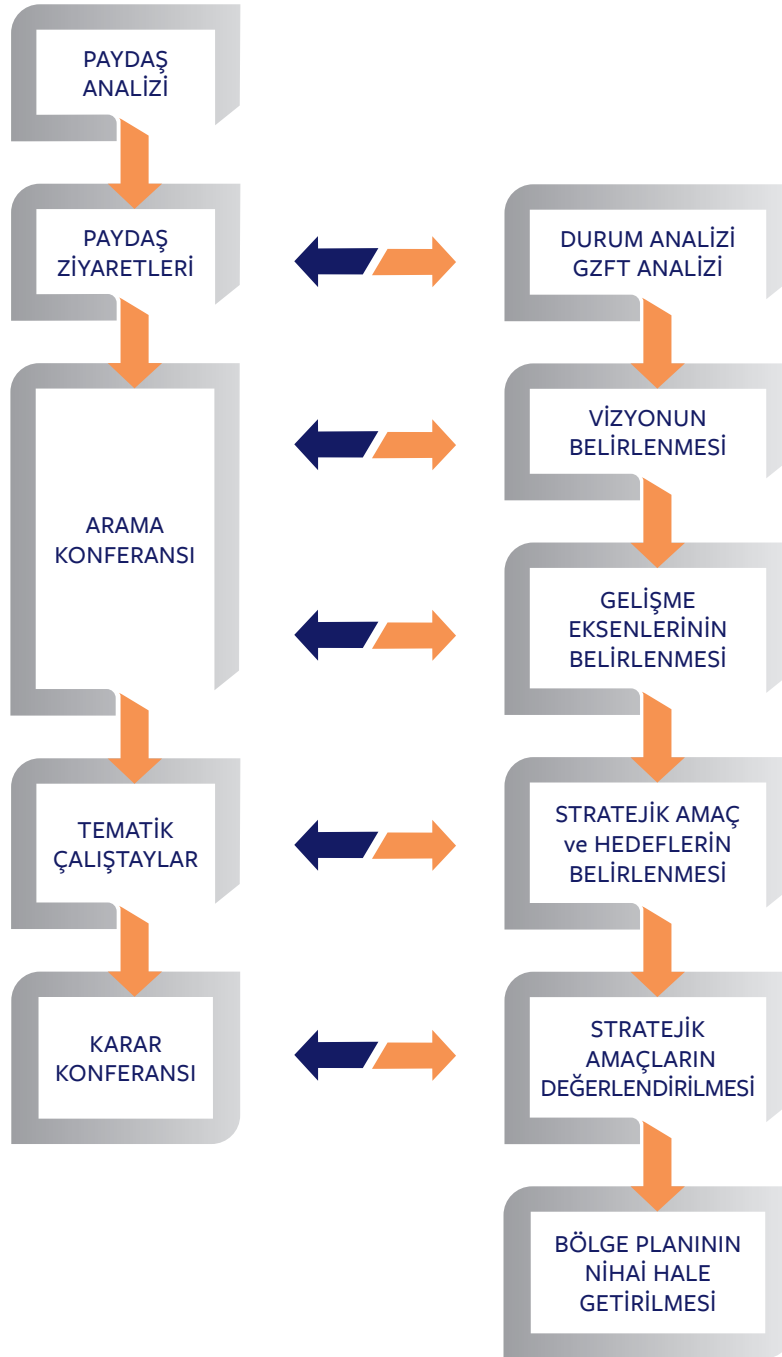
Aynı zamanda kurumlardan tematik ve sektörel alanlarda yaptıkları çalışmalar ile Bölge Planı hazırlık çalışmalarına girdi sağlayacak görüş, öneri, bilgi, belge, rapor ve analiz gibi çalışmalar temin edilmiştir.

Mevcut Durum Analizi

Literatür taraması yapılarak, Bölgenin mevcut durumunun analiz edilebilmesi için önceden yapılmış çalışmalarda elde edilmiş bilgiler incelenmiştir. Paydaşlardan temin edilen veri, araştırma ve yayınlar ile Bölgenin durum analizinin yapılabilmesi için ihtiyaç duyulan kaynaklar temin edilmiştir. Temin edilen bu bilgi ve araştırmalar ile sektörel ve mekansal analizler sentezlenerek veriler güncelleştirilmiş, kapsamlı bir mevcut durum analizi ve GZFT analizi hazırlanmıştır. Bu kapsamda çok sayıda kaynaktan faydalanılmış olmakla birlikte, Tablo BP1’de yer alan yayınlar Bölge Planı’nda yoğun olarak kullanılmıştır.

KATILIMCI SÜREÇ

BÖLGE PLANI

YAYINLANAN KURUM	YAYIN
Üst Ölçekli Uluslararası Politika / Strateji Belgeleri/ Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği	<ul style="list-style-type: none"> Binyıl Kalkınma Hedefleri (Millennium Development Goals), Lizbon Stratejisi (Lisbon Strategy), vs.
Kültür ve Turizm Bakanlığı	<ul style="list-style-type: none"> Türkiye Turizm Stratejisi 2023 Eylem Planı 2007-2013, 2007
Milli Eğitim Bakanlığı	<ul style="list-style-type: none"> Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2009-2010
Ulaştırma Bakanlığı	<ul style="list-style-type: none"> Ulaştırma Ana Plan Stratejisi Sonuç Raporu, 2005 Ulaştırma Bakanlığı Stratejik Planı (2009-2013) TINA Türkiye Projesi Sonuç Raporu, 2008 Ulaştırma Operasyonel Programı (2007-2009)
Devlet Planlama Teşkilatı	<ul style="list-style-type: none"> Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013) İstanbul Uluslararası Finans Merkezi Strateji Belgesi, 2009 İllerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması, 2003 İlçelerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması, 2004 İstatistikî Bölge Birimlerine Göre Çeşitli Göstergeler, 2003 Türkiye’de İç Göçler ve Göç Edenlerin Nitelikleri (1965-2000), 2008 Ekonomik ve Sosyal Göstergeler, 2006 KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı (2007-2009), 2007 Stratejik Çerçeve Belgesi (2007-2013), 2007 Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi, 2006 Bilgi Toplumu Stratejisi Eylem Planı (2006-2010) 2010 Yılı Programı
Dış Ticaret Müsteşarlığı	<ul style="list-style-type: none"> Dış Ticaret İstatistikleri
Türkiye İstatistik Kurumu	<ul style="list-style-type: none"> Ulusal ve Bölgesel Veri ve İstatistikler
Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu	<ul style="list-style-type: none"> Ulusal Bilim ve Teknoloji Politikaları 2003-2023 Strateji Belgesi, 2004

YAYINLANAN KURUM	YAYIN
İstanbul Büyükşehir Belediyesi	<ul style="list-style-type: none"> • 2009 Yılı Yatırım Programı • 22.08.2006 Onaylı 1/100.000 Ölçekli İstanbul İl Çevre Düzeni Planı • 15.06.2009 Onaylı 1/100.000 Ölçekli İstanbul İl Çevre Düzeni Planı • 1/25.000 Ölçekli İstanbul Büyükşehir Nazım İmar Planı ve Analitik Etüdüleri, 2005 • İstanbul Deprem Master Planı, 2003 • İBB – JICA, İstanbul İli Sismik Mikrobölgeleme Dahil Afet Önleme/ Azaltma Temel Planı, 2002 • Tarihi Yarımada 1/5.000 ve 1/1.000 Ölçekli Koruma Amaçlı İmar Planı Raporları, 2005 • İstanbul Büyükşehir Alanı ve Çevresinde; Sanayi, Hizmetler, Tarım Sektörleri Gelişim Sürecinin Mekansal Boyutu İle Birlikte İncelenmesi ve Araştırılması, Bu Sektörün Geleceğe Dönük Mekansal Gelişme Eğilim ve Potansiyelleri Raporları, 2007 • Haydarpaşa Gar, Liman ve Geri Sahası ile Kadıköy Meydanı ve Çevresi Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı Raporu, 2009 • Kartal Sanayi Bölgesi Merkezi İş Alanları Planlaması Projesi Raporları, 2009
OECD	<ul style="list-style-type: none"> • OECD Territorial Reviews İstanbul, Turkey, 2008 • OECD Economic Surveys: Turkey • OECD Regions at a Glance • Large-scale Disasters, 2004 • Energy Policies of IEA Countries: Turkey, 2005 • A Framework for the Development and Financing of Dynamic Small and Medium Sized Enterprises in Turkey, OECD Centre for Private Sector Development, 2005 • OECD Building Competitive Regions, 2005 • Competitive Cities in the Global Economy, 2006
Dünya Bankası, Avrupa Komisyonu, IMF, UNDP, UNESCO Gibi Uluslararası Kuruluşlar ile TÜSİAD, MUSİAD, TİM, ISO, İTO, Tarih Vakfı, TESEV, İPM, TEPAV, TUROB, URAK Gibi Sivil Toplum Kuruluşları	<ul style="list-style-type: none"> • Çeşitli Rapor, Veri ve Çalışmalar

Vizyon ve Stratejik Amaçlar - Arama Konferansı

İstanbul Bölge Planı vizyonu ve gelişme eksenleri, yereldeki paydaşların ve ilgili bazı merkezi kurumların katılımı ile gerçekleştirilen kapsamlı bir Arama Konferansı ile belirlenmiştir. 28 Temmuz 2010 tarihinde düzenlenen Arama Konferansı'na; kamu, özel sektör, üniversite, yerel yönetim ve sivil toplum kuruluşlarını temsilen 187 paydaş katılım göstermiştir (bkz. Ek 4). Konferans öncesinde paydaşlarla taslak mevcut durum analizi özeti ile GZFT analizi paylaşılmıştır.

Ortak akıl yaratmayı amaçlayan katılımlı bir planlama metodolojisi olan Arama Konferansı yöntemi sistem düşüncü ve grup dinamiği teorilerine dayanmaktadır. Paydaşların ortak sorunlara çözüm üretmek ve ortak hedeflere ulaşmak için bir araya geldikleri konferansın ilk bölümünde; İstanbul'un kalkınmasına ilişkin vizyon çalışılmış, ikinci bölümünde ise gelişme eksenleri ve öneriler geliştirilmiştir. Her iki bölüm sırasında da, katılımcılar küçük çalışma gruplarına bölünerek, Arama Konferansı moderatörü tarafından verilen görevi kendi grupları içerisinde çalışmış ve daha sonra bu ara çalışmalar geniş katılımlı grubuna sunularak ortak bir değerlendirme yapılmıştır. Katılımcılar, bir gün boyunca Arama Konferansı yönteminin gerektirdiği düzenle çalışarak, küçük gruplarda ve ana oturumlarda görüşlerini dile getirmiştir (bkz. Şekil C.2). Arama Konferansı sonuç raporu Ajansın web sitesinde yayımlanmış, paydaşların sonuçlarla ilgili katkısı alınmıştır.

Arama Konferansı sonucunda katılımcılar tarafından belirlenmiş olan İstanbul Bölgesi vizyonu;

“Kültürel, tarihi ve doğal mirasını koruyan; yüksek katma değer üreten ekonomik faaliyetleri tercih eden; yaşanabilir ve yaşam kalitesini sürekli yükselten kent: İstanbul” dur.

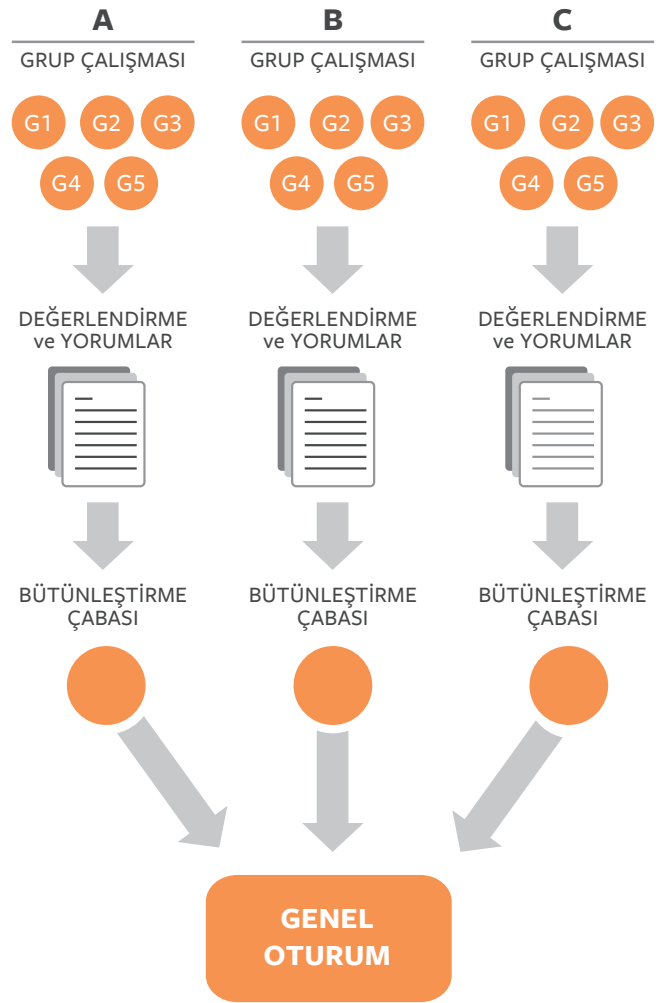
Stratejik Amaçlar ve Hedefler – Tematik Çalıştaylar

Arama Konferansı'nda geliştirilen vizyon ve paydaşlar tarafından önerilen stratejik amaç ve hedeflerin kapsamı doğrultusunda, 7 konu başlığında tematik çalıştaylar düzenlenmiştir (bkz. Tablo C.2).

Arama Konferansı'nda belirlenmiş olan gelişme eksenleri ve önerilerin tartışıldığı ve stratejik amaçlar ile hedeflerin belirlendiği bu çalıştaylarda moderasyon konu başlığında uzman bir paydaş tarafından yapılmış ve çalıştay oturumlarının her birine 10 ile 30 arasında değişen sayıda paydaş katılmıştır (bkz. Ek 4). Çalıştaylarda

Arama Konferansı Yöntemi

Şekil C.2

tutulan kayıtlar etkinlik notuna dönüştürülerek Ajans web sitesinde yayınlanmış ve katılımcılar başta olmak üzere, tüm paydaşların görüş ve katkılarına açılmıştır. Çalıştaylarda uzlaşmaya varılan hususlar; Ajans tarafından yürütülen teknik çalışmalar ile birlikte değerlendirilerek İstanbul Bölge Planı için girdi oluşturmuştur.

Stratejik Önceliklendirme – Karar Konferansı

Katılımcı bir süreçle ortaya konan stratejik amaçların değerlendirilmesi ve önceliklendirilmesi amacıyla 21 Eylül 2010 tarihinde 228 paydaşın katıldığı bir Karar Konferansı düzenlenmiştir (bkz. Ek 4).

İstanbul Bölge Planı'na girdi teşkil edecek stratejik amaçların netleştirildiği Karar Konferansı, Analitik Hiyerarşi Prosesi (AHP Analytical Hierarchy Process) olarak adlandırılan, sistem düşünüşü ve grup dinamiği teorilerine dayandırılarak geliştirilmiş katılımlı bir karar verme metodolojisine dayanmaktadır. Karar Konferansı'nın ana gündemleri, Temmuz ayında gerçekleştirilen Arama Konferansı ve Ağustos-Eylül aylarında gerçekleştirilen tematik çalıştayların sonuçları dikkate alınarak oluşturulmuştur. İki ana bölümden oluşan Konferansın ilk bölümünde önceliklendirmede kullanılacak kriterler değerlendirilirken, ikinci bölümde ise söz konusu kriterler kullanılarak İstanbul'un kalkınmasına yönelik stratejik amaçlar değerlendirilmiş ve sıralanmıştır. Katılımcılar moderatör tarafından kendilerine verilen görevi, yazılım desteği ile küçük gruplarda çalışmış, ortaya çıkan sonuçlar ana grupta değerlendirilmiştir. Karar Konferansı'ndan beklenen; paydaşların stratejileri tartışması, sahiplenmesi ve önceliklendirmesidir. Karar Konferansı'nda ortaya

konan önceliklerin paydaşlar tarafından sahiplenilerek kendi faaliyetlerine yansıtılması ile yerelde ortak akıla ulaşılması ve hesap sorabilirliğin artırılması hedeflenmiştir.

Planın Nihai Hale Getirilmesi

Mevcut durum analizi ve GZFT analizi ile, Arama Konferansı sonuç raporu, tematik çalıştay etkinlik raporları ve Karar Konferansı sonuç raporu doğrultusunda, paydaşlar tarafından belirlenmiş olan vizyon bağlamında gelişme eksenleri belirlenmiştir;

1. KÜRESEL REKABET EDEBİLİRLİK
2. SOSYAL KALKINMA
3. KENTSEL MEKAN KALİTESİ
4. ÇEVRESEL VE KÜLTÜREL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK
5. ULAŞIM VE ERİŞİLEBİLİRLİK

Karar Konferansı'nda stratejik amaçların değerlendirilmesi ve paydaşların katkıları sonucunda, stratejik amaç ve hedeflerin kapsamı netleştirilmiş olup, Bölge Planı nihai hale getirilmiştir.

Tematik Çalıştaylar

Tablo C.2

ÇALIŞTAY KONUSU	TARİH	MODERATÖR
Ekonomik Dönüşüm	16 Ağustos 2010	Mustafa Kemal İŞLER
Sosyal Yapı ve Kalkınma	18 Ağustos 2010	Prof. Dr. Korel GÖYMEN
Kültür ve Turizm	19 Ağustos 2010	Prof. Dr. Ahmet Emre BİLGİLİ
Afet Yönetimi ve Kentsel Dönüş	25 Ağustos 2010	Prof. Dr. Güzin KONUK
Ulaşım ve Lojistik	26 Ağustos 2010	Doç. Dr. Metin TÜRKAY
Çevre	3 Eylül 2010	Prof. Dr. Günay KOCASOY
Yönetim ve Planlama	15 Eylül 2010	Vali Yardımcısı Feyzullah ÖZCAN

D

İSTANBUL
KALKINMA
AJANSI

İSTANBUL BÖLGESİNE GENEL BAKIŞ

D

İSTANBUL BÖLGESİNE GENEL BAKIŞ

1 GENEL BAKIŞ

Avrupa Birliği'nin bölgesel politikaları ve müktesebatına uyum kapsamında 22 Eylül 2002 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 2002/4720 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile hayata geçirilen İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması'na göre Türkiye'de Düzey 1 olarak 12, Düzey 2 olarak 26 ve Düzey 3 olarak da 81 (il) İstatistiki Bölge Birimi tanımlanmıştır. Bu sınıflama çerçevesinde İstanbul; TR1 İstanbul, TR10 İstanbul ve TR100 İstanbul olmak üzere her üç düzeyde de bölge olarak tanımlanmıştır. Bu nedenle, İstanbul Bölge Planı çerçevesinde "Bölge" kavramı her üç düzeyde bölge sınıflandırmasını kapsamakla birlikte genel olarak TR10 Düzey 2 Bölgesi'ni ifade etmekte olup, diğer bölgelerle karşılaştırmalarda çoğunlukla Düzey 2 bölgeleri ele alınmıştır.

İstanbul Bölgesi, Türkiye'nin kuzey batısında, 280 01' ve 290 55' doğu boylamlarıyla 410 33' ve 400 28' kuzey enlemleri arasında kalmakta olup, kuzeyde Karadeniz, doğuda Kocaeli Sıradığı'nın yüksek tepeleri, güneyde Marmara Denizi ve batıda ise Ergene Havzası'nın su ayırım çizgisi tarafından sınırlanmaktadır. İstanbul Boğazı, Karadeniz ve Marmara Denizi'ni birleştirmek; Asya Kıtası'yla Avrupa Kıtası'nı birbirinden ayırmakta ve İstanbul kentini de ikiye bölmektedir. İstanbul'un karasal alanı doğu ve güneydoğudan Kocaeli'nin Karamürsel, Gebze, Merkez ve Kandıra ilçeleri; batı ve kuzeybatıdan Tekirdağ'ın Çorlu, Çerkezköy ve Saray

ilçeleri topraklarıyla çevrilidir. "5747 sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkındaki Kanun" çerçevesinde 32 olan İstanbul'daki ilçe sayısı ise 39'a çıkarılmıştır (bkz. Harita D.1).

Sahip olduğu çok özel stratejik coğrafi konum, merkezinde bulunduğu bölgenin farklı ülke ve milletleri ile köklü tarihi ilişkileri, barındırdığı tarihi ve kültürel zenginlik, dinamik nüfus yapısı ve ekonomik potansiyeli, İstanbul'u sadece Türkiye'nin değil dünyanın da en önemli metropol bölgelerinden biri haline getirmiştir.

İstanbul'un Balkanlar, Kafkaslar ve Orta Asya, Ortadoğu ve Kuzey Avrupa'nın yanı sıra, Karadeniz ve Akdeniz ülkelerini birbirine bağlayan tarihi geçiş yolları üzerindeki stratejik konumu İstanbul'un bölgesel gelişimine katkıda bulunacak unsurların başında gelmektedir. Bölge bir yandan Avrupa ile Asya kıtalarını en kısa kara ve deniz yolları ile birbirine bağlamakta, diğer yandan Karadeniz ülkelerini Akdeniz'e bağlayan deniz yollarına en hâkim konumda bulunmaktadır. Avrupa Birliği tarafından geliştirilen 10 temel ulaşım aksından biri olan ve Dresden'den başlayan 4. Pan Avrupa Koridoru İstanbul'da sona ermektedir. Yine Avrupa Birliği tarafından tarihi İpek Yolu'nu yeniden canlandırmak amacıyla 1993 yılından itibaren geliştirilmeye başlanan ve Avrupa'dan Çin ve Uzakdoğu'ya kadar uzanan TRASECA (Avrupa-Kafkasya-Asya Ulaştırma Koridoru)

Kaynak: İstanbul Büyükşehir Belediyesi internet sitesi. www.ibb.gov.tr

Programı kapsamında İstanbul üzerinden karayolu ve demiryolu bağlantıları öngörülmektedir. Türkiye'nin en önemli ithalat ve ihracat limanları olan Haydarpaşa ve Ambarlı Limanları ile ulusal ve uluslararası düzeyde ülkenin başlıca hava ulaşım merkezi olan Atatürk Havalimanı İstanbul'da yer almaktadır. Ayrıca, Kapıkule Sınır Kapısı'ndan Türkiye topraklarına giren Edirne-İstanbul kara ile demiryolu bir yandan Avrupa ile bağlantıyı sağlarken, diğer yandan İstanbul'un sadece ülke içindeki değil, Avrupa ve Orta Doğu'daki önemini de güçlendirmektedir.

İstanbul; Marmara Bölgesi içerisinde yer alan ve Türkiye'nin en hızlı gelişen illerinden başta Kocaeli ve Tekirdağ olmak üzere Balıkesir, Bursa, Bilecik, Çanakkale, Edirne, Kırklareli, Sakarya ve Yalova ile yakın ekonomik ilişkiler içerisinde. İstanbul bölgenin ekonomik ve sosyal gelişiminin temel belirleyicisi konumundadır. Birçok sanayi ve hizmet sektörünün bu bölgede kümelenmesi İstanbul'un söz konusu illerle yakın ilişkilerinde en önemli etkidir. İstanbul'daki sanayi ve hizmet faaliyetleri zamanla tüm bölgeye yayılarak, Marmara'yı ülkenin en dinamik gelişme odağı ve çekim merkezi yapmıştır.

Bununla birlikte, İstanbul'un bu iller ile giderek artan ve çeşitlenen ilişkileri, başta artan ulaşım talebi olmak üzere birçok sorunu da beraberinde getirmiştir.

Dünya nüfusunun yarısından fazlasının kentlerde yaşadığı ve kentlerin ülkelerin ekonomik gelişiminde en temel unsur haline geldiği günümüzde, Türkiye nüfusunun yaklaşık beşte birini barındıran İstanbul, Türkiye'nin ekonomik ve sosyal gelişiminin merkezi haline gelmiştir. 1950'lerden itibaren yaşanan hızlı kentleşme sürecinde İstanbul; bir yandan değişen fonksiyonlar ve gelişim dinamikleri ile ülke içerisinde üstlendiği özel sorumluluğu yerine getirmeye çalışırken, diğer yandan artan göç ve şehrin kontrolsüz, parçalı ve dağınık bir şekilde büyümesinin beraberinde getirdiği kentin özgün doğal ve tarihi yapısının zarar görmesi, ulaşım ve çevre altyapısının yetersiz kalması, kaçak yapılaşma ve yetersiz sosyal hizmetler gibi sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. İstanbul ve yakın etkileşim içerisinde olduğu çevre iller; kentleşme oranının, nüfus ve nüfus yoğunluğunun en yüksek olduğu iller arasında olup, büyük oranda göç almaya devam etmektedir.

2 BÖLGEYE İLİŞKİN GENEL GÖSTERGELER

TÜİK verilerine göre İstanbul Bölgesi göller dahil olmak üzere 5.313 km²lik yüzölçümü ile toplam 785.347 km² olan Türkiye yüzölçümü içerisinde %0,7'lik bir paya sahiptir. 2009 yılı sonu itibarıyla Türkiye'deki toplam belediye sayısı 2.935 iken, Bölge sınırları içerisinde İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve ilçe belediyeleri olarak toplam 40 tane belediye yer almaktadır. Türkiye'deki 937 ilçeden 39'u ve 34.367 köyün 151'i İstanbul Bölgesi'nde yer almaktadır.

2 1 Nüfus ve Demografi

TÜİK tarafından düzenlenen nüfus ve demografi verilerine göre 2009 yılında İstanbul Bölgesi'nin nüfusu 12.915.158 olup, 72.561.312 olan Türkiye nüfusunun %17,8'ini oluşturmaktadır. Bölge nüfusunun %50,3'ünü (6.498.997) erkekler, %49,7'sini (6.416.161) ise kadınlar oluşturmaktadır. Bölge nüfusunun yaş gruplarına göre dağılımına bakıldığında ise, %24,2'sinin 0-14 yaş aralığında, %70,4'ünün 15-64 yaş aralığında, %5,4'ünün ise 65 yaş ve üstünde olduğu, Türkiye geneli ile karşılaştırıldığında genç ve çalışma çağındaki nüfus oranının biraz daha fazla olduğu görülmektedir. Nüfusun yaş yapısındaki değişimi, nüfusun genç/yaşlı olduğunu veya yaşlanma sürecinde olup olmadığını ortaya koyan göstergelerden biri olan medyan yaş ise Türkiye'de 28,8 iken Bölgede 29,5'tir. Türkiye genelinde %75,53 olan şehir nüfusunun toplam nüfus içindeki oranı ise İstanbul'da %98,98'dir. Türkiye yüzölçümünün küçük fakat nüfusunun önemli bir bölümünü barındıran Bölgenin nüfus yoğunluğu (2.486 kişi/km²) Türkiye ortalamasının (94 kişi/km²) 26,4 katıdır. Bölgede ‰17,0 olan yıllık nüfus artış hızı ise ‰14,5 olan Türkiye ortalamasının üzerindedir. Kaba doğum hızı Bölgede ‰17,3 ve Türkiye'de ‰17,8 olup, toplam doğurganlık hızı ise Bölgede 1,78 ile Türkiye ortalamasının (2,14) altındadır. Bölgede %42 olan toplam yaş bağımlılık oranı ise Türkiye genelinde %49,2'dir. Bölgedeki ortalama hanehalkı büyüklüğü (3,84), Türkiye ortalamasının (4,5) altında kalmaktadır.

İstanbul'un nüfus ve demografik yapısı 1950'lerden itibaren Türkiye genelinde yaşanan nüfus artışı, hızlı şehirleşme ve iç göçten önemli derecede etkilenmiştir. Hızlı nüfus artışı ve göç ile birlikte şehir daha geniş bir alana plansız ve kontrolsüz bir şekilde yayılmış; gecekondulaşma ve kaçak yapılaşma artmış; toprak, hava, su ve gürültü kirliliği gibi ciddi çevre sorunları ortaya çıkmaya başlamış

ve kamu hizmetlerinin sunumunda büyük sıkıntılar yaşanmaya başlamıştır. Son yıllarda İstanbul nüfusu üzerinde göçün etkisi geçmiş dönemlere kıyasla azalmakla birlikte, önemli oranda göç alıp vermeye devam etmesi nedeniyle nüfus hareketlerinin çok fazla olduğu bir Bölge olmaya devam etmektedir. Diğer bölgelere kıyasla nüfusu hızla yaşanan bir bölge olmasının yanı sıra, yaşanan sosyoekonomik dönüşümle birlikte küçülen hanehalkı büyüklüğü dikkat çekicidir.

2 2 İşgücü ve İstihdam

Bölgedeki işgücü 4,479 milyon olup bu rakam toplam Türkiye işgücünün %18'ini oluşturmaktadır. İşgücüne katılma oranı ise İstanbul'da %46,7 iken Türkiye genelinde %47,9'dur. Kadının işgücüne katılma oranı Bölgede %22,6, Türkiye genelinde ise %26'dır. Bölgedeki toplam işsiz nüfus 753 bin kişi olup, Türkiye'deki toplam işsiz nüfusun %21,6'sını oluşturmaktadır. Bu nedenle Türkiye'de %14 olan işsizlik oranı Bölgede daha yüksek olup %16,8 civarındadır. Tarım dışı işsizlik ise Bölgede yine %16,8 olarak kalmakla birlikte, Türkiye'de %17,4'e çıkmaktadır. Bu çerçevede, Bölgedeki istihdam oranı Türkiye ortalaması olan %41,2'nin altında %38,2 olarak tespit edilmiştir. %18,1 olan Bölgedeki kadın istihdam oranı ise Türkiye ortalaması olan %22,3'ün altında kalmaktadır. Bölgede 2009 yılında %20 olan tarım dışı kadın işsizlik oranı, %21,9 olan Türkiye genelindeki oranının altında yer almaktadır. Benzer şekilde, Bölgede %27 olan tarım dışı 15-24 yaş arası genç nüfus işsizlik oranı da %29,8 olan Türkiye ortalamasının altındadır. Bölgede istihdam edilen nüfus 3,726 milyon ile Türkiye'de istihdam edilen toplam nüfusun %17,5'ini oluşturmaktadır. İstihdam edilen nüfusun sektörlere göre dağılımına bakıldığında ise Türkiye'de sırasıyla %50, %25,3 ve %24,7 olan hizmetler, sanayi ve tarım sektörlerinin paylarının Bölgedeki dağılımının ise %61,8, %37,9 ve %0,3 olduğu ve Türkiye geneli ile karşılaştırıldığında Bölgede hizmetler sektörünün yanı sıra sanayi sektörünün de oldukça önemli olduğu görülmektedir.

Türkiye nüfusunun önemli bir kısmını barındıran Bölge istihdam olanakları açısından da büyük fırsatlar barındırmaktadır. Bununla birlikte, Türkiye genelinde olduğu gibi Bölgede de başta kadın ve genç işsizliği olmak üzere, işsizlik başlıca sorunlar arasında yer almaktadır. Bu nedenle istihdam olanaklarının geliştirilmesinin yanı sıra kayıt dışı istihdamın kayıt altına alınması ve kadının işgücüne

katılımının artırılması öncelikler arasındadır. Hizmet sektörlerinin ağırlığının arttığı ekonomik dönüşüme rağmen, sanayi sektörü sunduğu istihdam olanakları açısından kayda değer bir yer tutmaya devam etmektedir. Bu dönüşüm sürecinin önemli bir boyutunu bölgenin küresel rekabet gücünün artırılması çerçevesinde işgücü piyasasının çeşitliliğinin ve etkinliğinin artırılması oluşturmaktadır. Bu çerçevede, bir yandan ekonomik büyüme ve dönüşüm sürecinin yeni istihdam olanakları yaratmasının sağlanması, diğer yandan ise mevcut işgücünün katma değeri yüksek hizmet sektörlerinin ihtiyaçları doğrultusunda dönüşümü önem kazanmaktadır.

2 3 Sağlık

Bölgede, bebek ölüm hızı (%11,9) ve neonatal ölüm hızı (%10,29) Türkiye genelinden (%16, %13) daha düşüktür. Türkiye'deki toplam 1.276 hastanenin 201'i Bölge sınırları içerisinde. Bu hastanelerin toplam yatak kapasitesi ise 32.412 olup, Türkiye'deki toplam hastane yatak kapasitesinin %17,5'ini oluşturmaktadır. 10.000 kişi başına düşen hastane yatak sayısında ise Bölge (23,2), Türkiye (26,3) ortalamasının altında kalırken, 10.000 kişi başına düşen yoğun bakım yatak sayısında 2,3 ile Türkiye ortalamasının (2,0) üzerinde yer almaktadır. 1.000 kişiye düşen hekim, diş hekimi ve eczacı sayılarında Bölge (1,79; 0,41 ve 0,4) Türkiye (1,58; 0,28 ve 0,35) ortalamasının üzerinde, hemşire ve ebe sayısında ise Bölge (1,17 ve 0,32), Türkiye (1,4 ve 0,67) ortalamasının altında kalmaktadır.

Hızlı nüfus artışı Bölgede sağlık hizmetlerine olan talebi de yıllar içerisinde önemli ölçüde artırmıştır. Sunulan hizmetlerin çeşitliliği ve niteliği göz önüne alındığında, bu talebin yalnızca İstanbul'dan değil, diğer şehirlerden ve artan şekilde yurtdışından gelmekte olduğu görülmektedir. Sunulan sağlık hizmetleri artan nüfusun gereksinimlerini yeterli ölçüde karşılayamamaktadır. Bunun yanı sıra sağlık tesisleri ve hizmetlerinin kent içinde dengesiz dağılımı bir diğer sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Bölge; hastaneler, tıp merkezleri, poliklinikte özel sektör yatırımlarının yoğunluğu, sağlık donatılarında yüksek teknoloji altyapısı, sağlık personeli içinde uzman hekim yoğunluğu ile öne çıkmaktadır. Birinci basamak sağlık hizmeti sunan sağlık ocağı başına düşen nüfusta ilçe dağılımlarına bakıldığında, özellikle nüfusu fazla olan ilçelerde sağlık ocağı başına düşen nüfusun Türkiye ortalamasının çok üstünde kaldığı görülmektedir. Aile hekimliği uygulamasının hayata geçirilmesi ve kamu sağlığı merkezleri ile birinci basamak sağlık hizmetlerinin

verim ve kalitesinin artırılması öncelikli hedefler arasındadır. Öte yandan, sosyal hizmet boyutunun yanı sıra İstanbul'un hizmet kalitesi ve fiyatlar bakımından Avrupa düzeyinde rekabet edebilir seviyede oluşu ile medikal turizm açısından önemli bir gelişme potansiyeli taşıdığından da bahsetmek mümkündür.

2 4 Eğitim

Bölgenin okuryazar nüfus oranı %89,3 ile Türkiye ortalaması olan %87,3'ün üzerinde yer almaktadır. Bölgede %18,44 olan 3-5 yaş arası nüfusta okul öncesi net okullaşma oranı %26,92 olan Türkiye ortalamasının çok altında kalmaktadır. Bununla birlikte, ilköğretim ve ortaöğretimdeki okullaşma oranlarında Bölge (%99,73 ve %70,18) Türkiye (%98,17 ve %64,95) genelinden daha iyi bir performans sergilemektedir. İlköğretim ve ortaöğretimde öğretmen başına düşen öğrenci sayılarında ise Bölge (28 ve 21) Türkiye (22 ve 18) ortalamasının oldukça üzerindedir. Bununla birlikte, Türkiye'de derslik başına düşen öğrenci sayısı ilköğretimde 32 ve ortaöğretimde 33 iken, İstanbul Bölgesi'nde sırası ile 46 ve 40'tır. Yükseköğretime bakıldığında ise Türkiye genelinde 156 üniversitede okuyan toplam 1.734.242 öğrencinin %16,9'una denk gelen 294.416 öğrencinin İstanbul'daki 41 üniversitede öğrenimine devam ettiği görülmektedir. Yükseköğretimde öğretim üyesi ve toplam öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayıları ise Bölgede sırasıyla 34,7 ve 14,8 iken, Türkiye genelinde 44,6 ve 17,7'dir.

İstanbul Bölgesi'nde hem örgün hem de yaygın eğitim faaliyetlerinin geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Örgün eğitimde özellikle zorunlu eğitim dışında kalan okul öncesi ve ortaöğretim kademelerinde okullaşma oranlarının istenilen düzeyde olmadığı göze çarpmaktadır. Okul öncesi eğitime erişimin hızla artırılması, kaliteli bir eğitim için ihtiyaç duyulan yeni okul ve ilave dersliklerin yapılması ve öğretmen sayısının artırılması İstanbul Bölgesi'nin orta vadede eğitimle ilgili temel öncelikleri arasındadır. Yükseköğretim kademesinde ise, hem çok sayıda üniversitenin varlığı, hem de öğretim üyesi ve öğretim elemanlarının İstanbul'da yoğunlaşması Bölge için ekonomik ve sosyal anlamda çeşitli fırsatlar sunmaktadır. Yaygın eğitim faaliyetleri kapsamında kurum sayısı ve belge alan kursiyer sayısı ise İstanbul nüfusu ile karşılaştırıldığında oldukça düşük seviyede kalmaktadır. Bununla birlikte, mevcut işgücünün niteliklerinin yükseltilmesi ve ekonomi piyasasının beklentilerini karşılayacak kalifiye işgücünün yetiştirilebilmesi için halihazırda

muhtelif kurumlarca verilen eğitimlerin, daha planlı bir şekilde ele alınması gerekmektedir. Bu bağlamda, eğitim hizmeti veren kurumlar arasında işbirliğinin sağlanması ve örgün ve yaygın eğitim faaliyetlerinin kapsamlı ve bütüncül bir şekilde hayat boyu öğrenme yaklaşımıyla ele alınması büyük önem arz etmektedir.

2 5 Ekonomik Göstergeler

Bölge, 2006 yılındaki hesaplamalara göre 10.352\$ olan kişi başına gayri safi katma değer ve 11.292\$ olarak gerçekleşen kişi başına milli gelirden, sırasıyla 6.684\$ ve 8.688\$ olan Türkiye ortalamalarının oldukça üzerindedir. Benzer şekilde kişi başına ithalat ve ihracatta da Bölge (8.767\$ ve 5.789\$) Türkiye ortalamasının (8.688\$ ve 2.824\$) üzerindedir. Aralık 2009 sonu itibarıyla son 12 aylık TÜFE Bölgede %5,2, Türkiye genelinde ise %6,5 olarak gerçekleşmiştir. BDDK verilerine göre, 2009 yılı sonu itibarıyla, 9.541 olan Türkiye'deki toplam banka şubesinin 2.870'i Bölgede faaliyet göstermektedir. BDDK verilerine göre, yine 2009 yılı sonu itibarıyla, Türkiye'de 480.895.647 TL olan toplam banka mevduatının %45'lik kısmını oluşturan 216.467.861 TL Bölgede faaliyet gösteren bankalarda kayıtlıdır. Benzer biçimde, aynı dönemde 335.170.279 TL olan Türkiye'de bankaların kullandığı toplam nakdi kredinin %40'lık kısmını oluşturan 135.048.264 TL İstanbul'daki bankalardan kullanılmıştır.

TÜİK verilerine göre 2009 yılında Türkiye genelinde kurulan 44.472 şirket ve kooperatifin 15.839'u ve Türkiye genelinde kapanan 10.395 şirket ve kooperatifin 5.274'ü Bölgede yer almaktadır. 2008 yılı itibarıyla iş kayıtlarına göre Türkiye'de toplam 3.490.786 olan girişimin 819.781'i Bölgede yer almaktadır. Sektörlerin cari fiyatlarla gayri safi katma değer oranına bakıldığında ise, hizmetler sektörünün %70,6 ile Bölgede en ağırlıklı sektör olduğu ve %62,4 olan Türkiye ortalamasının oldukça üzerinde olduğu, Bölgede %29,1 olan sanayi sektörünün payının ise Türkiye ortalaması olan %28,2'ye çok yakın olduğu görülmektedir. Tarım sektörü ise Türkiye genelinde %9 paya sahipken, Bölgedeki payı sadece %0,3'tür. Benzer şekilde Bölge, 24.505.219 hektar olan Türkiye'deki toplam işlenen tarım alanının sadece %0,3'üne denk gelen 74.705 hektarlık kısmını barındırmaktadır. Kişi başına bitkisel üretim, canlı hayvan ve hayvansal ürün değeri ise Türkiye genelinde sırasıyla 923 TL, 357 TL ve 333 TL iken, Bölgede sadece 20TL, 15 TL ve 25 TL'dir.

Stratejik konumu, artan nüfusu ve hızlı kentleşme ile birlikte Bölge, diğer birçok alanda olduğu gibi Türkiye'de endüstriyel ve

ticari faaliyetler için de bir çekim merkezi haline gelmiştir. Bununla birlikte, küresel ölçekte ve Türkiye genelinde yaşanan ekonomik dönüşüm sürecine bağlı olarak Bölge ekonomisi de hizmetler sektörünün ağırlığının giderek arttığı yoğun bir dönüşüm süreci içerisinde bulunmaktadır. Bu kapsamda, kültür ve turizm, lojistik, finans ve finans sektörünü kapsayan üst düzey hizmetler sektörleri gelişme potansiyeli taşıyan ve/veya rekabet düzeyi yüksek öncelikli sektörler olarak, İstanbul'un orta vadede gelişimini etkileyecek ve küresel kentler arasında hak ettiği yeri almasına katkı sağlayacak hizmet sektörleri olarak öne çıkmaktadır. Dolayısıyla, bu sektörlerin gelişimini engelleyen veya kısıtlayan koşulların ortadan kaldırılmasına yönelik projelerin hayata geçirilmesi, hizmet ekonomisi olma yolunda ilerleyen İstanbul'un gelişmiş ülkelerle rekabet edebilmesi açısından önem taşımaktadır. Bununla birlikte, halihazırda sanayi istihdamının ve sanayi üretiminin yüksek olduğu İstanbul'un bu ağırlığı hizmetler sektörüne devretmesi büyük bir dönüşüm sürecini gerektirmekte olup, bu dönüşümün olabildiğince etkin bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için hizmet sektörlerinin rekabetçilik düzeylerinin artırılması oldukça önemlidir. Tarım ve hayvancılık sektörü ise gayri safi katma değer içindeki payı, toplam istihdam içerisindeki oranı, tarım ve hayvancılık için kullanılan arazilerin büyüklüğü gibi unsurlar açısından değerlendirildiğinde, Bölgenin ekonomik yapısı için ağırlıklı bir öneme sahip değildir. Bununla birlikte, ülke nüfusunun büyük bir bölümünü barındıran Bölge, tarım ve hayvancılık ürünleri için çok önemli bir pazar oluşturmaktadır.

2 6 Ulaşım

TÜİK verilerine göre 2008 yılı itibarıyla Türkiye'nin uzunluğu toplam 2.010 km olan otoyol ağının %15'ini oluşturan 311 km'si, toplam uzunluğu 62.023 km olan il ve devlet yolu ağının %0,643'ünü oluşturan 399 km'si ve toplam uzunluğu 8.699 olan demiryolu ağının 199 km'si Bölge sınırları içerisinde bulunmaktadır. Buna mukabil, 2009 yılı itibarıyla Türkiye genelinde 14.316.700 olan toplam motorlu sayısının %19'unu oluşturan 2.721.203 motorlu araç ve bunların içerisinde, Türkiye'de 7.093.964 olan toplam otomobil sayısının %25'ini oluşturan 1.775.335 otomobil Bölgede kayıtlı bulunmaktadır. Bin kişiye başına düşen otomobil sayısı Türkiye genelinde ortalama 98, Bölgede ise 137'dir. Bir milyon nüfusta trafik kazası, trafik kazasında ölen ve yaralanan sayıları ise 2008 yılında Bölgede sırasıyla 977, 24 ve 1.490 olarak gerçekleşmiş olup, 1.457, 59 ve 2.579 olan Türkiye ortalamalarının oldukça altındadır.

Stratejik bir konumda bulunan ve Türkiye'nin dünyaya açılan kapısı olan Bölgede, en önemli sorunların başında ulaşım altyapısının yetersizliği gelmekte ve Bölgenin birçok alanda sahip olduğu potansiyeli etkin bir şekilde kullanabilmesini engellemektedir. Hızlı ve konforlu toplu taşıma sistemlerinin yokluğunda, artan özel araç sahipliği İstanbul'un ulaşım altyapısı açısından en büyük risklerden biri olarak ortaya çıkmaktadır. Ulaşım altyapısı oldukça dengesiz gelişmiş olup, kara ulaşımının payı %88 civarındadır. Ulaşım türleri arasındaki entegrasyonun yetersizliği önemli sorunlar arasındadır. İstanbul'un ulaşım sisteminin, sürdürülebilirlik ilkesi doğrultusunda, kentsel yaşam kalitesini artıran, toplumun tüm kesimleri için yüksek düzeyde erişilebilirlik sağlayan bir sistem olarak geliştirilmesi şehrin önceliklerinden birini teşkil etmektedir. Uzun vadede sürdürülebilir bir ulaşım sisteminin oluşturulması için ise raylı sistemlerin ağırlıklı olduğu toplu taşımacılığın yaygınlaştırılması, deniz taşımacılığının etkinleştirilmesi, kent içi ve uluslararası yük ve yolcu taşımacılığının kent içi ulaşımına etkisini azaltacak şekilde, karayolu, demiryolu, denizyolu ve havayolu gibi farklı ulaşım türlerinin etkin bir şekilde entegrasyonunun yanı sıra, mevcut karayolu altyapısının rasyonel bir şekilde kullanımına yönelik çözümlere ihtiyaç duyulmaktadır.

2 7 Çevre ve Enerji

2006 yılı itibarıyla, kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen belediye nüfusunun toplam belediye nüfusuna oranı Türkiye genelinde %87, Bölgede %90'dır. Belediyelerde kişi başına temin edilen su miktarı ise Türkiye genelinde 245 litre/kişi/gün, Bölgede ise 190 litre/kişi/gün olarak tespit edilmiştir. Bölgede %81 olan atık su arıtma tesisi ile hizmet verilen nüfusun belediye nüfusuna oranı, Türkiye ortalaması olan %51'in oldukça üzerindedir. İçme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilen belediye nüfusunun belediye nüfusuna oranı ve içme ve kullanma suyu arıtma tesisi ile hizmet verilen belediye nüfusunun belediye nüfusuna oranı Bölgede %100'e ulaşmış olup, Türkiye'de ise sırasıyla %98 ve %49 olarak gerçekleşmiştir. Katı atık hizmeti verilen belediye nüfusunun toplam nüfusa oranı Türkiye'de %81, Bölgede ise %99'dur. Bölgede kişi başına toplam elektrik tüketimi 2.363 kWh, Türkiye'de ise 2.264 kWh'dir. Kişi başına mesken, sanayi ve ticarethane elektrik tüketimi Bölgede 810 kWh, 684 kWh ve 672 kWh olup, Türkiye'de ise sırasıyla 552 kWh, 1.046 kWh ve 334 kWh'dir .

Yüksek nüfus artışı ve buna bağlı olarak gelişen hızlı ve plansız

şehirleşme, endüstrilerin yer seçiminde yapılan hatalar ve hızla artan araç sayısının neden olduğu çevresel sorunlar Bölgenin önemli sorunları arasında yer almaktadır. Hava kalitesinin korunması ve iyileştirilmesi, su kaynakları ve havzalarının korunması, su hizmetleri ve atık yönetiminin iyileştirilmesi, gürültü kirliliğinin engellenmesi Bölgenin çevreye ilişkin öncelikleri arasında yer almaktadır. Çevreye ilişkin çeşitli uluslararası anlaşma ve sözleşmelerin gerektirdiği düzenleme ve uygulamalar, Bölgede çevrenin durumunun iyileştirilmesi için de bir fırsat oluşturmaktadır. Bölgede yer alan kamu, özel sektör, sivil toplum kuruluşları ve üniversiteler bünyesindeki çevreye yönelik yeniden yapılandırılmalar, bu kurumlar arasında çevreye ilişkin işbirliğinin geliştirilmesi ve çevre konusunda bilincin artırılması, çevre sorunlarının giderilmesine ilişkin kapsamlı bir eylem planının hazırlanması ihtiyacı bulunmaktadır. Bölge enerji üretimi bakımından potansiyel taşımamakla birlikte, nüfusun ve ekonomik faaliyetlerin yoğunluğu nedeniyle enerji tüketimi için büyük bir pazar konumundadır. Başta ulaştırma, sanayi, konut ve hizmet sektörleri gibi alanlarda olmak üzere enerji verimliliğinin geliştirilmesi ve enerji tasarrufunun sağlanmasının yanı sıra temiz enerji kaynaklarının kullanımının yaygınlaştırılarak çevresel etkilerinin azaltılması, Bölge için son derece önemli hususlardır.

DEĞİŞKEN	İSTANBUL	TÜRKİYE	YIL	BİRİM	KAYNAK
1. Genel Göstergeler					
Yüzölçümü (Göller Dahil)	5.313	785.347	2009	km ²	TÜİK İstatistik Yıllığı
Belediye Sayısı	40	2.935	2009	adet	TÜİK BG 2009
İlçe Sayısı	39	957	2009	adet	TÜİK BG 2009
Köy Sayısı	151	34.367	2009	adet	TÜİK BG 2009
2. Nüfus ve Demografi					
Toplam Nüfus	12.915.158	72.561.312	2009	kişi	TÜİK ADNKS 2009
Kadın Nüfus	6.416.161	36.098.842	2009	kişi	TÜİK BG 2009
Erkek Nüfus	6.498.997	36 462 470	2009	kişi	TÜİK BG 2009
0-14 Yaş Aralığındaki Nüfusun Toplam Nüfusa Oranı	24,2	26	2009	%	TÜİK
15-64 Yaş Aralığındaki Nüfusun Toplam Nüfusa Oranı	70,4	67	2009	%	TÜİK
Yaşlı Nüfusun (65+) Toplam Nüfusa Oranı	5,4	7	2009	%	TÜİK
Medyan Yaş	29,5	28,8	2009	Yıl	TÜİK
Şehir Nüfusu	12.782.960	54.807.219	2009	kişi	TÜİK BG 2009
Şehir Nüfusunun Toplam Nüfusa Oranı	98,98	75,53	2009	%	TÜİK BG 2009
Nüfus Yoğunluğu	2.486	94	2009	km ²	TÜİK BG 2009
Yıllık Nüfus Artış Hızı	17	14,5	2009	%	TÜİK BG 2009
Kaba Doğum Hızı	17,3	17,8	2008	%	TÜİK 2008
Toplam Yaş Bağımlılık Oranı	42	49,3	2009	%	TÜİK BG 2009
Ortalama Hane Halkı Büyüklüğü	3,85	4,5	2000	kişi	TÜİK
3. İşgücü ve İstihdam					
İşgücüne Katılma Oranı	46,7	47,9	2009	%	TÜİK BG 2009
Toplam İşgücü	4,479	24,748	2009	milyon	TÜİK BG 2009
İşsizlik Oranı	16,8	14	2009	%	TÜİK BG 2009
Kadın İşsizlik Oranı	19,9	14,3	2009	%	TÜİK
Tarım Dışı Kadın İşsizlik Oranı	20	21,9	2009	%	TÜİK
15-24 Yaş Arası Genç İşsizlik Oranı	27	25,3	2009	%	TÜİK
Tarım Dışı Genç İşsizlik Oranı	27	29,8	2009	%	TÜİK
Toplam İşsiz Nüfus	0,753	3,471	2009	milyon	TÜİK BG 2009
Tarım Dışı İşsizlik Oranı	16,8	17,4	2009	%	TÜİK BG 2009
İstihdam Oranı	38,8	41,2	2009	%	TÜİK BG 2009
İstihdam Edilen Toplam Nüfus	3,726	21,277	2009	milyon	TÜİK BG 2009
Hizmetler Sektörünün Toplam İstihdamdaki Oranı	61,8	50	2009	%	TÜİK HHA

DEĞİŞKEN	İSTANBUL	TÜRKİYE	YIL	BİRİM	KAYNAK
Sanayi Sektörünün Toplam İstihdamdaki Oranı	37,9	25,3	2009	%	TÜİK HHİA
Tarım Sektörünün Toplam İstihdamdaki Oranı	0,3	24,7	2009	%	TÜİK HHİA
Yıllık Ortalama Brüt Kazanç	16,329	14,252	2006	TL	TÜİK KYA
4. Sağlık					
Bebek Ölüm Hızı	11,9	17	2008	‰	TÜİK, İl Sağlık Md.
Neonatal Ölüm Hızı	10,29	13	2008	‰	TÜİK, İl Sağlık Md.
Yüzbin Kişi Başına Düşen Hastane Yatak Sayısı	258	262	2007	adet	TÜİK BG 2009
Hastane Sayısı	201	1.276	2007	adet	TÜİK BG 2009
Hastane Yatak Sayısı	32.412	184.983	2007	adet	TÜİK BG 2009
10.000 Kişiye Düşen Hastane Yatak Sayısı	23,2	26,3	2008	adet	Sağlık Bakanlığı
10.000 Kişiye Düşen Yoğun Bakım Yatak Sayısı	2,3	2,0	2008	adet	Sağlık Bakanlığı
1.000 Kişiye Düşen Hekim Sayısı	1,79	1,58	2008	kişi	Sağlık Bakanlığı
1.000 Kişiye Düşen Hemşire Sayısı	1,17	1,4	2008	kişi	Sağlık Bakanlığı
1.000 Kişiye Düşen Ebe Sayısı	0,32	0,67	2008	kişi	Sağlık Bakanlığı
1.000 Kişiye Düşen Diş Hekimi Sayısı	0,41	0,28	2008	kişi	Sağlık Bakanlığı
1.000 Kişiye Düşen Eczacı Sayısı	0,4	0,35	2008	kişi	Sağlık Bakanlığı
5. Eğitim					
Okuryazar Nüfus Oranı	89,3	87,3	2009	%	TÜİK ADNSK 2009
Okul Öncesi Net Okullaşma Oranı(3-5 Yaş Arası)	18,44	26,92	2008-9	%	MEB
Okul Öncesi Eğitim Öğrenci Sayısı	111.862	980.654	2008-9	kişi	MEB
İlköğretimde Net Okullaşma Oranı	99,73	98,17	2008-9	%	MEB
İlköğretim Öğrenci Sayısı	1.831.135	10.916.643	2008-9	kişi	MEB
İlköğretimde Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı	28	22	2009	%	TÜİK ADNSK 2009
Ortaöğretimde Net Okullaşma Oranı	70,18	64,95	2008-9	%	MEB
Ortaöğretim Öğrenci Sayısı	791.774	4.240.139	2008-9	kişi	MEB
Ortaöğretimde Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı	21	18	2008-9	kişi	MEB
Yükseköğretim Öğrenci Sayısı	294.416	1.734.242	2008-9	kişi	ÖSYM
Öğretim Üyesi Başına Öğrenci Sayısı	34,7	44,6	2008-9	kişi	ÖSYM
Toplam Öğretim Elemanı Başına Öğrenci Sayısı	14,8	17,7	2008-9	kişi	ÖSYM
Yükseköğretim Kurumlarında Kendi Biriminde Görevli Öğretim Elemanı Sayısı	19.888	100.504	2008	kişi	TÜİK BG 2009
Üniversite Sayısı	41	156	2010	adet	YÖK

DEĞİŞKEN	İSTANBUL	TÜRKİYE	YIL	BİRİM	KAYNAK
6. Ekonomik Yapı					
Kişi Başına Gayri Safi Katma Değer	10.352	6.684	2006	\$	TÜİK BG 2009
Kişi Başına Millî Gelir	11.292	8.688	2008	\$	TÜİK
Kişi Başına İthalat	8.767	2.824	2008	\$	TÜİK BG 2009
Kişi Başına İhracat	5.789	1846	2008	\$	TÜİK BG 2009
TÜFE (Aralık 2009/Aralık 2008)	5,2	6,5	2009	%	TÜİK BG 2009
Toplam Banka Şubesi Sayısı	2.870	9.541	2009	adet	BDDK
Toplam Banka Mevduatı	216.467.861	480.895.647	2009	bin TL	BDDK
Toplam (Nakdi) Kredi Miktarı	135.048.264	335.170.279	2009	bin TL	BDDK
Kurulan Şirket ve Kooperatiflerin Toplam Sayısı	15.839	44.472	2009	adet	TÜİK BG 2009
Kapanan Şirket ve Kooperatiflerin Toplam Sayısı	5.274	10.395	2009	adet	TÜİK BG 2009
İş Kayıtlarına Göre Toplam Girişim Sayıları	819.781	3.490.786	2008	adet	TÜİK BG 2009
Cari Fiyatlarla Hizmetler Sektörü Gayri Safi Katma Değer Oranı	70,6	62,4	2006	%	TÜİK BG 2009
Cari Fiyatlarla Sanayi Sektörü Gayri Safi Katma Değer Oranı	29,1	28,2	2006	%	TÜİK BG 2009
Cari Fiyatlarla Tarım Sektörü Gayri Safi Katma Değer Oranı	0,3	9,4	2006	%	TÜİK BG 2009
Toplam İşlenen Tarım Alanı ve Uzun Ömürlü Bitkiler	74.705	24.505.219	2008	hektar	TÜİK BG 2009
Kişi Başına Bitkisel Üretim Değeri	20	923	2008	TL	TÜİK BG 2009
Kişi Başına Canlı Hayvanlar Değeri	15	357	2008	TL	TÜİK BG 2009
Kişi Başına Hayvansal Ürünler Değeri	25	333	2008	TL	TÜİK BG 2009
7. Ulaşım					
Otoyol Uzunluğu	311	2.010	2008	km	TÜİK BG 2009
İl ve Devlet Yolu Uzunluğu	399	62.023	2008	km	TÜİK BG 2009
Demiryolu Uzunluğu	199	8.699	2008	km	TÜİK BG 2009
Toplam Motorlu Araç Sayısı	2.721.203	14.316.700	2009	adet	TÜİK
Otomobil Sayısı	1.775.335	7.093.964	2009	adet	TÜİK
Bin Kişi Başına Özel Otomobil Sayısı	137	98	2009	adet	TÜİK BG 2009
Bir Milyon Nüfusta Trafik Kaza Sayısı	977	1.457	2008	adet	TÜİK
Bir Milyon Nüfusta Trafik Kazasında Ölen Sayısı	24	59	2008	kişi	TÜİK
Bir Milyon Nüfusta Trafik Kazasında Yaralanan Sayısı	1.490	2.579	2008	kişi	TÜİK

DEĞİŞKEN	İSTANBUL	TÜRKİYE	YIL	BİRİM	KAYNAK
8. Çevre ve Enerji					
Kanalizasyon Şebekesi İle Hizmet Verilen Belediye Nüfusunun Toplam Belediye Nüfusuna Oranı	90	87	2006	%	TÜİK BG 2009
Belediyelerde Kişi Başına Temin Edilen Su Miktarı	190	245	2006	litre/kişi/gün	TÜİK BG 2009
Atık Su Arıtma Tesisi İle Hizmet Verilen Belediye Nüfusuna Oranı	81	51	2006	%	TÜİK BG 2009
İçme ve Kullanma Suyu Şebekesi İle Hizmet Verilen Belediye Nüfusunun Belediye Nüfusuna Oranı	100	98	2006	%	TÜİK BG 2009
İçme ve Kullanma Suyu Arıtma Tesisi İle Hizmet Verilen Belediye Nüfusunun Belediye Nüfusuna Oranı	100	49	2006	%	TÜİK BG 2009
Katı Atık Hizmeti Verilen Belediye Nüfusunun Toplam Nüfusa Oranı	99	81	2006	%	TÜİK BG 2009
Kişi Başına Toplam Elektrik Tüketimi	2.363	2.264	2008	kWh	TÜİK BG 2009
Kişi Başına Mesken Elektrik Tüketimi	810	552	2008	kWh	TÜİK
Kişi Başına Sanayi Elektrik Tüketimi	684	1.046	2008	kWh	TÜİK
Kişi Başına Ticarethane Elektrik Tüketimi	672	334	2008	kWh	TÜİK

3 BÖLGENİN GENEL REKABET DÜZEYİ ve YAŞAM KALİTESİ

Teknolojik gelişmelerle birlikte hızlanan küreselleşme sürecinde, şirketlerin olduğu kadar ülkeler ve bölgelerin de rekabet gücünü belirleyen unsurların başında bilgi ve teknolojinin kullanımı ve uzmanlaşma gelmektedir. Bu doğrultuda bir yandan Ar-Ge ve yenilikçilik ön plana çıkarılarak üretim yapısının güçlendirilmesi, diğer yandan sosyal yapının küreselleşmenin olumsuz etkilerinden korunması ve rekabet gücüne katkıda bulunacak şekilde değişiminin sağlanması önem kazanmış; bu kapsamda da eğitim ön plana çıkmıştır.

Küresel rekabetin yoğunluk kazandığı günümüzde, Türkiye'nin

ekonomik ve sosyal gelişimini farklı boyutları ile bir bütün olarak ele alan ve 2007-2013 dönemini kapsayan 9. Kalkınma Planı kapsamında belirlenen beş gelişme ekseninden ikisi rekabet gücünün artırılması üzerinde odaklanmıştır. Bu çerçevede, dünyada farklı ülke ve bölgelerin rekabet gücünün tespit edilmesi, gerek ulusal ve bölgesel gelişim politikalarına yön vermek, gerekse ulusal ve uluslararası yatırımcılara kararlarında rehberlik etmek açısından önem kazanmıştır. Bu amaçla gerçekleştirilen uluslararası çalışmalar arasında ön plana çıkan çalışmalardan biri Dünya Ekonomik Forumu

tarafından gerçekleştirilen “Küresel Rekabet Edebilirlik Endeksi”dir. 2010-2011 yıllarını kapsayan endekste İsviçre 5,63 endeks puanıyla ilk sırada yer almakta olup, İsveç (5,56), Singapur (5,48), ABD (5,43) ve Almanya (5,39) ilk beş ülke arasında yer almaktadır. Türkiye ise 4,25 endeks puanıyla 139 ülke arasında 61. sıradaki yerini korumuştur.

Uluslararası Yönetim Geliştirme Enstitüsü (IMD) tarafından hazırlanan, 58 ülkenin rekabet gücü performansını 327 kriter bazında ayrıntılı olarak inceleyen ve ilk 3 sırayı Singapur, Hong Kong ve ABD’nin aldığı “Dünya Rekabet Yıllığı 2010” sıralamasında ise Türkiye 48. sırada yer almaktadır. Diğer yandan, düşük rekabet gücüne rağmen Türkiye’nin, AB ülkelerinden Romanya, Bulgaristan, Slovenya ve Slovakya, AB aday ülkelerinden Hırvatistan ile bölge ülkeleri Rusya ve Ukrayna’nın üzerinde yer alması dikkat çekicidir.

Rekabet edebilirlik, AB çerçevesinde de özellikle 2000 yılında gerçekleştirilen Lizbon Zirvesi’nde alınan kararlarla birlikte önem kazanmaya başlamıştır. Lizbon Zirvesi’nde alınan kararlarla AB’nin 2010 yılına kadar dünyanın en rekabet edebilir, dinamik ve bilgiye dayalı ekonomisi olması hedeflenmiştir. Sonraki süreçte ise AB’nin uyum ve bölgesel politikalarının bu doğrultuda geliştirilmesine yönelik adımlar atılmış ve tahsis edilen fonların bu çerçevede kullanılmasına çalışılmıştır.

Türkiye’de ise özellikle AB’ye üyelik süreciyle hızlanan bölgesel kalkınma politikalarındaki dönüşüme bağlı olarak, bölgelerin rekabet düzeylerinin ölçülmesi önemli bir konu haline gelmiştir. Bu çerçevede, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı (DPT) ve bazı sivil toplum kuruluşları tarafından yapılan çalışmalarda ülke genelinde farklı iller ve bölgelerin karşılaştırmalı rekabet gücünün ölçülmesi hedeflenmiştir. Söz konusu çalışmalar, İstanbul’un ülke içerisinde diğer il ve bölgelerle karşılaştırıldığında sahip olduğu yüksek rekabet düzeyini ve aynı zamanda zayıf yönlerini de ortaya koymuştur.

Konuya ilişkin başlıca araştırmalardan birisi 2003 yılında DPT Müsteşarlığı tarafından gerçekleştirilen “İllerin SosyoEkonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması”dır. İllerin, coğrafi bölgelerin ve istatistiki bölge birimlerinin sosyoekonomik gelişmişlik seviyelerinin karşılaştırmalı olarak belirlenmesinin amaçlandığı çalışmada “Kalkınmada Öncelikli Bölgeler”in belirlenmesinde, kamu kaynaklarının tahsisi, özel sektör yatırımlarının yönlendirilmesinin yanı sıra mekan bazında yapılan planlama çalışmalarında daha etkin ilke ve tedbirlerin alınmasına yardımcı olmak da amaçlanmıştır.

81 ilin kapsandığı araştırma; sosyal (demografik, istihdam, eğitim,

sağlık, altyapı, diğer refah) ve ekonomik (imalat, inşaat, tarım, mali) alanlardan seçilen 58 değişken içermektedir. Birbirine bağımlı olan değişkenlerin kullanılmasına imkân veren temel bileşenler analizinin kullanıldığı araştırmada iller için elde edilen sosyoekonomik gelişmişlik sıralaması ve endeks değerleri baz alınarak, iller farklı gelişmişlik kademelerine göre 5 ayrı gruba ayrılmış ve sektörel analizlere de yer verilmiştir. Çalışmada, İstanbul 4,80772 endeks puanıyla ilk sırada yer almıştır. İstanbul’u Ankara (3,31483), İzmir (2,52410), Kocaeli (1,94329) ve Bursa (1,67890) takip etmekte olup, bu beş il Birinci Derece Gelişmiş İller Grubu’nu oluşturmuştur. İstanbul daha önce 1996 yılında gerçekleştirilen çalışmadaki yerini korumuştur. Araştırma sonuçlarına göre geleneksel sanayi merkezi illerin sekiz sanayi değişkeni kullanılarak yapılan sanayi sektörü gelişmişlik sıralamasında da İstanbul ilk sırada gelmektedir.

Ekonomi ve Dış Politikalar Araştırma Merkezi (EDAM) ve Deloitte tarafından hazırlanan ve 2009 yılında yayınlanan “Türkiye İçin Bir Rekabet Endeksi” başlıklı çalışma ise bölgelerin rekabet güçlerini artırmaya ve markalaşmalarına katkıda bulunmayı, yatırım alanlarına ve değiştirilmesi gereken politikalara dikkat çekmeyi amaçlamıştır. Çalışma kapsamında değişen küresel ortamda firmalar arası rekabet, ülkeler arası rekabet ve bölgesel rekabetçilik farklı boyutları ile irdelenmiş, “İl Bazında Rekabetçilik Endeksi” gibi endekslerin oluşturulmasında aşağıdaki değişkenler kullanılmıştır:

- Ekonomik Canlılık ve Etkinlik
- Emek Piyasası
- Yaratıcılık
- İnsan Sermayesi
- Fiziki Altyapı
- Sosyal Sermaye

Çalışma sonucunda hazırlanan endekste İstanbul 97,8 endeks puanıyla Ankara’nın (100,0) ardından 2. sırada yer almıştır. İstanbul’u İzmir (87,3), Kocaeli (80,8) ve Eskişehir (80,5) takip etmektedir. Endeksin alt bileşenleri incelendiğinde ise, İstanbul “Ekonomik Etkinlik ve Canlılık”, “Emek Piyasaları” ve “Fiziki Altyapı” endekslerinde ilk sırada; “Yaratıcı Sermaye” ve “Sosyal Sermayesi” endekslerinde ise Ankara’nın ardından 2. sırada yer almaktadır. Ankara ve Eskişehir’in 100 endeks puanıyla ilk iki sırayı paylaştığı “İnsani Sermaye Endeksi”nde ise İstanbul’un 11. sırada yer alması ise oldukça dikkat çekici olup, bu sonuçta İstanbul’daki öğrenci

ve öğretmen oranlarının doğu şehirleri düzeyinde olmasının etkili olduğu düşünülmektedir.

Uluslararası Rekabet Araştırmaları Kurumu (URAK) tarafından hazırlanan İllerarası Rekabetçilik Endeksi 2008-2009 çalışmasında ise 81 ilin rekabetçilik düzeyleri aşağıda yer alan dört ana değişkene göre karşılaştırmalı ve kapsamlı olarak incelenmiştir:

- Beşeri Sermaye ve Yaşam Kalitesi
- Markalaşma Becerisi ve Yenilikçilik
- Ticaret Becerisi ve Üretim Potansiyeli
- Erişilebilirlik

Çalışma sonucunda 81 il arasında İstanbul'un 84,04 endeks değeri ile Türkiye'nin en rekabetçi ili olduğu ortaya konmuştur. İstanbul önceki yıllara göre yerini korumuştur. Endekste İstanbul'u sırasıyla Ankara (48,58), İzmir (42,23), Kocaeli (36,24) ve Bursa (35,61) takip etmektedir. İllerarası Rekabetçilik Endeksi ile aynı zamanda İstanbul'un açık ara önde olduğu ve Türkiye'deki diğer illerle arasında bir kopma olduğu tespit edilmiştir. Endekste İstanbul, Beşeri Sermaye ve Yaşam Kalitesi dışında bütün alt endekslerde ilk sırada yer almaktadır.

İstanbul'un rekabet gücünü oluşturan alt endeksler incelendiğinde, Markalaşma Becerisi ve Yenilikçilik Endeksi'nin %29,75 oranıyla ilin toplam rekabetçilik gücüne en fazla katkı sağlayan alt endeks olduğu görülmektedir. Ticaret Becerisi ve Üretim Potansiyeli Endeksi'nin payı %26,07 olup, bu endeksi %25,98 ile Erişilebilirlik Endeksi ve %18,20 oranıyla Beşeri Sermaye ve Yaşam Kalitesi Endeksi takip etmektedir.

CNBC-E Business Dergisi tarafından hazırlanan ve Eylül 2010 sayısında yayımlanan "81 İlin Yaşam Kalitesi" endeksinde ise iller 34 kriter temel alınarak genel yaşam kalitesine göre sıralanmış, ayrıca eğitim, sağlık, kent hayatı, güvenlik, sanat ve ekonomi alanlarında da sıralamaya tabi tutulmuştur. Buna göre İstanbul, genel yaşam kalitesinde 2009 yılında bir önceki yıla göre 2 basamak gerileyerek Ankara, Eskişehir, Isparta ve Trabzon'un ardından 5. sırada yer almıştır. Alt endekslerde ise eğitim alanında 42. sıradan 19. sıraya yükselmiş, sağlık alanında 33. sıradan 51. sıraya ve kent hayatında 5. sıradan 7. sıraya gerilemiştir. Güvenlik alanında ise 34. sıradan 22. sıraya çıkarken, sanat alanında 1. sıradaki yerini korumuş, ekonomi alanında 2. sıradan 1. sıraya yükselmiştir.

Bölgesel gelişmişlik farklarının azaltılmasında bir yandan bölgelerin

sahip oldukları yerel kaynakları en etkin şekilde kullanmaları, diğer yandan ekonomik gelişimine katkıda bulunacak her türlü bölge dışı kaynağın bölgeye çekilmesinde sağladıkları başarı önem kazanmıştır. İstanbul gibi ülkenin ekonomik ve sosyal gelişiminde kilit bir rol üstlenen bölgelerin yalnız ulusal ölçekte farklı bölgeler ile değil, küresel ölçekte diğer bölgelerle olan rekabeti de çok önemlidir. Bu çerçevede, ulusal ölçekte sahip olunan rekabet gücünün bilinmesinin yanı sıra küresel ölçekteki konumu ve rekabet düzeyinin bilinmesi, İstanbul'un kendi bölgesel gelişim stratejisi çerçevesinde küresel ölçekte üstlenebileceği sorumlulukların tespit edilmesinde önem arz etmektedir.

Bu bağlamda, Küreselleşme ve Dünya Kentleri Araştırma Ağı (GaWC) tarafından ilk olarak 1998 verileriyle yapılan çalışma ile 122 kent "küresel ağ bağlantırlığı" ölçümlerine göre Alfa, Beta ve Gama kentleri olarak sınıflandırılmış ve bu listede İstanbul, Gama dünya kentleri arasında yer almıştır. Çalışma, metodolojisi değiştirilerek 2000, 2004 ve 2008 verileriyle yeniden gerçekleştirilmiş ve İstanbul son yıllarda kazandığı küreselleşme ivmesi sonucu, 2004 sıralamasında Beta; 2008 sıralamasında ise "büyük ekonomik bölge ve ülkeleri dünya ekonomisi ile entegre eden çok önemli dünya kentleri" olarak tanımlanan Alfa kategorisine yükselmiştir.

UBS tarafından hazırlanan ve Ağustos 2010 tarihinde yayımlanan "Fiyatlar ve Ücretler: Küresel Satın Alma Gücü Karşılaştırması" ile küresel ölçekte şehirler, genel fiyat düzeyi, genel ücret düzeyi ve satın alma gücüne göre sıralanmıştır. Küresel ölçekte genel fiyat düzeyinin en yüksek olduğu ilk üç şehir Oslo, Zürih ve Cenevre'dir. İstanbul ise bu listede 20. sırada yer almaktadır. Genel ücret düzeyine göre sıralamada ise Zürih, Kopenhag ve Cenevre ilk üç sırada yer almakta olup, İstanbul 45. sırada bulunmaktadır. Zürih, Sidney ve Miami'nin ilk üç sırada yer aldığı Yurtiçi Satınalma Gücü sıralamasında İstanbul 58. sırada bulunmaktadır.

İnsan kaynakları yönetim danışmanlığı firması Mercer tarafından hazırlanan "Mercer 2010 Yaşam Kalitesi Araştırması" ise dünya genelinde 215 kenti 10 ayrı kategori altında gruplanan 39 faktörü dikkate alarak değerlendirmektedir. Viyana, Zürih ve Cenevre'nin ilk üç sırada yer aldığı araştırmada, 2008 yılında bir önceki yıla kıyasla 7 basamak yükselerek 114. sıraya ulaşan İstanbul, 2009 yılında yine 121. sıraya gerilemiştir.

İstanbul'un üstlendiği yeni işlevler neticesinde sosyal ve ekonomik dönüşümünü hızla tamamlaması, küresel ekonomik, sosyal ve kültürel ilişkiler ağına etkin bir şekilde entegre olabilmesi gerekmektedir. Bu çerçevede, OECD tarafından hazırlanan İstanbul

Metropolitan Alan İncelemesi Çalışması'nda (2008) da vurgulandığı üzere, İstanbul'un küresel kent olarak konumlandırılmasında rekabet düzeyi yüksek finans, kültür-turizm ve lojistik gibi hizmet sektörleri önemli potansiyel barındırmaktadır. Bölgenin hizmet sektörünün sunduğu olanakların yanı sıra özellikle düşük katma değerli ve emek yoğun nitelikli imalat sanayi faaliyetlerini diğer bölgelere yayarken, gelişmiş teknoloji kullanan katma değeri yüksek imalat sanayi faaliyetleri için bölgesel düzeyde merkez olma özelliğini pekiştirmesi gerekmektedir.

4 BÖLGENİN ÇEVRE BÖLGELERLE İLİŞKİSİ

İBBS Düzey 2 Bölgeleri bazında İstanbul'un iki bölge ile karasal sınırı bulunmaktadır. Doğusunda Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu ve Yalova illerini kapsayan TR42 Düzey 2 Bölgesi, batısında ise Tekirdağ, Edirne ve Kırklareli illerini kapsayan TR21 Düzey 2 Bölgesi yer almaktadır. Ayrıca, güneyinde yer alan Bursa, Eskişehir ve Bilecik illerini kapsayan TR41 Düzey 2 Bölgesi ile Balıkesir ve Çanakkale illerini

kapsayan TR22 Düzey 2 Bölgesi Marmara Denizine kıyısı bulunan diğer bölgelerdir (bkz. Harita D.2).

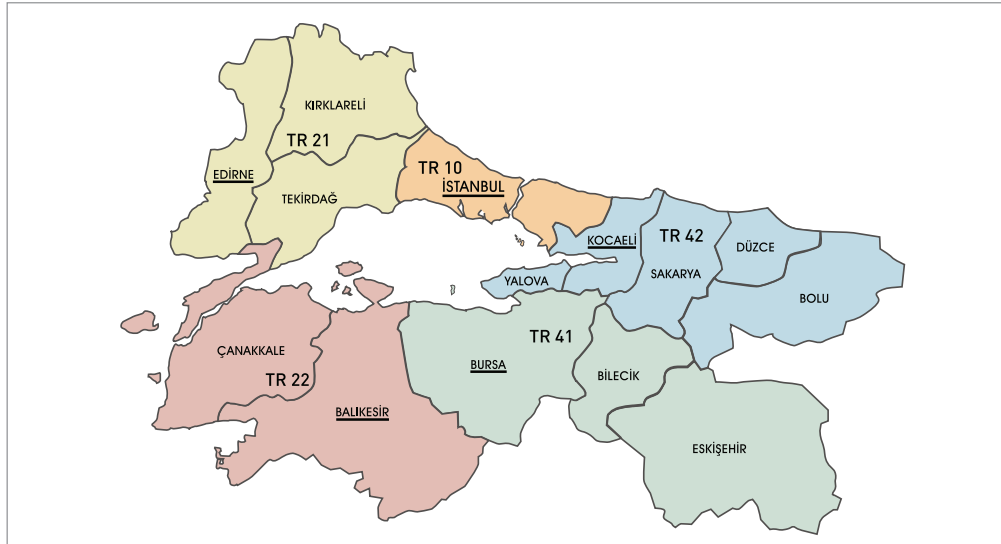
Bölge; Orta Asya, Orta Doğu ve Anadolu'yu Avrupa'ya bağlayan karayolu ve demiryolu ulaşım güzergâhları ile Marmara Denizi limanlarını birbirine ve dünya limanlarına ve Karadeniz'i açık sulara bağlayan uluslararası denizyolu ulaşım güzergâhlarını çevresindeki bölgeler ile paylaşmaktadır. Ayrıca, Bölgede yer alan uluslararası hava ve deniz limanları da yüksek kapasiteleriyle çevre bölgelere hizmet sunmaktadır. Bu bağlamda, söz konusu bölgelerden her birinin ulaşım ve lojistik alanında mevcut altyapı yatırımlarının, tasarlanan veya yürütülen projelerinin diğerleri üzerinde doğrudan ya da dolaylı etkileri olmaktadır.

Kamu ve özel sektör kurum ve kuruluşlarının genel/bölgesel merkezlerinin, borsaların, önemli eğitim, kültür ve sağlık kuruluşlarının Bölgede konumlanması, tüm ülke ile olduğu gibi çevre illerle olan ilişkileri daha da artırmaktadır.

İstanbul metropolitan alanında, nüfus, sanayi, ticaret ve hizmetlerin

TR 10 İstanbul Bölgesi Çevresinde Yer Alan Diğer İBBS Düzey 2 Bölgeleri

Harita D.2

Kaynak: İBB, 1/100.000 Ölçekli İstanbul Çevre Düzeni Planı

büyümesi, TR42 ve TR21 gibi art bölgelerinin gelişimini de beraberinde getirmiştir. Nüfus ile birlikte artan tüketim, gününbirlik, hafta sonu veya geleneksel turizm talebi, tedarik ve fason üretiminin, bu bölgelerin ekonomik büyümesinde önemli bir rolü bulunmaktadır.

İstanbul Bölgesi'nde kuzey-güney yönündeki coğrafi kısıtlar, mekansal büyümenin doğu-batı yönünde gelişmesine yol açmış, Bölgenin sınırlarını aşarak TR42 ile TR21 Düzey 2 Bölgelerine doğru ilerlemesine neden olmuştur. Ayrıca, bir yandan İstanbul'da artan yatırım ve işletme maliyetleri ile sanayinin desantralizasyonu politikaları, diğer yandan da Bölgeye yakınlık talebi, işletmelerin üretimlerini kısmen veya tamamen çevre bölgelere kaydırmalarına yol açmıştır. Bunun bir sonucu olarak, TR42 Düzey 2 Bölgesinde Gebze-Düzce hattında, TR21 Düzey 2 Bölgesinde ise Çerkezköy-Çorlu-Lüleburgaz hattında, İstanbul firmalarına ait veya bu firmalara fason üretim yapan sanayi işletmeleri konumlanmıştır. Söz konusu eğilim halen devam etmekte olup; bölge ekonomilerini etkileşim halinde tutmaktadır.

Mal ve hizmet akışları ile işgücü ilişkilerinin yoğun olduğu bölgeler işlevsel ekonomik alanları oluşturmaktadır. Büyük nüfus ve ekonomik faaliyet yoğunlaşmalarının yaşandığı bir merkez ve bu merkezle yoğun bağlantıları bulunan çevre bölgelerden oluşan işlevsel ekonomik alanlar ise metropoliten alanlar olarak tanımlanmaktadır. İstanbul Bölgesi, bu anlamda ülkemizin en büyük metropoliten alanıdır.

İstanbul metropoliten alanının işlevsel alanını belirlemeye yönelik yapılan bir akademik çalışmada ; İstanbul Metropoliten Planlama ve Kentsel Tasarım Merkezi (İMP) ve İBB Kentsel Dönüşüm Müdürlüğü (KDM) tarafından yapılan anket çalışmaları analiz edilerek, yoğun iş ilişkisi bulunan bölgeler ile anlamlı bir büyüklükte işgücü akışına sahip bölgeler tespit edilmiş ve İstanbul metropoliten alanının iş akışları temelli işlevsel alanının İstanbul Bölgesi ile birlikte Kocaeli ve Tekirdağ'dan, işgücü akışları temelli işlevsel alanının ise İstanbul Bölgesi ile birlikte Kocaeli ilinin Gebze ilçesinden oluştuğu sonucuna ulaşılmıştır.

Söz konusu çalışmada iş ilişkisi yoğunluğu; hammadde ve nihai ürün akışları bazında incelenmiştir. Bölgedeki firmaların %27'si hammadde tedarikini İstanbul dışındaki illerden temin etmekte olup; söz konusu firmaların %19'u Kocaeli, %15'i Tekirdağ olmak üzere toplam %51'i Marmara Bölgesi'nden alım yapmaktadır. Diğer önemli bir tedarikçi il ise Bursa'dır. Öte yandan, firmaların %36'sı ürettikleri ürünlerin satış ve dağıtımını İstanbul dışındaki

illere yapmaktadır. Bahse konu firmaların alıcılarının %10'u Bursa, %7'si Kocaeli, %4'ü ise Tekirdağ'da, dolayısıyla da önemli bir kısmı Marmara Bölgesi'nde yerleşiktir. Bununla birlikte, Ankara (%14) ve İzmir (%13), İstanbul'un en fazla satış yaptığı iller olarak kendi komşu illerinin önüne geçmektedir. Kendi ekonomik dinamikleri olan Bursa'nın İstanbul'dan bağımsız bir metropoliten alan olarak tanımlanması nedeniyle, İstanbul'un iş akışları temelli işlevsel alanı içerisinde yalnızca Kocaeli ve Tekirdağ yer almaktadır.

İşgücü akışları incelendiğinde ise; çevre illerden İstanbul'a gelen işgücünün toplam içinde önemli bir yer tutmadığı anlaşılmaktadır. Pendik ilçesinde sanayi sektörü çalışanlarının sadece %7'si, hizmet sektörü çalışanlarının da %10'u Gebze ilçesinden gelmektedir. Silivri ilçesinde ise, çalışan hizmet sektörü personelinin sadece %3,3'ü Çorlu ilçesinden gelmektedir. Diğer yandan, Gebze ilçesinde çalışan personelin %38'i, İzmit ilçesinde %0,08'i, Yalova'da %0,03'ü, Çorlu'da %1'i, Çerkezköy'de ise %0,9'u İstanbul'dan gelmektedir. Dolayısıyla İstanbul ile sadece Gebze ilçesi arasında anlamlı bir işgücü akışı olduğu görülmektedir.

İstanbul Bölgesi'nin sosyal ve kültürel olanaklar yönünden görece üstünlüğü, nitelikli işgücünün hareketliliğine olan etkileri açısından Bölgede yapılan yatırımların güçlü yönü iken, çevre bölgelere kaydırılan veya bu bölgelerde yapılan yatırımların zayıf yönünü oluşturmaktadır.

İstanbul Bölgesi'nin aldığı ve verdiği göç açısından da karasal sınırı bulunan İBBS Düzey 2 Bölgeleri ile yoğun bir ilişkisi bulunmaktadır. Bölgenin 2009 yılında en çok göç aldığı bölgeler sıralamasında; TR42 Düzey 2 Bölgesi %7,1 ile üçüncü, TR21 Düzey 2 Bölgesi ise %4,4 ile beşinci sıradadır. Bölgenin en çok göç verdiği bölgeler sıralamasında ise; TR42 Bölgesi %9,9 ile ikinci sırada olup, TR21 Bölgesi %6,8 ile dördüncü sıradadır.

Bölge, 2008 yılında 22.201 göç aldığı TR42'ye 33.322 göç vermiş; 12.470 göç aldığı TR21'e ise 23.643 göç vermiştir. 2009 yılında ise, 27.556 göç aldığı TR42'ye 34.418 göç vermiş olup; 17.178 göç aldığı TR21'e 23.725 göç vermiştir. Böylece, İstanbul son iki yılda işlevsel alanı kapsamındaki bölgelere net göç veren bir metropoliten alan niteliği göstermiştir.

Sonuç olarak, İstanbul Bölgesi hem içinde bulunduğu coğrafi bölge olan Marmara Bölgesi kapsamındaki İBBS Düzey 2 Bölgeleri ile, hem de ülkenin tamamı ile yoğun ekonomik ve sosyal ilişki içindedir. Bu çerçevede, Bölgenin etkileşim halinde olduğu çevre bölgelerle işbirliği hem İstanbul Bölgesi, hem de çevre bölgeler için alınacak kararlar ve yapılacak planlamalar açısından önem taşımaktadır.

İFA

İSTANBUL
KALKINMA
AJANSI

İSTANBUL BÖLGESİ VİZYONU

İSTANBUL BÖLGESİ VİZYONU

Bölge Planı vizyonu, Plan kapsamında ortaya konan gelişme eksenleri, stratejik amaçlar ve hedefleri şekillendirmek ve yönlendirmek için büyük önem taşımaktadır. 2010-2013 dönemini kapsayan İstanbul Bölge Planı vizyonu, ortak akla ulaşmayı hedefleyen etkili bir yöntem olan ve Bölgeye ilişkin çok sayıda paydaşın katılımıyla 28 Temmuz 2010 tarihinde gerçekleştirilen Arama Konferansı ile paydaşlar tarafından belirlenmiştir (bkz. EK-4 Bölge Planı Katılım Süreci Analizi).

İstanbul Bölge Planı vizyonu, İstanbul'un bölgesel gelişimine ivme kazandıracak üç temel unsur üzerine kurulmuştur;

- Hizmet odaklı sürdürülebilir kalkınma
- Yaşam kalitesi sunan yaşam kültürü
- Kültürel miras

İstanbul'un bu üç temel alana odaklanarak sürdürülebilir bir kalkınmaya imza atabileceği paydaşlar tarafından dile getirilmiştir.

2010-2013 İstanbul Bölge Planı Vizyonu bu üç başlığı kapsamakta ve önümüzdeki dönemde İstanbul'un bölgesel gelişimi için odaklanacağı kapsamı belirlemektedir.

2010-2013 İstanbul Bölge Planı vizyonuna ulaşmak için;

1. KÜRESEL REKABET EDEBİLİRLİK
2. SOSYAL KALKINMA
3. ÇEVRESEL VE KÜLTÜREL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK
4. KENTSEL MEKAN KALİTESİ
5. ULAŞIM VE ERİŞEBİLİRLİK

Gelişme eksenleri kapsamında stratejik amaçlar ve hedefler belirlenmiştir.

2010-2013 İSTANBUL BÖLGE PLANI VİZYONU

“Kültürel, tarihi ve doğal mirasını koruyan; yüksek katma değer üreten ekonomik faaliyetleri tercih eden; yaşanabilir ve yaşam kalitesini sürekli yükselten kent: İstanbul”

İSTANBUL

DEĞER ÜRETİMİ	YAŞAM	MİRAS
<p>HİZMET ODAKLI SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA</p> <p>Üstün rekabet gücü olan, yüksek katma değer üreten</p> <p>Yenilikçi</p> <p>Markalaşmış kent</p> <p>Finans merkezi (bölgesel ve uluslararası)</p> <p>Sürdürülebilir kalkınma</p> <p>Hizmet odaklılığın ön planda olduğu</p>	<p>YAŞAM KALİTESİ SUNAN YAŞAM KÜLTÜRÜ</p> <p>Yaşam kalitesi, yaşanabilir, sürdürülebilir, yaşam kültürü olan</p> <p>Yaşam kalitesi (yaşanılacak ve çalışılacak kent)</p> <p>İnsan odaklı</p> <p>“İstanbulluyum mutluyum!” dedirten İstanbul</p>	<p>KÜLTÜREL MİRAS</p> <p>Kültürel, tarihi ve doğal mirasını koruyan/sürdüren/sahip çıkan</p> <p>Dünya kültür başkenti</p> <p>Medeniyetleri buluşturan/kültürlerarası barışı koruyan</p>

İFA

İSTANBUL
HALKINMA
AJANSI

GELİŞME EKSENLERİ

TE

GELİŞME EKSENLERİ

Gelişme Eksenleri, Stratejik Amaçlar ve Hedefler

2010-2013 İstanbul Bölge Planı; 5 gelişme ekseninde 30 stratejik amaç ve 208 hedef doğrultusunda bölge paydaşlarının görüşleri ve ilkeleri dikkate alınarak hazırlanmıştır. Ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel konuları içeren hedefler, bölgenin ihtiyaç analizi yapılarak bu bağlamda çözüm önerileri sunmaktadır.

Göz önünde bulundurulmuş veriler ışığında hazırlanan Bölge Planı'nda aşağıdaki gelişme eksenleri ortaya çıkmıştır:

	Küresel Rekabet Edebilirlik
	Sosyal Kalkınma
	Çevresel ve Kültürel Sürdürülebilirlik
	Kentsel Mekan Kalitesi
	Ulaşım ve Erişilebilirlik

Küresel rekabet edebilirlik ekseninde ele alınan stratejik amaç ve hedefler; İstanbul'un dünya ekonomisindeki payını artırması amacıyla sektörel gelişmeler ve dönüşümlere ışık tutmayı amaç edinmiştir. Kısa vadede bölgesel lider, uzun vadede ise küresel aktör olmak için gerekli adımları atan İstanbul için Ar-Ge, teknoloji, finans, turizm ve lojistik gibi anahtar sektörlerle yönelik hedefler bu gelişme

ekseninde yer bulmuştur.

Sosyal kalkınma eksenindeki stratejik amaç ve hedefler; eğitim başta olmak üzere kentlilik bilinci, sosyal içerme, sağlık ve güvenlik gibi kent yaşamının temel direklerini kapsamaktadır. Bunlara ek olarak, işsizliğin azaltılması ve Bölgede yerel ağların, katılımçılık ve işbirliğinin geliştirilmesine imkan tanıyacak stratejik amaç ve hedefler belirlenmiştir.

Çevresel ve kültürel sürdürülebilirlik başlıklı gelişme ekseninde; dönüşümü öngörülen değerlerin çağdaş bilimsel koruma kriterlerine uygun olarak yeniden yapılandırılmalarını öngörerek Bölgeye katkı sağlamayı amaç edinmiştir. Bu çerçevede yenilenebilir enerji kaynakları ile enerji verimliliğine yönelik hedefler sunulmuştur.

Kentsel mekan kalitesi bağlamında; İstanbul'da kentsel fonksiyonların mekanda etkin dağılımı, mekansal gelişmenin yönlendirilmesinde sürdürülebilirliğin esas alınması, kentsel risklerin bertaraf edilmesi, yaşam çevrelerinin iyileştirilmesi ve kentsel hizmetlerin Bölge içinde dengeli dağılımı öncelikli alanlar arasında yer almaktadır.

Ulaşım ve erişilebilirlik gelişme ekseninde ise Bölgede yaşanan ulaşım sıkıntılarına yönelik hedefler bulunmaktadır. Ulaşım entegrasyonu, raylı ulaşımın kent içinde ve kente ulaşımında payının artırılması, deniz ulaşımında gelişme sağlanması ve toplu ulaşımın etkin yönetimine fırsat tanıyacak hedefler bu bölümde sıralanmıştır.

KÜRESEL REKABET EDEBİLİRLİK

STRATEJİK AMAÇ

Hizmetler sektörünün geliştirilmesi ve ekonomideki ağırlığının artırılması

1

HEDEF

- Rekabet üstünlüğü taşıyan hizmet sektörlerinin gelişiminin teşvik edilmesi
- Hizmetler sektöründe verimliliğin ve yaratılan katma değer payının artırılması
- İstihdamda hizmetler sektörünün payının artırılması
- Hizmetler sektöründe kümelenmenin teşvik edilmesi
- Hizmetler sektörünün mevcut altyapısının güçlendirilmesi ve bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımının yaygınlaştırılması
- Hizmetler sektöründe girişimciliğin desteklenmesi
- Hizmetler sektöründe kurumsal kapasitenin artırılması ve kurumsallaşmanın desteklenmesi
- Kamu kurum ve kuruluşları ile hizmetler sektörü arasında iletişim ve işbirliğinin geliştirilmesi
- Hizmetler sektörünün ulusal ve uluslararası finansal kaynaklara erişiminin güçlendirilmesi

Sanayide yüksek katma değer üreten ve ileri teknolojileri kullanan bir yapının desteklenmesi

2

- Teknoloji yoğun ve hizmetler sektörünü besleyen sanayi üretiminin Organize Sanayi Bölgelerinde (OSB) kümelenmelerinin teşvik edilmesi ve gelişiminin desteklenmesi
- Sanayi sektörüne ait yönetim, organizasyon, Ar-Ge, tasarım ve pazarlama birimlerinin Bölgede yer seçiminin teşvik edilmesi
- Kamu kurum ve kuruluşları, sanayi sektörü ve üniversiteler arasında iletişim ve işbirliğinin geliştirilmesi
- Düşük ve orta düzey teknoloji kullanan sanayi sektörlerinde Ar-Ge, yenilikçilik ve markalaşmanın teşvik edilmesi

İstanbul Bölgesi'nin bilim ve teknoloji üssü haline getirilmesi

3

- Ar-Ge, teknoloji geliştirme ve yenilikçiliğin özendirilmesi ve yüksek katma değer yaratan yenilikçi girişimlerin desteklenmesi
- Ar-Ge ve yenilik çalışmaları ile teknoloji uygulamalarına yönelik olarak üniversiteler ve iş dünyası işbirliğinde kurulan merkezlerin (teknoloji geliştirme merkezleri, teknoloji geliştirme bölgeleri, yenilik aktarım merkezleri, mükemmeliyet merkezleri, kuluçka merkezleri, vb.) geliştirilmesi
- Bölgede yetiştirilen bilim insanı sayısının ve niteliğinin artırılması, nitelikli yerli ve yabancı bilim insanlarının Bölgeye çekilmesi ve bilim insanı hareketliliğinin artırılması
- Bölgenin bilişim altyapısının güçlendirilmesi
- Bölgede yaratılan bilim ve teknolojinin kullanımının yaygın hale getirilerek ekonomik değer haline getirilmesi

STRATEJİK AMAÇ

HEDEF

İşgücü niteliğinin yüksek katma değer üreten ekonomik faaliyetlerin ihtiyaçları doğrultusunda geliştirilmesi

4

- Bölgenin küresel rekabet gücünün artırılması için ekonomik dönüşümünün gerektirdiği işgücü ihtiyaçlarının periyodik olarak tespit edilmesi ve değerlendirilmesi
- Meslek tanımlarının ve mesleki yeterlilik kriterlerinin geliştirilerek standardizasyon ve sertifikasyonun sağlanması
- Eğitim müfredatlarının ve uygulamalarının belirlenmesi ve işgücünün niteliklerinin geliştirilmesi için kamu kurum ve kuruluşları, özel sektör ve STK'lar arasında işbirliğinin güçlendirilmesi

Bölgenin küresel ekonomiye entegrasyonunun geliştirilmesi

5

- Bölgenin yatırım olanaklarının tespit edilerek tanıtılması ve bölgede yabancı yatırımın artırılması
- Yerli ve yabancı işletmelerin ortaklıklarının desteklenmesi
- Mal ve hizmet ihracatının artırılması
- İşletmelerin küresel değer zincirlerine entegrasyonunun ve yüksek katma değerli işlevler edinmelerinin teşvik edilmesi
- Markalaşmanın desteklenmesi

Bölgenin uluslararası finans merkezi olması

6

- İstanbul Uluslararası Finans Merkezi tanıtımının yapılması ve imajının oluşturulması
- Kamu kurum ve kuruluşları ile bölgedeki finans kurumlarının işbirliğinin artırılması
- Teknolojik ve fiziksel altyapının güçlendirilmesi
- Finans sektöründe insan kaynaklarının geliştirilmesi
- Finansal ürün ve hizmet çeşitliliğinin artırılması

Bölgenin turizmde küresel cazibe merkezi olması

7

- İstanbul'un marka kent haline getirilmesi ve uluslararası düzeyde tanıtılması
- Turizmin Bölgenin tamamına yayılarak çeşitliliğinin artırılması ve turizm sezonunun bütün yıla yayılması
- Turizm çeşitlerinin entegrasyonu ile ziyaretçilerin ortalama kalış süresinin artırılması
- Turizm hizmetlerinde kalite ve erişilebilirliğin artırılması
- Turizm altyapısının nitelik ve niceliğinin geliştirilmesi

STRATEJİK AMAÇ

HEDEF

Lojistik sektörünün
rekabet gücünün
artırılması

8

- Bölgenin mekansal gelişimi ile uyumlu olarak uzun vadeli lojistik planlamasının yapılması ve fiziksel altyapının geliştirilmesi
- Bölgede dağınık halde bulunan lojistik faaliyetlerin uygun alanlarda toplanarak demiryolu, liman, havalimanı bağlantılarının sağlanması
- Gelişmeye müsait liman ve havalimanlarının kapasitelerinin geliştirilerek demiryolu bağlantılarının sağlanması ve bölgenin kombine taşımacılık altyapısının geliştirilmesi
- Lojistik meslek standartlarının oluşturulması ve sektörün istihdam ihtiyaçlarının analiz edilerek uygun eğitim politikaları ile giderilmesi
- Lojistik sektörde Ar-Ge ve teknoloji geliştirme faaliyetlerinin desteklenmesi, ileri teknoloji kullanımı ve yenilikçiliğin teşvik edilmesi
- Lojistik firmalarının hizmet standartlarının oluşturulması
- Lojistik firmalarının tedarik zinciri yönetimi kavramı çerçevesinde daha etkin planlama ve karar alma süreçleri geliştirmelerinin sağlanması
- Lojistik firmalarının kurumsallaşmalarının sağlanması ve pazarlama kapasitelerinin geliştirilmesi

Yaratıcı endüstrilerin
geliştirilmesi

9

- Bölgenin yaratıcı endüstrilere ilişkin potansiyelinin belirlenmesi
- Çalışanların kapasitelerinin geliştirilmesi ve ilgili insan kaynağının bölgeye çekilmesi
- Yaratıcılığı destekleyecek şekilde sektörler arası iletişim ve işbirliğinin desteklenmesi ve kümelenmenin teşvik edilmesi
- Girişimcilik ve markalaşmanın desteklenmesi
- Uluslararası, ulusal ve yerel etkinliklerin artırılması
- İhtiyaç duyulan bilgi, beceri ve niteliklere uygun bireylerin yetiştirilmesi için eğitim kurumları ve sektörler arasında işbirliğinin geliştirilmesi
- Ar-Ge ve yenilikçiliğin desteklenmesi ve Bilgi Paylaşım Ağının oluşturulması
- Fikri mülkiyet haklarının korunması

SOSYAL KALKINMA

STRATEJİK AMAÇ

HEDEF

İstanbul yaşam kültürünün ve kentlilik bilincinin geliştirilmesi

1

- Kentin tarihi ve kültürel değerleri ile kentlilerin hak ve sorumlulukları konusunda farkındalığın artırılması
- Kente aidiyet duygusunun geliştirilmesi ve sosyal uyumun hızlandırılması
- Kamu kurumları, STK'lar ve medyanın; kent donanımlarının ve çevrenin korunması, afet, eğitim, sağlık, yaşlanma, toplumsal cinsiyet eşitliği ve aile içi şiddet, kültür, ulaşım vb. alanlarda toplumsal farkındalığı artırmaya yönelik faaliyetlerinin geliştirilmesi
- Bölgeye özgü sembolik ve kültürel sermayenin geliştirilmesi

Eğitime erişimin ve eğitim kalitesinin artırılması

2

- Okul terk ve devamsızlıklarının önüne geçilmesi ve okullaşma oranlarının artırılması
- Öğretmen ve derslik başına düşen öğrenci sayısının azaltılması ve bölge içi dengesizliklerin giderilmesi
- Eğitimde fırsat eşitliğinin geliştirilmesi
- Bölgede okuryazar oranının artırılması
- Yükseköğretim kurumları ve programlarında kalite güvencesi ve akreditasyonun teşvik edilmesi
- Öğretim elemanlarının yayın ve proje geliştirmesine yönelik teşviklerin artırılması
- Meslek edindirmeye ve bireysel gelişime yönelik kursların yaygınlaştırılması, kurslara katılımın artırılması ve fırsat eşitliğinin sağlanması
- Fiziksel ve zihinsel engelliler için özel eğitim imkanlarının yaygınlaştırılması

Toplum sağlığının korunması ve sağlık hizmeti sunumunun geliştirilmesi

3

- Sağlık hizmeti sunumunda altyapı ve personelin nicelik ve niteliğinin geliştirilmesi
- Sağlık hizmetlerine erişimin artırılması ve sağlık hizmetlerinin mekansal dağılımında bölge içi dengesizliklerin giderilmesi
- Toplumda sağlık bilincinin oluşturulması ve hasta haklarına ilişkin farkındalık yaratılması
- Birinci basamak sağlık hizmetlerinin güçlendirilmesi ve anne-çocuk sağlığı göstergelerinde iyileşmenin hızlandırılması
- Sağlık hizmeti sunan kamu, özel sektör, yerel yönetimler ve üniversiteler arasında işbirliği ve koordinasyonun güçlendirilmesi
- Her basamaktaki sağlık hizmetlerinin sunumu ve takibinde bilgi ve iletişim teknolojileri kullanımının etkinleştirilmesi ve bilişim altyapısının güçlendirilmesi

STRATEJİK AMAÇ

HEDEF

Sosyal dışlanmanın
önüne geçilmesi

4

- Sosyal risk grupları ve dezavantajlı grupların belirlenmesi ve yoksunluk durumunun analiz edilmesi
- Sosyal risk grupları ile dezavantajlı konumda olan engelliler, kadınlar ve gençlerin işgücü piyasalarına girişlerinin kolaylaştırılması
- Göçle gelenlerin kente ekonomik ve sosyal entegrasyonunun sağlanması
- Sosyal hizmet ve yardımlara erişimin ve hizmet kalitesinin artırılması
- Sosyal hizmet ve yardımların sunumunda bilgi ve iletişim teknolojilerinin etkin kullanımının sağlanması
- Dezavantajlı grupların emeğinin alternatif ürün ve hizmetler yoluyla etkinleştirilmesi
- Sokakta yaşayan ve/veya çalışan çocuklar ile suça meyilli ve/veya madde bağımlısı çocukların rehabilitasyonu ve okula geri dönüşlerinin temin edilmesi
- Risk altındaki çocuk ve gençlerin sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlere yönlendirilmesi
- Kadının toplumsal statüsünün güçlendirilmesi ve aile içi şiddetin önlenmesi
- Sosyal risk grupları ve dezavantajlı grupların eğitim, sağlık ve ulaşım gibi kentsel hizmetlere erişiminin artırılması
- Sosyal hizmetten faydalanan ve sosyal hizmet sunanlar arasında iletişimin güçlendirilmesi

Yerel ağlar, katılımcılık ve
işbirliğinin geliştirilmesi

5

- Yerel ölçekli kurum ve kuruluşlar arasında bilgi ve veri paylaşımının sağlanması ve ortak veritabanı ve kent bilgi sistemlerinin oluşturulmasının teşvik edilmesi
- Yerel ölçekli kurum ve kuruluşların uluslararası ağlara katılımının ve bölgesel ağ oluşturmalarının teşvik edilmesi
- Yerelde stratejik yönetişimin her aşamasında paydaşların danışma ve/veya karar alma süreçlerine etkin katılımının sağlanması
- Şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkeleri uyarınca yerel ölçekte alınan kararların kentlilerle paylaşılması
- Kurumlar arası diyalog ve işbirliği platformlarının geliştirilmesi ve ortak proje üretiminin teşvik edilmesi
- Özel sektörün sosyal sorumluluk projelerinde yer almalarının özendirilmesi
- Toplumda gönüllülük bilincinin geliştirilmesi ve sivil toplumun güçlendirilmesi
- Toplumdaki bireylerin planlama ve uygulama süreçlerine katılımının artırılması için yapabilirliklerinin geliştirilmesi

STRATEJİK AMAÇ

HEDEF

Kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşlarında kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi

6

- Bölgedeki kurumlarca başta sosyal hizmetler sektöründe olmak üzere hizmet talebini belirlemeye yönelik ihtiyaç analizlerinin ve hizmet sunumunda mükerrerliği azaltacak çalışmaların gerçekleştirilmesi
- Uygulamalara ilişkin etkin izleme-değerlendirme ve ölçme mekanizmalarının kurulması
- Kaliteli hizmet sunumu için performans değerlendirme mekanizmalarının oluşturulması
- Kurumların planlama, programlama, proje üretme ve uygulama, işbirliği ve koordinasyon kapasitesi ile personel niteliklerinin geliştirilmesi
- Bilgi ve iletişim teknolojileri kullanımının yaygınlaştırılması ve çalışanların bilişim teknolojilerini kullanma becerilerinin geliştirilmesi
- Kamu hizmetlerinde vatandaş odaklılığın geliştirilmesi

Kent güvenliğinin iyileştirilmesi

7

- Kentteki suç oranlarının düşürülmesi ve suçun önlenmesi
- Kente ilişkin güvenlik algısının iyileştirilmesi
- Güvenlik birimleri ve yerel toplum arasında işbirliğinin artırılması
- Suça maruz kalanlara yardım hizmetlerinin geliştirilmesi
- Hükümlülerin topluma kazandırılmasının desteklenmesi
- Toplumda suç ve ceza mevzuatına ilişkin bilgi ve farkındalığın artırılması
- Güvenlik hizmetlerinde bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımının yaygınlaştırılması

İşsizliğin azaltılması

8

- Kayıtlı istihdamın teşvik edilmesi
- Hizmet sektöründe istihdamı arttıracak yerli ve yabancı yatırımların teşvik edilmesi
- Bölge düzeyinde işgücü piyasası ihtiyaç analizlerinin periyodik olarak yapılması ve eğitim programlarının bu doğrultuda güncellenmesi
- Meslek tanımlarının ve mesleki yeterlilik kriterlerinin geliştirilerek standardizasyon ve sertifikasyonun sağlanması
- Mesleki eğitime ilişkin toplumdaki olumsuz algıların giderilmesi ve mesleki eğitimin tercih edilebilirliğinin artırılması
- İşgücü piyasasına katılımlarını kolaylaştırmak üzere gençlerin bilgi, beceri ve yeteneklerinin geliştirilmesi, eğitimden istihdama geçiş sürelerinin kısaltılması ve genç işsizliğinin azaltılması
- Mesleki rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin etkinleştirilmesi
- Genç ve kadın girişimciliğinin desteklenmesi
- Göçten kaynaklanan işsizliğin azaltılması için diğer bölgelerde işbirliği yapılarak tersine göçün teşvik edilmesi

ÇEVRESEL ve KÜLTÜREL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

STRATEJİK AMAÇ

Doğal kaynakların ve çevrenin korunması

1

HEDEF

- Tarım ve orman arazileri ile su havzalarının korunması ve arazi kullanım kararlarında Bölgenin ekolojik yapısının göz önünde bulundurulması
- Kıyı çevresini olumsuz etkileyen faaliyetlerin önlenmesi
- Orman vasfını yitirmiş alanların tekrar ormanlaştırılması
- Bölgedeki iklim değişikliğinin boyutlarının belirlenmesi, azaltma yöntemleri ve iklim değişikliğine uyum strateji ve planlarının hayata geçirilmesi
- Hava kirliliğinin önlenmesi ve ulaşımdan kaynaklanan emisyonların en aza indirilmesi
- Tüm kullanımlarda su tasarrufu sağlayacak tasarımların tercih edilmesi
- Su havzaları ve deniz kirliliğinin engellenmesi ve su kalitesinin iyileştirilmesi
- Çevre dostu üretimin desteklenmesi
- Çevre konusunda farkındalık oluşturulması ve katılımcı yönetim ve işbirliğinin geliştirilmesi
- Gürültü kirliliği kaynaklarının tespit edilmesi ve gürültü kirliliğinin azaltılması

Etkin atık yönetiminin geliştirilmesi ve teşvik edilmesi

2

- Katı atık üretiminin en aza indirilmesinin teşvik edilmesi
- Lisanslı atık toplama firma sayısının artırılması ve atıkların geri kazanılması için gerekli tesislerin kurulmasının teşvik edilmesi
- Organik atıkların iyi kalitede kompost üretiminde kullanılmasının teşvik edilmesi
- Düzenli depolama alanlarının uluslararası kriterlere uygun rehabilitasyonunun ve yer seçiminin yapılması
- Yağmur suyu ve sanayide atık su arıtma tesislerinde arıtılan suyun geri kazanılarak, sulama ve temizlik işlerinde kullanılmasının teşvik edilmesi
- Nüfus yoğunluğu fazla olan binalarda gri suyun ayrıştırılarak geri kazanılıp tekrar kullanımının yaygınlaştırılması
- Atık suların biyolojik arıtma yapılmadan denizlere deşarjının önlenmesi
- Gemilerin oluşturduğu sintine-balast sularının ve katı atıkların boşaltılacağı tesislerin kurulması

STRATEJİK AMAÇ

HEDEF

Enerji verimliliğinin sağlanması ve temiz enerji kullanımının yaygınlaştırılması

3

- Tüm yapılaşmalarda enerji muhafazasının yaygınlaştırılması
- Yeşil binaların yaygınlaştırılması ve yeşil bina sertifikalı eğitim programlarının hayata geçirilmesi
- Kentin ısı adasına dönüşmesini engelleyecek kentsel tasarımların yaygınlaştırılması
- Konutlarda, ulaşımda, sanayi ve hizmet üretimi gibi alanlarda düşük karbon emisyonlu enerji kaynaklarının ve teknoloji kullanımının teşvik edilmesi
- Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının teşvik edilmesi

Tarihi ve kültürel mirasın varlık değeri gözetilerek korunması ve geliştirilmesi

4

- Kültür ve turizm envanter çalışmasının tamamlanması ve güncelliğinin sağlanması
- Toplumda tarihi ve kültürel mirasın korunması ve gelecek nesillere aktarılması konusunda farkındalık yaratılması
- Kültürel mirasın korunmasına yönelik uygulamaların (restorasyon, renovasyon, rehabilitasyon, vb.) gerçekleştirilmesi
- Kültürel mirası korumada yenilikçi yöntem ve uygulamaların teşvik edilmesi
- Koruma konusunda yetkin teknik personelin yetiştirilmesi
- Yeniden fonksiyonlandırılan alanlarda ve arazi kullanım kararlarında soyut ve somut kültürel mirasa etkilerinin değerlendirilmesi ve olumsuz etkilerin önlenmesi

Korumanın, ekonomik ve sosyal kalkınma boyutlarıyla bütüncül bir şekilde gerçekleştirilmesi

5

- Koruma planlarının, ulusal ve bölgesel diğer planlama süreçleriyle bütüncül bir yaklaşımla gerçekleştirilmesi için kurumlar arasında işbirliğinin geliştirilmesi
- Koruma plan ve projelerinde sosyal dışlanmayı önleyecek tedbirlerin alınması
- Korumanın alanda yaşayanlar tarafından başlatılması ve sürdürülmesinin sağlanması
- Tarihi alanların, kentin sosyoekonomik yaşamına entegre edilmesi

KENTSEL MEKAN KALİTESİ

STRATEJİK AMAÇ

Kentsel fonksiyonların dağılımında mekanın etkin kullanılması

1

HEDEF

- Kent makroformunun sürdürülebilir gelişiminin desteklenmesi
- Alt merkezlerin geliştirilmesi ve canlandırılması
- Kentsel fonksiyonların mekansal dağılımında ve yer seçiminde merkezi alanlardaki baskının azaltılması
- Kentsel sistemde fonksiyon alanları arasındaki bağlantının güçlendirilmesi
- Mekansal gelişmenin doğal eşikler ve riskler ile kültürel değerler dikkate alınarak yönlendirilmesi, kentleşmenin doğal ve kültürel varlıklar üzerindeki baskısının azaltılması
- Kentsel fonksiyonların ilişkisinin güçlendirilmesi için yaşam alanlarının gelişiminde karma kullanım ve karma kullanıcı profiline desteklenmesi
- Yeni belirlenecek fonksiyon alanlarına ilişkin arazi kullanımı ve büyük ölçekli yatırım projelerine ilişkin kararların çevresel, mekansal, sosyal ve ekonomik etkileri, yaratacağı ulaşım talebi, teknik altyapı ve sosyal donatı ihtiyacı değerlendirilerek alınmasının sağlanması

Kentsel risk alanlarının (çöküntü bölgeleri, düzensiz yapılaşma, güvenlik, afet, vb.) sosyal, kültürel ve ekonomik boyutlarıyla, özgünlüğü dikkate alınarak yeniden yapılandırılması

2

- Kentsel risk alanlarının tanımlanarak İstanbul Bölgesi Risk Haritasının hazırlanması ve bu alanların yeniden yapılandırılması için alternatif yaklaşımların geliştirilmesi, uygulama araçlarının çeşitlendirilmesi
- Başta sivil toplum kuruluşları, meslek odaları ve risk alanlarında yaşayanlar olmak üzere ilgili aktörlerin sürece katılımının sağlanması
- Kent bütününde hazırlanacak mekânsal plan, politika ve programlar doğrultusunda kentsel risk ve eşiklere yönelik dönüşümün, yoğunluk ve fonksiyon değişikliklerinin gerçekleştirilmesi
- Eşik alanlarda ve yerleşik alanlardaki riskli bölgelere ilişkin desantralizasyonun gerçekleştirilmesi ve/veya bu alanların yeniden yapılandırılması ve/veya yeniden kullanımının sağlanması
- Kaçak yapılaşmanın önlenmesi, denetimin etkin hale getirilmesi
- Mevcut yapı stokunun etkin kullanımının sağlanması
- Yeniden yapılandırılan alanların sosyal donatılar ile birlikte geliştirilmesi ve bu donatılara erişilebilirliğin sağlanması
- Uygulamanın ve uygulama sonrası koşulların izlenmesi, denetlenmesi ve değerlendirilmesi

STRATEJİK AMAÇ

HEDEF

Mevcut yaşam
çevresinin
iyileştirilmesi

3

- Kentsel sosyal donatı alanlarının niceliğinin artırılması ve kalitesinin geliştirilmesi
- Bölge içi ikili yapının giderilmesi, alt ve üst yapı donatılarının dengeli dağılımının ve toplumun tüm kesimlerinin kentsel hizmetlere erişiminin sağlanması, mekan ve yaşam koşulları arasında farkın azaltılması
- Açık ve yeşil alanların bütüncül bir yaklaşımla geliştirilmesi ve erişilebilirliğinin sağlanması
- Teknik altyapının geliştirilmesi ve sürdürülebilir yönetiminin desteklenmesi
- Kentlilerin mekansal planlama süreçlerine, karar-alma ve uygulamaya katılımının sağlanması
- Açık ve kapalı bütün kentsel mekanlarda herkes için erişilebilirlik doğrultusunda engelsiz kentin yaratılması

Yaşam alanlarının
tasarımında yüksek
kalite ve özgünlüğün
sağlanması

4

- İstanbul'un soyut ve somut değerlerinin bütüncül kayıt ve harita çalışmalarının yapılması
- Kentsel planlama ve tasarımda kentin özgün unsurlarının çağdaş yaşamla bütünleştirilmesi ve kent kimliğinin korunarak geliştirilmesi
- Planlama ilkeleri çerçevesinde yenilikçi yaklaşım ve modellerin desteklenmesi
- Özgün kentsel tasarım ve mimari örneklerin desteklenmesi
- Kentsel tasarımla ilgili meslek gruplarının becerilerinin artırılması ve yaratıcılıklarının desteklenmesi

Afet yönetim
sisteminin
etkinleştirilmesi

5

- Etkili ve etkin afet yönetimi eğitimi faaliyetleriyle kurum ve kuruluşlar ile toplumun afet konusunda bilinçlendirilmesi, toplumsal farkındalığın artırılması ve toplumun afetlere hazırlıklı olmasının sağlanması
- Afet öncesinde, afet sırasında ve sonrasında, hazırlıklı olma, zarar azaltma, müdahale ve iyileştirmede faaliyetlerinde sorumlulukların tanımlanması ve eşgüdümünün sağlanması
- Afet öncesi ve sonrasında çalışmalar için beşeri, donanım ve finansal kaynakların belirlenmesi ve etkin kullanımının sağlanması
- Afet yönetim sisteminin yeniden kurgulanarak uygulamaya yönelik müdahale kapasitesinin artırılması

ULAŞIM ve ERİŞİLEBİLİRLİK

STRATEJİK AMAÇ

Farklı ulaşım türleri arasında entegrasyonun sağlanması ve dengeli bir ulaşım sisteminin geliştirilmesi

1

HEDEF

- Ulaşım master planı ve stratejilerinin tamamlanarak arazi kullanım kararları ve ulaşım yatırımları arasındaki bağlantının güçlendirilmesi; imar planlarının bu doğrultuda güncellenmesi
- Ulaşım türleri arasındaki geçiş ve uyumun güçlendirilmesi amacıyla bölgenin ulaşım sistemine ilişkin kurumlar arasında işbirliğinin geliştirilmesi
- Ulaşım türleri arasında bağlantıları sağlayan intermodal terminallerin yaygınlaştırılması ve uygun otopark politikaları ile desteklenmesi
- Entegre ulaşım için izin veren teknolojilerin geliştirilmesi ve kullanımının yaygınlaştırılması
- Ulaşım türleri arasında dengeyi sağlayacak uygun ücret ve teşvik politikalarının geliştirilmesi ve uygulanması
- Havaalanlarının, başta Marmaray olmak üzere şehiriçi ve şehirler arası raylı sistemlere entegre edilmesi
- Liman ve iskelelerin raylı sistem bağlantılarının sağlanması
- Anadolu Yakası'nda raylı sistemler, havalimanı ve deniz ulaşımı ile entegre edilebilecek uygun bir konumda yeni bir otogarın planlanması ve yapılması
- Boğaz geçişlerinde raylı sistemler ve deniz ulaşımına öncelik verilmesi ve payının artırılması

Raylı sistem ağırlıklı bir toplu taşıma sisteminin geliştirilmesi

2

- Raylı sistem odaklı entegre edilmiş bir toplu taşıma sisteminin oluşturulması ve geliştirilmesine ilişkin bütünsel bir bölgesel stratejinin hazırlanması
- Kentlilerin toplu taşıma sistemlerine güvenli, konforlu ve kolay bir şekilde erişebilme olanaklarının geliştirilmesi
- Ulaşım yatırımlarında raylı sistem projelerine öncelik verilerek raylı sistem ağının genişletilmesi
- Bölgesel raylı sistem ağına hızlı tren ve banliyö hatlarıyla entegrasyonun sağlanarak Bölge dışına erişimin raylı sistem odaklı toplu taşıma ile sağlanması
- Raylı sistem altyapısına yönelik finansmana erişimin artırılması
- Şehiriçi ve şehirlerarası raylı sistem yatırımlarına yönelik Ar-Ge ve teknoloji geliştirme faaliyetlerinin desteklenmesi
- Toplu taşıma sistemini destekleyecek otopark planlaması ve ücretlendirilmesinin yapılması ve "Park et-Devam et" tarzı inisiyatiflerin yaygınlaştırılması
- Toplu taşıma sistemlerine ilişkin standartların belirlenerek hizmet sunum kalitesinin artırılması
- Otobüs, minibüs, taksi vb. karayolunu kullanan toplu taşıma sistemlerine ilişkin güzergâh ve durakların toplu taşımada verimliliği artıracak şekilde yeniden planlanması
- Akıllı durak sistemlerinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması
- Toplu taşıma sisteminde hareket kısıtlılığı bulunan insanların erişimini artıracak özel düzenlemeler ve iyileştirmelerin yapılması

STRATEJİK AMAÇ

Mevcut Ulaşım
Altyapısının Verimli
Kullanımı ve Ulaşım
Talebinin Etkin
Yönetilmesi

3

HEDEF

- Mevcut karayolu altyapısının trafik yoğunluğu yaşanan kesimlerinde belirli şeritlerin toplu taşıma araçları ve bisiklet kullanımına tahsis edilmesi ve toplu taşımanın bu güzergâhlarda önceliklendirilmesi
- Trafik yoğunluğu olan kentsel bölgelerde toplu taşımanın, yaya ve bisikletle ulaşımın teşvik edilmesi
- Bisiklet kullanımının yaygınlaştırılması amacıyla bisiklet yolları ve parklarının yaygınlaştırılması, kamu bisiklet kiralama ve paylaşım uygulamalarının geliştirilmesi
- Yaşam çevresinin yaya ulaşımı ve bisiklet kullanımına elverişli hale getirilmesi
- Araba paylaşımına ilişkin düzenlemeler yapılması ve teşvik edilmesi
- Ulaşım talebini dengeleyecek karma arazi kullanımının teşvik edilmesi ve yaygınlaştırılması
- İstanbul'da kurumlar arasında bilgi alışverişi, işbirliği ve ortak anlayışın geliştirilmesi
- Ortak ulaşım veri bankasının oluşturularak sürekli güncellenmesi
- Ulaşım ile ilgili kurumlarda personelin eğitilerek kurumsal kapasitenin geliştirilmesi
- Toplu taşımayı destekleyecek şekilde temel eğitimden başlayarak toplumun eğitilmesi ve bilgilendirilmesi
- Ulaşım türleri ve tercihlerinin çevreye etkileri konusunda halkın bilgilendirilerek çevre dostu ulaşım türlerinin ve hizmetlerinin tercih edilmesinin teşvik edilmesi
- Ulaşım sürecine ilişkin planlama ve proje hazırlık çalışmalarında katılımıcılığın artırılması
- Ulaşım talebini azaltacak iletişim teknolojilerinin kullanımının yaygınlaştırılması ve teşvik edilmesi
- Zirve saatlerdeki yoğun trafiği azaltacak ve trafiğin gün içerisinde dengeli dağılmasını sağlayacak politika ve yaklaşımların geliştirilmesi ve desteklenmesi
- Yaya ve bisiklet kullanıcılarını da içerecek şekilde trafik güvenliği ve denetiminin iyileştirilmesi
- Akıllı ulaşım sistemlerinin yaygınlaştırılması ve etkin trafik yönetiminin geliştirilmesi

Ekonomik rekabet, küreselleşme sürecinin bir sonucu olarak, ülke sınırlarını aşmış ve bölge/kent ölçeğine inmiştir. Bu bağlamda, ülkelerin kalkınma stratejilerinde bölgesel/kentsel rekabet edebilirliğin önemi artmıştır. Son yıllarda, bölgeler/kentler arasındaki kalkınma dengesinin yanı sıra bunlar arasında küresel rekabet potansiyeli bulunanların gelişimi öncelik kazanmıştır.

Küresel ölçekte rekabet gücüne sahip olmayı vizyonunun bileşenleri arasına, bölgesel gelişmeyi ise beş temel gelişme eksenini arasına alan Dokuzuncu Kalkınma Planı'nın politikaları ve öncelikleri arasında da, bölgeler arası gelişmişlik farklarının azaltılmasının yanı sıra, bölgelerin verimliliklerini yükseltmek suretiyle rekabet güçlerinin artırılması ve metropollerini küresel rekabette öne çıkaracak iş ve yaşam ortamının sağlanması yer almıştır.

İstanbul, ekonomik altyapısı, beşeri kaynakları ve coğrafi konumu itibarıyla, ülkemizin küresel ölçekte rekabet edebilirlik potansiyeli en yüksek bölgesi olarak öne çıkmaktadır. Bu kapsamda, Bölgenin küresel rekabet gücünün artırılması, hem ulusal kalkınma politikalarının, hem de İstanbul Bölge Planının öncelikleri arasındadır.

Bir bölgenin/kentin küresel rekabet edebilirliği, uluslararası rekabet içerisinde göreceli olarak yüksek gelir ve istihdam üretebilme yeteneği olarak tanımlanmaktadır. Kentsel rekabet edebilirlik araştırmaları yapmak üzere çeşitli ülkelerden akademisyen ve uzmanların bir araya gelerek oluşturduğu 'Global Urban Competitiveness Project Group' ikişer yıllık veriler toplayarak Dünya Kentsel Rekabet Edebilirlik Endeksleri oluşturmakta ve sıralama yapmaktadır. Endeksler, GSYİH, kişi başına GSYİH, birim alan başına GSYİH, işgücü verimliliği, çokuluslu girişim sayısı, patent başvurusu sayısı, fiyat düzeyi, ekonomik büyüme ve istihdam oranı verilerini içermektedir. 2007-2008 yıllarını kapsayan verilere göre İstanbul 500 kent arasında 136. sırada yer almaktadır.

İstanbul Bölgesi'nin küresel rekabet edebilirliğinin artırılması için yüksek katma değer üreten ekonomik faaliyetlerin desteklenmesi, Dokuzuncu Kalkınma Planı'nın olduğu gibi İstanbul Bölge Planı'nın da öncelikleri arasında yer almaktadır. Bilgi, yenilikçilik, yaratıcılık ve bölgenin çekiciliğini esas alan stratejiler benimsenmiş olup; hizmet ekonomisinin, öne çıkan turizm, finans ve lojistik alt sektörleri ile birlikte büyümesi, sanayinin yüksek katma değer üreten yapısının, yaratıcı endüstrilerin, gerekli bilginin, nitelikli işgücünün ve küresel ekonomiye entegrasyonun geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Stratejik Amaç 1.1.

Hizmetler sektörünün geliştirilmesi ve ekonomide ağırlığının artırılması

Dünyanın sanayileşme sürecini tamamlayan bölgelerinde, üretilen toplam katma değer içinde hizmetler sektörünün payının arttığı ve böylece hizmet ekonomisinin geliştiği gözlenmektedir. Ülke sanayisinin lokomotif durumundaki İstanbul Bölgesi'nde de sanayi sektörü Bölgenin çeperlerine ve çevre bölgelere konumlanma sürecine girmiş ve Bölge ekonomisinde hizmetler sektörünün ağırlığı artışı eğilimi göstermiştir. Halihazırda, yaratılan katma değer ve istihdamın büyük kısmı hizmetler sektörü tarafından gerçekleştirilmektedir. Bölgenin küresel rekabet edebilirliğinin artırılması için bu eğilimin sürdürülerek sektörün geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

Bölgenin sanayi ve ticaret hacmi, yüksek nüfusu, turizm ve yabancı yatırım kapasitesinin önemli fırsatlar sunduğu hizmet alt sektörleri arasında, başta finans, turizm ve lojistik olmak üzere rekabet gücü açısından öne çıkan ve gelişme potansiyeli taşıyan sektörlerin geliştirilmesi stratejik amaçlar arasında yer almaktadır.

Hedef 1	Rekabet üstünlüğü taşıyan hizmet sektörlerinin gelişiminin teşvik edilmesi
Hedef 2	Hizmetler sektöründe verimliliğin ve yaratılan katma değer payının artırılması
Hedef 3	İstihdamda hizmetler sektörünün payının artırılması
Hedef 4	Hizmetler sektöründe kümelenmenin teşvik edilmesi
Hedef 5	Hizmetler sektörünün mevcut altyapısının güçlendirilmesi ve bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımının yaygınlaştırılması
Hedef 6	Hizmetler sektöründe girişimciliğin desteklenmesi
Hedef 7	Hizmetler sektöründe kurumsal kapasitenin artırılması ve kurumsallaşmanın desteklenmesi

Hedef 8	Kamu kurum ve kuruluşları ile hizmetler sektörü arasında iletişim ve işbirliğinin geliştirilmesi
Hedef 9	Hizmetler sektörünün ulusal ve uluslararası finansal kaynaklara erişiminin güçlendirilmesi

Stratejik Amaç 1.2.

Sanayide yüksek katma değer üreten ve ileri teknoloji kullanan bir yapının desteklenmesi

Bölge ekonomisi içinde sanayi sektörünün ağırlığı düşüş eğilimi göstermektedir. Ayrıca, emek yoğun üretim yapısının yaygınlığı ve bilgi yoğun üretimin azlığı nedeniyle, sektörün yarattığı katma değer istihdama oranla düşük düzeyde kalmaktadır. Sektör ile üniversite arasında işbirliğinin gelişmemiş olması, Ar-Ge faaliyetlerinin azlığı, tasarım ve marka yaratmadaki yetersizlikler, kalite ve çevre bilincinde eksiklik ve mekansal yayılma ihtiyacının doğal eşikler nedeniyle karşılanamaması sektörün diğer zayıf yönleri arasında bulunmaktadır. Ayrıca, kent içinde kontrolsüz gelişen, konut alanlarında sıkışmış, çevresi ile uyumsuz ve merkezin yoğunluğunu artıran imalat atölyeleri, sanayi alanlarına yakın olmak isteyen işgücünün sanayi alanlarının çevresinde oluşturduğu kalitesiz, niteliksiz ve plansız konut alanları, çevre ve yaşam kalitesinin düşmesi sektörün kentte yol açtığı sorunlar arasındadır.

Diğer yandan, Bölgenin merkez ve çeperlerinde kurulu organize sanayi bölgeleri, küçük sanayi siteleri ve serbest bölgelerin doluluk oranlarının kümelenmeye imkân vermesi, coğrafi konum ve ulaşım imkanı, gelişmiş altyapı ve hizmetler sektörü, kentsel olanaklar, nitelikli işgücü temini kolaylığı, geniş pazar, üniversiteler ve araştırma kuruluşlarının Ar-Ge imkanları ve büyük sanayi kuruluşlarının sağladığı pozitif dışsallıklar sektörün güçlü yanları olarak öne çıkmaktadır.

Bölgenin küresel rekabet edebilirliğinin artırılması amacıyla, mevcut sanayi işletmelerinden ileri teknolojiler kullanan alt sektörlerin gelişiminin desteklenmesi, düşük ve orta düzeyde teknoloji kullanan alt sektörlerde ise Ar-Ge, yenilikçilik, markalaşma, kümelenme, kurumsallaşma ve verimliliğin artırılmasının özendirilmesi yoluyla üretilen katma değer artırılması hedeflenmektedir.

Hedef 1	Teknoloji yoğun ve hizmetler sektörünü besleyen sanayi üretiminin Organize Sanayi Bölgelerinde (OSB) kümelenmelerinin teşvik edilmesi ve gelişiminin desteklenmesi
Hedef 2	Sanayi sektörüne ait yönetim, organizasyon, Ar-Ge, tasarım ve pazarlama birimlerinin Bölgede yer seçiminin teşvik edilmesi
Hedef 3	Kamu kurum ve kuruluşları, sanayi sektörü ve üniversiteler arasında iletişim ve işbirliğinin geliştirilmesi
Hedef 4	Düşük ve orta düzey teknoloji kullanan sanayi sektörlerinde Ar-Ge, yenilikçilik ve markalaşmanın teşvik edilmesi

Stratejik Amaç 1.3.

İstanbul Bölgesi'nin bilim ve teknoloji üssü haline getirilmesi

Bölgenin, bilim ve teknolojinin üretildiği, geliştirildiği ve ekonomik değere dönüştürüldüğü küresel bir merkez haline getirilmesi, ekonomik faaliyetlerinde yaratılan katma değer artırılmasına katkıda bulunarak rekabet gücüne önemli bir kaynak sağlayacaktır. Ülkemizdeki bilim ve iş dünyasının önemli kısmını içinde barındıran Bölge, bu konuda büyük bir potansiyel taşımaktadır.

Teknoloji üretme, Ar-Ge ve yenilik çalışmaları bu merkezin başlıca fonksiyonları olacaktır. Ar-Ge; bilim ve teknolojinin gelişmesini sağlayacak yeni bilgileri elde etmek veya mevcut bilgilerle yeni malzeme, ürün ve araçlar üretmek, yeni sistem, süreç ve hizmetler oluşturmak veya mevcut olanları geliştirmek amacı ile yapılan düzenli çalışmalar olarak tanımlanmaktadır. Yenilik ise; yeni veya önemli derecede iyileştirilmiş bir mal, hizmet, süreç veya pazarlama yönteminin işletme uygulamalarında gerçekleştirilmesidir.

Bu kapsamda; Bölgenin ekonomik faaliyetlerinde yaratılan katma değer artırılmasını sağlamak ve bilgi toplumuna dönüşümü hızlandırmak üzere, bilgi faktörünün gelişmesine imkan veren bir ortam oluşturulması temel amaçtır.

Hedef 1	Ar-Ge, teknoloji geliştirme ve yenilikçiliğin özendirilmesi ve yüksek katma değer yaratan yenilikçi girişimlerin desteklenmesi
Hedef 2	Ar-Ge ve yenilik çalışmaları ile teknoloji uygulamalarına yönelik olarak üniversiteler ve iş dünyası işbirliğinde kurulan merkezlerin (teknoloji geliştirme merkezleri, teknoloji geliştirme bölgeleri, yenilik aktarım merkezleri, mükemmeliyet merkezleri, kuluçka merkezleri, vb.) geliştirilmesi
Hedef 3	Bölgede yetiştirilen bilim insanı sayısının ve niteliğinin artırılması, nitelikli yerli ve yabancı bilim insanlarının Bölgeye çekilmesi ve bilim insanı hareketliliğinin artırılması
Hedef 4	Bölgenin bilişim altyapısının güçlendirilmesi
Hedef 5	Bölgede yaratılan bilim ve teknolojinin kullanımının yaygın hale getirilerek ekonomik değer haline getirilmesi

Stratejik Amaç 1.4.

İşgücü niteliğinin yüksek katma değer üreten ekonomik faaliyetlerin ihtiyaçları doğrultusunda geliştirilmesi

Küresel ekonomide katma değeri artırma; mal ve hizmet üretiminde bilgisel yoğunluk başta olmak üzere, iş yapmada karmaşıklık, organizasyonda mükemmellik ve koordinasyonda etkinliğin göreceli üstünlüğüne bağlı olup; ancak nitelikli işgücü ile mümkündür. Yüksek katma değerli mal ve hizmet üretimi, özgünlük ve farklılaşmanın esas alındığı bilgi yoğun bir süreç olup; özel bilgi ve beceriler ile donanımlı işgücünün istihdamını gerektirmektedir.

Bu kapsamda, yüksek katma değer üreten girişimlerin ihtiyaç duydukları niteliklere sahip işgücüne erişimlerinin sağlanması amaçlanmaktadır. Nitelikli bir işgücü piyasasının oluşturulması, hem söz konusu girişimlerin gelişmesini, hem de çalışanların gelir düzeylerinin artmasını sağlayarak Bölgenin küresel rekabet edebilirliğine katkıda bulunacaktır. Ayrıca, doğrudan yabancı sermaye yatırımları için elverişli bir ortam sağlanmış olacaktır.

Hedef 1	Bölgenin küresel rekabet gücünün artırılması için ekonomik dönüşümünün gerektirdiği işgücü ihtiyaçlarının periyodik olarak tespit edilmesi ve değerlendirilmesi
Hedef 2	Meslek tanımlarının ve mesleki yeterlilik kriterlerinin geliştirilerek standardizasyon ve sertifikasyonun sağlanması
Hedef 3	Eğitim müfredatlarının ve uygulamalarının belirlenmesi ve işgücünün niteliklerinin geliştirilmesi için kamu kurum ve kuruluşları, özel sektör ve STK'lar arasında işbirliğinin güçlendirilmesi

Stratejik Amaç 1.5.

Bölgenin küresel ekonomiye entegrasyonunun geliştirilmesi

Bölgenin küresel ekonomide aldığı roller ve küresel ekonomiye katılım düzeyi küresel rekabet edebilirliğinin bir göstergesi olduğu gibi, aynı zamanda besleyici bir öğesidir. Bölge ekonomisinin küresel ekonomi ile etkileşiminin artması, sürekli öğrenme ve takip etme sürecini de beraberinde getirmekte olup; yenilikçilik, teknoloji, kurumsallaşma ve nitelikli işgücü kapasitelerini artırıcı etkiler doğurarak pozitif dışsallıklar yaratmaktadır. Ayrıca, Bölge ekonomisinin büyümesinde ihtiyaç duyulan sermayenin karşılanmasında, küresel sermayenin doğrudan ve portföy yatırımlarının önemli katkısı bulunmaktadır. Bu bağlamda, Bölgedeki işletmelerin küresel ekonomideki paylarının ve elde ettikleri katma değer artırılması ve Bölgenin küresel sermaye için cazip bir yatırım merkezi olması hedeflenmektedir.

Uluslararası insan kaynakları şirketi 'Mercer', dış yatırım planlaması yapan çokuluslu şirketlerin kararlarında önemli bir etken olan, yatırım yapılması planlanan ülkede çalışanlarını istihdam etme maliyetlerini ve Bölgenin yaşanabilirliğini belirlemek üzere, 214 kentin yaşam maliyetlerine (The Cost of Living Global City Rankings) ve yaşam kalitelerine (The Quality of Living Global City Rankings) göre sıralamalarını oluşturmaktadır. İstanbul, 2010 yılında yaşam maliyetine göre 44. sırada, yaşam kalitesine göre ise 112. sırada yer almıştır.

Hedef 1	Bölgenin yatırım olanaklarının tespit edilerek tanıtılması ve Bölgede yabancı yatırımın artırılması
Hedef 2	Yerli ve yabancı işletmelerin ortaklıklarının desteklenmesi
Hedef 3	Mal ve hizmet ihracatının artırılması
Hedef 4	İşletmelerin küresel değer zincirlerine entegrasyonunun ve yüksek katma değerli işlevler edinmelerinin teşvik edilmesi
Hedef 5	Markalaşmanın desteklenmesi

Stratejik Amaç 1.6.

Bölgenin uluslararası finans merkezi olması

Artan ticaret hacmi ve gelir düzeyine paralel olarak Bölgede yoğunlaşan finans sektörü, reel ekonomiye mali kaynaklar sunmakta, yüksek katma değerli hizmetler üretmekte ve nitelikli işgücü talebi oluşturmaktadır. Böylece, Bölgenin rekabet gücü ile finans sektörünün büyümesi birbirini beslemektedir. Küresel sermayenin bu döngüye katkısı ise hızlandırıcı etkisi yaratmasıdır. Bu bağlamda, küresel sermayeyi yönlendiren finans kuruluşlarının Bölgede konumlanarak kümelenmesi ve böylece orta vadede bölgesel, uzun vadede ise uluslararası düzeyde bir finans merkezi niteliğine ulaşılması hedeflenmektedir.

Ülkemizin yüksek ekonomik büyüme oranı, finansal hizmet kalitesi, genç ve nitelikli işgücü, genel makroekonomik ortam, coğrafi konumu ve bölgesel güç niteliği finansal merkez olma yolunda rakip ülkeler karşısındaki başlıca avantajlarını oluşturmaktadır. İstanbul ise, nitelikli işgücü ve gelir yaratma potansiyeli, sosyal yaşamda çeşitlilik ve zenginlik ve iş yapma maliyeti açısından dünyadaki rakip kentler arasında öne geçmektedir. Öte yandan; imaj, hukuki ve mali ortam, düzenleyici çerçeve, altyapı ve iş ortamı yönlerinin ise geliştirilmesi gerekmektedir.

Londra'nın önde gelen think-tank kuruluşlarından 'Z/Yen Group', topladığı verilerle Dünya Finans Merkezleri Endeksleri (The Global Financial Centres Index) oluşturmakta ve en rekabetçi 75 finansal merkezin sıralamasını yapmaktadır. Endekslerin oluşturulmasında kentlerin insan kaynakları, iş ortamları, pazara erişim olanakları ve ticari altyapıları esas alınmaktadır. Gelişmekte olan yerel finansal

merkezler grubunda yer alan İstanbul, 2010 yılının Mart ayında yayınlanan sıralamada 74. sırada iken, Eylül ayında 70. sıraya yükselmiştir.

Hedef 1	İstanbul Uluslararası Finans Merkezi tanıtımının yapılması ve imajının oluşturulması
Hedef 2	Kamu kurum ve kuruluşları ile bölgedeki finans kurumlarının işbirliğinin artırılması
Hedef 3	Teknolojik ve fiziksel altyapının güçlendirilmesi
Hedef 4	Finans sektöründe insan kaynaklarının geliştirilmesi
Hedef 5	Finansal ürün ve hizmet çeşitliliğinin artırılması

Stratejik Amaç 1.7.

Bölgenin turizmde küresel cazibe merkezi olması

İstanbul'un doğal, tarihi ve kültürel varlıkları ile insan kaynakları turizm sektörüne büyük fırsatlar sunmakta ve rekabet gücünü artırmaktadır. Bölge; başta kültür olmak üzere kruvaziyer ve yat, kongre ve fuar, inanç, spor ve sağlık turizmi yüksek gelişme potansiyeli taşıyan turizm türleri ile ziyaretçilere zengin bir çeşitlilik sunmaktadır.

Sürdürülebilir turizm gelişmesi çerçevesinde söz konusu kaynakların etkin değerlendirilmesi, Bölgenin küresel rekabet gücünü artıracaktır. Ayrıca, Bölgenin dünyada artan tanınırlığı küresel ekonomiye entegrasyonunu hızlandıracaktır. Bu bağlamda, turizm sektörünün geliştirilerek İstanbul'un diğer küresel turizm merkezleri ile rekabet edecek nitelikte bir cazibe merkezi haline getirilmesi hedeflenmektedir.

Hedef 1	İstanbul'un marka kent haline getirilmesi ve uluslararası düzeyde tanıtılması
Hedef 2	Turizmin Bölgenin tamamına yayılarak çeşitliliğinin artırılması ve turizm sezonunun bütün yıla yayılması
Hedef 3	Turizm çeşitlerinin entegrasyonu ile ziyaretçilerin ortalama kalış süresinin artırılması

Hedef 4	Turizm hizmetlerinde kalite ve erişilebilirliğin artırılması
Hedef 5	Turizm altyapısının nitelik ve niceliğinin geliştirilmesi

Stratejik Amaç 1.8.

Lojistik sektörünün rekabet gücünün artırılması

İstanbul'un coğrafi konumu, nüfusu, yüksek ticaret hacmi ve ülkenin ekonomik kalkınmasındaki rolü, lojistik faaliyetlerin Bölgede yoğunlaşmasına neden olmaktadır. Tedarik zincirlerindeki işlevi itibarıyla sanayi ve ticaret sektörünün rekabet düzeyini etkileyen lojistik sektörü, yarattığı katma değer ve istihdam ile taşıdığı büyüme potansiyeli de dikkate alınarak, geliştirilmesi ve rekabet gücünün artırılması hedeflenen başlıca hizmet sektörlerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Bununla birlikte, lojistik faaliyetlerinin önemli kısmını oluşturan dış ticaret taşımalarının küresel rekabete fazlasıyla açık olması ve ihtiyaç duyduğu fiziksel altyapı nedeniyle, sektörün desteklenmesi ve yönlendirilmesi gerekmektedir.

Uluslararası ticaret ile birlikte lojistik faaliyetler de artmakta ve Marmara Denizi ve İstanbul Boğazı deniz taşımacılığına ilişkin önemli fırsatlar sunmaktadır. Buna karşın, İstanbul'un iki yakası arasında ortaya çıkan ulaşım talebinin trafik sorunlarını artırıcı etkisi, gemi ve tankerlerin taşıdığı kaza riski ve neden olduğu çevre kirliliği Bölgeyi tehdit eden sorunlar arasında bulunmaktadır.

Hedef 1	Bölgenin mekansal gelişimi ile uyumlu olarak uzun vadeli lojistik planlamasının yapılması ve fiziksel altyapının geliştirilmesi
Hedef 2	Bölgede dağınık halde bulunan lojistik faaliyetlerin uygun alanlarda toplanarak demiryolu, liman, havalimanı bağlantılarının sağlanması
Hedef 3	Gelişmeye müsait liman ve havalimanlarının kapasitelerinin geliştirilerek demiryolu bağlantılarının sağlanması ve Bölgenin kombine taşımacılık altyapısının geliştirilmesi

Hedef 4	Lojistik meslek standartlarının oluşturulması ve sektörün istihdam ihtiyaçlarının analiz edilerek uygun eğitim politikaları ile giderilmesi
Hedef 5	Lojistik sektörde Ar-Ge ve teknoloji geliştirme faaliyetlerinin desteklenmesi, ileri teknoloji kullanımı ve yenilikçiliğin teşvik edilmesi
Hedef 6	Lojistik firmalarının hizmet standartlarının oluşturulması
Hedef 7	Lojistik firmalarının tedarik zinciri yönetimi kavramı çerçevesinde daha etkin planlama ve karar alma süreçleri geliştirmelerinin sağlanması
Hedef 8	Lojistik firmalarının kurumsallaşmalarının sağlanması ve pazarlama kapasitelerinin geliştirilmesi

Stratejik Amaç 1.9.

Yaratıcı endüstrilerin geliştirilmesi

Yaratıcı endüstriler sanat, kültür, işletme ve teknolojinin kesişim noktasında olup; yaratıcılık becerilerinin yoğun olarak kullanıldığı, şekiller, sesler, metinler ve sembollerin baskın olduğu ve ticaret ve fikri mülkiyet hakları yoluyla gelir yaratabilen faaliyetleri içermektedir. Reklamcılık, mimarlık, el sanatları, sanat ve antikaçılık, tasarım, moda, film, müzik, gösteri sanatları, yayıncılık, televizyon ve radyo, yazılım, bilgisayar ve video oyunları bu faaliyet grubu kapsamındadır.

Yaratıcılık, küreselleşen dünyada ekonomik büyümenin en önemli faktörleri arasında yer almaktadır. Bilgi ve teknoloji ile birlikte, gelir yaratan yeni alanların oluşmasına imkan vererek, özellikle gelişmekte olan ülkelere önemli fırsatlar sunmaktadır. Yaratıcı endüstrilerin potansiyel dinamizminden faydalanan ekonomiler, verimlilik, ihracat ve istihdam artışında büyük avantaj elde etmekte olup; bölgenin ve bölgede üretilen mal ve hizmetlerin tanıtımına katkıda bulunmaktadır. Ayrıca, yaşam kalitesine önem veren nitelikli işgücü, yabancı sermaye ve ziyaretçilerin Bölgeye çekilmesinde de yaratıcı ekonominin gelişmişliği büyük rol oynamaktadır. Bu kapsamda, Bölgenin küresel rekabet edebilirliğini artırıcı bir unsur olarak yaratıcı endüstrilerin geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

Hedef 1	Bölgenin yaratıcı endüstrilere ilişkin potansiyelinin belirlenmesi
Hedef 2	Çalışanların kapasitelerinin geliştirilmesi ve ilgili insan kaynağının Bölgeye çekilmesi
Hedef 3	Yaratıcılığı destekleyecek şekilde sektörler arası iletişim ve işbirliğinin desteklenmesi ve kümelenmenin teşvik edilmesi
Hedef 4	Girişimcilik ve markalaşmanın desteklenmesi
Hedef 5	Uluslararası, ulusal ve yerel etkinliklerin artırılması
Hedef 6	İhtiyaç duyulan bilgi, beceri ve niteliklere uygun bireylerin yetiştirilmesi için eğitim kurumları ve sektörler arasında işbirliğinin geliştirilmesi
Hedef 7	Ar-Ge ve yenilikçiliğin desteklenmesi ve Bilgi Paylaşım Ağının oluşturulması
Hedef 8	Fikri mülkiyet haklarının korunması

KÜRESEL REKABET EDEBİLİRLİK ÜST ÖLÇEKLİ PLANLAR		Stratejik Amaç 1.1.	Stratejik Amaç 1.2.	Stratejik Amaç 1.3.	Stratejik Amaç 1.4.	Stratejik Amaç 1.5.	Stratejik Amaç 1.6.	Stratejik Amaç 1.7.	Stratejik Amaç 1.8.	Stratejik Amaç 1.9.
		Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013)		Sanayi ve hizmetlerde yüksek katma değerli üretim yapısına geçişin sağlanması						
		İş ortamının iyileştirilmesi								
		Ar-Ge ve yenilikçiliğin geliştirilmesi								
		Bilgi ve iletişim teknolojilerinin yaygınlaştırılması								
		Finansal sistemin geliştirilmesi								
		Enerji ve ulaştırma altyapısının geliştirilmesi								
		Eğitimin işgücü talebine duyarlılığının artırılması								
		Bölgesel gelişme politikasının merkezi düzeyde etkinleştirilmesi								
		Yerel düzeyde kurumsal kapasitenin artırılması								
		Yerel dinamiklere ve içsel potansiyele dayalı gelişmenin sağlanması								
Türkiye Turizm Stratejisi (2023)		Hızla gelişen turizm sektörünün yoğunlaştığı yerleşmelerin altyapı ve ulaşım sorunlarının giderilmesi								
		Zengin kültürel ve doğal değerlere sahip kentlerimizin markalaştırılarak, turistler için bir çekim noktası haline getirilmesi								
		Alternatif turizm türlerinden öncelikli olarak sağlık turizmi ve termal turizm, kış turizmi, golf turizmi, deniz turizmi, eko turizm ve yayla turizmi, kongre ve fuar turizminin geliştirilmesi								
		Turizm eğitiminin meslek odaklı olması ve ölçülebilir sonuçlar içermesi								
		Turizm sektörünün her bileşeninde toplam kalite yönetiminin etkin kılınması								
		Ulusal, bölgesel ve yerel ölçekte markalaşmanın hedeflenmesi, ulusal tanıtım ve pazarlamaya ek olarak varış noktası bazında tanıtım ve pazarlama faaliyetlerine başlanması								
		Turizm yatırım projelerini uygulanabilir kılabacak teşvikler ile turizm sektöründe yatırımların artırılması								

KÜRESEL REKABET EDEBİLİRLİK ÜST ÖLÇEKLİ PLANLAR		Stratejik Amaç 1.1.	Stratejik Amaç 1.2.	Stratejik Amaç 1.3.	Stratejik Amaç 1.4.	Stratejik Amaç 1.5.	Stratejik Amaç 1.6.	Stratejik Amaç 1.7.	Stratejik Amaç 1.8.	Stratejik Amaç 1.9.
İstanbul Uluslararası Finans Merkezi Stratejisi ve Eylem Planı	İFM tanıtımının yapılması ve imajının oluşturulması									
	Finansal ürün ve hizmet çeşitliliğinin artırılması									
	Fiziksel altyapının iyileştirilmesi									
	Teknolojik altyapının güçlendirilmesi									
	İnsan kaynaklarının geliştirilmesi									
KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı (2007-2009)	Girişimciliğin geliştirilmesi									
	İş ortamının iyileştirilmesi									
	İşletmelerin geliştirilmesi									
	Teknoloji ve yenilikçilik kapasitesinin geliştirilmesi									
	KOBİ'lerin uluslararası pazarla bütünleşmesi									
İstihdam ve Meslekî Eğitim İlişkisinin Güçlendirilmesi Eylem Planı	Ulusal yeterlilik çerçevesinin oluşturulması									
	Ulusal meslek standartlarına göre eğitim programlarının güncellenmesi ve uyumlu hale getirilmesi									
	İşgücü piyasasına ilişkin ihtiyaç analizlerinin periyodik olarak yapılması ve değerlendirilmesi									
	İşgücü yetiştirme kurslarının etkinliğinin artırılmasında işbirliğinin güçlendirilmesi									
Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi	Etkin izleme, değerlendirme ve karar verme için veri toplama sisteminin güçlendirilmesi									
	Öğretim programlarının değişen ihtiyaçlar doğrultusunda sürekli güncellenmesi									
	Mesleki yeterlilik sistemi aktif hale getirilerek kalite güvence sisteminin kurulması									
	İşgücünün niteliğinin uluslararası rekabet edebilir seviyeye ulaştırılması									

KÜRESEL REKABET EDEBİLİRLİK ÜST ÖLÇEKLİ PLANLAR		Stratejik Amaç 1.1.	Stratejik Amaç 1.2.	Stratejik Amaç 1.3.	Stratejik Amaç 1.4.	Stratejik Amaç 1.5.	Stratejik Amaç 1.6.	Stratejik Amaç 1.7.	Stratejik Amaç 1.8.	Stratejik Amaç 1.9.
Ulusal Yenilik Stratejisi (2008-2010)	Teşebbüsün, yenilikçiliğin ve verimliliğin teşvik edilmesi									
	Bilim ve teknoloji kapasitesinin en etkin şekilde kullanılması									
	Sürdürülebilir, güçlü ve rekabetçi piyasaların ortaya çıkmasının desteklenmesi									
	Uygun altyapı ve ortamların oluşturulması									
Uluslararası Bilim, Teknoloji ve Yenilik (BTY) Stratejisi Uygulama Planı (2007-2010)	Türkiye Araştırma Alanı (TARAL) paydaşlarının uluslararası BTY gelişmelerini yakından takip etmesine zemin hazırlayarak, onların uluslararası BTY faaliyetlerine katılımını, yetkinliklerini ve performanslarını artırmak									
	Yurtdışındaki uzman ve araştırmacı gücünün ülkemizin BTY düzeyini artıracak şekilde harekete geçirilmesi									
Bilim ve Teknoloji (BT) Politikaları 2003- 2023 Strateji Belgesi	Ar-Ge'ye kaynak ayrılması									
Bilim ve Teknoloji (BT) Politikaları Uygulama Planı (2005-2010)	Bilim insanı sayısının ve niteliğinin artırılması ve geliştirilmesi									
	Sonuç ve kullanıcı odaklı BT faaliyetlerinin toplam araştırmalar içindeki yoğunluğunun artırılması									
	BT'ye olan talebin artırılması									
	BT kapasitemizin etkinliğinin artırılması									
	Araştırmacılarımızın ulusal ve uluslararası bağlantılarının güçlendirilmesi									
Bilgi Toplumu Strateji Belgesi (2006-2010)	Bilgi teknolojileri sektörünün küresel rekabet gücünün artırılması									
	Bilgi ve iletişim teknolojilerinin iş dünyasına nüfuzu									
	Ar-Ge ve yenilikçiliğin geliştirilmesi									

KÜRESEL REKABET EDEBİLİRLİK ÜST ÖLÇEKLİ PLANLAR		Stratejik Amaç 1.1.	Stratejik Amaç 1.2.	Stratejik Amaç 1.3.	Stratejik Amaç 1.4.	Stratejik Amaç 1.5.	Stratejik Amaç 1.6.	Stratejik Amaç 1.7.	Stratejik Amaç 1.8.	Stratejik Amaç 1.9.
		Türkiye Sanayi Politikası	İhracatın artırılması							
	Teknolojik kapasitenin ve Ar-Ge'nin geliştirilmesi									
	İşgücünün geliştirilmesi									
	Organize Sanayi Bölgeleri, Sanayi Siteleri ve Endüstri Bölgelerinin geliştirilmesi									
Ulaştırma Ana Plan Stratejisi	Uygun bölgelerde şirketlerin ulusal demiryolu ulaşım ağı ile bağlanması									
	Hava ve deniz limanları ile demiryolu aktarma istasyonlarında lojistik parklar düzenlenmesi									
	Ana ulaştırma koridorları üzerinde organize lojistik bölgeler oluşturulması									
	Kombine ve transit taşımacılık olanaklarının artırılması									
	Kentsel yük lojistiğinde demiryolu ve denizyolu kullanımı									
	Kent sınırları veya uygun yerlerinde büyük ölçekli terminal depoların kurulması									
	Lojistik meslek standartlarının oluşturulması									
	Lojistik eğitim kurumları bazında standardizasyon ve sertifikasyon sağlanması									
	Uluslararası düzeyde tanıtım ve pazarlama faaliyetleri yapılması									
	Lojistik faaliyetlere katkıda bulunabilecek uluslararası şirket birleşmeleri ve işbirliklerinin desteklenmesi									

Temel bileşenlerinden biri ekonomik büyüme olmakla birlikte, toplumun refahının artmasını ifade eden kalkınma sosyal boyutu da içermektedir. Başka bir ifadeyle, kalkınma ekonomi ve üretim süreçlerindeki gelişmelerin yanında toplumsal ve kültürel bir değişim sürecidir. Toplumda tek tek bireylerin yaşam kalitesinin artırılması olarak tanımlanan sosyal kalkınma ancak ekonomik büyümenin toplumsal unsurlara yansıtılması ile mümkündür. Ulusal ve uluslararası düzeydeki politika süreçlerinde kalkınma uzun bir dönem boyunca iktisadi kavramlarla anılmış, ancak toplumun maddi refahını sağlamak bakımından çok önemli olan ekonomik büyümenin, toplumun bütününe yayılmaması nedeniyle kalkınmışlığı ifade etmede yeterli olmadığı anlaşılmıştır. Bununla birlikte devletler, sosyal refah politikalarının ekonomik kalkınma sonucunda ortaya çıkan olumlu gelişmelere paralel bir şekilde uygulamaya konulmaması nedeniyle; yoksulluk, açlık, gelirin toplumda adil dağılmaması sonucunda ortaya çıkan ekonomik ve sosyal dengesizlikler, eğitim ve sağlık sorunları, işsizlik gibi çeşitli sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. Bütün bu gelişmeler sonucunda; büyüme merkezli kalkınma yerini insan merkezli kalkınma anlayışına terk etmiş ve sosyal kalkınmanın sürdürülebilir kılınması birçok ülkenin gündeminde yerini almıştır.

Yeni kalkınma yaklaşımının ardında insana yapılan yatırımlar ve genel olarak yaşam standartlarının iyileştirilmesi bulunmaktadır. Kalkınma yaklaşımında meydana gelen bu değişimi uluslararası örgütlerin politika belgelerinde de izlemek mümkündür. Birleşmiş Milletler Binyıl Deklarasyonu çerçevesinde benimsenen Binyıl Kalkınma Hedeflerinde (BKH); mutlak yoksulluk ve açlığı ortadan kaldırmak, herkesin temel eğitim almasını sağlamak, kadınların konumunu güçlendirmek ve toplumsal cinsiyet eşitliğini geliştirmek, çocuk ölümlerini azaltmak, anne sağlığını iyileştirmek, salgın hastalıklarla mücadele etmek ve kalkınma için işbirliğini geliştirmek gibi yaşam kalitesini artırmaya yönelik hedefler belirlenerek, sosyal kalkınma bütün boyutlarıyla ele alınmıştır. İnsanlığı yoksulluk, açlık, hastalık ve ayrımcılıktan kurtararak daha barışçıl, müreffeh ve adil bir dünya kurmaya odaklanan BKH, gelişmekte olan ülkelerin kalkınma çabalarına hız kazandırmıştır. Bu kapsamda, Türkiye de ulusal önceliklerini 2005 yılında hazırlanan ilk BKH raporu ile uyumlu hale getirerek, insan merkezli kalkınma konusundaki kararlılığını sürdürmüştür. 2007-2013 dönemini kapsayan Dokuzuncu Kalkınma Planının “İstihdamın artırılması” ve “Beşeri gelişme ve sosyal dayanışmanın güçlendirilmesi” olmak üzere iki gelişme eksen

doğrudan sosyal kalkınmaya odaklanmıştır.

Ulusal önceliklerle uyumlu olarak İstanbul Bölge Planı'nın ana gelişme eksenlerinden biri de “Sosyal Kalkınma” eksenidir. Ülkenin çeşitli bölgelerinden yoğun göç baskısına maruz kalan ve metropoliten bir bölge olmanın getirdiği sorunlarla karşı karşıya olan İstanbul'da sosyal kalkınmanın sağlanması için; eğitim ve sağlık gibi temel sosyal hizmetlere herkesin erişiminin sağlanması, beslenme ve barınma gibi temel insani ihtiyaçların karşılanması, ortak yaşama kültürü ve kentlilik bilinci gelişmiş sağlıklı bir toplumun oluşturulması büyük önem taşımaktadır.

İstanbul, 2009 yılında 12.915.158 olan nüfusu ile Türkiye'nin en kalabalık bölgesi olup, ülke nüfusunun yaklaşık beşte birini barındırmaktadır. Nüfusun çok fazla olmasına bağlı olarak İstanbul eğitim ve sağlık göstergelerinde genel olarak Türkiye ortalamasının altında kalmaktadır. Nüfusun %3,8'i okuma yazma bilmemekte olup, %65,7'si ise ortaöğretim düzeyinin altında eğitim almıştır. Örgün eğitimde okul öncesi okullaşma oranı %25,5 olup, okul öncesi kademede eğitime erişim oldukça düşüktür. Ortaöğretimde ise %100 okullaşma oranına ulaşamamıştır. İlk ve ortaöğretimde derslik başına öğrenci sayılarının (sırasıyla 46 ve 40 öğrenci) çok yüksek olduğu İstanbul'da öğrenciler kaliteli eğitim imkanlarından yoksundur.

İstanbul'da 2009 yılında bebek ölüm hızı %11,9 ile gelişmiş ülkelerin üzerindedir. Bununla birlikte, birinci basamak sağlık hizmetleri kapsamında 2009 yılı itibarıyla 22.980 olan sağlık ocağı başına düşen nüfus, Türkiye ortalamasının yaklaşık iki katıdır. Nüfusunun büyüklüğüne bağlı olarak pratisyen hekim ve yardımcı sağlık personeli sayısı İstanbul için yetersiz olup, 1.000 nüfusa 1,17 hemşire ve 0,32 ebe düşmektedir.

İstanbul'da nüfusun %70,4'ü çalışma çağında (15-64 yaş grubu) olup, 2009 yılı itibarıyla işgücüne katılım oranı %46,7, işsizlik oranı ise %16,8'dir. İşgücüne katılım oranının %70-80 olduğu gelişmiş ülkeler seviyesinin oldukça altında olmasının ardında, kadınların işgücüne %22,6 gibi çok düşük düzeyde katılımı bulunmaktadır. Kayıtdışı istihdam oranının ise 2005 yılında %33 olduğu tahmin edilmektedir.

İstanbul Bölgesi'nin öncelikli sorun alanlarından biri de göç, kentleşme, gelir dağılımı bozukluğu, düşük ücretler ve kayıtdışı istihdama bağlı olarak ortaya çıkan yoksulluktur. 2008 yılı itibarıyla Bölge medyan gelirinin %50'si kullanıldığında, nüfusun %9,9'una

karşılık gelen toplam 1.224 bin kişi Bölge için belirlenen yoksulluk riski altındadır. Türkiye medyan gelirinin %50'si kullanıldığında ise, ülke genelindeki yoksulların %3,5'i olan 393 Bin kişinin İstanbul Bölgesi'nde yaşadığı ortaya çıkmaktadır. 2009 yılı itibarıyla Bölgede yeşil kartlı sayısı 864.894'e ulaşmıştır. Öte yandan, Bölgede yaşamının herhangi bir döneminde şiddete uğramış kadın oranı 2008 yılı itibarıyla %39,4 olarak tespit edilmiştir. Göç, kentleşme ve yoksulluğun neden olduğu en önemli sorun sosyal dışlanmadır. Bu kapsamda, dışlanmaya maruz kalabilecek olan sokak çocukları, kadınlar, yaşlılar ve engelliler sosyal hizmet sunumu açısından öncelikli hedef gruplar olarak ön plana çıkmaktadır.

İstanbul Bölgesi'nin "yaşanabilir ve yaşam kalitesini sürekli yükselten bir kent olma" vizyonuna ulaşabilmesi ancak iyi yönetim yaklaşımının etkin bir şekilde uygulanması ile mümkün olacaktır. Vizyona ulaşmaya yönelik hedeflerin gerçekleştirilmesi ve sosyal kalkınmanın sağlanması; kamu kesimi, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının Bölgedeki sorunların azaltılmasına yönelik uygulamalara aktif katılımına bağlıdır. Ancak, yapılan analiz ve değerlendirmeler sonucunda İstanbul Bölgesi'nde halihazırda kurum ve kuruluşlar arasında hizmet sunumunda bazı mükerrerlikler ile işbirliği ve koordinasyon eksikliği olduğu tespit edilmiştir.

Sosyal kalkınmanın sağlanarak yaşam kalitesinin artırılması ve Bölgenin daha yaşanabilir hale getirilmesi amacıyla; kentlilik ve toplumsal farkındalık, eğitim, sağlık, sosyal içerme, yönetim, güvenlik ve istihdam olmak üzere belirlenen temel müdahale alanlarında çeşitli stratejik amaçlar ve hedefler geliştirilmiştir.

2 1 Stratejik Amaçlar ve Hedefler

Stratejik Amaç 2.1.

İstanbul yaşam kültürünün ve kentlilik bilincinin geliştirilmesi

Kentlilik bilinci; bir kentin yaşayanlar tarafından kullanılması, korunması ve sağlıklı bir şekilde geliştirilmesi ile ilgili yaklaşımları kapsamaktadır. Tarihsel birikimlerin sonucunda oluşan ve sosyal, kültürel ve ekonomik değerlerin mekandaki anlatımı olan kentlerde, kırsal alandan meydana göçler sonucunda kırsal-kentsel arasında ancak her ikisine de ait olamayan yaşam kültürleri doğmaktadır.

Buna bağlı olarak, kentler giderek özgün kimliklerini kaybetmekte ve daha karmaşık mekanlara dönüşmektedir.

Uzun dönemler boyunca yoğun göç baskısına maruz kalan İstanbul Bölgesi'nde; GZFT analizinde de vurgulandığı üzere, yerel topluluk bilincinin İstanbulluluk bilincinden önde gelmesi nedeniyle toplumun kentin problemlerine yeterince duyarlı olmadığı, hızlı nüfus artışı ve göçün önüne geçilememesi nedeniyle kent yaşamına uyum sorunları yaşandığı; ancak, göçten kaynaklanan olumsuzluklara rağmen sosyal ve kültürel çeşitliliğin Bölgenin güçlü bir yönü olduğu ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte, bölgeler arası ve toplumsal gruplar arasındaki gelir farklılıkları nedeniyle ortaya çıkan kutuplaşmanın ve sosyal bütünleşmeye yönelik projelerin yetersiz olmasının, kente aidiyet duygusunun gelişmesini engelleyerek Bölge için tehdit oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Daha yaşanabilir bir İstanbul için; bireylerin kentte yaşamının gerektirdiği koşulları özümseyerek kente özgü tavır ve davranışlar sergilemelerinin, kentli bir birey olduklarının farkında olarak kent ile güçlü bağlar kurmalarının, kendilerini yaşadıkları kentin aktif bir parçası konumunda hissetmelerinin sağlanması yoluyla yaşadıkları kente sahip çıkmalarının temin edilmesi, sosyal, ekonomik ve kültürel bağların tümünde toplumsal entegrasyonun sağlanması ve "toplum" olabilmek için birlikte yaşama kültürünün güçlendirilmesi temel amaçtır.

Hedef 1	Kentin tarihi ve kültürel değerleri ile kentlilerin hak ve sorumlulukları konusunda farkındalığın artırılması
Hedef 2	Kente aidiyet duygusunun geliştirilmesi ve sosyal uyumun hızlandırılması
Hedef 3	Kamu kurumları, STK'lar ve medyanın; kent donanımlarının ve çevrenin korunması, afet, eğitim, sağlık, yaşlanma, toplumsal cinsiyet eşitliği ve aile içi şiddet, kültür, ulaşım vb. alanlarda toplumsal farkındalığı artırmaya yönelik faaliyetlerinin geliştirilmesi
Hedef 4	Bölgeye özgü sembolik ve kültürel sermayenin geliştirilmesi

Stratejik Amaç 2.2.

Eğitime erişimin ve eğitim kalitesinin artırılması

Ülkelerin ekonomik ve sosyal refahının artırılmasında beşeri sermaye olarak bilinen yetişmiş insan gücü büyük rol oynamaktadır. Bireylerin gerekli bilgi ve becerilerle donatılması ve beşeri sermayenin geliştirilmesinde en etkili araç ise eğitimidir. Eğitim, bireylerin olduğu kadar ulusların da ekonomik kalkınmasında kilit role sahiptir. Bununla birlikte, eğitim çok yönlü ve bilinçli bireyler yetiştirilmesini, birbirine bağlı toplumlar inşa edilmesini sağlayan bir güçtür. Bu bağlamda, temel müdahale alanlarından biri olarak eğitim İstanbul Bölgesi'nde de stratejik amaçlar arasında yer almaktadır.

Bölgeye ilişkin GZFT analizi sonucunda; eğitim düzeyinde bir artış eğilimi olmakla birlikte; özellikle göçle gelenler arasında okuma yazma bilmeyenlerin olması veya göç edenlerin eğitim düzeylerinin oldukça düşük olması, nüfusun eğitim düzeyinin istenilen seviyede olmaması, nüfusun hızlı arttığı bölgelerde eğitim olanaklarının yetersiz kalması ve dolayısıyla eğitim hizmetlerinden herkesin eşit bir şekilde yararlanamaması, örgün eğitim kurumlarının yanı sıra beceri geliştirmeye yönelik eğitim merkezlerinin sınırlı olması Bölgenin gelişmeye açık yönleri olarak ortaya çıkmıştır. Bölgede toplam nüfus içinde genç nüfusun payının yüksek olması bir fırsat olarak değerlendirilmekle birlikte, eğitim imkanlarının Bölge içindeki dengesiz dağılımı nedeniyle söz konusu nüfusun kaliteli eğitim imkanlarına erişememesi Bölgenin geleceği açısından önemli bir tehdit oluşturmaktadır. Ancak, merkezi yönetim, yerel yönetimler ve STK'ların eğitim olanaklarının iyileştirilmesi yönündeki girişimleri eğitime ilişkin sorunların çözümünde önemli fırsatlar sunmaktadır.

Bu kapsamda; zorunlu eğitim dışındaki kademeler başta olmak üzere tüm kademelerde kaliteli eğitim imkanlarına erişimin ve fırsat eşitliğinin artırılması, eğitim kalitesinin iyileştirilmesi ve toplumun yaşam boyu öğrenme sürecine dahil edilerek yaşam kalitesinin yükseltilmesi temel amaçtır.

Hedef 1	Okul terk ve devamsızlıklarının önüne geçilmesi ve okullaşma oranlarının artırılması
Hedef 2	Öğretmen ve derslik başına düşen öğrenci sayısının azaltılması ve bölge içi dengesizliklerin giderilmesi
Hedef 3	Eğitimde fırsat eşitliğinin geliştirilmesi

Hedef 4	Bölgede okuryazar oranının artırılması
Hedef 5	Yükseköğretim kurumları ve programlarında kalite güvencesi ve akreditasyonun teşvik edilmesi
Hedef 6	Öğretim elemanlarının yayın ve proje geliştirmesine yönelik teşviklerin artırılması
Hedef 7	Meslek edindirmeye ve bireysel gelişime yönelik kursların yaygınlaştırılması, kurslara katılımın artırılması ve fırsat eşitliğinin sağlanması
Hedef 8	Fiziksel ve zihinsel engelliler için özel eğitim imkanlarının yaygınlaştırılması

Stratejik Amaç 2.3.

Toplum sağlığının korunması ve sağlık hizmeti sunumunun geliştirilmesi

İnsan ve toplum sağlığının korunup geliştirilmesi, sağlıklı nesiller yetiştirilmesi ve toplumun daha üretken hale getirilmesi için etkin bir sağlık sisteminin varlığı temel teşkil etmektedir. Ülkenin ve bölgenin demografik, ekonomik ve sosyal yapısına bağlı olarak değişim gösteren sağlık sistemine giderek daha fazla önem verilmesiyle, sağlık hizmetlerinde kalite vurgusu da artmaktadır. Kaliteli hizmet sunumunda, fiziki altyapı, insan gücü ve finansmanın yanında hizmet sunum şekli ve hizmet alanların memnuniyeti de belirleyici olmaktadır. Bu bağlamda, nüfusun sağlığının ve bireylerin toplum içinde yaşam kalitelerinin korunması ve iyileştirilmesi amacıyla, İstanbul Bölgesi'nde sağlık sektörü stratejik bir öncelik alanı olarak ortaya çıkmaktadır.

Bölgede uluslararası ölçekte de hizmet veren sağlık kuruluşlarının bulunması ve hizmet sunumunda kalitenin öneminin artmasına rağmen; GZFT analizinde sağlık hizmetlerinden eşit yararlanılamaması, acil sağlık hizmetlerinin yetersiz olması, sağlık hizmetlerinin Bölge içinde dengesiz dağılımı, hekim ve yatak başına düşen hasta sayılarının yüksek olması, kalitenin istenilen düzeye henüz ulaşmamış olması Bölgenin sağlık hizmetlerinde gelişmeye açık yönleri olarak öne çıkmıştır. Öte yandan, Bölge içinde merkezi alanlarda ihtiyaç duyulan büyük hastane tesislerine tahsis edilecek kentsel alanların bulunmaması sağlık donatıları bakımından tehdit oluştururken, sağlık hizmetlerinde özel sektörün payının artması bir

fırsat olarak değerlendirilmektedir.

Bu kapsamda; sağlık hizmeti sunumunun etkili, verimli ve dengeli bir şekilde gerçekleştirilmesi ve temel sağlık göstergeleri açısından Bölge genelinde iyileşmeye gidilmesi yoluyla toplumsal refahın ve yaşam kalitesinin yükseltilmesi temel amaçtır.

Hedef 1	Sağlık hizmeti sunumunda altyapı ve personelin nicelik ve niteliğinin geliştirilmesi
Hedef 2	Sağlık hizmetlerine erişimin artırılması ve sağlık hizmetlerinin mekansal dağılımında bölge içi dengesizliklerin giderilmesi
Hedef 3	Toplumda sağlık bilincinin oluşturulması ve hasta haklarına ilişkin farkındalık yaratılması
Hedef 4	Birinci basamak sağlık hizmetlerinin güçlendirilmesi ve anne-çocuk sağlığı göstergelerinde iyileşmenin hızlandırılması
Hedef 5	Sağlık hizmeti sunan kamu, özel sektör, yerel yönetimler ve üniversiteler arasında işbirliği ve koordinasyonun güçlendirilmesi
Hedef 6	Her basamaktaki sağlık hizmetlerinin sunumu ve takibinde bilgi ve iletişim teknolojileri kullanımının etkinleştirilmesi ve bilişim altyapısının güçlendirilmesi

Stratejik Amaç 2.4.

Sosyal dışlanmanın önüne geçilmesi

Sosyal dışlanma toplumsal bütünleşmenin tam olarak gerçekleşmediğini ifade eden, dolayısıyla topluma katılmayı ve toplumun bir parçası olmayı yansıtan sosyal bütünleşmenin karşıtı olarak da tanımlanabilen bir kavram olup; bireyin temel gereksinimlerini karşılayamamasıyla başlayan ve toplumla olan bağlarının giderek kopmasına neden olan dinamik bir süreçtir. Bu bağlamda, sosyal dışlanmayı genel olarak; bireyin temel gereksinimlerden yoksun kalması nedeniyle toplumla bütünleşmesini ve kendi geleceğini oluşturmasını sağlayan fırsatlara erişiminin olmaması, temel yurttaşlık haklarından yoksun kalması / bırakılması, sosyal ilişki ve etkileşiminin ortadan kalkması ve toplumla

olan bağlarının kopması olarak tanımlamak mümkündür. Göç, uzun süreli işsizlik, uzun süreli düşük gelire bağımlılık, eğitimsizlik veya yeterli eğitim almamışlık, engellilik, düşük kaliteli ve kısa süreli işler, ailevi açıdan yaşanan sorunlar, kronik hastalıklar, yaşlılık, korunmaya muhtaçlık, zor yaşam çevreleri ve yoksulluk, suç ve madde bağımlılığı, evsizlik sosyal dışlanma üreten nedenler arasında sayılmaktadır. Bu çerçevede; sosyal dışlanma ile mücadele edilmesi ve sosyal içermenin sağlanmasında; yoksulluk, işsizlik, sosyal koruma, eşitsizlik ve ayrımcılık gibi temel sosyal politika alanlarına odaklanılmaktadır.

GZFT analizinde sosyal içirme ile sosyal hizmet ve yardımlar bakımından İstanbul Bölgesi'nde; gelir dağılımındaki dengesizlik ve toplumsal eşitsizlik, yoksulluk, yaşlıların ve engellilerin kentsel yaşamdan dışlanması, sosyal güvencesi bulunmayan bireylerin varlığı, aileye yönelik merkezler ve eğitim faaliyetleri ile huzurevlerinin ve zihinsel engellilere yönelik rehabilitasyon merkezlerinin yetersizliği, dezavantajlı kesimin gereksinimlerinin yeterince karşılanamaması, sokakta yaşayan çocuk, genç ve yetişkinlerin rehabilitasyonunda zorluklarla karşılaşılması, önleyici sosyal hizmetlerin etkinliğini artırmak için uygulama alanında kurumlar arası işbirliğinin ve sosyal korumaya ayrılan bütçenin yetersiz olması temel sorun alanları arasında sayılmaktadır. Söz konusu sorunlara rağmen, zihinsel, bedensel ve ruhsal engellilere devamlı bakım hizmeti verilmesi, sosyal hizmet ve yardımlara başvuru sürecinin kolaylaştırılması, evde bakım hizmetlerinin kolay kabul edilir hale gelmesi, sosyal hizmetlere ihtiyaç duyan bireylere ilişkin veritabanı oluşturma çalışmaları ve vasıfsız kesimlerin üretim sürecine etkin katılımını sağlamaya yönelik eğitim programlarının bulunması olumlu gelişmeler olarak değerlendirilmektedir. Bununla birlikte, koruyucu ve önleyici sosyal hizmetlere verilen önemin giderek artması, sosyal sorunların çözülmesine yönelik STK'ların sayısının artması ve toplumun tüm taraflarının koruma ve sosyal hizmetlere destek vermeye hazır olması, sosyal dışlanmanın önüne geçilmesi bakımından önemli fırsatlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu kapsamda; sosyal dışlanmaya maruz kalabilecek toplumdaki dezavantajlı grupların (işsizler, eğitimsizler veya yeterli eğitim alamayanlar, kadınlar, gençler, çocuklar, yaşlılar, evsizler, engelliler, iç göçle gelenler, madde bağımlıları, vb.) yoksunluk durumlarının ortadan kaldırılarak ekonomik ve sosyal hayata aktif katılımlarının ve toplumla bütünleşmelerinin, sosyal içermenin ve toplumsal dayanışmanın sağlanması temel amaçtır.

Hedef 1	Dezavantajlı grupların belirlenmesi ve yoksunluk durumunun analiz edilmesi
Hedef 2	Dezavantajlı konumda olan engelliler, kadınlar ve gençlerin işgücü piyasalarına girişlerinin kolaylaştırılması
Hedef 3	Göçle gelenlerin kente ekonomik ve sosyal entegrasyonunun sağlanması
Hedef 4	Sosyal hizmet ve yardımlara erişimin ve hizmet kalitesinin artırılması
Hedef 5	Sosyal hizmet ve yardımların sunumunda bilgi ve iletişim teknolojilerinin etkin kullanımının sağlanması
Hedef 6	Dezavantajlı grupların emeğinin alternatif ürün ve hizmetler yoluyla etkinleştirilmesi
Hedef 7	Sokakta yaşayan ve/veya çalışan çocuklar ile suça meyilli ve/veya madde bağımlısı çocukların rehabilitasyonu ve okula geri dönüşlerinin temin edilmesi
Hedef 8	Risk altındaki çocuk ve gençlerin sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlere yönlendirilmesi
Hedef 9	Kadının toplumsal statüsünün güçlendirilmesi ve aile içi şiddetin önlenmesi
Hedef 10	Dezavantajlı grupların eğitim, sağlık ve ulaşım gibi kentsel hizmetlere erişiminin artırılması
Hedef 11	Sosyal hizmetten faydalanan ve sosyal hizmet sunanlar arasında iletişimin güçlendirilmesi

Stratejik Amaç 2.5.

Yerel ağlar, katılımcılık ve işbirliğinin geliştirilmesi

Küreselleşme ile birlikte kamu yönetiminde gerçekleşmekte olan dönüşüm, yönetimden yönetişime geçişi, bir başka ifadeyle birlikte yönetmeyi, katılımı ve katılımcılığı ön plana çıkarmıştır. Bununla birlikte, yerel düzeydeki ilişkilerin niteliği de değişmekte, hiyerarşik bir yapıdan yatay düzeyde örgütlenen ilişkilere dayalı bir yapıya geçilmektedir. Günümüzde, bölgesel kalkınmanın sağlanmasında

ekonomik faktörlerin yanı sıra, bölgedeki kilit aktörlerin ortak çıkar, güven ve karşılıklılık temelinde bilgi ve deneyim paylaşımını, işbirliği ve koordinasyonunu sağlayan yerel ağlar kurabilmesi ve bu ağları etkin bir şekilde kullanabilme kapasitesi olarak tanımlanan sosyal sermayenin önemi giderek artmaktadır.

İstanbul Bölgesi'nde; sosyal sermayenin örgütlenme eksikliği, kamu kurumları, özel sektör, STK'lar ve üniversiteler arasında işbirliğinin sınırlı, plan hazırlama süreçlerine katılım ve katkının yetersiz, merkezi ve yerel yönetim birimleri arasında işbirliğinin zayıf olması GZFT analizinde gelişmeye açık yönler arasında sayılırken, planların uygulanabilmesi için sahiplenmenin olmaması bir tehdit olarak değerlendirilmiştir. Öte yandan, çeşitli STK'ların yerel yönetimlerle ortaklaşa sosyal projeler gerçekleştirmeleri, kamu kurumlarında stratejik planlamanın zorunlu kılınması, kamu kurumları, özel sektör, STK'lar ve üniversiteler arasında işbirliğinin oluşmasına ve gelişmesine imkân sağlayacak yeni yapıların ve mekanizmaların oluşturulması Bölgede yerel ağlar, katılımcılık ve işbirliğinin geliştirilmesi açısından fırsat oluşturmaktadır.

Bu kapsamda; İstanbul Bölgesi'nin kalkınması ve ortak hedeflere ulaşılması için yerel ağların geliştirilmesi, yerel aktörler arasında karşılıklı güven ve etkileşimin, katılım, işbirliği ve koordinasyonun artırılması, iyi yönetim unsurlarını taşıyan bir sosyal sermayenin, birlikte iş yapabilme ve uzlaşma kültürü ile katılımcı yönetim anlayışının geliştirilmesi ve sosyal sermaye birikimine önemli bir katkısı olan sivil toplumun güçlendirilmesi temel amaçtır.

Hedef 1	Yerel ölçekli kurum ve kuruluşlar arasında bilgi ve veri paylaşımının sağlanması ve ortak veritabanı ve kent bilgi sistemlerinin oluşturulmasının teşvik edilmesi
Hedef 2	Yerel ölçekli kurum ve kuruluşların uluslararası ağlara katılımının ve bölgesel ağ oluşturmalarının teşvik edilmesi
Hedef 3	Yerelde stratejik yönetişimin her aşamasında paydaşların danışma ve/veya karar alma süreçlerine etkin katılımının sağlanması
Hedef 4	Şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkeleri uyarınca yerel ölçekte alınan kararların kentlilerle paylaşılması
Hedef 5	Kurumlar arası diyalog ve işbirliği platformlarının geliştirilmesi ve ortak proje üretiminin teşvik edilmesi

Hedef 6	Özel sektörün sosyal sorumluluk projelerinde yer almalarının özendirilmesi
Hedef 7	Toplumda gönüllülük bilincinin geliştirilmesi ve sivil toplumun güçlendirilmesi
Hedef 8	Toplumdaki bireylerin planlama ve uygulama süreçlerine katılımının artırılması için yapabilirliklerinin geliştirilmesi

Stratejik Amaç 2.6.

Kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşlarında kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi

Bölge kalkınmasında yerel kurum ve kuruluşların kapasitesi hayati rol oynamaktadır. Bölge için oluşturulan stratejilerin içselleştirilmesi, uygulanması ve Bölgede sunulan hizmetlerin etkinleştirilmesi kurum ve kuruluşların idari, mali, beşeri ve teknik kapasitesi ile doğrudan ilişkilidir. GZFT analizinde İstanbul Bölgesi'ne ilişkin kurumsal yapı değerlendirmelerinde; yetmiş uzman ve teknik kadroların, mali kaynakların ve farklı uzmanlık gerektiren alanlarda kurumsal yönetim tecrübelerinin varlığına karşın, planlama kavramının yeterince yerleşmediği, idari birimler arasında yetki ve sorumluluk karmaşası olduğu ve planlama sisteminin karmaşık ve çok aktörlü bir yapıda olduğu vurgulanmıştır.

Bu kapsamda; Bölgede etkili ve etkin hizmet sunumunun sağlanması ve bölgesel politikaların uygulayıcı kurum ve kuruluşlarca kalkınmayı yönlendirecek şekilde hayata geçirilmesi amacıyla, Bölgedeki kurum ve kuruluşlarda çok ortaklı ve çok sektörlü bir çalışma kültürü çerçevesinde kurumsal yapı ve işleyişin etkinleştirilmesi, planlama ve uygulama süreçleri başta olmak üzere kurumsal kapasitenin geliştirilmesi temel amaçtır.

Hedef 1	Bölgedeki kurumlarca başta sosyal hizmetler sektöründe olmak üzere hizmet talebini belirlemeye yönelik ihtiyaç analizlerinin ve hizmet sunumunda mükemmeliği azaltacak çalışmaların gerçekleştirilmesi
Hedef 2	Uygulamalara ilişkin etkin izleme-değerlendirme ve ölçme mekanizmalarının kurulması
Hedef 3	Kaliteli hizmet sunumu için performans değerlendirme mekanizmalarının oluşturulması

Hedef 4	Kurumların planlama, programlama, proje üretme ve uygulama, işbirliği ve koordinasyon kapasitesi ile personel niteliklerinin geliştirilmesi
Hedef 5	Bilgi ve iletişim teknolojileri kullanımının yaygınlaştırılması ve çalışanların bilişim teknolojilerini kullanma becerilerinin geliştirilmesi
Hedef 6	Kamu hizmetlerinde vatandaş odaklılığın geliştirilmesi

Stratejik Amaç 2.7.

Kent güvenliğinin iyileştirilmesi

Bireylerin ve toplumun çeşitli etkenlerden zarar görmeden suç ve şiddetten mümkün olduğu kadar uzak, güvenli ve özgür bir ortamda yaşayabilmesi olarak tanımlanan güvenlik, kentte yaşayanlar için temel bir haktır. Bölge nüfusu arttıkça azalan sosyal kontrole bağlı olarak, topluma ve kente karşı işlenen suçlar genellikle artmaktadır. Bununla birlikte, sosyoekonomik nedenlere bağlı olarak ortaya çıkan yoksunluk duygusu suçların artmasında etkili olmaktadır. Suça neden olan faktörlerin başında gelir dağılımındaki adaletsizlik, işsizlik ve düşük eğitim seviyesi gelmektedir.

AB Suç ve Güvenlik Konsorsiyumu'nun yaptığı araştırmaya göre, 2006 yılı itibarıyla İstanbul Bölgesi'nde her 100 kişiden 18'i suç mağduru olup, bu oran Londra (%32), Amsterdam (%27), Belfast ve Dublin (%26), Kopenhag (%24), New York ve Stockholm (%23), Brüksel (%20), Roma (%19) gibi kentlerden daha düşüktür. Aynı araştırmaya göre, İstanbul Bölgesi'nde 66 kişiden biri suça karışmakta olup, işlenen suçların %94'ü asayiş suçudur. Bununla birlikte, mala ve şahsa karşı işlenen suçlarda bir artış gözlenmektedir. 2005 yılı itibarıyla Türkiye'de kentlerde işlenen suçların %19,5'i İstanbul'da işlenmiştir.

Bölgede yaşayanların yaşam kalitesinin artırılması için; özellikle işsizliğin azaltılması, göçle gelenlerin kentin ekonomik ve sosyal hayatına entegrasyonunun sağlanması, sosyal dışlanmanın önüne geçilmesi, temelde devletin görevi olan güvenlik konusunda toplumsal farkındalığı artırma ve bilinci geliştirmede etkili olan STK'larla işbirliği yapılması yoluyla kent güvenliğinin ve güvenlik algısının uzlaştırıcı ve uyumlu bir toplumsal biriktelik anlayışı çerçevesinde iyileştirilmesi temel amaçtır.

Hedef 1	Kentteki suç oranlarının düşürülmesi ve suçun önlenmesi
Hedef 2	Kente ilişkin güvenlik algısının iyileştirilmesi
Hedef 3	Güvenlik birimleri ve yerel toplum arasında işbirliğinin artırılması
Hedef 4	Suçla maruz kalanlara yardım hizmetlerinin geliştirilmesi
Hedef 5	Hükümlülerin topluma kazandırılmasının desteklenmesi
Hedef 6	Toplumda suç ve ceza mevzuatına ilişkin bilgi ve farkındalığın artırılması
Hedef 7	Güvenlik hizmetlerinde bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımının yaygınlaştırılması

Stratejik Amaç 2.8. İşsizliğin azaltılması

İşsizlik, ekonomik olduğu kadar bireysel ve toplumsal yönleri de olan bir sorun alanıdır. İşsizlik, üretim ve gelir kaybına neden olduğu gibi, başta sosyal dışlanma ve yoksulluk olmak üzere çeşitli sosyal sorunları da beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda, kalkınmanın temel unsuru olan insanın topluma katılması, sosyal yaşamını güçlendirmesi ve kaliteli bir yaşam sürebilecek geliri elde edebilmesinde istihdam kilit rol oynamaktadır. İstihdam üretim, gelir ve toplumsal statü bakımından olumlu etkiler yaratırken, işsizlik tamamiyle olumsuz sonuçlara yol açmaktadır.

İstihdam açısından değerlendirildiğinde, İstanbul Bölgesi'nde gelişmiş imalat sanayi ile güçlü finans ve bankacılık altyapısının varlığı, kayıtdışı istihdam oranının ülke ortalamasının altında olması, Avrupa'nın kongre turizmi en hızlı gelişen metropollerinde yer alması ve uluslararası firmalar tarafından yönetim merkezi olarak tercih edilmesi GZFT analizinde güçlü yönler olarak ortaya çıkmaktadır. Öte yandan, işsizlik oranının yüksek ve özellikle kadınlarda olmak üzere işgücüne katılım oranının düşük olması, eğitim ve istihdam ilişkisinin zayıf olması, üretim sürecine dahil olmayan kesimlerin suça yönelmesi, bazı iş alanlarının küresel rekabette olumsuz etkilenmesi ve dolayısıyla istihdam oranının azalması Bölgenin istihdama ilişkin temel sorun alanlarıdır. Bölgenin çevre ilçelerinde özellikle hizmet sektöründe KOBİ'lere yönelik altyapı çalışmalarının gerçekleştirilmiş olması, genç ve

dinamik işgücü potansiyeli, göçle gelen nüfus içinde eğitim düzeyi yüksek ve nitelikli işgücünün artması, meslek edindirmeye yönelik kursların yaygınlaşması, artan uluslararası firmalar ve yeni iş alanlarının nitelikli işgücü talebi işsizliğin azaltılması için fırsat olarak değerlendirilirken; istihdama yönelik ekonomik politikaların eksikliği ve teşviklerin yetersizliği, gelir dağılımındaki adaletsizliğin fazla olması, yatırım için istikrar ve güven ortamının oluşturulamaması ve kayıtdışı istihdamın artmasının Bölge için tehdit oluşturacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Bu kapsamda, gelir dağılımının iyileştirilmesi ve yoksulluğun azaltılması ile ekonomik ve sosyal kalkınmanın sağlanması için; eğitim-istihdam ilişkisinin güçlendirilmesi, aktif işgücü programlarının işgücü piyasasının ihtiyaçları doğrultusunda geliştirilmesi ve istihdam olanaklarının geliştirilmesi suretiyle başta genç ve kadınlarda olmak üzere işsizliğin azaltılması temel amaçtır.

Hedef 1	Kayıtlı istihdamın teşvik edilmesi
Hedef 2	Hizmet sektöründe istihdamı arttıracak yerli ve yabancı yatırımların teşvik edilmesi
Hedef 3	Bölge düzeyinde işgücü piyasası ihtiyaç analizlerinin periyodik olarak yapılması ve eğitim programlarının bu doğrultuda güncellenmesi
Hedef 4	Meslek tanımlarının ve mesleki yeterlilik kriterlerinin geliştirilerek standardizasyon ve sertifikasyonun sağlanması
Hedef 5	Mesleki eğitime ilişkin toplumdaki olumsuz algıların giderilmesi ve mesleki eğitimin tercih edilirliliğinin artırılması
Hedef 6	İşgücü piyasasına katılımlarını kolaylaştırmak üzere gençlerin bilgi, beceri ve yeteneklerinin geliştirilmesi, eğitimden istihdama geçiş sürelerinin kısaltılması ve genç işsizliğin azaltılması
Hedef 7	Mesleki rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin etkinleştirilmesi
Hedef 8	Genç ve kadın girişimciliğinin desteklenmesi
Hedef 9	Göçten kaynaklanan işsizliğin azaltılması için diğer bölgelerde işbirliği yapılarak tersine göçün teşvik edilmesi

SOSYAL KALKINMA ÜST ÖLÇEKLİ PLANLAR		Stratejik Amaç 2.1.	Stratejik Amaç 2.2.	Stratejik Amaç 2.3.	Stratejik Amaç 2.4.	Stratejik Amaç 2.5.	Stratejik Amaç 2.6.	Stratejik Amaç 2.7.	Stratejik Amaç 2.8.
Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013)	Ekonomide kayıtdışılığın azaltılması								
	Bilgi ve iletişim teknolojilerinin yaygınlaştırılması								
	İşgücü piyasasının geliştirilmesi								
	Eğitimin işgücü talebine duyarlılığının artırılması								
	Aktif işgücü politikalarının geliştirilmesi								
	Eğitim sisteminin geliştirilmesi								
	Sağlık sisteminin etkinleştirilmesi								
	Gelir dağılımının iyileştirilmesi, sosyal içerme ve yoksullukla mücadele								
	Sosyal güvenlik sisteminin etkinliğinin artırılması								
	Kültürün korunması ve geliştirilmesi ve toplumsal diyalogun güçlendirilmesi								
	Bölgesel gelişme politikasının merkezi düzeyde etkinleştirilmesi								
	Yerel dinamiklere ve içsel potansiyele dayalı gelişmenin sağlanması								
	Yerel düzeyde kurumsal kapasitenin artırılması								
	Politika oluşturma ve uygulama kapasitesinin artırılması								
	Kamu kesiminde insan kaynaklarının geliştirilmesi								
	e-Devlet uygulamalarının yaygınlaştırılması ve etkinleştirilmesi								
Güvenlik hizmetlerinin etkinleştirilmesi									
Esnaf ve San. Değ. Dön. Dest.(3D) Strateji Belgesi ve Eylem Planı (ESDEP)	Eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin geliştirilmesi								

SOSYAL KALKINMA ÜST ÖLÇEKLİ PLANLAR		Stratejik Amaç 2.1.	Stratejik Amaç 2.2.	Stratejik Amaç 2.3.	Stratejik Amaç 2.4.	Stratejik Amaç 2.5.	Stratejik Amaç 2.6.	Stratejik Amaç 2.7.	Stratejik Amaç 2.8.
Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi	Toplumsal farkındalık artırılarak hayat boyu öğrenme kültürünün oluşturulması								
	Etkin izleme, değerlendirme ve karar verme için veri toplama sisteminin güçlendirilmesi								
	Tüm bireylere okuma yazma becerisi kazandırılarak okuryazar oranında artış sağlanması								
	Temel eğitim başta olmak üzere eğitimin tüm kademelerinde okullaşma oranlarında artış sağlanması								
	Eğitim kurumlarının fiziki altyapısı ile eğitici personel sayısının ve niteliğinin ihtiyaçlara uygun hale getirilmesi								
	Öğretim programlarının değişen ihtiyaçlar doğrultusunda sürekli güncellenmesi								
	Hayat boyu öğrenmeye katılım sürecinde dezavantajlı bireylere özel önem verilmesi								
	Hayat boyu öğrenme kapsamında mesleki rehberlik hizmetlerinin güçlendirilmesi								
	Mesleki yeterlilik sisteminin aktif hale getirilerek kalite güvence sisteminin kurulması								
Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı	İşgücünün niteliğinin rekabet edebilir seviyeye ulaştırılması								
	Aile içi şiddet doğuran ve pekiştiren olumsuz tutum ve davranışların ortadan kaldırılması amacıyla, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik aile içi şiddet konusunda toplumsal farkındalık yaratmak ve zihinsel dönüşüm sağlamak								
	Kadının sosyoekonomik konumunun güçlendirilmesine yönelik düzenlemeleri yapmak ve uygulanmasını sağlamak								
	Aile içinde şiddet gören kadına ve şiddet failine yönelik tedavi ve rehabilitasyon hizmetlerini düzenlemek ve uygulanmasını sağlamak								
Aile içinde şiddet gören kadına ve varsa çocuk/çocuklarına yönelik hizmet sunumunu gerçekleştirmek üzere kurum/kuruluş ve ilgili sektörler arası işbirliği mekanizmasını kurmak									

SOSYAL KALKINMA ÜST ÖLÇEKLİ PLANLAR		Stratejik Amaç 2.1.	Stratejik Amaç 2.2.	Stratejik Amaç 2.3.	Stratejik Amaç 2.4.	Stratejik Amaç 2.5.	Stratejik Amaç 2.6.	Stratejik Amaç 2.7.	Stratejik Amaç 2.8.
İstihdam ve Mesleki Eğitim İlişkisinin Güçlendirilmesi Eylem Planı	Ulusal meslek standartlarına göre eğitim programlarının güncellenmesi ve uyumlu hale getirilmesi								
	İşgücü piyasasına ilişkin ihtiyaç analizlerinin periyodik olarak yapılması ve değerlendirilmesi								
	Mesleki ve teknik eğitim ortamlarının iyileştirilmesi, eğiticilerin niteliğinin artırılması ve yeni bir okul yönetim sisteminin tasarlanması								
	Mesleki eğitim ve öğretim kurum ve kuruluşlarının akreditasyonu								
	İşgücü yetiştirme kurslarının etkinliğinin artırılmasında işbirliğinin güçlendirilmesi								
	Mesleki ve teknik eğitim mezunlarının ve mesleki yeterlilik belgesi sahiplerinin istihdam edilmelerinde ve işyeri kurmalarında gerekli teşvik mekanizmalarının oluşturulması, işyeri açma ile ilgili mevzuat uyumsuzluklarının giderilmesi								
Türkiye’de Yaşlıların Durumu ve Yaşlanma Ulusal Eylem Planı	Yaşlıların sosyal, kültürel ekonomik ve politik katılımlarının sağlanması								
	Yaşlıların karar verme sürecinin bütün aşamalarına katılımının sağlanması								
	Öğrenim, eğitim ve eğitimin yenilenmesi olanaklarından olduğu kadar mesleki rehberlik ve yerleştirme hizmetleri ile ilgili yaşam boyu fırsat eşitliği								
	Kuşaklar arasında eşitlik ve dayanışmanın güçlendirilmesi								
	Yaşlılarda yoksulluğun azaltılması								
	Sosyal koruma/sosyal güvenlik, gelir güvenliği ve yoksulluğun önlenmesi								

ÇEVRESEL VE KÜLTÜREL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

3

Sürdürülebilirlik, gelecek nesilleri tehlikeye düşürmeden ve gereksinimlerini karşılama olanaklarını azaltmaksızın bugünkü neslin ihtiyaçlarını karşılama olarak tanımlanmaktadır. Sürdürülebilir kalkınma ise; günümüz ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik kalkınma faaliyetleri gerçekleştirilirken, sonraki nesillerin kendi kalkınmalarını gerçekleştirmek için kullanacakları doğal kaynakların tüketilmeden ve kalkınmanın yeniden üretimine imkan verecek şekilde geliştirilerek geleceğe aktarılmasıdır. Bu bağlamda; sürdürülebilir kalkınma kaynakların korunması ve geliştirilmesini temel almaktadır.

Sürdürülebilir kalkınmanın ekonomik, sosyal ve çevresel sürdürülebilirlik olmak üzere 3 temel bileşeni bulunmakta olup, temel hedefi sosyal ve çevresel yaşam kalitesinin artırılması ve ekonomik kalkınmanın sağlanmasıdır. Sürdürülebilir kalkınma toplum açısından düşünüldüğünde ekonomik, sosyal ve kültürel boyutlar, doğal kaynaklar açısından düşünüldüğünde ise ekolojik boyut önem kazanmaktadır. Bu bağlamda, sürdürülebilir kalkınmanın kentsel gelişme ve mekan ile yakından ilişkili olduğu ortaya çıkmaktadır. Sürdürülebilirliğin kentleşme ile ilişkisi, özellikle büyük kentlerin doğal kaynakların başlıca tüketicisi, kirlilik ve atıkların da esas üreticisi olmasına dayanmaktadır. Dolayısıyla, gelecek nesillere kalkınma fırsatlarını aktarabilmek için, kentleşmenin doğal ve kültürel varlıklar üzerindeki baskısının azaltılması büyük önem taşımaktadır.

Çevresel sürdürülebilirlik; doğal kaynakların akılcı bir şekilde yönetimini sağlamak ve gelecek nesillere yakışır bir doğal çevre bırakmak olarak tanımlanmaktadır. Bu süreçte, çevre ile kurulan ilişkide, çevrenin mümkün olduğunca saf haliyle korunması esastır. Bu bağlamda, doğal kaynakların kullanım düzeyinin söz konusu kaynakların kendini yenileme hızını aşmaması gerekmektedir. Temel önceliklerinden biri insanla doğanın varlıklarını birlikte en iyi şekilde sürdürebilmeleri olduğundan; doğanın, türlerin ve ekosistemlerin, daha açık ifadeyle biyoçeşitliliğin, insan sağlığının, hava, su ve toprak kalitesinin, hayvan ve bitki yaşamlarının korunması çevresel sürdürülebilirliğin kapsamı dahilindedir. Bu çerçevede, enerji verimliliğinin sağlanması, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı, çevresel kaynakların aşırı ve kontrolsüz tüketiminin önüne geçilerek doğaya karşı bilinçli ve sorumlu davranılması çevresel sürdürülebilirlik için temel teşkil etmektedir.

Kentler, insanların ekonomik, sosyal ve kültürel gereksinimlerini karşıladığı ve sürekli toplumsal değişim ve gelişim sürecinin olduğu mekanlar olup, kentlerin sürdürülebilirliğinin sağlanması için kentlere özgü niteliklerin ve değerlerin sürekliliği gerekmektedir. Bu kapsamda,

kültürel sürdürülebilirlik; kentlerin varlıklarını sürdürebilmeleri için kenti oluşturan toplumların kültürel etkileşimi sonucunda gelişerek ortaya çıkan kültürel mirasın sonraki nesillere aktarılması olarak tanımlanmaktadır. Tarihsel süreç içerisinde sosyal etkileşimlerin bileşkesi ve bütün toplumların birikimli uygarlığı olan kültürel değerlerin ve mirasın, korumacı ancak aynı zamanda geliştirmeci bir yaklaşımla gelecek nesillere ulaştırılmasında her neslin görev ve sorumluluğu bulunmaktadır. Bu kapsamda, sürdürülebilir kalkınma yaklaşımında çevresel sürdürülebilirlik kadar kültürel sürdürülebilirlik de önem arz etmektedir.

Sürdürülebilir kalkınmanın çevresel ve kültürel boyutları uluslararası politika belgelerinde üzerinde önemle durulan konular arasında yer almaktadır. Birleşmiş Milletler Binyıl Kalkınma Hedeflerinden biri olan çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması hedefi ile; sürdürülebilir kalkınma ilkelerinin ülke politika ve programlarına dahil edilmesi ve çevresel kaynakların yok oluşunun tersine çevrilmesi amaçlanmaktadır. Avrupa Konseyi tarafından kabul edilen Avrupa Kentsel Şartı'nda ise Avrupa kentlerinin çevresel ve kültürel değerlerinin korunarak gelecek nesillere aktarılması gerektiğine vurgu yapılmaktadır. Benzer şekilde ulusal politika belgelerinde de çevre ve kültür öncelikli konular arasında yer almaktadır. Sürdürülebilir kalkınma yaklaşımının benimsendiği Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda doğal ve kültürel varlıklar ile çevrenin gelecek nesilleri de dikkate alan bir anlayış içinde korunması temel ilkeler arasındadır.

İstanbul Bölgesi için belirlenen vizyon kapsamında, İstanbul'un "kültürel, tarihi ve doğal mirasını koruyan" bir bölge olması hedeflenmektedir. Vizyona ulaşmak için de; giderek kentine çeperlerine, orman alanlarına ve su havzalarına yayılan kentleşmenin doğal eşikleri zorlaması; kentleşme ve nüfusunun büyüklüğüne bağlı olarak çevrenin ve kültürel varlıkların korunmasının ve denetimin giderek zorlaşması nedenleriyle ve ulusal politikalar da gözetilerek İstanbul Bölge Planı'nda "Çevresel ve Kültürel Sürdürülebilirlik" bir gelişme eksenini belirlemiştir. Özgün coğrafyası ve ekosistemi ile eşsiz, su kaynakları ve orman alanları açısından zengin bir bölge olan İstanbul'da çevresel ve kültürel değerlerin korunarak sürdürülebilirliğinin sağlanması amacıyla; çevreyi kirleten emisyonlar, enerji verimliliği, tüketilen enerji miktarı ve çeşitliliği, yenilenebilir enerji kaynakları, toplumun duyarlılığı, atık yönetimi, kültür varlıklarının korunması gibi temel müdahale alanlarında çeşitli stratejik amaç ve hedefler geliştirilmiştir.

3 1 Stratejik Amaç ve Hedefler

Stratejik Amaç 3.1.

Doğal kaynakların ve çevrenin korunması

Gelecek nesillerin gereksinimlerini karşılama imkanlarını kısıtlamaksızın, bugünkü toplumların ihtiyaçlarının karşılanması olarak tanımlanan sürdürülebilir kalkınmanın bir boyutu çevre ile ilişkili olup; doğal kaynakların geri dönüşü mümkün olmayan düzeyde tahrip edilmesi ve tüketilmesi nedeniyle, sürdürülebilirlik çevre politikalarında önem kazanmıştır. Çevresel sürdürülebilirlik ise, gelecek kuşakların ihtiyaçları da göz önünde bulundurularak, doğal kaynakların özenli ve dengeli tüketimini, kaynakların ve çevrenin korunmasını ön plana çıkarmıştır.

Hızlı nüfus artışı, çarpık kentleşme, artan motorlu araç sayısı ve sanayileşme, altyapı hizmetlerinin yetersiz olması, yoğun deniz taşımacılığı, uluslararası limitlerin üzerinde gürültünün varlığı ve kişi başına düşen yeşil alan miktarının çok düşük olması İstanbul Bölgesi'nin çevre konusundaki temel sorun alanlarıdır. Söz konusu sorunlara rağmen, doğalgaz kullanımının yaygınlaşması, su tasarrufuna yönelik yatırımların artması, dere ıslah çalışmaları, çevre konusunda yerel yönetimlerin çeşitli paydaşlarla işbirliği yapması GZFT analizinde olumlu yönler olarak değerlendirilmiştir. Bununla birlikte, konutlarda ve motorlu araçlarda temiz yakıt kullanımının teşvik edilmesi, çevre dostu ürünlerin yaygınlaşması, Kyoto Protokolü'ne taraf olunması ve AB mevzuatına uyum sürecinin Bölgede doğal kaynakların ve çevrenin korunması bakımından fırsat oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu kapsamda; çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması amacıyla başta su kaynakları ve orman alanları olmak üzere doğal kaynakların korunması, kaynakların daha verimli kullanılması, toplumsal farkındalığın artırılması suretiyle çevre kirliliğinin azaltılması ve önlenmesi temel amaçtır.

Hedef 1	Tarım ve orman arazileri ile su havzalarının korunması ve arazi kullanım kararlarında Bölgenin ekolojik yapısının göz önünde bulundurulması
Hedef 2	Kıyı çevresini olumsuz etkileyen faaliyetlerin önlenmesi
Hedef 3	Orman vasfını yitirmiş alanların tekrar ormanlaştırılması

Hedef 4	Bölgedeki iklim değişikliğinin boyutlarının belirlenmesi, azaltma yöntemleri ve iklim değişikliğine uyum strateji ve planlarının hayata geçirilmesi
Hedef 5	Hava kirliliğinin önlenmesi ve ulaşımdan kaynaklanan emisyonların en aza indirilmesi
Hedef 6	Tüm kullanımlarda su tasarrufu sağlayacak tasarımların tercih edilmesi
Hedef 7	Su havzaları ve deniz kirliliğinin engellenmesi ve su kalitesinin iyileştirilmesi
Hedef 8	Çevre dostu üretimin desteklenmesi
Hedef 9	Çevre konusunda farkındalık oluşturulması ve katılımcı yönetim ve işbirliğinin geliştirilmesi
Hedef 10	Gürültü kirliliği kaynaklarının tespit edilmesi ve gürültü kirliliğinin azaltılması

Stratejik Amaç 3.2.

Etkin atık yönetiminin geliştirilmesi ve teşvik edilmesi

Kentlerde nüfus artışı ve kentleşme hızına bağlı olarak giderek artan katı atıkların çevre ve insan sağlığı üzerindeki olumsuz etkileri nedeniyle; atıkların toplanması, taşınması, geri kazanılması ve ortadan kaldırılmasına ilişkin süreçleri kapsayan katı atık yönetimi önem kazanmıştır. Tüm dünyada çevre bilincinin artmasıyla birlikte, kentsel alanlarda üretilen atıkların insan sağlığı ve çevre için bir tehdit oluşturmaktan çıkarılarak ekonomi için girdiye dönüştürülmesi çevre politikalarında öncelikli olmaya başlamıştır.

GZFT analizine göre İstanbul Bölgesi'nde, sanayileşme, evsel katı atık üretiminin fazla ve bertaraf tesisinin az olması, düzenli depolama sahalarının doyunluğa ulaşması, kanalizasyon, katı atık toplama ve uzaklaştırma, atık su arıtma gibi altyapı hizmetlerinin yetersiz olması atıkla ilişkili çevre sorunları olarak öne çıkmakla birlikte; kompost ve yakma tesislerinde elektrik üretilmesi ve Büyükşehir Belediyesi'nin katı atık tesisi yatırımlarının artması Bölgenin atık yönetimi kapsamında güçlü yönleridir. Katı atıklardan kaynaklanan gazlar ve sızıntı suları ile endüstriyel atık üretiminin fazla olması Bölge açısından tehdit olarak değerlendirilirken, katı atıkların yenilenebilir enerji olarak değerlendirilmesi ve katı atık yönetimine özel sektörün katılımı etkin atık yönetiminin gerçekleştirilmesi için bir fırsattır.

Bu kapsamda; etkin atık yönetiminin üç temel ilkesi olan az atık üretiminin sağlanması, atıkların geri kazanılması ve çevreye zarar vermeden bertaraf edilmesi yoluyla; atıkların çevre üzerindeki olumsuz etkilerinin asgari düzeye indirilmesi ve ekonomik değere dönüştürülmesi temel amaçtır.

Hedef 1	Katı atık üretiminin en aza indirilmesinin teşvik edilmesi
Hedef 2	Lisanslı atık toplama firma sayısının artırılması ve atıkların geri kazanılması için gerekli tesislerin kurulmasının teşvik edilmesi
Hedef 3	Organik atıkların iyi kalitede kompost üretiminde kullanılmasının teşvik edilmesi
Hedef 4	Düzenli depolama alanlarının uluslararası kriterlere uygun rehabilitasyonunun ve yer seçiminin yapılması
Hedef 5	Yağmur suyu ve sanayide atık su arıtma tesislerinde arıtılan suyun geri kazanılarak, sulama ve temizlik işlerinde kullanılmasının teşvik edilmesi
Hedef 6	Nüfus yoğunluğu fazla olan binalarda gri suyun ayrıştırılarak geri kazanılıp tekrar kullanımının yaygınlaştırılması
Hedef 7	Atık suların biyolojik arıtma yapılmadan denizlere deşarjının önlenmesi
Hedef 8	Gemilerin oluşturduğu sintine-balast sularının ve katı atıkların boşaltılacağı tesislerin kurulması

Stratejik Amaç 3.3.

Enerji verimliliğinin sağlanması ve temiz enerji kullanımının yaygınlaştırılması

Enerji verimliliği, enerji kaynaklarının üretiminden nihai tüketimine kadar tüm aşamalarda etkin değerlendirilmesidir. Enerji kayıplarının azaltılması, atıkların değerlendirilmesi ve geri kazanılması ve aynı üretim düzeyinde tüketilen enerji miktarını azaltacak yenilikçi teknolojiler kullanılması faaliyetlerini içermekte olup; elektrik üretim tesisleri, iletim ve dağıtım alanları, ulaştırma, sanayi ve binalar uygulama alanlarıdır.

Enerji verimliliğinin sağlanması ve temiz enerji kaynaklarından (güneş, rüzgar, dalga, vb.) azami ölçüde faydalanılması; karbon salınımını azaltarak çevrenin korunmasına ve iklim değişikliği ile mücadeleyle olan katkılarının yanı sıra enerji güvenliğini artırıcı ve ekonomik maliyetleri azaltıcı etkisiyle, Bölgenin hem çevresel

sürdürülebilirliğine ve dolayısıyla yaşanabilirliğine ve yaşam kalitesine, hem de küresel rekabet edebilirliğine hizmet etmektedir.

Hedef 1	Tüm yapılaşmalarda enerji muhafazasının yaygınlaştırılması
Hedef 2	Yeşil binaların yaygınlaştırılması ve yeşil bina sertifikalı eğitim programlarının hayata geçirilmesi
Hedef 3	Kentin ısı adasına dönüşmesini engelleyecek kentsel tasarımların yaygınlaştırılması
Hedef 4	Konutlarda, ulaşımda, sanayi ve hizmet üretimi gibi alanlarda düşük karbon emisyonlu enerji kaynaklarının ve teknolojinin kullanımının teşvik edilmesi
Hedef 5	Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının teşvik edilmesi

Stratejik Amaç 3.4.

Tarihi ve kültürel mirasın varlık değeri gözetilerek korunması ve geliştirilmesi

Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesi'nde kültürel miras anıtlar, yapı toplulukları ve sitler olarak üç başlık altında tanımlanmış olup;

- Anıtlar; tarih, sanat veya bilim açısından istisnaî evrensel değerlerdeki mimari eserler, heykel ve resim alanındaki şaheserler, arkeolojik nitelikte eleman veya yapılar, kitabeler, mağaralar ve eleman birleşimleri,
- Yapı toplulukları; mimarileri, uyumlulukları veya arazi üzerindeki yerleri nedeniyle tarih, sanat veya bilim açısından istisnaî evrensel değere sahip ayrı veya birleşik yapı toplulukları,
- Sitler; tarihsel, estetik, etnolojik veya antropolojik bakımlardan istisnai evrensel değeri olan insan ürünü eserler veya doğa ve insanın ortak eserleri ve arkeolojik sitleri kapsayan alanlar "kültürel miras" sayılmaktadır.

Bu bağlamda sözleşmeye taraf ülkelerin topraklarında bulunan kültürel ve doğal mirasın saptanması, korunması, muhafazası, teşhiri ve gelecek kuşaklara iletilmesinin sağlanması görevinin öncelikle kendisine ait olduğunu kabul ederek, bunun için kaynaklarını sonuna kadar kullanarak ve uygun olduğunda özellikle mali, sanatsal, bilimsel ve teknik alanlarda her türlü uluslararası yardım ve işbirliğini sağlaması gerekmektedir.

Ülkemizin de taraf olduğu UNESCO'nun "Somut Olmayan Kültürel

Mirasın Korunması Sözleşmesi”ne göre; “somut olmayan kültürel miras” toplulukların, grupların ve kimi durumlarda bireylerin, kültürel miraslarının bir parçası olarak tanımladıkları uygulamalar, temsiller, anlatımlar, bilgiler, beceriler ve bunlara ilişkin araçlar, gereçler ve kültürel mekanlar anlamına gelir. Sözleşmenin amacı somut olmayan kültürel mirası korumak ve yaşayabilirliğini garanti altına almaktır.

Somut ve somut olmayan kültürel mirasın korunması için yalnızca yasal düzenlemeler değil, aynı zamanda toplumsal duyarlılık ve bilinçlenme büyük önem taşımaktadır. Merkezi ve yerel kamu kurumları ile birlikte süreçte yer alan tüm aktörler; STK’lar, meslek örgütleri, özel sektör, taşınmaz sahipleri, kullanıcılar ve medyanın korumaya karşı bakış ve tutumları, koruma uygulamalarının hayata geçirilmesi için önemlidir. Bu bağlamda, Kentleşme Şûrası’nda vurgulandığı üzere, İstanbul Bölgesi’nde izlenen ekonomik politikalar ve imar eylemlerinin tehdit ettiği tarihsel ve kültürel eserleri koruyarak, değerlendirerek ve varlık değerini gözeterek sonraki nesillere bırakmak temel amaçtır.

Hedef 1	Kültür ve turizm envanter çalışmasının tamamlanması ve güncelliğinin sağlanması
Hedef 2	Toplumda tarihi ve kültürel mirasın korunması ve gelecek nesillere aktarılması konusunda farkındalık yaratılması
Hedef 3	Kültürel mirasın korunmasına yönelik uygulamaların (restorasyon, renovasyon, rehabilitasyon, vb.) gerçekleştirilmesi
Hedef 4	Kültürel mirası korumada yenilikçi yöntem ve uygulamaların teşvik edilmesi
Hedef 5	Koruma konusunda yetkin teknik personelin yetiştirilmesi
Hedef 6	Yeniden fonksiyonlandırılan alanlarda ve arazi kullanım kararlarında soyut ve somut kültürel mirasa etkilerinin değerlendirilmesi ve olumsuz etkilerin önlenmesi

Stratejik Amaç 3.5.

Korumanın, ekonomik ve sosyal kalkınma boyutlarıyla bütüncül bir şekilde gerçekleştirilmesi

Tek merkezli büyümeye de bağlı olarak İstanbul Bölgesi’nde, yeni kent merkezi tarihi merkezin uzantısı olarak gelişmiş, bu nedenle tarihi merkez fonksiyonel önemini sürdürmüştür. Bu alanlarda geleneksel konut dokusu, merkezin zaman içindeki büyüme eğilimi karşısında fonksiyonel olarak dönüşmüş, küçük imalat birimlerinin yer seçtiği

alanlar haline gelmiştir.

Tarihi kent merkezindeki karmaşık sosyal yapıyı, geçmişten bugüne tarihi çevrede yaşayanlar ile kente göçle gelenler oluşturmaktadır. Bu alanlarda yaşayanların genellikle alanda yer alan yapıların bakımını karşılayacak ekonomik gücü bulunmamaktadır. Bu gibi çok sayıda etken tarihi dokunun zarar görmesine ya da korunamamasına neden olmuştur. Bununla birlikte son dönemde, tarihi merkez yeni bir dönüşüm geçirmektedir. Tarihi merkezin sunduğu ulaşım kolaylığı, kentsel hizmetlere kolay erişim imkânı, boş yapı stoku ile özgün, otantik, yerel, kültürel özelliklere sahip tarihsel doku, bu alanlarda yeni bir sosyal dönüşüme neden olmuştur. Özellikle Tarihi Yarımada ve Galata Bölgesinden başlayan, planlamada Soylulaştırma / Mutenalaştırma /Seçkinleştirme (Gentrification) olarak ifade edilen bu gelişmeler, tarihi kent merkezini yeni bir değişime uğratmaktadır.

Tarihi alanlarla ilgili eşzamanlı çok sayıda çalışma yürütülmektedir. Örneğin Tarihi Yarımada Koruma Planı revize edilmekte, Tarihi Yarımada Alan Yönetim Planı hazırlık çalışmaları devam etmekte, bununla birlikte aynı bölgeye ilişkin çok sayıda koruma uygulaması gerçekleştirilmektedir. Bunlara ek olarak yenileme alanları için hazırlanmış olan projeler hayata geçirilmektedir. Yapılan çalışmaların birbiriyle ilişkisinin kurulması, korumaya ilişkin çalışmaların bölgedeki diğer planlarla bütüncül olarak değerlendirilmesi, yalnızca fiziksel iyileştirmeler değil, bölgenin ekonomik imkânlarını arttırıcı, yaşam kalitesini iyileştirici ve bölge sakinlerini kapsayıcı önlemler içermesi önemlidir.

Korumanın sosyal ve ekonomik boyutlarıyla bütüncül şekilde gerçekleştirilmesi, yerel kalkınma ile birlikte değerlendirilmesi temel amaçtır. Bu kapsamda, ortak geçmişin bir parçası ve ortak kimliğin kaynağı olan kültürel mirasın korunması ile toplumda aidiyet duygusu geliştirilecek; kültürel mirasın iyi yönetimi ile yerel toplumun uluslararası ağlara entegrasyonu sağlanacak ve kültürel mirasın sürdürülebilir turizm ve yaratıcı sektörlerle ilişkisi bağlamında da doğrudan gelir kaynağı oluşturması teşvik edilecektir.

Hedef 1	Koruma planlarının, ulusal ve bölgesel diğer planlama süreçleriyle bütüncül bir yaklaşımla gerçekleştirilmesi için kurumlar arasında işbirliğinin geliştirilmesi
Hedef 2	Koruma plan ve projelerinde sosyal dışlanmayı önleyecek tedbirlerin alınması
Hedef 3	Korumanın alanda yaşayanlar tarafından başlatılması ve sürdürülmesinin sağlanması
Hedef 4	Tarihi alanların, kentin sosyoekonomik yaşamına entegre edilmesi

ÇEVRESEL ve KÜLTÜREL SÜRDÜRÜLEBİRLİK ÜST ÖLÇEKLİ PLANLAR		Stratejik Amaç 3.1.	Stratejik Amaç 3.2.	Stratejik Amaç 3.3.	Stratejik Amaç 3.4.	Stratejik Amaç 3.5.
Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013)	Çevrenin korunması ve kentsel altyapının geliştirilmesi					
	Tarımsal yapının etkinleştirilmesi					
	Kurumlar arası yetki ve sorumlulukların rasyonelleştirilmesi					
	Enerji ve ulaştırma altyapısının geliştirilmesi					
	Sanayi ve hizmetlerde yüksek katma değerli üretim yapısına geçişin sağlanması					
	Kültürün korunması ve geliştirilmesi ve toplumsal diyalogun güçlendirilmesi					
	Ar-Ge ve yenilikçiliğin geliştirilmesi					
	Yerel düzeyde kurumsal kapasitenin artırılması					
Kültür ve Turizm Bakanlığı Türkiye Turizm Stratejisi (2023)	Turizm eğitiminin meslek odaklı olması ve ölçülebilir sonuçlar içermesi					
	Zengin kültürel ve doğal değerlere sahip kentlerimizin markalaştırılarak, turistler için bir çekim noktası haline getirilmesi					
	Etkin işbirliğinin sağlanması					
	Olumsuzluklara hızlı şekilde müdahale edilmesinin sağlanması					
	Tarihi, kültürel ve mimari özelliği olan yapıların ve ören yerlerinin restorasyonu, onarımı ve çevre düzenlemesi					
	Liman atık sistemlerine yönelik altyapının geliştirilmesi					
	El sanatları eğitimi					
	Müze evler & kültür köyleri & bilim ve doğa müzeleri					

ÇEVRESEL ve KÜLTÜREL SÜRDÜRÜLEBİRLİK ÜST ÖLÇEKLİ PLANLAR		Stratejik Amaç 3.1.	Stratejik Amaç 3.2.	Stratejik Amaç 3.3.	Stratejik Amaç 3.4.	Stratejik Amaç 3.5.
Kültür ve Turizm Bakanlığı 2010-2014 Stratejik Plan	Tarihi, doğal ve kültürel varlıklarımızı korumak, gelecek kuşaklara aktarmak ve evrensel kültüre katkıda bulunmak					
Çevre ve Orman Bakanlığı Stratejik Plan 2010-2014	Çevreyi korumak, iyileştirmek ve her türlü çevre kirliliğini önlemek					
	İklim değişikliklerine ilişkin tedbirler almak					
	Tabii kaynakların rasyonel kullanımını sağlayacak arazi kullanım kararlarını belirlemek					
	Orman varlığının genişletilmesi, geliştirilmesi ve sürdürülebilir yönetimini sağlamak					
	Çevresel bilgi yönetimi					
Çevre ve Orman Bakanlığı 2023 Hedefleri	Sanayi tesislerinin alıcı ortama olan etkilerinin ve yükünün azaltılması, yeni tesislerin kurulmasına karar verilmesi aşamasında alıcı ortam kapasitesinin dikkate alınarak hava, su, toprak ve deniz kirliliğinin önlenmesini sağlamak					
	Etkin bir atık yönetimi sağlamak					
	Kentsel Atıksu Arıtımı Yönetmeliği'ne uygun kanalizasyon sistemleri ve arıtma tesislerinin kurulmasını sağlamak					
	Yeni karbon yutakları oluşturmak, var olanları korumak ve iyileştirmek için potansiyel ağaçlandırılabilir sahaların tamamının ağaçlandırılması ve ağaçlandırma sahalarının rehabilitasyonu çalışmalarını gerçekleştirmek					

ÇEVRESEL ve KÜLTÜREL SÜRDÜRÜLEBİRLİK ÜST ÖLÇEKLİ PLANLAR		Stratejik Amaç 3.1.	Stratejik Amaç 3.2.	Stratejik Amaç 3.3.	Stratejik Amaç 3.4.	Stratejik Amaç 3.5.
Ulusal İklim Değişikliği Strateji Belgesi 2010-2020	Küresel iklim değişikliği ile mücadele ve uyum çabalarında, kapsamlı ve işlevsel bir uluslararası işbirliği mekanizmasının oluşturulmasına yönelik yürütülen müzakerelere aktif katılım sağlamak					
	Emisyon envanterinin daha sağlıklı olarak hazırlanması için gerekli altyapıyı kurmak					
	İklim değişikliği politikalarını tüm paydaşların işbirliğiyle gerçekleştirmek					
Atık Yönetimi Eylem Planı 2008-2012	Düzensiz depolama alanlarının rehabilitasyonu					
Türkiye Sanayi Politikası	Sürdürülebilir gelişmenin sağlanması					

Kentler; artan nüfusları, genişleyen ölççekleri ve ilişkileriyle gün geçtikçe karmaşıklaşan sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. Çarpık kentleşme, kentsel yayılma, büyük göç hareketleri, trafik sıkışıklığı, çevre kirliliği, doğal çevrenin tahrip edilmesi, güvensiz yaşam çevresi, toplumsal kutuplaşma, aidiyet sorunu, kentsel hizmet sunumunun yetersizliği gibi pek çok sorun, dünyada bir çok metropolün olduğu gibi İstanbul'un da sorunudur.

Bölge Planı hazırlık süreci kapsamında düzenlenen etkinlikler sonucunda ortaya konmuş olan stratejik amaçların yine katılımcı bir süreçle değerlendirildiği Karar Konferansında; yaşam alanlarının tasarımında yüksek kalite ve özgünlüğün sağlanması, kentsel fonksiyonların (kullanımların) dağılımında mekanın etkin kullanılması, kentsel risk alanlarının (çöküntü bölgeleri, düzensiz yapılaşma, güvenlik, afet, vb.) yeniden yapılandırılması ve mevcut yaşam çevresinin iyileştirilmesi gibi kentsel mekan kalitesi ile ilişkili stratejiler öncelik sıralamasının başlarında yer almıştır. Bu sonucun, hem İstanbul'da yaşam çevresinin sunduğu sorunların bir neticesi olarak, hem de mekansal stratejilerin sosyal, ekonomik ve çevresel hedeflere olan katkısının önemi ile ilişkili olarak değerlendirilmesi mümkündür.

Kentler, artık ulusların küresel rekabette en önemli katılım noktalarını oluşturmaktadır. Yabancı sermaye yatırımları hemen her sektörde planlı, teknik donanım ve bilgi altyapısını tamamlamış, farklılık sunan, yaşam kalitesi yüksek, dünyaya entegre kentler içinde kendilerine yer aramaktadır. Bu bağlamda kentsel politikalar ve mekansal gelişmenin planlanması büyük önem kazanmaktadır. Yaşanabilir kentler, belirli bir düzeyde sosyoekonomik zenginlik ve uyumu yakalamış, kültürel çeşitliliği olan, kentlilerin temel altyapı, sağlık, dinlenme, eğlenme, kültür, kendini geliştirme gibi kentsel hizmetlerin dengeli ve etkin sunulduğu planlı ve güvenli ortak yaşama alanlarıdır.

Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği tarafından üretilen belge ve stratejilerde, mekansal gelişimin öneminin giderek arttığı görülmektedir. Bu bağlamda, Avrupa Kentsel Şartı'nda (1992) fiziki kentsel çevrenin iyileştirilmesi, mevcut konut stokunun iyileştirilmesi, yerleşmelerde sosyal ve kültürel olanakların

yaratılması, toplumsal kalkınma ve halk katılımının özendirilmesi konuları vurgulanmakta; Avrupa Konseyi'nin temel özgürlükler ve insan haklarının korunması genel ilkesi çerçevesinde, kentsel gelişmenin niteliksel boyutları ve yaşam kalitesi öne çıkarılmaktadır. Bununla birlikte, Bölgesel Planlamadan Sorumlu Bakanlar Konferansı (CEMAT), 2000 yılında Hannover'de yaptığı 12. toplantısında Avrupa Kitası'nın Sürdürülebilir Mekansal Gelişimi İçin Rehber İlkeleri benimsemiştir. Bu Rehber İlkelerde de insan haklarının ve demokrasinin "mekansal boyutu" vurgulanmaktadır. Tanımlanan mekansal gelişim politikalarının amacı, insanlar için kabul edilebilir yaşam standartlarına ulaşmaktır.

Avrupa Kentli Hakları Deklarasyonu'nda Avrupa'daki yerleşimlerde yaşayan kentlilerin sahip olduğu sosyal, ekonomik ve mekansal boyutları içeren haklar tanımlanmıştır. Bu kapsamda; hava, gürültü, su ve toprak kirliliği olmayan, doğası ve doğal kaynakları korunan, kirlenmemiş sağlıklı bir çevre; mahremiyet ve dokunulmazlığının garanti edildiği, sağlıklı, satın alınabilir, yeterli konut stokunun sağlanması; beden ve ruh sağlığının korunmasına yardımcı çevrenin ve koşulların sağlanması; yaş, yetenek ve gelir durumu ne olursa olsun her birey için spor ve boş vakitlerini değerlendirebileceği spor ve dinlenme olanaklarının sağlanması; tarihi yapı mirasının duyarlı bir biçimde restorasyonu ve nitelikli çağdaş mimarinin uygulanmasıyla, uyumlu ve güzel fiziksel mekanların yarattığı kaliteli bir mimari ve fiziksel çevre; yaşama, çalışma, seyahat işlevleri ve sosyal aktivitelerin birbiriyle ilişki içerisinde olması ile işlevlerin uyumunun sağlanması gibi mekan kalitesi ile doğrudan ilgili olan maddeler Kentsel Mekan Kalitesi gelişme ekseninin kapsamıyla doğrudan ilişkilidir.

Sosyal adalet, refah dağılımı, kültürel kimlik, yaşam kalitesi, yaşanabilirlik ve sürdürülebilirlik gibi temel kavramlar ile biçimlendirilen kentsel mekan kalitesi bağlamında; İstanbul Bölgesi'nde kentsel fonksiyonların mekanda etkin dağılımı, mekansal gelişmenin yönlendirilmesinde sürdürülebilirliğin esas alınması, kentsel risklerin bertaraf edilmesi, yaşam çevrelerinin iyileştirilmesi ve kentsel hizmetlerin bölge içinde dengeli dağılımı öncelikli alanlar arasında yer almaktadır.

4 1 Stratejik Amaçlar ve Hedefler

Stratejik Amaç 4.1.

Kentsel fonksiyonların dağılımında mekanın etkin kullanılması

Yapılan durum analizinde İstanbul'un mekansal sorunları içinde, tek merkezli büyüme; tanımlı alt-bölgelerin olmaması, yoğunluğun ve fonksiyonların dağılımının sınırlı bir alanda nüfus ve ekonomik faaliyetlerin yoğunlaşmasına neden olması; sistem içindeki tıkanıklık ve merkeze gelen baskıların artışı, kentsel fonksiyonlar arasındaki ilişkinin zayıflığı ve kentin kentsel eşik alanlarına doğru gelişmesinin getirdiği yerleşim riskleri sıralanmıştır.

Buna ek olarak, GZFT analizinde de kentsel sistemin alt bölgeler şeklinde kurulmamış olmasına ve fonksiyonların mekansal dağılımındaki dengesizliğe vurgu yapılmış; kentsel yayılmanın fonksiyonel yapısının altyapı maliyetlerini arttırdığı ve dağıntık kentsel mekanın kendi içinde artan ulaşım ve iletişim sorunları olduğu, kentin çepelere, orman alanları ve su havzalarına yayıldığı ve nüfus artışı ve kentsel yayılmanın doğal taşıma kapasitesini zorladığı belirtilmiştir. Yerleşim alanlarının orman alanları, içme suyu havzaları, önemli bitki alanlarını kapsayan koruma alanları ile jeolojik, hidrolojik, deprensellik, erozyon ve yangın kökenli afet riski taşıyan alanlarda gelişimi önemli riskler yaratmaktadır. Ayrıca kent, tarihi alanlar üzerinde baskı yaratarak gelişmekte ve yoğunlaşmaktadır.

Bu kapsamda, İstanbul'un mekansal yerleşimi ile ilgili mevcut sorunları ve vizyonu doğrultusunda mekanda konut, ticaret, sanayi gibi fonksiyonların dağılımı ve birbiriyle ilişkisinin kurulması, kentin sağlıklı şekilde işleme ve gelişmesinin sağlanması amaçlanmaktadır.

Hedef 1	Kent makroformunun sürdürülebilir gelişiminin desteklenmesi
Hedef 2	Alt merkezlerin geliştirilmesi ve canlandırılması
Hedef 3	Kentsel fonksiyonların mekansal dağılımında ve yer seçiminde merkezi alanlardaki baskının azaltılması
Hedef 4	Kentsel sistemde fonksiyon alanları arasındaki bağlantının güçlendirilmesi

Hedef 5	Mekansal gelişimin doğal eşikler ve riskler ile kültürel değerler dikkate alınarak yönlendirilmesi, kentleşmenin doğal ve kültürel varlıklar üzerindeki baskısının azaltılması
Hedef 6	Kentsel fonksiyonların ilişkisinin güçlendirilmesi için yaşam alanlarının gelişiminde karma kullanım ve karma kullanıcı profiline desteklenmesi
Hedef 7	Yeni belirlenecek fonksiyon alanlarına ilişkin arazi kullanımı ve büyük ölçekli yatırım projelerine ilişkin kararların çevresel, mekansal, sosyal ve ekonomik etkileri, yaratacağı ulaşım talebi, teknik altyapı ve sosyal donatı ihtiyacı değerlendirilerek alınmasının sağlanması

Stratejik Amaç 4.2.

Kentsel risk alanlarının (çöküntü bölgeleri, düzensiz yapılaşma, güvenlik, afet, vb.) sosyal, kültürel ve ekonomik boyutlarıyla, özgülüğü dikkate alınarak yeniden yapılandırılması

İklim değişikliği ve afetler günümüzde kentsel gelişimde öne çıkan konulardır. Dünya genelinde, afetlerin neden olduğu zararlar çok büyük olup, toplumda en yüksek risk altında olanlar kentsel yoksul gruplardır. Afetler zaten risk altındakilerin yaşam koşullarını kötüleştirmekte, yoksulluğu bir döngü haline getirmektedir. Bu nedenle kalkınma çalışmalarında iklim değişikliği ve afet riski konularına giderek artan bir ilgi bulunmaktadır.

1999 İzmit depreminde 17.000'in üzerinde insan öncelikle bina göçmeleri nedeniyle hayatını kaybetmiş, 2009 yılında yaşanan sel felaketi çarpık kentleşmenin neden olduğu büyük kayıpları ortaya koymuştur. Japonya Uluslararası İşbirliği Ajansı (JICA) ile İBB'nin ortak yürüttüğü çalışmada birinci derecede öncelikli risk alanları Tarihi Dokular ve Bölgeler ile Yasa Dışı Oluşmuş Alanlar olarak belirlenmiştir. Özellikle yasa dışı ve kontrolsüz gelişen yerleşik alanların; denetim boşluklarından da faydalanarak jeolojik açıdan sakıncalı alanlarda bulunması, bu riskin temelinde yatan en önemli nedendir. Bu alanların yeniden yapılandırılması ve yeni oluşumların önüne geçilmesi için denetimlerin etkin hale getirilmesi gerekmektedir. Yasal ve planlı gelişen alanlarda ise, deprem

mevzuatındaki değişiklikler öncesi yapılaşan alanların ve eskimiş yapı stokunun rehabilite edilmesi gerekmektedir. Kaçak ve sağlıksız yapılaşmanın gerçekleştiği ve Deprem Yönetmeliği koşullarını sağlamayan binaların olduğu bu bölgelerde; yapılaşma oranı çok yüksek, açık alan oranı ise çok düşüktür. Bu bölgeler aynı zamanda İstanbul'da yaşam kalitesinin, hem fiziksel olarak hem de algısal olarak en düşük seviyede olduğu alanları içermektedir.

Buna ek olarak orman alanları, su havzaları, jeolojik ve topografik açıdan sakıncalı alanlar olan eşik alanlarda yapılaşmanın önlenmesi ve desantralizasyonu ile yerleşik alanlardaki riskli bölgelere ilişkin desantralizasyonun gerçekleştirilmesi ve mekanın yeniden yapılandırılması gerekmektedir. Bölge Planı hazırlık sürecinde düzenlenmiş olan etkinliklerde, Bölge için yapılmış olan çalışmaların somut uygulamalarının gerçekleştirilemediği ortaya konmuştur. Bu bağlamda, Bölgede belirlenmiş olan makroform ve kentsel doku riskleri, kullanım uyumsuzluklarından kaynaklanan riskler, tehlikeli kullanımlardan doğan riskler, mevcut yapı stoku ile ilişkili riskler, tarihi ve kültürel mirasa ilişkin riskler gibi risk sektörlerinin analiz edilmesi ve söz konusu risk sektörleri için uygulamaya yönelik tedbirlerin ve modellerin geliştirilmesi gerekmektedir.

Bu kapsamda, İstanbul Bölgesi'nde başta deprem olmak üzere, afetlere karşı kapsamlı ve çok disiplinli bir yaklaşımla afetlere dayanıklı, riskleri azaltılmış, sağlıklı ve güvenli yaşam çevresinin geliştirilmesi suretiyle kentsel yaşam kalitesi ve güvenliğinin yükseltilmesi temel amaçtır.

Hedef 1	Kentsel risk alanlarının tanımlanarak İstanbul Bölgesi Risk Haritası'nın hazırlanması ve bu alanların yeniden yapılandırılması için alternatif yaklaşımların geliştirilmesi, uygulama araçlarının çeşitlendirilmesi
Hedef 2	Başta sivil toplum kuruluşları, meslek odaları ve risk alanlarında yaşayanlar olmak üzere ilgili aktörlerin sürece katılımının sağlanması
Hedef 3	Kent bütününde hazırlanacak mekansal plan, politika ve programlar doğrultusunda kentsel risk ve eşiklere yönelik dönüşümün, yoğunluk ve fonksiyon değişikliklerinin gerçekleştirilmesi

Hedef 4	Eşik alanlarda ve yerleşik alanlardaki riskli bölgelere ilişkin desantralizasyonun gerçekleştirilmesi ve/veya bu alanların yeniden yapılandırılması ve/veya yeniden kullanımının sağlanması
Hedef 5	Kaçak yapılaşmanın önlenmesi, denetimin etkin hale getirilmesi
Hedef 6	Mevcut yapı stokunun etkin kullanımının sağlanması
Hedef 7	Yeniden yapılandırılan alanların sosyal donatılar ile birlikte geliştirilmesi ve bu donatılara erişilebilirliğin sağlanması
Hedef 8	Uygulamanın ve uygulama sonrası koşulların izlenmesi, denetlenmesi ve değerlendirilmesi

Stratejik Amaç 4.3.

Mevcut yaşam çevresinin iyileştirilmesi

Kentsel yaşam kalitesinin iyileştirilmesi için toplumsal, ekonomik ve mekansal olarak, kentsel altyapı, sosyal donatı, iletişim, ulaşım, konut ve benzeri olanakların sunumunun uluslararası standartlara ulaşması gerekmektedir. Bu anlamda İstanbul'da konut alanlarındaki yüksek yoğunluklara rağmen; kişi başına düşen kentsel donatı standartları, olması gerekenin çok altındadır. İstanbul'da yaşam kalitesi açısından; eğitim, sağlık tesisi, kentsel idari birimler, kültürel tesis, sosyal tesis, dini tesis, öğrenci yurtları, fuar alanları ve kongre merkezleri gibi temel donatılarda önemli eksiklikler ve bunların kişi başına düşen oranlarının ilçelere göre dağılımlarında farklılıklar bulunmaktadır. Örneğin, "İmar Planı Yapılması ve Değişikliklerine Ait Esaslara Dair Yönetmelik" kapsamında belirtilen donatı standartlarına göre, aktif yeşil alanlar 10 m²/kişi olması gerekirken, yalnızca 3,40 m²/kişidir, kültürel tesis 2,50 m²/kişi olması gerekirken İstanbul genelinde 0,13 m²/kişidir. Bununla birlikte, Bölge içinde sosyal donatı alanlarının dağılımı da dengeli değildir. Ayrıca, İstanbul'da merkezden uzak alanlarda kanalizasyon, temiz su ve doğalgaz gibi altyapı tesisleri bakımından büyük yetersizliklerin olduğu görülmekte olup, bu durum sağlıksız alanların oluşmasına neden olmaktadır. GZFT analizinde de toplumsal eşitsizlik ve mekansal kutuplaşmaya vurgu yapılmıştır.

Bu kapsamda; çağdaş kent ve çevre standartlarının bir kentte sağlanmasının yanında, kentli haklarının da herkese sağlanmış olması ile doğrudan ilgili olan kentsel yaşam kalitesinin artırılması için; kentsel hizmet sunumundan ve kentin sunduğu fırsatlardan bireylerin eşit, dengeli, gereksinimleri oranında yararlanması, eğitsel, sanatsal, üretimle ilişkili süreçlere etkin biçimde katılabilme olanaklarına sahip olabilmesi temel amaçtır.

Hedef 1	Kentsel sosyal donatı alanlarının niceliğinin artırılması ve kalitesinin geliştirilmesi
Hedef 2	Bölge içi ikili yapının giderilmesi ve toplumun tüm kesimlerinin kentsel hizmetlere erişiminin sağlanması, mekan ve yaşam koşulları arasında farkın azaltılması
Hedef 3	Açık ve yeşil alanların bütüncül bir yaklaşımla geliştirilmesi ve erişilebilirliğinin sağlanması
Hedef 4	Teknik altyapının geliştirilmesi ve sürdürülebilir yönetiminin desteklenmesi
Hedef 5	Kentlilerin mekansal planlama süreçlerine, karar alma ve uygulamaya katılımının sağlanması
Hedef 6	Açık ve kapalı bütün kentsel mekanlarda herkes için erişilebilirlik doğrultusunda engelsiz kentin yaratılması

Stratejik Amaç 4.4.

Yaşam alanlarının tasarımında yüksek kalite ve özgünlüğün sağlanması

Bir kenti diğerlerinden farklı kılan ve kente değer katan, kent kimliğini oluşturan kente özgü unsurlardır. İstanbul pek çok açıdan özgün unsurları içermektedir ve bu unsurlar yapı ve doğal çevrede insanların yalnızca günlük işlevsel ihtiyaçlarını değil, aynı zamanda psikolojik, entelektüel gereksinimlerini de karşılayan estetik nitelikler de taşımaktadır.

Bölgeye ilişkin GZFT Analizinde, İstanbul'un tarihsel-kültürel kimliği, özgün coğrafyası, Bölgenin suyla özgün ilişkisi, eşsiz bir ekosisteme sahip olması, yakın çevresinde geniş orman alanları, su kaynakları ve yoğun bir bitki örtüsü ve çeşitliliğin yer aldığı doğal çevreye sahip olması, dünya üzerindeki konumu açısından

ekonomik-kültürel ağırlık merkezlerinin kümelenildiği bir kuşak içinde yer alması gibi Bölgeyi farklı kılan unsurlara vurgu yapılmıştır. Bununla birlikte geleneksel kent dokusunun tahribi, tarihsel-kültürel birikimin ve yerel özelliklerin korunamaması, kıyı ve deniz kullanım olanaklarının sınırlılığı ile giderek kıyı çizgisinden uzaklaşan nüfus ağırlığının İstanbul'u kıyısı olan bir kara kentine dönüştürmesi, Bölgede estetik kaygı ve tasarım yokluğu, üçüncü boyuttaki tasarım eksikliği ve yapılanmış çevrede özgünlük olmaması, kentsel gelişimin silueti olumsuz etkilemesi gibi İstanbul'un özgün kimliğini olumsuz etkileyen, gelişmeye açık alanlarıdır.

Buna ek olarak, stratejik planlama sürecinde düzenlenen etkinliklerde, paydaşlar tarafından İstanbul'un özgün kimliğine dair arayış dile getirilmiş ve Karar Konferansı'nda özgünlük kriteri, katılımcılar tarafından ikinci öncelikli kriter olarak belirlenmiştir.

Bu kapsamda; mimari yaratıcılık ve şehir planlamanın, kentsel görünümün kalitesindeki önemli rolü de dikkate alınarak, İstanbul'da mekan ve yapıların tasarımında, mevcut sorunlara üretilecek çözümlerde yenilikçi ve yaratıcı bir yaklaşım teşvik edilmeli, İstanbul'un özgünlüğünü yeni gelişme alanlarına ve mevcut yapılaşmış alanlara yansıtacak yaklaşımlar geliştirilmelidir. Bu bağlamda, kentsel mekanın planlanması ve tasarımında, kültür birikimimizin bilincinde, somut ve somut olmayan kültürel mirasın sürdürülebilirliğini gözetken, sosyal ve kültürel mekanları geliştiren, çevre ve mekan kalitesini iyileştirerek kentsel mekanın yaşanabilirliğini artıran; geleneksel ve özgün mimariyi ön plana çıkaran, tekipleşmeye yol açan yapılaşma ve mekan düzenleme pratiklerinden kaçınan, kentsel kimliği güçlendiren bir yaklaşımın esas alınması temel amaçtır.

Stratejik Amaç 4.5.

Afet yönetim sisteminin etkinleştirilmesi

İstanbul Bölgesi'nde afet riski depremle sınırlı değildir; jeolojik, hidrolojik, erozyon ve yangın kökenli potansiyel tehlikeler de güvenlik açısından büyük risk oluşturmaktadır. Bununla birlikte İstanbul'un deprem riskini belirleyen; İstanbul İli Sismik Mikro Bölgeleme Dahil Afet Önleme/Azaltma Temel Plan Çalışması ile İstanbul Metropolitan Alanının Deprem Risk Analizi gibi kapsamlı çalışmalar yapılmış ve sonucunda Marmara Denizi içinde 7.7 veya 7.5 büyüklüğünde bir deprem olması durumunda; 50.000 ila 60.000 civarında ağır hasarlı binanın, 500.000 ila 600.000 civarında evsiz

ailenin, 70.000 ila 90.000 civarında ölünün, 120.000 ila 130.000 civarında ağır yaralının ve 140 milyon ton enkazın olacağı, 1.000.000 kişi için kurtarma operasyonuna ihtiyaç duyulacağı ve 50 milyar ABD Doları civarında maddi kayıp olacağı hesaplanmıştır.

Ortaya çıkan sorunlar bağlamında 1999 depremi sonrasında yasal düzenlemeler, acil durum planları, eğitim programları, sivil toplum kuruluşlarının çalışmaları devam etmektedir. Ancak, bu çalışmalar halen birbirinden kopuk olup, bunları gerek alt sistemler gerekse bir bütün içerisinde toplayan bir sistem henüz kurulamamış, bütüncül bir yapı oluşturulamamıştır.

Afet yönetimi; afetlerin önlenmesi ve risk azaltılması amacıyla afet öncesi, afet esnasında ve afet sonrasında yapılması gereken faaliyetlerin planlanması, yönlendirilmesi, desteklenmesi, koordine edilmesi ve etkin olarak uygulanması için toplumun tüm kurum ve kuruluşlarıyla kaynaklarının ortak amaçlar doğrultusunda kullanımını gerektiren çok yönlü, çok aktörlü, çok disiplinli olarak uygulanmasını kapsayan bir faaliyetler bütünüdür. Bu nedenle bu strateji, daha önce çalışmaları yapılmış olan afet yönetim sisteminin etkinleştirilerek uygulama kapasitesinin artırılması ve her an gerçekleşebilecek afetlerin önlenmesi ve zararlarının azaltılmasını amaçlamaktadır.

Hedef 1	Etkili ve etkin afet yönetimi eğitimi faaliyetleriyle kurum ve kuruluşlar ile toplumun afet konusunda bilinçlendirilmesi, toplumsal farkındalığın artırılması ve toplumun afetlere hazırlıklı olmasının sağlanması
Hedef 2	Afet öncesinde, afet sırasında ve sonrasında, hazırlıklı olma, risk azaltma, müdahale ve iyileştirme faaliyetlerinde sorumlulukların tanımlanması ve eşgüdümünün sağlanması
Hedef 3	Afet öncesi ve sonrasında çalışmalar için donanımın, beşeri ve finansal kaynakların belirlenmesi ve etkin kullanımının sağlanması
Hedef 4	Afet yönetim sisteminin yeniden kurgulanarak risk azaltmaya yönelik kapasitesinin artırılması, bütünlük risk analizinin yapılması ve afet tehlike haritasının hazırlanması

KENTSEL MEKAN KALİTESİ ÜST ÖLÇEKLİ PLANLAR		Stratejik Amaç 4.1.	Stratejik Amaç 4.2.	Stratejik Amaç 4.3.	Stratejik Amaç 4.4.	Stratejik Amaç 4.5.
Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013)	Enerji ve ulaştırma altyapısının geliştirilmesi					
	Çevrenin korunması ve kentsel altyapının geliştirilmesi					
	Sanayi ve hizmetlerde yüksek katma değerli üretim yapısına geçişin sağlanması					
	Kültürün korunması, geliştirilmesi ve toplumsal diyalogun güçlendirilmesi					
Dokuzuncu Kalkınma Planı, Yerleşme - Şehirleşme Özel İhtisas Komisyonu Raporu	Yaşam kalitesi sorunlarının giderilmesi					
	Afetlere duyarlı yerleşme ve şehirleşmenin gerçekleştirilmesi					
	Doğal ve kültürel varlıkların korunması					
	Kaçak yapılaşmanın önlenmesi					
	Yenilenme/Dönüşümün sağlanması					
	Teknik ve sosyal altyapı yetersizliğinin giderilmesi					

KENTSEL MEKAN KALİTESİ ÜST ÖLÇEKLİ PLANLAR		Stratejik Amaç 4.1.	Stratejik Amaç 4.2.	Stratejik Amaç 4.3.	Stratejik Amaç 4.4.	Stratejik Amaç 4.5.
Kentsel Gelişme Stratejisi	Yerleşmelerimizde sürdürülebilir bir mekansal üstbiçim oluşturmak					
	Yaşam ve mekan kalitesi yüksek, sürdürülebilir ve çeşitlendirilmiş bir arsa ve konut üretim ve sunumu gerçekleştirmek					
	Merkezi iş alanları, alt merkezler, mahalle merkezlerinin sürdürülebilir politikalarla geliştirilmesini ve canlandırılmasını sağlamak					
	Ulusal ve bölgesel mekansal planlama çalışmaları kapsamında sürdürülebilir ulaşım ağlarını oluşturmak					
	Ülkesel, bölgesel ve yerel altyapı plan, proje ve yatırımlarını mekansal planlarla bütünleştirerek projelendirmek					
	Yerel ve bölgesel düzeyde sürdürülebilir altyapı sistem ve yönetimlerinin oluşturulması					
	Yerleşme riskinin azaltılması için afetlere dirençli inşaat ve uygulama mevzuatının geliştirilmesi					
	Yerleşmelerde sosyal donatı ve hizmetlerin dengeli dağılımını sağlamak					
	Her kademede ve türdeki planlarda açık ve yeşil alanları sistem bütünlüğü içinde geliştirmek					
	Doğal ve kültürel değerlerin korunmasını sağlamak ve mekansal planlama çalışmalarının odağına almak					
	Mekansal planlar kapsamında sosyal, kültürel ve ekonomik boyutlarla bütünleşik bir kentsel yenileme ve dönüşüm sağlamak					
	Ülke, bölge ve yerel düzeyde afet ve yerleşme risklerini azaltmak					
	Çağdaş kent kimliğini korumak geliştirmek					
	Kentlerde, kirlilik düzeyinin insan sağlığı ve ekolojik değerler üzerinde zararlı sonuçlar doğurmadığı çevre duyarlı bir yaşam ortamı yaratmak					
	Sürdürülebilir kentsel gelişmeyi entegre bir yaklaşımla destekleyerek ve teşvik ederek vatandaşların sosyal refah ve yaşam kalitesini yükseltmek					
Riskleri azaltılmış, yaşam ve mekan kalitesi yüksek güvenli yerleşmeler oluşturmak						

Genel bir ifadeyle belli bir amaç için mekanda yer değiştirme olarak tanımlanabilecek ulaşım, insanların yaşadıkları bölgenin ekonomik, sosyal ve kültürel hayatına katılımını, birbirleriyle etkileşimi ve iletişimini mümkün kılmaktadır. Bu çerçevede ulaşım sistemi insanların yanı sıra malların, hizmetlerin, bilginin hareketliliğini ve dolaşımını kolaylaştırarak erişilebilirliğinin artırılmasını sağlayan en temel unsurdur. Ulaşım sistemlerinin gelişiminde teknolojik yenilikler büyük rol oynamıştır. Kentlerin gelişimi açısından ise otomobillerin bireylere sunduğu esnek hareketlilik olanağı nedeniyle kentsel ulaşımında yaygın olarak kullanılmaya başlanması, kentlerin son dönemdeki gelişimini ve kent hayatını etkileyen önemli olgular arasında yer almaktadır.

II. Dünya Savaşı sonrasında otomobil sayısı ve kullanımındaki hızlı artışın getirdiği ulaşım ve trafik sorunları karşısında; önceleri yeni yolların açılması, mevcut yolların genişletilmesi, katlı kavşaklar yapılması gibi taşıtların hareketlerini kolaylaştırıcı yaklaşımlar benimsenmiş ve trafik tıkanıklıklarına bu bakış açısı altında çözümler aranmıştır. Bununla birlikte, bu yaklaşımın istenen sonucu vermediği hemen farkedilmiş, yeni açılan veya kapasitesi artırılan yollarda trafiğin hızı bir süre artmış da olsa, arazi kullanımındaki değişimler ve kısa süreli iyileşmenin otomobil trafiğini daha fazla çekmesi sonucu buralarda trafik yaratan yeni merkezlerin ortaya çıkması ve yerleşim yoğunluğunun artması ile tıkanmaların tekrar başladığı gözlenmiştir. Bir başka deyişle, alınan önlemlerle yaratılan ek kapasitelerin trafikte artışlara yol açmasıyla kısır döngü devam etmiştir. Bu çerçevede, 1970'li yıllarda yaşanan petrol krizi ve motorlu taşıt trafiğinin yol açtığı çevre kirlenmelerine karşı artan duyarlılık ile birlikte, bir yandan yüksek kapasiteli toplu taşıma sistemlerinin geliştirilmesini ön plana çıkaran, diğer yandan yolculuk taleplerini belirli ilkeler çerçevesinde yönlendiren yaklaşımlar benimsenmeye başlamıştır. Bu doğrultuda, özellikle arazi kullanım kararlarında araçlı ulaşımı en aza indirecek kentsel gelişme stratejileri benimsenmiş, toplu taşıma araçlarının kullanımını özendirici, bisiklet ve yaya yolculuklarını kolaylaştırıcı uygulamalar yaygınlaştırılırken, altyapının daha verimli kullanılması ve toplu taşıma araçlarının kullanımının artması için yüksek doluluk oranlı taşıtlara özel şeritler tahsis edilmeye başlanmıştır. Ayrıca, dünyada birçok şehirde kent merkezine otomobil girişi ücretlendirilmiş ve sınırlandırılmış, buralarda otopark kapasitesinin kısıtlanması ve otopark ücretlerinin artırılmasının yanı sıra park-et devam-et uygulamaları ile toplu taşıma ve yaya ulaşımı teşvik edilmiştir.

İstanbul ve merkezinde bulunduğu bölge çok önemli ulaşım güzergâhları üzerinde yer almaktadır. Sahip olduğu stratejik konum

bu bölgenin erişilebilirliğini kolaylaştırarak ekonomik gelişimine katkıda bulunacak temel unsurlardan biridir. Bununla birlikte, İstanbul'un önemli sorunlarının başında ulaşım altyapısının yetersizliği gelmekte olup söz konusu potansiyeli etkin bir şekilde kullanabilmesini engellemektedir. İstanbul'un ulaşım sisteminin, sürdürülebilirlik ilkesi doğrultusunda, kentsel yaşam kalitesini artıran, toplumun tüm kesimleri için yüksek düzeyde erişilebilirlik sağlayan bir sistem olarak geliştirilmesi Bölgenin öncelikli alanlarından biridir.

Hızlı ve konforlu toplu taşıma sistemlerinin yokluğunda, artan motorlu araç sayısı ve özel araç sahipliği İstanbul'un ulaşım altyapısı açısından risk oluşturmaktadır. TÜİK verilerine göre Türkiye geneli (98/1.000) ile karşılaştırıldığında yüksek olan İstanbul'daki özel araç sahipliği (137/1.000), gelişmiş Batı ülkeleri ile karşılaştırıldığında oldukça düşük kalmaktadır. Artan özel araç sahipliği bir yandan karayolu taşımacılığının ağırlığını artırmakta, diğer yandan mevcut karayolu ağı üzerinde özellikle zirve saatlerde büyük baskılar yaratmaktadır. Hızlı nüfus artışına paralel olarak şehrin kontrolsüz, parçalı ve dağınık bir şekilde genişlemesi, bunun yanı sıra ekonomik ve ticari faaliyetlerin belli alanlarda yoğunlaşması dengesiz ulaşım talepleri doğurmakta, hızla artan araç sahipliği karşısında ise karayolu ağının yaygınlaştırılması en pratik ve kolay çözüm olarak kullanılmaktadır. Bu durum, kentte yaşayan insanların yaşam kalitesini, kentin ekolojik dengesini, tarihi yapısını olumsuz etkilemekte, ulaşım altyapısının maliyeti ve etkinliği açısından da sorunlara neden olmaktadır.

TÜİK verilerine göre İstanbul'da her gün ortalama 500'e yakını otomobil olmak üzere 800'den fazla yeni araç trafiğe kaydedilmektedir. İstanbul'da trafiğe kayıtlı motorlu araç sayısı son altı yılda önemli bir artış kaydederek 2009 yılı sonu itibarıyla 2.721.203'e ulaşmıştır. Aynı dönem içerisinde trafiğe kayıtlı özel otomobil sayısı da benzer bir artış eğilimi takip ederek 2009 yılı sonunda 1.775.335'e ulaşmıştır. Buna göre, Türkiye'de kayıtlı her beş motorlu araçtan biri ve her dört otomobilden biri İstanbul'da kayıtlıdır.

Hali hazırda karayolu ulaşımı şehrin genel ulaşımında %88,8 oranla büyük bir ağırlığa sahip olup, raylı sistemler ve deniz ulaşımının payları ise sırasıyla %8,3 ve %2,9 ile oldukça düşük düzeylerde kalmaktadır. Toplam yolculukların %71'i toplu taşımayla gerçekleştirilmekle birlikte söz konusu toplu taşıma büyük oranda karayolu ağırlıklıdır. Uzun vadede sürdürülebilir bir ulaşım sisteminin oluşturulması için raylı sistemlerin ağırlıklı olduğu toplu taşımacılığın yaygınlaştırılması, deniz taşımacılığının etkinleştirilmesi, kent içi ve uluslararası yük ve yolcu taşımacılığının kent içi ulaşımına etkisini azaltacak şekilde, karayolu,

demiryolu, denizyolu ve havayolu gibi farklı ulaşım türlerinin etkin bir şekilde entegrasyonu gerekmektedir.

İstanbul'un mekansal gelişimi ve kent formu ulaşım talebini, erişilebilirliğini ve hareketlilik düzeyini belirleyen temel unsurlar arasında yer almakta, ulaşım sisteminin gelişimini ve ulaşım tercihlerini önemli ölçüde etkilemektedir. Bunun yanında, 2009 yılı Kentleşme Şurası'nda belirtildiği üzere ulaşım sisteminin gelişimi ve özellikleri ise kentsel gelişimin büyüklüğünde, yönünde ve formunda belirleyici olmaktadır. Bu nedenle, ulaşım arz ve taleplerini dikkate alan dengeli arazi kullanım kararlarının yanı sıra, kentin ulaşım ihtiyaçlarının kapsamlı bir şekilde analiz edilmesi ve kentsel gelişme stratejileri ile uyumlu sürdürülebilir ulaştırma stratejilerinin geliştirilmesi ve hayata geçirilmesi Bölgenin en önemli ihtiyaçlarındandır.

Kentin karayolu ağırlıklı ulaşım altyapısı üzerinde baskı yaratan diğer unsur kent içerisinde dağınık halde bulunan lojistik odaklardır. Bu açıdan söz konusu lojistik faaliyetlerinin kentin Avrupa ve Anadolu yakalarında kurulacak olan lojistik merkezlerde toplanması ve başta liman ve demiryolu bağlantıları olmak üzere ulaşım türleri ile entegrasyonunun sağlanması, karayolu ağırlıklı ulaşım altyapısı üzerindeki baskıların azaltılmasına katkı sağlayacaktır. Bununla birlikte, İstanbul ölçeğinde ulaşım sorunlarının giderilmesinde önemli bir çözüm unsuru olarak görülen lojistik merkezlerin Marmara Bölgesi'nde planlanan ve yapımı devam eden diğer lojistik bölgelerle ilişki ve etkileşiminin bütüncül bir yaklaşım içerisinde ele alınması gerekmektedir.

İstanbul'un gerek şehir içi ulaşımının gerekse diğer şehir ve bölgelerle ulaşımının bir bütün olarak ele alınması ve herkes için erişilebilirliğin geliştirilmesi hedeflenmelidir. Bu amaçla dünyanın birçok ülkesinde benimsenen yeni ilke ve yaklaşımların yanı sıra Avrupa Birliği'nin ulaşım politikaları ve stratejileri (Beyaz Kitap, 2001) ile ulusal ölçekli planlar ve stratejilerde (9. Kalkınma Planı, Ulaşım Master Planı Stratejisi, Taslak Kentsel Gelişme Stratejisi vb.) öngörülen raylı sistem ağırlıklı ve deniz taşımacılığının da etkin kullanıldığı bir toplu ulaşım altyapısının geliştirilmesi önem arz etmektedir. Raylı sistemler merkezli toplu taşıma altyapısının geliştirilmesi ile birlikte, mevcut karayolu altyapısının genişletilmesi yerine rasyonel bir şekilde kullanımına yönelik çözümlere de ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çerçevede, dünyada son yıllarda birçok gelişmiş kentte ön plana çıkan özel otomobil kullanımının sınırlandırılması, toplu taşıma, yaya ve bisiklet ulaşımını teşvik eden "yolculuk talebi yönetimi" odaklı yaklaşım ve politikaların hayata geçirilmesi gerekmektedir.

5 1 STRATEJİK AMAÇ VE HEDEFLER

Stratejik Amaç 5.1.

Farklı ulaşım türleri arasında entegrasyonun sağlanması ve dengeli bir ulaşım sisteminin geliştirilmesi

Karayolu, deniz ulaşımı, havayolu ve raylı sistemler gibi farklı ulaşım türleri için yüksek potansiyel taşıyan Bölgede özellikle ulaşım türleri arasında zayıf olan entegrasyonun geliştirilmesi ve kentiçi ve şehirlerarası ulaşımında karayolu dışındaki türlerin ağırlıklarının artırılması ile dengeli bir ulaşım sisteminin kurulması ve erişilebilirliğin geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

Bu amaç doğrultusunda, İstanbul ve çevresine ilişkin ulaşım yatırımlarında önceliğin demiryolu altyapısına ve deniz taşımacılığına verilmesi, karayolu ve havayolu projelerinin ise bu öncelikleri destekleyecek şekilde değerlendirilmesi ve şekillendirilmesi gerekmektedir. Bu açıdan bakıldığında son yıllarda yapımı hız kazanan hızlı demiryollarının İstanbul'dan özellikle Anadolu'nun belli bölgelerine yapılan seyahatlerde önemli bir rol oynamaya başlaması beklenmektedir. Bu husus İstanbul'daki havalimanlarının da şehiriçi raylı sistemlerin yanı sıra geliştirilen hızlı demiryolu ağına iyi bir şekilde entegre edilmesi durumunda çok daha geniş bir hinterlanda hizmet etmesini ve sadece İstanbul'un değil, diğer bölgelerin de erişilebilirliğinin artmasını sağlayabilecektir. Bu açıdan şehrin kentiçi ve şehirlerarası ulaşım altyapısının geliştirilmesine yönelik halihazırdaki en büyük çalışma olan Marmaray önemli fırsatlardan birini teşkil etmektedir. Marmaray'ın gerek diğer raylı sistemler gerekse deniz taşımacılığı ve havalimanları ile etkin bir şekilde entegrasyonunun sağlanması, İstanbul'da toplu taşıma ağırlıklı sürdürülebilir bir ulaşım sisteminin geliştirilmesine çok büyük katkılar sağlayacaktır.

Bölgenin ve çevresindeki ekonomik gelişim ve büyüme potansiyeli doğrultusunda mevcut liman ve havalimanlarının kapasitelerinin geliştirilmesi ve etkin şekilde kullanılmasının yanı sıra, kentin mekansal gelişimi ve öncelikleri ile uyumlu olarak ve raylı sistemler ile entegre edilebilecek bir şekilde yeni liman ve havaalanlarının konumlandırılacakları bölgelerin rezerv alan olarak belirlenmesi önem taşımaktadır.

Tarihsel gelişim içinde İstanbul'un yerleşim alanlarının kıyılardan içerilere yayılmasıyla birlikte yaygın olarak geliştirilen karayolu altyapısı ve bu altyapı üzerinde otomobil ulaşımının ve lastik tekerlekli

toplu taşıma türlerinin ağırlığı artmış ve deniz taşımacılığının payı ise azalmıştır. Bu nedenle, deniz taşımacılığının payının artırılabilmesi için E-5, TEM ve Marmaray gibi kentin ana ulaşım akslarının, raylı sistemler gibi yüksek kapasiteli ve hızlı toplu taşıma sistemleri kullanarak deniz kıyısındaki iskele ve transfer merkezleri ile entegrasyonunun sağlanması önem kazanmıştır.

Hedef 1	Ulaşım master planı ve stratejilerinin tamamlanarak arazi kullanım kararları ve ulaşım yatırımları arasındaki bağlantının güçlendirilmesi; imar planlarının bu doğrultuda güncellenmesi
Hedef 2	Ulaşım türleri arasındaki geçiş ve uyumun güçlendirilmesi amacıyla bölgenin ulaşım sistemine ilişkin kurumlar arasında işbirliğinin geliştirilmesi
Hedef 3	Ulaşım türleri arasında bağlantıları sağlayan intermodal terminalerin yaygınlaştırılması ve uygun otopark politikaları ile desteklenmesi
Hedef 4	Entegre ulaşım için izin veren teknolojilerin geliştirilmesi ve kullanımının yaygınlaştırılması
Hedef 5	Ulaşım türleri arasında dengeyi sağlayacak uygun ücret ve teşvik politikalarının geliştirilmesi ve uygulanması
Hedef 6	Havaalanlarının, başta Marmaray olmak üzere şehiriçi ve şehirler arası raylı sistemlere entegre edilmesi
Hedef 7	Liman ve iskelelerin raylı sistem bağlantılarının sağlanması
Hedef 8	Anadolu Yakası'nda raylı sistemler, havalimanı ve deniz ulaşımı ile entegre edilebilecek uygun bir konumda yeni bir otogarın planlanması ve yapılması
Hedef 9	Boğaz geçişlerinde raylı sistemler ve deniz ulaşımına öncelik verilmesi ve payının artırılması

Stratejik Amaç 5.2.

Raylı sistem ağırlıklı bir toplu taşıma sisteminin geliştirilmesi

Bölgede hızla artan özel araç sahipliği ve kullanımı; trafik tıkanıklığı, zaman kaybı, trafik kazaları, çevresel kirlenme vb. sorunlar yaratarak bir

yandan ekonominin verimliliğini ve rekabet düzeyini düşürmekte, diğer yandan da erişilebilirliği azaltarak insanların ve kurumların Bölgenin ekonomik ve sosyal hayatına katılımını kısıtlamaktadır. Bu sorunlar karşısında, raylı sistemlerin ağırlıklı olduğu, güvenilir, kaliteli ve başta hareket kısıtlılığı bulunan insanlar olmak üzere Bölgedeki herkes için eşit erişim olanakları sağlayan bir toplu taşıma sisteminin geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Bu çerçevede, öncelikle Bölgede toplu taşımanın bütüncül bir şekilde ele alınması ve bütün boyutlarıyla değerlendirilerek uzun vadeli stratejik planlamasının yapılması önemli bir ihtiyaçtır. Bu amaçla, dünyanın gelişmiş birçok metropol bölgesinde olduğu gibi, başta metro olmak üzere mevcut yolcu talebi ve bu talebin potansiyel gelişimi göz önüne alınarak farklı raylı sistem türlerinin kullanıldığı yeterli uzunlukta bir raylı sistem ağının geliştirilmesi toplu taşımanın bireylerin ulaşımında güvenilir ve tercih edilebilir bir seçenek olarak ortaya çıkmasında en önemli unsurdur. Bunun yanı sıra, deniz ulaşımı ve karayolu toplu taşıma sisteminin de raylı sistemlerin etkinliğini artıracak şekilde planlanması ve uygulanması gerekmektedir.

Hedef 1	Raylı sistem odaklı entegre edilmiş bir toplu taşıma sisteminin oluşturulması ve geliştirilmesine ilişkin bütüncül bir bölgesel stratejinin hazırlanması
Hedef 2	Kentlilerin toplu taşıma sistemlerine güvenli, konforlu ve kolay bir şekilde erişebilme olanaklarının geliştirilmesi
Hedef 3	Ulaşım yatırımlarında raylı sistem projelerine öncelik verilerek raylı sistem ağının genişletilmesi
Hedef 4	Bölgesel raylı sistem ağına hızlı tren ve banliyö hatlarıyla entegrasyonun sağlanarak Bölge dışına erişimin raylı sistem odaklı toplu taşıma ile sağlanması
Hedef 5	Raylı sistem altyapısına yönelik finansmana erişimin artırılması
Hedef 6	Şehiriçi ve şehirlerarası raylı sistem yatırımlarına yönelik Ar-Ge ve teknoloji geliştirme faaliyetlerinin desteklenmesi
Hedef 7	Toplu taşıma sistemini destekleyecek otopark planlaması ve ücretlendirilmesinin yapılması ve "Park et-Devam et" tarzı inisiyatiflerin yaygınlaştırılması

Hedef 8	Toplu taşıma sistemlerine ilişkin standartlar belirlenerek hizmet sunum kalitesinin artırılması
Hedef 9	Otobüs, minibüs, taksi vb. karayolunu kullanan toplu taşıma sistemlerine ilişkin güzergâh ve durakların toplu taşımada verimliliği artıracak şekilde yeniden planlanması
Hedef 10	Akıllı durak sistemlerinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması
Hedef 11	Toplu taşıma sisteminde hareket kısıtlılığı bulunan insanların erişimini artıracak özel düzenlemeler ve iyileştirmelerin yapılması

Stratejik Amaç 5.3.

Mevcut ulaşım altyapısının verimli kullanımı ve ulaşım talebinin etkin yönetilmesi

Bölgede hızlı ekonomik büyüme ve nüfus artışı ile birlikte, artan ulaşım talebinin daha etkin yönetilmesinin yanı sıra başta karayolu olmak üzere mevcut ulaşım altyapısının daha verimli bir şekilde kullanılması hedeflenmektedir. Dengeli ve entegre edilmiş bir ulaşım sistemi ve raylı sistemin ağırlıklı olduğu bir toplu taşıma sisteminin geliştirilmesi yüksek maliyet ve büyük altyapı yatırımlarına bağlıdır. Bu yatırımların gerçekleştirilerek entegrasyonun sağlanması, dengeli bir ulaşım altyapısının sunulmasını, raylı sistem odaklı bir toplu taşıma sisteminin oluşturulmasını, söz konusu altyapının etkin bir şekilde kullanılması ve tercih edilmesini sağlamada yeterli değildir. Otomobil sahipliğinin yaygınlaşması ve sağladığı esnek erişim olanakları nedeniyle karayolu ağının genişletilmesi ve geliştirilmesi yine talep görebilmektedir.

Sürdürülebilir bir ulaşım sisteminin yaratılması ve herkes için erişilebilirliğin geliştirilmesi ise, başta otomobil kullanımı olmak üzere genel yolculuk talebi ve ulaşım tercihlerinin yönetilmesi, şekillendirilmesi ve kısıtlanabilmesini de gerektirmektedir. Bu doğrultuda en önemli araçlardan biri arazi kullanım kararlarının ulaşım talebini en aza indirecek şekilde alınmasının sağlanmasıdır. Bunun yanı sıra başta karayolu altyapısı olmak üzere mevcut ulaşım altyapısının büyük altyapı yatırımlarına gerek kalmadan toplu taşıma, yaya ve bisiklet ulaşımını özendirerek ve teşvik edecek şekilde düzenlenmesi de önem taşımaktadır.

Hedef 1	Mevcut karayolu altyapısının trafik yoğunluğu yaşanan kesimlerinde belirli şeritlerin toplu taşıma araçları ve bisiklet kullanımına tahsis edilmesi ve toplu taşımanın bu güzergâhlarda önceliklendirilmesi
----------------	---

Hedef 2	Trafik yoğunluğu olan kentsel bölgelerde toplu taşımanın, yaya ve bisikletle ulaşımın teşvik edilmesi
Hedef 3	Bisiklet kullanımının yaygınlaştırılması amacıyla bisiklet yolları ve parklarının yaygınlaştırılması, kamu bisiklet kiralama ve paylaşım uygulamalarının geliştirilmesi
Hedef 4	Yaşam çevresinin yaya ulaşımı ve bisiklet kullanımına elverişli hale getirilmesi
Hedef 5	Araba paylaşımına ilişkin düzenlemeler yapılması ve teşvik edilmesi
Hedef 6	Ulaşım talebini dengeleyecek karma arazi kullanımının teşvik edilmesi ve yaygınlaştırılması
Hedef 7	İstanbul'da kurumlar arasında bilgi alışverişi, işbirliği ve ortak anlayışın geliştirilmesi
Hedef 8	Ortak ulaşım veri bankasının oluşturularak sürekli güncellenmesi
Hedef 9	Ulaşım ile ilgili kurumlarda personelin eğitilerek kurumsal kapasitenin geliştirilmesi
Hedef 10	Toplu taşımayı destekleyecek şekilde temel eğitimden başlayarak toplumun eğitilmesi ve bilgilendirilmesi
Hedef 11	Ulaşım türleri ve tercihlerinin çevreye etkileri konusunda halkın bilgilendirilerek çevre dostu ulaşım türlerinin ve hizmetlerinin tercih edilmesinin teşvik edilmesi
Hedef 12	Ulaşım sürecine ilişkin planlama ve proje hazırlık çalışmalarında katılımı artırılması
Hedef 13	Ulaşım talebini azaltacak iletişim teknolojilerinin kullanımının yaygınlaştırılması ve teşvik edilmesi
Hedef 14	Zirve saatlerdeki yoğun trafiği azaltacak ve trafiğin gün içerisinde dengeli dağılmasını sağlayacak politika ve yaklaşımların geliştirilmesi ve desteklenmesi
Hedef 15	Yaya ve bisiklet kullanıcılarını da içerecek şekilde trafik güvenliği ve denetiminin iyileştirilmesi
Hedef 16	Akıllı ulaşım sistemlerinin yaygınlaştırılması ve etkin trafik yönetiminin geliştirilmesi

ULAŞIM ve ERİŞEBİLİRLİK ÜST ÖLÇEKLİ PLANLAR		Stratejik Amaç 4.1.	Stratejik Amaç 4.2.	Stratejik Amaç 4.3.
Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013)	Enerji ve ulaştırma altyapısının geliştirilmesi			
	Çevrenin korunması ve kentsel altyapının geliştirilmesi			
	Ar-Ge ve yenilikçiliğin geliştirilmesi			
	Bilgi ve iletişim teknolojilerinin yaygınlaştırılması			
	Gelir dağılımının iyileştirilmesi, sosyal içerme ve yoksullukla mücadele			
	Yerel dinamiklere ve içsel kapasiteye dayalı gelişmenin sağlanması			
	Yerel düzeyde kurumsal kapasitenin artırılması			
	Kurumlar arası yetki ve sorumlulukların rasyonelleştirilmesi			
	Politika oluşturma ve uygulama kapasitesinin artırılması			
	Kamu kesiminde insan kaynaklarının geliştirilmesi			
	Güvenlik hizmetlerinin etkinleştirilmesi			
Ulaştırma Ana Plan Stratejisi	Planlama, uygulama, işletme ve denetimde yetki ve eşgüdümün sağlanması			
	Kombine taşımacılığın geliştirilmesi			
	Toplu taşımanın geliştirilmesi ve hizmet kalitesinin yükseltilmesi			
	Mevcut altyapının kullanılması			
	Yaya ve bisiklet ile ulaşımının özendirilmesi			
	Trafikte kısıtlamalara gidilmesi			
	Yerel yönetimlerce yeterli sayıda nitelikli teknik eleman istihdamı			
	Ulaşım ve trafiğe yönelik veri bankası oluşturulması			
	Ulaşımında araç kullanımını azaltan teknolojik gelişmelerden yararlanılması			
	Otopark politikası oluşturulup uygulanması			
	Deniz taşımacılığının etkinliğinin artırılması			

ULAŞIM ve ERİŞEBİLİRLİK ÜST ÖLÇEKLİ PLANLAR		Stratejik Amaç 4.1.	Stratejik Amaç 4.2.	Stratejik Amaç 4.3.
Ulaştırma Bakanlığı Stratejik Planı (2009-2013)	Ulaştırma sistemini; teknik ve ekonomik etkinlikte hizmet vererek, daha dengeli bir yapıya kavuşturmak			
	Can ve mal güvenliğinin en üst seviyede sağlandığı, sürdürülebilir bir ulaştırma sistemine kavuşmak için daha etkin düzenleme, uygulama ve denetimleri hayata geçirmek			
	Bilgi ve iletişim sektörünü yenilikçi ve mükemmelliği destekler şekilde geliştirmek, sosyal sorumluluk bilinci içerisinde bilgi ve iletişim hizmetlerini ülke genelinde yaygınlaştırmak			
	Ulaştırma ile bilgi ve iletişim sektörlerinin uluslararası rekabet gücünü geliştirmek			
	Ulaştırma ile bilgi ve iletişim sektörlerinde, karar alma ve planlama sürecinde etkinliği artıracak bir yapı oluşturmak ve uzmanlaşmış insan kaynağı ile kurumsallaşmayı geliştirmek			
Kentsel Gelişme Stratejisi ve Eylem Planı	Karar ve planlama sisteminin yeniden yapılandırılması			
	Yerleşmelerin mekan ve yaşam kalitesinin artırılması			
	Yerleşmelerin ekonomik yapısının güçlendirilmesi			
	Toplumsal yapının güçlendirilmesi			
Ulusal İklim Değişikliği Strateji Belgesi (2010-2020)	Sera gazı emisyonlarının azaltılması gayesiyle geliştirilen küresel politikalar ve önlemlere kendi imkânları ölçüsünde, sürdürülebilir kalkınma ilkeleriyle uyumlaştırılmış kalkınma programını sektöre uğratmadan, sera gazı salım artış hızını sınırlayarak katkıda bulunmak			
	Küresel iklim değişikliklerinin etkilerini azaltma veya uyum sağlama doğrultusunda, ulusal hazırlık seviyesi ve kapasitesini artırmak, bu çabalarda elde edeceği tecrübe ve kazanımlarını uluslararası platformlarda paylaşmak			
	Azaltım ve uyum faaliyetlerini yürütebilmek için ihtiyaç duyulan mali kaynaklara erişimi artırmak			
	Mevcut teknolojik ve kalkınma düzeyimiz göz önüne alınarak temiz üretim teknolojisi ar-ge ve inovasyon kapasitesinin geliştirilmesi ve bu alanda rekabet ve üretimin artırılmasını sağlayacak ulusal ve uluslararası finansman kaynaklarını ve teşvik mekanizmalarını oluşturmak			
	İklim değişikliği ile mücadele ve uyum kapsamındaki faaliyetlerin etkin koordinasyonunu teminen, yönetim iklesi doğrultusunda şeffaf, katılımcı ve bilimsel – analitik çalışmalara dayanan karar mekanizmaları geliştirebilecek bir eşgüdüm mekanizmasını kurmak ve sürekliliğini sağlamak			
	Ulusal ‘iklim Değişikliği’ çalışmalarında, bilgi akışını ve paylaşımını bütünsel bir sistemle sürdürmek üzere ‘Bilgi Yönetimi’ ne geçmek			
	Kamu, özel sektör, üniversite, STK gibi tüm kesimlerin ortak çabaları ile tüketim kalıplarının düşük karbon izi bırakacak şekilde değiştirilebilmesi için kamuoyu bilincini artırmak			

ULAŞIM ve ERİŞİLEBİLİRLİK ÜST ÖLÇEKLİ PLANLAR		Stratejik Amaç 4.1.	Stratejik Amaç 4.2.	Stratejik Amaç 4.3.
Ulusal Çevre Stratejisi ve Eylem Planı	Kirliliğin önlenmesi ve azaltılması			
	Kaynakların sürdürülebilir kullanımını teşvik			
	Çevreyle ilgili sürdürülebilir uygulamaların desteklenmesi			
	Verimlilikle ekonomik rasyonalitenin kaynaştırılması			
	Demokratik ve katılımcı mekanizmaların kullanılması			
	Çözümlerin uygun düzeylerde yerleştirilmesi			
İstanbul Uluslararası Finans Merkezi Stratejisi ve Eylem Planı	Fiziksel altyapının iyileştirilmesi			
	Teknolojik altyapının güçlendirilmesi			

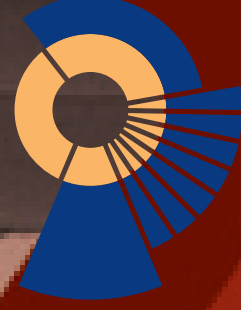
Robin Gibb of the Bee Gees...
A Tribute to...
Istanbul City...
Istanbul City...

TAKSİM TÜNEL

PER BAR

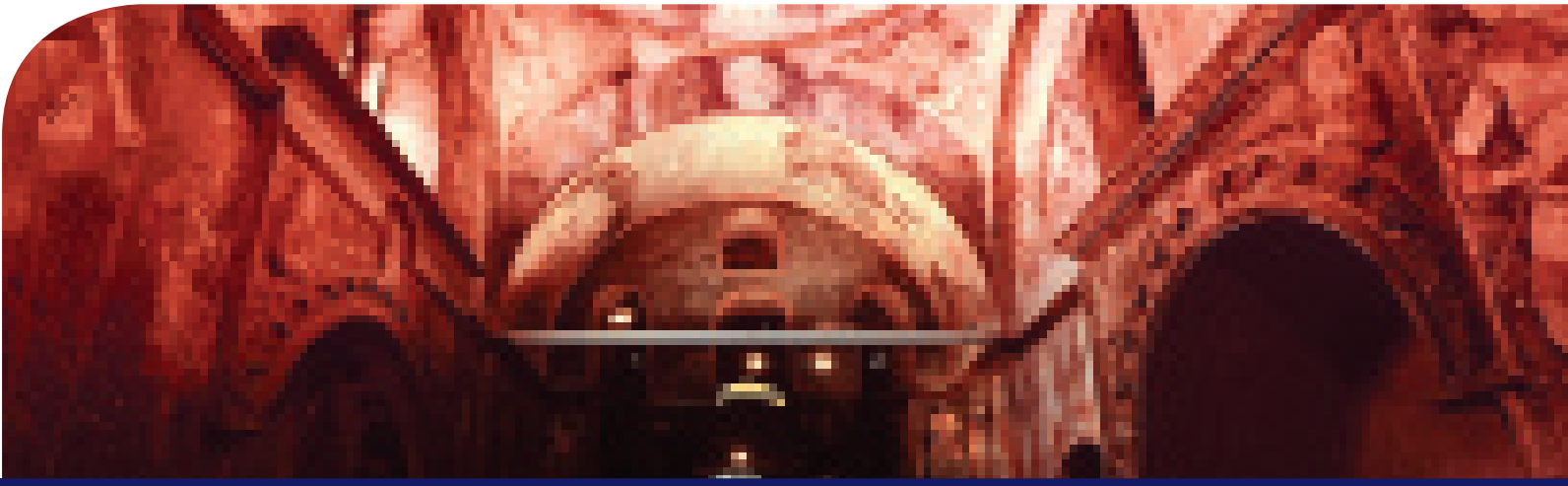
TRAMVAY

G

İSTANBUL
KALKINMA
AJANSI

İSTANBUL BÖLGESİ MEKANSAL GELİŞİM ŞEMASI

G

İSTANBUL BÖLGESİ MEKANSAL GELİŞİM ŞEMASI

Çevre ve Orman Bakanlığı ile 4856 sayılı Çevre ve Orman Bakanlığı Teşkilat Yasası'nda belirlenen yetki çerçevesinde yapılan Protokol ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununun yürürlüğe girmesiyle de İstanbul Valiliği'nin katılımıyla yapılan ek üçlü protokol gereğince İstanbul il sınırları bütününde İstanbul Çevre Düzeni Planı hazırlanmıştır.

İstanbul Büyükşehir Belediye Meclisi'nin 13.02.2009 tarihinde aldığı 103 sayılı kararı ile uygun bulunan 1/100.000 ölçekli İstanbul Çevre Düzeni Planı, 15 Haziran 2009 tarihinde İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı tarafından onaylanarak yürürlüğe girmiştir.

İstanbul'un kentsel gelişme eğilimi, doğal ve yapay eşikleri göz önünde bulundurularak hazırlanan 1/100.000 ölçekli İstanbul Çevre Düzeni Planı ile İstanbul'un kapsamlı bir yapısal dönüşüm sürecinden geçmesi ve İstanbul'a sahip olduğu tarihi, kültürel ve doğal kimlik değerleri ile özdeşleşen, kentin öncelikle kültür ve turizm alanlarındaki üstünlüklerini ön plana çıkartan, çevresel, ekonomik ve toplumsal sürdürülebilirlik ilkelerini mekana yansıtarak yaşam kalitesini yükselten, ekonomik yapısını bilim ve teknolojiye dayalı ticaret ve hizmet ağırlıklı bir ekonomiye dönüştüren, etkin ve katılımcı bir kent yönetişimi yapılandırmasında, kurumsal ve mekansal planlarını verimli bir araç olarak kullanan küresel ölçekte

güçlenmiş bir kent statüsü kazandırmak amaçlanmaktadır.

1/100.000 ölçekli İstanbul Çevre Düzeni Planı, İstanbul Bölgesi'nde yapılmış olan kapsamlı araştırma ve analizler sonucunda hazırlanmıştır. Planın Araştırma ve Sentez Raporları, İstanbul Bölge Planı Mevcut Durum Analizinde kullanılan önemli bir veri kaynağı olmuş, Plan Kararları da 2010-2013 İstanbul Bölge Planına önemli bir girdi teşkil etmiştir. Bu nedenle 1/100.000 ölçekli İstanbul Çevre Düzeni Planının detaylı analiz ve değerlendirmelerinin kapsamı ve onaylanmış yerel ölçekli bir plan olduğu dikkate alınarak, 1/100.000 ölçekli İstanbul Çevre Düzeni Planı, 2010-2013 İstanbul Bölge Planı'nda, İstanbul Bölgesi Mekansal Gelişme Şeması olarak değerlendirilmiştir. Müteakip süreçte gerçekleştirilecek olan sektörel ve mekansal araştırmalar doğrultusunda, ulusal planlarla uyumlu ve yerel planlarla ilişki içerisinde, İstanbul Bölgesi Mekansal Şeması revize edilecektir.

HA

İSTANBUL
HALKINMA
AJANSI

BÖLGENİN STRATEJİK AMAÇLARININ ANALİTİK HİYERARŞİK SİSTEM MODELİ İLE ANALİZİ

BÖLGENİN STRATEJİK AMAÇLARININ ANALİTİK HİYERARŞİK SİSTEM MODELİ İLE ANALİZİ

İstanbul Kalkınma Ajansı koordinasyonunda düzenlenen Karar Konferansı'nda, ilgili paydaşların katılımıyla, İstanbul Bölge Planı stratejik amaçları evrensel kriterler bağlamında vizyona ulaşıma katkıları açısından değerlendirilmiştir. Bölge Planı hazırlık sürecinde düzenlenen “Arama Konferansı” ve “Tematik Çalıştaylar”da ortaya konmuş olan vizyon, strateji ve öneriler, Karar Modelinin oluşturulmasına girdi sağlamıştır. Şekil H.1'de Karar Modeli kapsamında İstanbul Bölge Planı vizyonu olan Temel Amaç, 7 Karar Kriteri ve 30 Stratejik Amaç görülmektedir.

Karar Konferansı, iki ana bölümde gerçekleştirilmiştir. İlk bölümde karar kriterleri değerlendirilmiş, ikinci bölümde ise İstanbul'un kalkınmasına yönelik stratejik amaçlar önceliklendirilmiştir. Karar modelinin değerlendirilmesinde 'Analitik Hiyerarşi Yöntemi' kullanılmıştır. Analitik Hiyerarşi Yöntemi (AHY), gruplara ve bireylere, karar verme sürecindeki nitel ve nicel faktörleri birleştirme olanağı veren güçlü ve kolay anlaşılır bir yöntemdir. Karışık, anlaşılması güç veya yapılaşmamış sorunlar için kullanılan genel bir “Çok Kriterli Karar Verme” (multi-criteria decision making) yöntemidir. Her sorun için **amaç, kriter, olası alt kriter seviyeleri ve seçeneklerden** oluşan bir hiyerarşi modeli kullanır. AHY, kararla ilgili öğelerin bir üst seviyedeki öğeye göre yapılan ikili karşılaştırma yargılarından öncelikler elde eder.

Bu çerçevede, Karar Konferansı'nda katılımcılar tarafından birinci bölümde kriterin vizyon üzerindeki etkisi ve kriter ağırlıkları; ikinci

bölümde ise stratejik amaçların kriterlere etki puanları belirlenmiştir. Sonuç olarak; herhangi bir stratejik amacın vizyona etkisini bulabilmek için; bu stratejik amacın her bir kriterlere etki ağırlıkları ve o kriterin kendi ağırlığının çarpımı toplamıyla, o stratejik amacın vizyona etki puanı hesaplanmıştır. Bu puan '0' ve '1' arasında değerler alırken; '0' etkinin hiç olmadığını; '1' ise %100 etki olduğunu gösterir. AHY'den yola çıkarak, 'kriter ağırlıkları' hesaplanmış, stratejik amaçların vizyona etki puanlarından yararlanılarak 'stratejik amaç öncelikleri' belirlenmiş, 'Her bir kriter için stratejik amaçların önceliklendirilmesi analizleri', 'kriterlerin duyarlılık analizi' ve karar modelinin tutarlı olup olmadığını araştırarak 'tutarlılık analizi' yapılmıştır.

1 1 Kriter Ağırlıklarının Belirlenmesi / Kriter Öncelikleri

Şekil H.2'den görüldüğü üzere, “çevresel sürdürülebilirlik” ve “özgünlük” diğer kriterlere göre daha fazla öne çıkan iki kriter olmuştur. Bölgedeki ekonomik, sosyal ve kültürel hayatın gelişimini bölgenin ekolojik yapısı, doğal hayatı ve kaynaklarını koruyarak ve geliştirerek, küresel iklim değişikliğine etkilerini azaltarak sağlamak şeklinde açıklanan “çevresel sürdürülebilirlik” kriteri, katılımcılar tarafından öncelikli olarak belirlenmiş olup; bölgenin doğal, tarihi ve kültürel mirası gibi özgün unsurlarının korunması ve bölgenin gelişimi için kullanılması ile kalkınmaya ilişkin çözüm ve yaklaşımların

Temel Amaç	Kriterler	Stratejiler
“İstanbul; kültürel, tarihi ve doğal mirasını koruyan; yüksek katma değer üreten ekonomik faaliyetleri tercih eden; yaşanabilir ve yaşam kalitesini sürekli yükselten bir kent olacaktır.”	ERİŞİLEBİLİRLİK	1. İstanbul yaşam kültürünün ve kentlilik bilincinin geliştirilmesi 2. İstanbul'un küresel ekonomiye entegrasyonunun geliştirilmesi 3. Doğal kaynakların ve çevrenin korunması 4. Eğitimde nicelik ve niteliğin artırılması 5. Ulaşım talebinin etkin yönetilmesi
	KÜRESEL REKABET EDEBİLİRLİK	6. Toplum sağlığının korunması ve sağlık hizmeti sunumunun geliştirilmesi 7. Sosyal dışlanmanın önüne geçilmesi 8. İstanbul'un turizmde küresel cazibe merkezi olması 9. Farklı ulaşım türleri arasında entegrasyonun sağlanması ve dengeli bir ulaşım altyapısının geliştirilmesi
	ÇEVRESEL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK	10. Korumanın, ekonomik ve sosyal kalkınma boyutlarıyla bütüncül bir şekilde gerçekleştirilmesi 11. Sanayide yüksek katma değer üreten ve ileri teknolojileri kullanan bir yapının desteklenmesi 12. Yerel ağlar ve işbirliğinin geliştirilmesi
	SOSYAL ve KÜLTÜREL YAŞAM KALİTESİ	13. Kentsel risk alanlarının (çöküntü bölgeleri, düzensiz yapılaşma, güvenlik, afet, vb.) yeniden yapılandırılması ve mevcut yaşam çevresinin iyileştirilmesi 14. Kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşlarında kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi 15. Tarihi ve kültürel mirasın varlık değeri gözetilerek korunması ve geliştirilmesi 16. Hizmetler sektörünün geliştirilmesi ve hizmet ekonomisine geçişin sağlanması
	İÇERME ve BÜTÜNLEŞME	17. İstanbul'un bilim ve teknoloji üssü haline getirilmesi 18. Kentsel fonksiyonların (kullanımların) dağılımında mekanın etkin kullanılması 19. Kent güvenliğinin iyileştirilmesi 20. İşsizliğin azaltılması
	KENTSEL MEKAN ve TASARIM KALİTESİ	21. Yenilenebilir enerji kullanımının yaygınlaştırılması 22. Uluslararası finans merkezi olması 23. İşgücü niteliğinin yüksek katma değer üreten ekonomik faaliyetlerin ihtiyaçları doğrultusunda geliştirilmesi 24. Afet yönetim sisteminin etkinleştirilmesi
	ÖZGÜNLÜK	25. Kültürel ve yaratıcı endüstrilerin potansiyelinin geliştirilmesi 26. Yaşam alanlarının tasarımında yüksek kalite ve özgünlüğün sağlanması 27. Lojistik sektörünün rekabet gücünün artırılması 28. Raylı sistem ağırlıklı bir toplu taşıma sisteminin geliştirilmesi 29. Etkin atık yönetiminin geliştirilmesi ve teşvik edilmesi 30. Enerji verimliliğinin sağlanması

bölgeyi farklı kılacak şekilde yenilikçi, yaratıcı ve özgün olmasını sağlamak başlıklarını içeren “özgünlük” kriteri de öncelikli karar kriterleri arasında çıkmıştır. Kalkınmaya yönelik stratejik amaçların daha özgün ve yenilikçi olmaları da, paydaşlar açısından önem taşımaktadır.

Karar kriterleri sıralamasına genel olarak bakıldığında, belirli bir öncelik sıralaması görülse de, aslında kriter ağırlıklarının birbirine oldukça yakın değerler olduğu görülmektedir. Çevresel sürdürülebilirlik ve özgünlük kriterleri öncelikli olsa da, 7 karar kriterinin de oldukça dengeli bir şekilde vizyona ulaşmada etkili olduğu görülmektedir (bkz. Şekil H.2).

1 2 Stratejik Amaçların Değerlendirilmesi

Kriterlerin değerlendirilmesinin ardından, paydaşlar her bir stratejik amacı, kriterlere olan etkileri açısından değerlendirmişlerdir. Kriter öncelikleriyle, stratejik amaçların kriterlere olan etkileri çarpılıp toplanarak stratejik amacın öncelik puanları hesaplanmıştır. Değerlendirme ölçeğinde ‘çok fazla etki’ 0,80 - 1,0 ve ‘fazla etki’ ise 0,60 - 0,80 puan aralığındadır. Bütünleşme sonucu, temel amaca hizmet edecek ideal bir stratejik amaç (tüm gruplar tarafından tüm kriterlere etkisi çok fazla olarak değerlendirilen stratejik amaç) 1 tam puan alabilir. Grupların yapmış oldukları stratejik amaç değerlendirmeleri bütünleştirildiğinde Şekil H.3.’te görülen şekilde öncelikler belirlenmiştir (bkz. Şekil H.3).

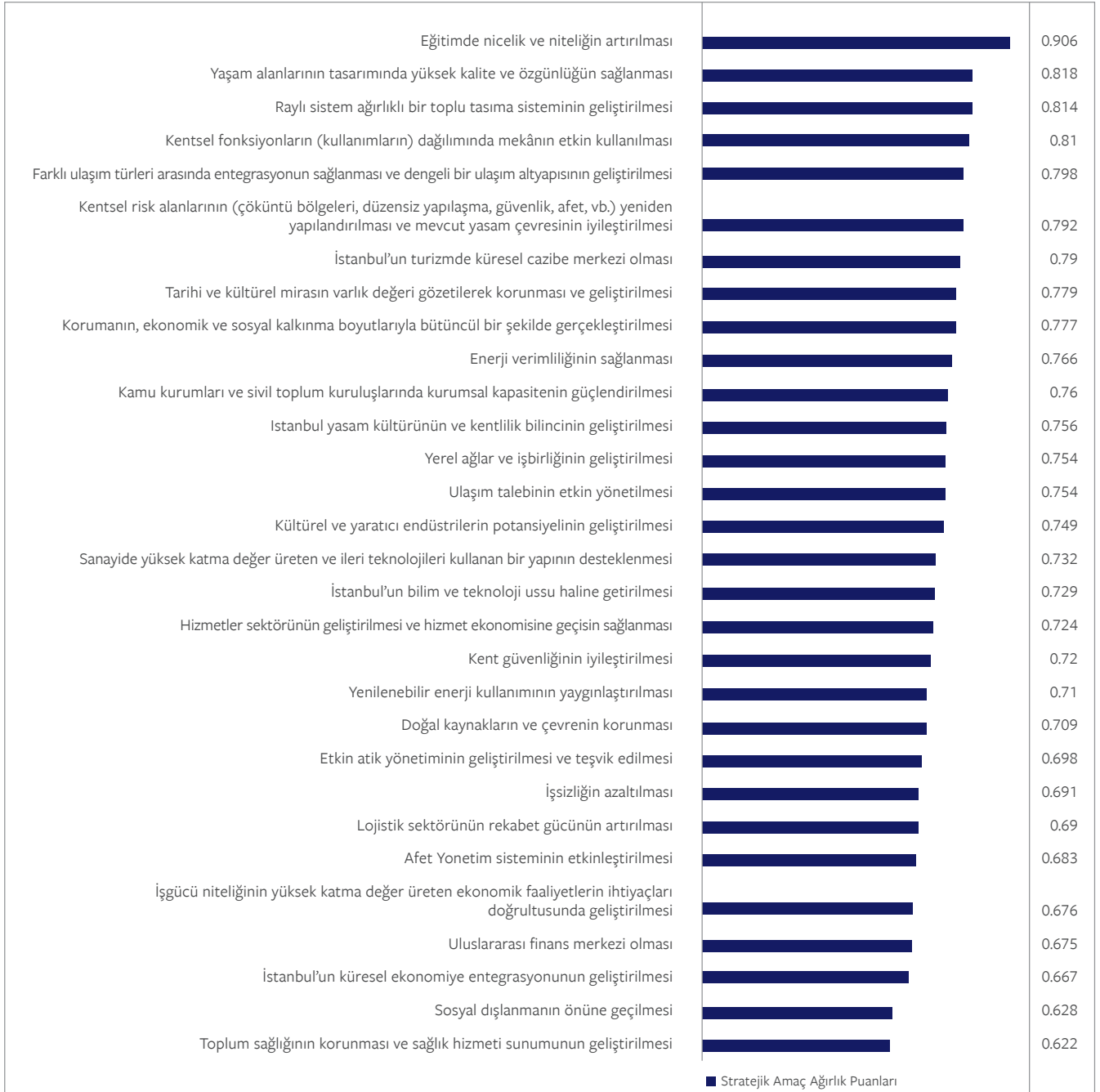
Şekil H.3’te yer alan tüm stratejik amaçların öncelik puanlarının 0,60’ın üzerinde olması, her stratejik amacın vizyona katkısının ortalamanın üzerinde, yani “fazla etki” seviyesi ve üzerinde olduğunu göstermektedir. Ortak akıl sonuçlarına bakıldığında “Eğitimde nicelik ve niteliğin artırılması” stratejik amacının kriterleri çok fazla etkilediği ve tüm stratejik amaçlar arasında temel amacı 0,906 etki düzeyleriyle en fazla bu stratejik amacın etkilediği görülmektedir. Öncelik puanlarına bakarak, “ortak akıl” ile ilgili keskin bir sonuçtan ziyade, karar kriterlerinde olduğu gibi dengeli dağılmış bir sonuca ulaşıldığını söylemek mümkündür. Diğer bir ifadeyle, bütün stratejik amaçlar paydaşlarca vizyona ulaşmada kritik, etkili ve öncelikli bulunmuştur.

Öncelikli olarak değerlendirilen stratejik amaçlara bakıldığında, en öncelikli bulunan eğitimden sonra gelen stratejik amaçların; günlük yaşamda etkisi oldukça fazla olan mekansal tasarım, ulaşım, kentsel risk alanları gibi kent planlaması ile ilişkili olduğu görülmektedir. Ortak akıl, daha düzenli, daha planlı bir şehir istemekte, ama herşeyden de öncelikli olarak eğitimi şart koşmaktadır. Listede daha aşağıya doğru inildiğinde, biraz daha detaylı ve spesifik olarak

tanımlanmış stratejik amaçlar görülmektedir.

Şekil H.3 incelendiğinde dikkat çeken noktalardan biri de, benzer gelişim eksenlerine yönelik stratejik amaçlar arasında, paydaşlar tarafından bazı “tercih”lerin yapılmış olmasıdır. Neden-sonuç ilişkileri de gözetilerek, birden fazla stratejik amacın hayata geçmesine katkı sağlayacak, daha kapsayıcı ve üst seviye stratejik amaçlar, listede daha üst sıralarda yer almıştır. Örneğin; “İşsizliğin azaltılması” ve “İşgücü niteliğinin yüksek katma değer üreten ekonomik faaliyetlerin ihtiyaçları doğrultusunda geliştirilmesi” stratejik amaçları alt sıralardayken, bu stratejik amaçları destekleyecek daha genel ve kapsamlı bir konu olan “Eğitimde nicelik ve niteliğin artırılması” stratejik amacı en üst sırada yer almıştır. “Etkin atık yönetiminin geliştirilmesi ve teşvik edilmesi” ve “Doğal kaynakların ve çevrenin korunması” stratejileri, bu stratejileri pozitif etkileyecek olan “Enerji verimliliğinin sağlanması” stratejisine göre daha alt sıralarda yer almaktadır. “Sosyal dışlanmanın önüne geçilmesi” stratejik amacı aslında listede alt sıralarda yer almasına rağmen, “Korumanın, ekonomik ve sosyal kalkınma boyutlarıyla bütüncül bir şekilde gerçekleştirilmesi” ve “İstanbul yaşam kültürünün ve kentlilik bilincinin geliştirilmesi” stratejik amaçlarında zaten dikkate alınması gereken bir konudur ki, bu iki kapsamlı stratejik amaç öncelik açısından daha üst sıralarda yer almaktadır. Birbirine alternatif olabilecek bazı stratejik amaçlar arasında da tercihlerin yapıldığı görülmektedir. Örneğin; İstanbul’un temel değer iddiası konusunda “Turizmde küresel cazibe merkezi olmak” ön plana çıkmaktadır. Lojistik ve finans sektörleriyle ilgili stratejik amaçlar göreceli olarak daha az öncelikli çıkmıştır.

Stratejik amaçların aldıkları önceliklendirme puanları arasındaki kırılmaları anlamak ve değerlendirmek açısından, alınan puanları grafik olarak incelemek de faydalı olmaktadır. Şekil H.3’te her bir stratejik amacın “çok kriterli değerlendirme” sonucu aldıkları önceliklendirme puanları görülmektedir. Grafikten görüleceği üzere, “Eğitimde nicelik ve niteliğin artırılması” stratejik amacının, İstanbul’un kalkınması açısından oldukça önem taşıdığı görülmektedir. Bu stratejik amacın puanının diğerlerine göre oldukça farklılaştığı görülmektedir. Sıralamada daha aşağılara inildiğinde, son iki stratejik amaca kadar önemli bir kırılma görülmemektedir. Aşağıda görülen sıralama, 7 karar kriterinin bir arada düşünülmesi sonucu ortaya çıkan bir önceliklendirme olduğu için, sezgisel olarak bakıldığında “Küresel ekonomiye entegrasyon”, “Sosyal dışlanmanın önüne geçilmesi” veya “Toplum sağlığının geliştirilmesi” gibi, aslında tek bir kriterle güçlü bir biçimde direkt ilişkili olan stratejik amaçların, tüm kriterlerin bir arada değerlendirildiği “çok kriterli” hesaplama sonucu oluşan önceliklendirmede alt sıralarda yer almaları beklenen bir sonuçtur.

“İstanbul; kültürel, tarihi ve doğal mirasını koruyan; yüksek katma değer üreten ekonomik faaliyetleri tercih eden; yaşanabilir ve yaşam kalitesini sürekli yükselten bir kent olacaktır.”

Daha öncelikli stratejik amaçların, 7 karar kriterinin (çevresel sürdürülebilirlik, özgünlük, sosyal ve kültürel yaşam kalitesi, küresel rekabet edebilirlik, içerme ve bütünleşme, erişilebilirlik, kentsel mekan ve tasarım kalitesi) çoğu ile ilişkili olduğu ve bu kriterlere yüksek etki ettiği görülmektedir.

Her kriter tek tek ele alındığında stratejik amaçların nasıl sıralandığı da, ortak akılı anlamaya yardımcı olmaktadır. Yukarıdaki diyagramda, her bir kritere göre en yüksek puan alan ilk 5 stratejik amaç görülmektedir, dolayısıyla da her kriter ve stratejik amacın etkileşimleri meydana gelmiştir.

Yukarıdaki diyagramda kriterlere etki puanı en yüksek olan ilk 5 stratejik amacın sıralaması her bir kriter için gösterilmiştir. Birden çok kritere yüksek derecede etki eden stratejik amaçlar zaten vizyona etki bakımından ilk sıralarda yer almaktadır. Bu bağlamda “Eğitimde nicelik ve niteliğin artırılması” stratejik amacı 4 kritere birden etki etmektedir. Zaten bu strateji vizyona etki olarak da ilk sıradadır. “Yaşam alanlarında yüksek kalite ve özgünlüğün sağlanması” 3 kritere önemli ölçüde etki ederken, vizyona etki bakımından da 2. sırada yer almaktadır. “Ortak akıl”ın oldukça tutarlı bir önceliklendirme gerçekleştirdiği diyagramda daha net anlaşılmaktadır. Tek kriterden bakıldığında, o kriter ile ilişkilendirilebilecek stratejik amaçların en öncelikli olarak ilk sıralarda kümelenildiği görülmektedir.

“Eğitimde nicelik ve niteliğin artırılması”, karar kriterleri tek tek incelendiğinde de çoğunlukla ilk 5 sıraya girebilmiştir. Paydaşlar, eğitimin hem sosyal ve kültürel yaşama, hem erişilebilirliğe, hem içerme ve bütünleşmeye yüksek seviyede katkıda bulunacağını düşünmektedir. Bu nedenle ortak akılı yansıtan çok-kriterli önceliklendirme tablosunda da en üst sıraya yerleşmiştir. Aynı şekilde, birden fazla kriter açısından yüksek önem taşıyan diğer tüm stratejik amaçlar da, ortak tabloda üst sıralara taşınmıştır. Öte yandan, “Sosyal dışlanmanın önüne geçilmesi”, ortak öncelik tablosunda en alttan ikinci sırada yer alsa da, aslında sadece “içerme ve bütünleşme” kriteri açısından değerlendirildiğinde, en öncelikli stratejik amaçtır. Bu nedenle, planlar oluşurken, hangi kriter merceğinden konuya yaklaşıldığı önemlidir. Eğer “içerme ve bütünleşme” hedefi daha etkiliyse, sosyal dışlanmanın önüne geçme yönündeki faaliyetlerin planlara yansıtılması kaçınılmazdır. Aynı şekilde, küresel rekabet edebilirlik için de turizm, finans ve lojistik sektörlerinin üçünün de aynı derecede dikkate alınması kalkınma sürecini hızlandıracaktır. İstanbul paydaşları, 7 farklı kriter için

hangi stratejik amaçların hayata geçirilmesine ihtiyaç duyulduğunu oldukça tutarlı bir şekilde netleştirmiştir. Her bir karar kriteri için stratejik amaçların ne şekilde önceliklendirildiği Ek 3’te daha detaylı olarak gösterilmektedir.

Sonuç olarak; 2010-2013 İstanbul Bölge Planı’nda İstanbul Bölgesi’nin ekonomik ve sosyal kalkınma sürecinin hızlandırılması için katılımcı bir süreçle vizyon, gelişme eksenleri, stratejik amaç ve hedefleri belirlenmiştir. Karar Konferansı ile de Bölgedeki paydaşlarca geniş katılımlı teknik bir çalışmayla Bölge Planı’nın gelişme eksenleri vizyona katkıları açısından, stratejik amaçları ise, gelişme eksenleri ile çok yakından ilişkilendirilebilecek evrensel kriterlere ve dolayısıyla bu eksenlere katkılarına göre değerlendirilmiştir.

Bu değerlendirmeler sonucunda, gerek gelişme eksenleri ve evrensel değerlendirme kriterlerinin, gerekse stratejik amaçların, farklı derecelerde olmakla birlikte, vizyona ulaşmada çok etkili ve önemli oldukları ortaya konmuştur. Bunun yanı sıra, gelişme eksenlerinin birbirini desteklediği ve stratejik amaçların çoğunun birden fazla gelişme eksenine ve evrensel kritere hizmet edebileceği ortaya konmuştur. Bu değerlendirmeler doğrultusunda, Plan bünyesinde stratejik amaçlar doğrudan ilgili oldukları gelişme eksenleri altında ele alınmakla birlikte, diğer eksenlere de katkıları gözetilmiştir. Bu bağlamda, gelişme eksenlerinin bir yandan kendi içerisindeki, diğer yandan ise diğer eksenler ile tutarlılığı, tamamlanabilirliği ve bütünlüğü hedeflenmiştir.

Kullanılan değerlendirme kriterleri arasında yer alan özgünlük kriterinin ise, İstanbul’un; diğer bölgelerden farklı olarak bir yandan ekonomik ve sosyal alanlardaki sorunlarının azaltılmasına ve stratejik amaç ve hedeflerinin hayata geçirilmesine yönelik faaliyetlerde özgün, yenilikçi ve yaratıcı yöntemlerin benimsenmesinde, diğer yandan özgün değerlerinin korunması, geliştirilmesi ve tanıtılmasında en önemli unsur olduğunu ortaya koymuştur. Bu nedenle, doğrudan bir gelişme eksenine ile ilişkilendirilmemekle birlikte, bütün gelişme eksenleri ve stratejik amaçların özgünlüğe katkısı dikkate alınmış ve bütün eksenleri kesebilecek bir yatay eksen olarak değerlendirilmiştir. Öte yandan, çevrenin ve doğal kaynakların gelecek nesilleri de dikkate alınarak korunması ve geliştirilmesini ifade eden çevresel sürdürülebilirlik kriterinin öncelikli değerlendirilmesi de, ekonomik ve sosyal kalkınmanın sağlanmasında sürdürülebilirlik boyutunun paydaşlarca dikkate alınacağını bir göstergesi olarak ortaya çıkmaktadır.

İSTANBUL
KALKINMA
AJANSI

FINANSMAN

FİNANSMAN

Bölge Planı'nın uygulanişına yönelik proje ve faaliyetlere destek açısından Ajans kaynakları dışında diğler finansal kaynaklar arasında; kamu yatırım ve destekleri (2010 yılı kamu yatırımlarından İstanbul için ayrılan bütçe toplam 4.079.774 bin TL'dir), KOSGEB destekleri (Kredi faiz desteğı, Tematik proje desteğı, İşbirliğı güçbirliğı desteğı, Ar-Ge, İnovasyon ve Endüstriyel Uygulama desteğı, Girişimcilik desteğı), yatırım teşvikleri, yerel yönetimlerin kaynakları, kamu-özel işbirliğıyle yürütölen projeler, başta Avrupa Birliğı olmak üzere diğler ulusal ve uluslararası kuruluşlardan sağlanacak fonlar (AB ile mevzuat uyumunun desteklenmesi için yatırımlar, AB ile ekonomik ve sosyal uyum fonları, Avrupa Yatırım ve Kalkınma Bankası fonları, Uluslararası Finans Kurumu fonları) ile çeşitli banka ve kuruluşların sağladığı destek ve krediler sayılabilir.

Bölge Planı'nın gelişme eksenleri, stratejik amaç ve hedeflerinin gerçekleştirilmesi amacıyla kullanılabilir en önemli araçlardan biri kamu yatırımlarıdır. İstanbul için ayrılan 2010 yılı kamu yatırımı bütçeleri Tablo 1.1'de gösterilmiştir. 2013 yılına kadar İstanbul için ayrılan bütçede bir azalma beklenmemektedir. Toplam yatırımlar içinde en büyük payın ulaştırma sektörüne ayrıldığı görölmektedir. Ayrıca Ankara - İstanbul Hızlı Tren projesi gibi büyük projeler için

de ek bütçeler ayrılmıştır.

Bölge Planı'na finansman sağlayacak en önemli kaynaklardan olan yerel yönetim örgütlerinden İstanbul İl Özel İdaresi'nin 2010 yılı bütçesi 310.000.000 TL'dir. 2009 yılından devreden 349.639.225,19 TL ödenek ile birlikte toplam bütçe 659.639.225,19 TL'dir. İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin 2010 yılı bütçesi ise 6 milyar 300 milyon TL'dir. İSKİ, İETT ve şirketlerle birlikte 2010 yılı konsolide bütçe 17 milyar 905 milyon TL'dir. Bu bütçenin % 64'ü yatırımlara ayrılmıştır. İstanbul İl Özel İdaresinin 2010 yılı yatırım programının sektörler itibarıyla dağılımı ve Büyükşehir Belediyesi'nin yatırımlarının ana hizmet alanlarına göre genel harcama ve sayısal dağılımı "Kurumsal Çerçeve ve Planlama Yetkisi" başlığı altında gösterilmiştir.

Kalkınma Ajansları Bütçe ve Muhasebe Yönetmeliğı'nin 25. maddesine göre İstanbul Kalkınma Ajansı'nın sağlayacağı kaynağı oluşturan gelirler ise şunlardır:

- Bir önceki yıl gerçekleşen genel bütçe vergi gelirleri tahsilatından vergi iadeleri ile mahalli idarelere ve fonlara aktarılan paylar düşöldükten sonra kalan tutar üzerinden binde beş oranında her yıl ayrılacak transfer ödeneğinden, Yüksek

Planlama Kurulunca her bir Ajans için nüfus, gelişmişlik düzeyi ve performans ölçütlerine göre belirlenecek pay

- Avrupa Birliği ve diğer uluslararası fonlardan sağlanacak kaynaklar
- Faaliyet gelirleri
- Bir önceki yıl gerçekleşen bütçe gelirleri üzerinden, bölgedeki il özel idareleri için; borçlanma, tahsisi mahiyetteki gelirler ile genel ve özel bütçeli kuruluşlardan alınan yardımlar kalemleri hariç tutulmak üzere %1 ve belediyeler için; borçlanma ve

tahsisi mahiyetteki gelir kalemleri hariç tutulmak üzere %1 oranında cari yıl bütçesinden aktarılacak pay

- Bölgedeki sanayi ve ticaret odalarının, bir önceki yıl kesinleşmiş bütçe gelirlerinin %1'i oranında, cari yıl bütçesinden aktarılacak pay
- Ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlarca yapılan bağış ve yardımlar
- Bir önceki yıldan devreden gelirler.

2010 Yılı İstanbul Kamu Yatırımları Bütçeleri

Tablo I.1

SEKTÖR	2010 YILI YATIRIMI, TOPLAM (Bin TL)
Tarım	2.905
Madencilik	55.556
İmalat	13.616
Enerji	426.517
Ulaştırma	2.564.022
Turizm	250
Konut	2.652
Eğitim	252.683
Sağlık	187.605
Diğer Kamu Hizmetleri	573.968

Kaynak: DPT, 2010

J

İSTANBUL
KALKINMA
AJANSI

PERFORMANS GÖSTERGELERİ

PERFORMANS GÖSTERGELERİ

KÜRESEL REKABET EDEBİLİRLİK GELİŞME EKSENİ PERFORMANS GÖSTERGELERİ

Toplam istihdam içinde sanayi sektörünün payı	%
Toplam istihdam içinde hizmetler sektörünün payı	%
En çok şirket kuruluşu yapılan 20 faaliyet grubu içinde hizmetler sektörünün payı	%
Patent başvuruları sayısı	Adet
Faydalı ürün başvuruları sayısı	Adet
Endüstriyel tasarım başvuruları sayısı	Adet
Teknoloji Geliştirme Bölgeleri sayısı	Adet
İstihdam edilenler içinde yükseköğretim düzeyinde eğitim almışların oranı	%
İstihdam edilenler içinde lise ve dengi meslek okulu düzeyinde eğitim almışların oranı	%
Yaşam Maliyetine Göre Dünya Kentler Sıralaması'nda İstanbul'un yeri (The Cost of Living Global City Rankings - Mercer survey)	Sıra
Yaşam Kalitesine Göre Dünya Kentler Sıralaması'nda İstanbul'un yeri (The Quality of Living Global City Rankings - Mercer survey)	Sıra
Yıllık toplam ihracat tutarı	ABD Doları
Yıllık kurulan yabancı ortaklı şirket sayısı	Adet
Yıllık kurulan yabancı ortaklı şirketlerde yabancı sermaye tutarı	TL

Marka başvuruları sayısı	Adet
Dünya Finans Merkezleri Sıralaması'nda İstanbul'un yeri (The Global Financial Centres Index -Zyen)	Sıra
İMKB'de işlem gören hisse senetlerinin portföy değerleri toplamı içinde yabancı yatırımcıların payı	%
Mevduat, katılım, kalkınma ve yatırım bankalarının halka arz edilmeyen hisseleri içinde yurtdışında yerleşik yatırımcılara ait olanların payı	%
Yabancı ziyaretçilerin (Turizm İşletme Belgeli) konaklama tesislerine geliş sayısı	Adet
Yabancı ziyaretçilerin (Turizm İşletme Belgeli) konaklama tesislerinde ortalama kalış süresi	Gün
Yabancı ziyaretçilerin (Turizm İşletme Belgeli) konaklama tesislerine sağladığı doluluk oranı	%
İstanbul'a bağlı sınır kapılarından hava ve deniz yoluyla giriş yapan yabancı ziyaretçi sayısı	Adet
İstanbul limanlarından yapılan yıllık toplam Ro-Ro araç taşıma sayısı	Adet
İstanbul limanlarında yapılan yıllık toplam yük elleçleme miktarı	Ton
İstanbul hava alanlarından yapılan yıllık kargo taşıma miktarı	Ton
SOSYAL KALKINMA GELİŞME EKSENİ PERFORMANS GÖSTERGELERİ	
Okuryazar nüfus oranı	%
En az ortaöğretim düzeyinde eğitim almış nüfusun oranı	%
Okul öncesi okullaşma oranı	%
Ortaöğretim okullaşma oranı	%
Bölge ve ilçeler bazında öğretmen ve derslik başına düşen öğrenci sayısı	Adet
Yaygın eğitim faaliyetlerine katılan ve belge alan kişi sayısı	Adet
Bölge ve ilçeler bazında sağlık ocağı başına düşen nüfus	Adet
Bebek ölüm hızı	‰
Neonatal ölüm hızı	‰
Gebe, loğusa, bebek ve çocuk izlem sayısı	Adet
Bin kişiye düşen hastane yatak sayısı	Adet
Bin kişiye düşen yoğun bakım yatak sayısı	Adet
Bin kişiye düşen hekim sayısı	Adet
Bin kişiye düşen hemşire sayısı	Adet
Bin kişiye düşen ebe sayısı	Adet
Bin kişiye düşen diş hekimi sayısı	Adet
Bin kişiye düşen eczacı sayısı	Adet

İşgücüne katılma oranı	%
Kadınların işgücüne katılma oranı	%
İstihdam oranı	%
Kadın istihdam oranı	%
İşsizlik oranı	%
Genç işsizlik oranı	%
Yoksulluk oranı	%
Sosyal hizmet veren muhtelif tesislerin kapasitesi	Adet
Yeşil kartlı sayısı	Adet
Hayatının herhangi bir döneminde en az bir kere şiddete uğramış kadın oranı	%
Suç oranı	%
ÇEVRESEL VE KÜLTÜREL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK GELİŞME EKSENİ PERFORMANS GÖSTERGELERİ	
Çöp depolama sahalarında bertaraf edilen belediye katı atık miktarı	Ton
Düzenli depolama ve kompost tesisi sayısı	Adet
Toplam elektrik tüketimi	MWh
Doğalgaz aboneliği sayısı	Adet
Belediye tarafından arıtılan atıksu miktarı	1.000m ³ /yıl
Belediye tarafından temin edilen içme ve kullanma suyu miktarı (TÜİK)	1.000m ³ /yıl
İçme ve kullanma suyu şebekeleri için çekilen yer altı ve yüzey su miktarı	1.000m ³ /yıl
Havadaki kükürt dioksit konsantrasyonu	g/mm ³
Özel ağaçlandırma faaliyetleri ile ağaçlandırılan alan miktarı	hektar
Rehabilitasyonu yapılan bozuk orman alanı miktarı	hektar
Eko-şehirler (Eco-cities) sıralamasında Bölgenin yeri (Mercer)	Sıra
Onarım, restorasyon ve konservasyon proje uygulama sayısı	Adet
Kıyı ve deniz yüzeyinden toplanan katı atık miktarları	Ton

KENTSEL MEKAN KALİTESİ GELİŞME EKSENİ PERFORMANS GÖSTERGELERİ

İstanbul genelinde kişi başına düşen sağlık donatı alanı	m ² / kişi
İstanbul genelinde kişi başına düşen ilköğretim alanı	m ² / kişi
İstanbul genelinde kişi başına düşen ortaöğretim alanı	m ² / kişi
İstanbul genelinde kişi başına düşen idari tesis alanı	m ² / kişi
İstanbul genelinde kişi başına düşen sosyal tesis alanı	m ² / kişi
İstanbul genelinde kişi başına düşen kültürel tesis alanı	m ² / kişi
İstanbul genelinde kişi başına düşen dini tesis alanı	m ² / kişi
İstanbul genelinde kişi başına düşen aktif yeşil alan	m ² / kişi
İstanbul genelinde kişi başına düşen teknik altyapı alanı	m ² / kişi
İlçelere göre kişi başına düşen sağlık donatı alanı	m ² / kişi
İlçelere göre kişi başına düşen ilköğretim alanı	m ² / kişi
İlçelere göre kişi başına düşen ortaöğretim alanı	m ² / kişi
İlçelere göre kişi başına düşen idari tesis alanı	m ² / kişi
İlçelere göre kişi başına düşen sosyal tesis alanı	m ² / kişi
İlçelere göre kişi başına düşen kültürel tesis alanı	m ² / kişi
İlçelere göre kişi başına düşen dini tesis alanı	m ² / kişi
İlçelere göre kişi başına düşen aktif yeşil alan	m ² / kişi
İlçelere göre kişi başına düşen teknik altyapı alanı	m ² / kişi
Belediyelerde kişi başına temin edilen günlük su miktarı	Litre/kişi-gün
Kişi başına toplam elektrik tüketimi	kWh
Kullanma amacına göre tamamen veya kısmen biten yeni ve ilave bina sayısı	Adet
Kullanma amacına göre tamamen veya kısmen biten yeni ve ilave yapı yüzölçümü	m ²
Kullanma amacına göre tamamen veya kısmen biten yeni ve ilave yapılarda daire sayısı	Adet

Kullanma amacına göre yapılacak yeni ve ilave bina sayısı	Adet
Kullanma amacına göre yapılacak yeni ve ilave yapı yüzölçümü	m ²
Kullanma amacına göre yapılacak yeni ve ilave yapılarda daire sayısı	Adet
ULAŞIM VE ERİŞİLEBİLİRLİK GELİŞME EKSENİ PERFORMANS GÖSTERGELERİ	
Yolcu taşımacılığında farklı ulaşım türlerinin oranları	%
Raylı sistem bağlantısı olan liman ve iskele sayısı	Adet
Raylı sistem bağlantısı olan havalimanı sayısı	Adet
Yolcu memnuniyeti anketlerinde toplu taşıma hizmetlerine ilişkin memnuniyet düzeyi	%
Toplam İETT ve halk otobüsleri içerisinde doğal gaz kullanan otobüs oranı	%
Toplam boğaz geçişlerinde raylı sistem ve deniz ulaşımı oranları	%
Toplu taşıma ile yapılan yolculukların toplam yolculuklar içindeki oranı	%
Raylı sistem uzunluğu	Km
Raylı sistem ile yapılan yolculukların toplu taşıma ile yapılan yolculuklar içindeki oranı	%
Raylı sistemlerin günlük toplam yolcu kapasitesi	Kişi/Gün
Raylı sistemlerin bir saatte taşıyabileceği yolcu kapasitesi	Kişi/Saat
Bisiklet yolu uzunluğu	Km
Yaya ve bisikletli yolculukların toplam yolculuklar içindeki oranı	%
Bir milyon nüfus başına trafik kazası, yaralı ve ölü sayıları	Adet
Kamu bisiklet sistemindeki bisiklet sayısı	Adet
Zirve saatlerde yapılan yolculukların toplam yolculuklar içindeki oranı	%

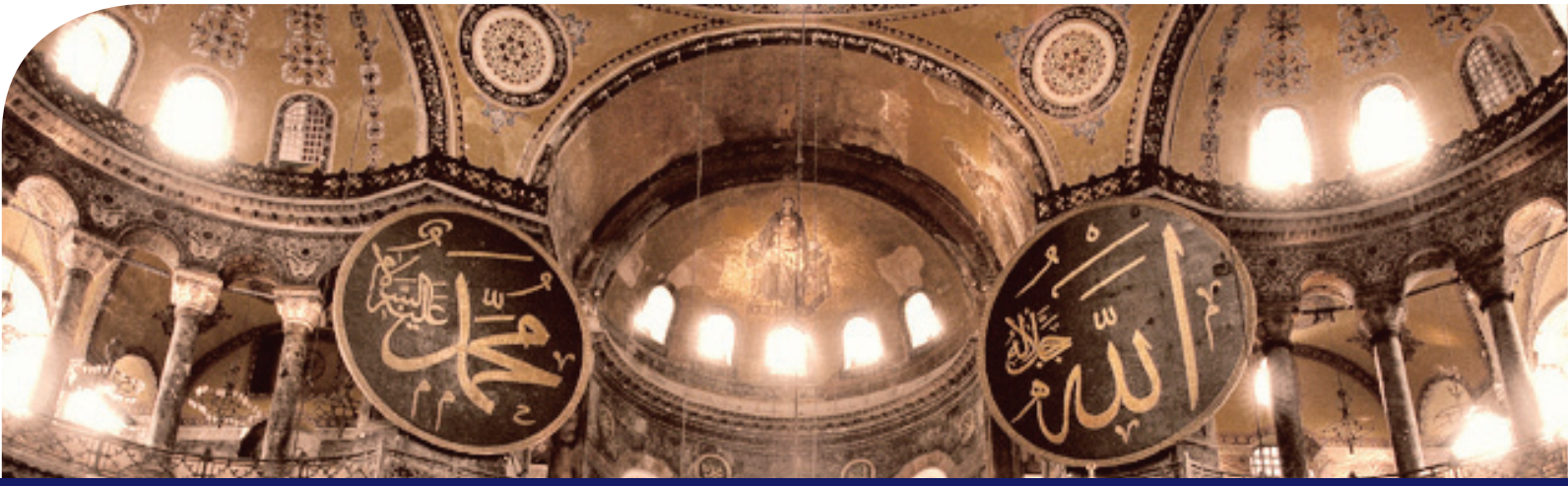

K

İSTANBUL
HALIKIMA
AJANSI

KOORDİNASYON,
İZLEME ve
DEĞERLENDİRME

KOORDİNASYON, İZLEME ve DEĞERLENDİRME

Bölge Planı, İstanbul Kalkınma Ajansı koordinasyonunda, Bölgede yer alan ilgili tüm paydaşların katılım ve katkılarıyla hazırlanmış olup, TR10 İstanbul Bölgesi'ne ilişkin olarak 2010-2013 yılları arasında hazırlanacak ve uygulanacak plan ve programların çerçevesini belirleyerek tüm proje ve faaliyetlere referans teşkil edecektir. Bölge Planı'nda yer alan gelişme eksenleri ve stratejik amaç ve hedefler, Bölgenin sosyoekonomik kalkınmasında rol oynayan bütün kamu kurumları, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının bölgesel kalkınma amaçlı uygulamalarına ilişkin yönlendirici bir kaynak niteliğindedir.

Bölge Planı'nın başarısını etkileyecek temel unsur; ortak akıl üretmek amacıyla Planın hazırlık sürecinde katılım ve katkıları sağlanan Bölgenin ekonomik ve sosyal gelişimine ilişkin bütün ulusal ve yerel paydaşların Planın uygulama sürecine de etkin katılım ve katkılarının sağlanmasıdır. Bu çerçevede Ajans, Bölge Planı hazırlıklarına ilişkin olarak şeffaf ve katılımcı bir şekilde yürüttüğü ortak akıl üretme sürecini, Planın uygulama sürecinde de devam ettirecektir. Ajans, bir yandan Planın bütün paydaşlar tarafından anlaşılması ve içselleştirilmesi için aktif bir şekilde tanıtım ve bilgilendirme çalışmaları yürütürken, diğer yandan Planın uygulanışına ilişkin olarak paydaşların öneri ve tavsiyeleri aranacak, uygulamada

paydaşlar tarafından yaşanan sıkıntılar gözlemlenecek, Planın değerlendirilmesi ve sonraki dönemlere ilişkin hazırlanacak Planlar için bilgi, veri ve görüşler toplanacaktır.

Bu amaçla, paydaşlar tarafından gerçekleştirilen planlama, programlama, projelendirme ve proje uygulama faaliyetleri ve süreçlerinin Plan kapsamında ortaya konulan gelişme eksenleri, stratejik amaç ve hedeflerin uygunluğu, bunların gerçekleşmesine ve ilgili performans göstergelerine ulaşılmasına sağladığı katkılar sürekli takip edilecek ve incelenecek, Ajans Genel Sekreterliği tarafından değerlendirilerek Yönetim Kurulu ve Kalkınma Kurulu'na gerekli tedbirler konusundaki görüş ve önerileri için sunulacaktır. Ayrıca, Ajans tarafından yürütülecek izleme ve değerlendirme çalışmalarını desteklemek üzere çeşitli etki analizleri ve diğer gerekli görülen araştırma, etüt ve analizleri gerçekleştirecektir.

Bölge Planı kapsamında yapılacak tüm faaliyetlere ilişkin altı aylık izleme raporları Ağustos ve Şubat aylarının ilk haftasında Kalkınma Ajanslarının koordinasyonundan sorumlu olan DPT Müsteşarlığı'na gönderilecektir. DPT Müsteşarlığı'nın görüşleri alındıktan sonra söz konusu raporlar Ajansın web sitesinde yayınlanarak kamuoyu ile paylaşılacaktır. Plan ve buna bağlı olarak yürütülen tüm program ve

projeler yılda bir kez Mart ayının ilk haftasında DPT Müsteşarlığı ve Ajans Genel Sekreterlerinin katılımıyla düzenlenecek bir toplantıda değerlendirilecektir. Bu değerlendirmelere esas oluşturacak bütün çalışmalar, DPT Müsteşarlığı tarafından belirlenen yöntem çerçevesinde, Ajans tarafından hazırlanıp toplantıya katılacaklara dağıtılacaktır. Toplantıda; hazırlanan Bölge Planının etkililiği ve etkinliği, Dokuzuncu Kalkınma Planı başta olmak üzere ilgili üst ölçekli planlarla uyumluluğu, Planın Bölge ve ülke ekonomisine yatırım, istihdam ve büyüme gibi makroekonomik göstergeler açısından katkıları değerlendirilecektir.

Bölge Planı uygulama sürecinde genel koordinasyondan İstanbul Kalkınma Ajansı sorumlu olacaktır. Bu çerçevede Ajans tarafından desteklenecek program ve projelerin izleme ve değerlendirilmesi için altyapı oluşturulacaktır. Ayrıca Ajans tarafından yapılacak çalışmalar ve uygulanacak programlar Kalkınma Kurulu toplantılarında Kalkınma Kurulu üyeleri ile paylaşılacak ve böylece Yönetim Kurulu dışındaki Bölgedeki kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları da uygulama, izleme ve değerlendirme sürecine dahil edilecektir.

Ayrıca Ajans tarafından “Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği” ile “Kalkınma Ajansları Destek Yönetim Kılavuzu” çerçevesinde ve 2010-2013 İstanbul Bölge Planı’ndaki öncelikler doğrultusunda proje ve faaliyet destek alanlarında proje teklif çağrısına çıkılacaktır. İlgili Yönetmeliğe uygun formatlarda alınan başvurular, ön inceleme aşamasının ardından bağımsız değerlendiriciler tarafından değerlendirilecektir. Değerlendirme Komitesi’nin incelemesinin ardından başvurular Yönetim Kurulu’nun onayına sunulacaktır. Onaylanan projelere Ajans tarafından doğrudan finansman desteği, faiz desteği, faizsiz kredi desteği ve/veya teknik destek verilecektir.

İzleme faaliyetleri sürecinde, Ajansın desteklediği proje ve faaliyetlerin mali ve fiziki gerçekleştirmeleri, performansları, riskleri, sorun ve ihtiyaçları tespit edilecek ve gerekli tedbirler alınacaktır. İzleme faaliyetleri ulusal düzeyde DPT Müsteşarlığı, bölge düzeyinde ise Ajans tarafından sistemli bir şekilde yürütülecektir. Desteklenen proje ve faaliyetlere ilişkin verilerin düzenli bir şekilde toplanması ve sözleşme yükümlülüklerine uygunluğun kontrolü için izleme ziyaretleri ve raporlama faaliyetleri yapılarak takip edilecek,

destek faaliyetleri ile de yararlanıcılarla düzenli irtibat kurulup, faaliyetlerini yakından izleme ve yönlendirme imkânı sağlanacaktır. Yararlanıcı beyan raporları, 2 ayda bir yararlanıcı tarafından Ajans veri sistemine aktarılacaktır. Ajans tarafından desteklenen proje ve faaliyetlere ait genel değerlendirmelerin yapıldığı raporlar altı aylık ve yıllık faaliyet raporları ile birlikte DPT Müsteşarlığı’na gönderilecektir.

- Altan, Rifat, AB ve Türkiye'de Bölgesel Kalkınma, 31 Mart 2009, www.stratejikboyut.com
- Atatürk Havalimanı internet sitesi, <http://www.ataturkairport.com/6.php>
- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) İstatistikleri, www.bddk.gov.tr
- Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Politika Dokümanı, Kadın ve Yoksulluk, Ankara, 2008.
- Başbakanlık Özürlüler İdaresi, <http://www.ozurluler.gov.tr/yenimevzuat/2-1.htm>
- Başbakanlık Özürlüler İdaresi, Türkiye Özürlüler Araştırması, 2002.
- Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, Afet İşleri Genel Müdürlüğü, Deprem Araştırma Dairesi Başkanlığı, Türkiye Deprem Bölgeleri Haritası, 18.04.1996.
- Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, Kentleşme Şurası 2009, Afetlere Hazırlık ve Kentsel Risk Yönetimi Komisyonu Raporu 7, Ankara, Nisan 2009.
- Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, Kentleşme Şurası 2009, Kentlilik Bilinci, Kültür ve Eğitim Komisyonu Raporu 7, Ankara, Nisan 2009.
- Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, Kentleşme Şurası 2009, Kentsel Dönüşüm, Konut ve Arsa Politikaları Komisyonu Raporu 7, Ankara, Nisan 2009.
- Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, Kentleşme Şurası 2009, Kentsel Miras, Mekan Kalitesi ve Kentsel Tasarım Komisyonu Raporu 7, Ankara, Nisan 2009.
- Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, Kentleşme Şurası 2009, Kentsel Yoksulluk, Göç ve Sosyal Politikalar Komisyonu Raporu 7, Ankara, Nisan 2009.
- Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, Kentleşme Şurası 2009, Mekansal Planlama Sistemi ve Kurumsal Yapılanma Komisyonu Raporu 7, Ankara, Nisan 2009.
- Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, Kentleşme Şurası, 2009, Kentsel Teknik Altyapı ve Ulaşım Komisyonu Raporu. <http://www.bayindirlik.gov.tr/turkce/kentlesme/kitap2.pdf>
- Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, Türkiye'de Planlama Süreci, <http://www.bayindirlik.gov.tr/turkce/dosya/TURKIYEDEPLANLAMASURECI.ppt>
- Birol, Gaye (Yrd. Doç.Dr.), Kentlilik Bilinci ve Balıkesir'den Yarım Asırlık Bir Örnek: Yeni Çarşı Deneyimi, www.balikesir.edu.tr
- Cıgla, İbrahim, Risk Gruplarında Sosyal Hizmetlerin Rolü, www.sosyalhizmetuzmani.org
- Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı (DPT) - Birleşmiş Milletler (BM) Mukim Koordinatörlüğü, Binyıl Kalkınma Hedefleri Raporu- Türkiye 2010, 2010.
- Birleşmiş Milletler Çevre Programı, Global Environment Outlook, GEO4, Environment for Development 2007.
- Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) Ulusal İnsani Kalkınma Raporu; Türkiye'de Gençlik, 2008
- Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), Human Development Report, 2009.
- Boru Hatları ile Petrol Taşıma A.Ş. (BOTAŞ), 2008 Faaliyet Raporu, 2008.
- City Mayors Statistics, The Largest Cities In The World and Their Mayors, <http://www.citymayors.com/statistics/largest-cities-mayors-1.html>
- CNBC-E Business, 81 İlin Yaşam Kalitesi, Eylül 2010.
- CNN Türk İnternet Sitesi <http://www.cnnturk.com/2010/turkiye/07/21/akkuyuda.nukleer.santral.kuruluyor/584215.0/index.html>
- Çevre ve Orman Bakanlığı, Ormanlık İstatistikleri, 2007.
- Çevre ve Orman Bakanlığı, Ulusal İklim Değişikliği Stratejisi Belgesi, 2009.
- Çevre ve Orman İl Müdürlüğü, Çevre Durum Raporu 2008-09, 2008.
- Denizcilik Müsteşarlığı İstatistikleri, <http://www.denizcilik.gov.tr/tr/istatistik/istatistik.asp>
- Devlet Hava Meydanları İşletmesi (DHMI) Genel Müdürlüğü İstatistikleri ve internet sitesi, <http://www.dhmi.gov.tr/>
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Nüfus Sayımları, Bina Sayımı 2000.
- Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı (DPT), 9. Ulusal Kalkınma Planı, 2009.
- Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı (DPT), 2010 Yılı Programı, www.dpt.gov.tr
- Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı (DPT), Dokuzuncu Kalkınma Planı, 2006.
- Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı (DPT), İllerde Öne Çıkan Sanayi Sektörleri, Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü, Ağustos 2006.
- Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı (DPT), İllerin SosyoEkonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması, 2003.
- Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı (DPT), Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, Türkiye'de Yaşlıların Durumu ve Yaşlanma Ulusal Eylem Planı, 2007.
- Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı (DPT); Dokuzuncu Kalkınma Planı, Yerleşme - Şehirleşme Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2007.
- Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı (DPT); Dokuzuncu Kalkınma Planı, Gelir Dağılımı ve Yoksullukla Mücadele Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2007.
- Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı (DPT); Dokuzuncu Kalkınma Planı, İşgücü Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2007.
- Dünya Bankası, Female Labor Force Participation in Turkey: Trends, Determinants and Policy Framework, 2009.
- Dünya Bankası, Türkiye İşgücü Piyasası Raporu, 2006.
- Ekonomi ve Dış Politikalar Araştırma Merkezi (EDAM) & Deloitte, Türkiye İçin Bir Rekabet Endeksi, 2009.
- Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD), Health Data, 2009.
- Elektrik İşleri Etüt İdaresi Genel Müdürlüğü, 2010.
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı internet sitesi, www.enerji.gov.tr
- Erdem, Akif M., "İstanbul'da suç oranı düştü" başlıklı haber, 21 Mart 2007 tarihli Milliyet Gazetesi, www.milliyet.com.tr

- EUROSTAT, Population Statistics, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database
- EUROSTAT, Data in Focus, Population Statistics in Europe 2008: first results (by Monica Marcu), http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-QA-09-031/EN/KS-QA-09-031-EN.PDF
- EUROSTAT, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home>
- EUROSTAT, İşgücü Piyasası İstatistikleri, 2009.
- European Community Health Indicators, 2008 http://ec.europa.eu/health/indicators/echi/index_en.htm
- Gerçek, Haluk ve; Demir, Orhan, Urban Mobility in Istanbul – Final Report, Plan Bleu, 2008.
- Globalization and World Cities (GaWC) Research Network, The World According to GaWC 2004 <http://www.lboro.ac.uk/gawc/world2004.html>
- Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2008, Ankara, 2009.
- IEA Statistics, Electricity Information, 2009.
- IMD, World Competitiveness Yearbook 2010, 2010.
- İstanbul Metropolitan Planlama ve Kentsel Tasarım Merkezi (IMP), Çevre Düzeni Planı 2005.
- İçişleri Bakanlığı internet sitesi www.icisleri.gov.tr
- İSTAÇ, Termal Gazifikasyon Yöntemi ile Katı Atık Bertarafı ve Enerji Üretimi.
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB) Haberleri, <http://www.ibb.gov.tr/tr-TR/Pages/Haber.aspx?NewsID=17859> 19.08.2010
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB) internet sitesi, www.ibb.gov.tr
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB) İstanbul İli İdari Sınırları Haritası, <http://www.ibb.gov.tr/tr-TR/Pages/Haber.aspx?NewsID=15773>
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB), 1/100.000 Ölçekli İstanbul Çevre Düzeni Planı, İmar ve Şehircilik Daire Başkanlığı Şehir Planlama Müdürlüğü, 2006. (Meclis Kararı:2009)
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB), 1/100.000 Ölçekli İstanbul Çevre Düzeni Planı, 2009
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB), 1/25000 Ölçekli İstanbul Nazım İmar Planı Analizleri Raporları, 2007.
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB), 2009 Yılı Faaliyet Raporu, 2010
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB), 2010-2013 Stratejik Planı, 2010
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB), APK Daire Başkanlığı Araştırma Müdürlüğü, Sosyal Doku Projesi Araştırmaları, 2004.
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB), İETT Genel Müdürlüğü verileri
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB), İstanbul Deniz Otobüsleri A.Ş. verileri
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB), İstanbul İl Bütünü Çevre Düzeni Planı Araştırmalar Raporu, 2006.
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB), İstanbul Sektör Senaryoları, Çevre Koruma ve Sürdürülebilirlik, 2007.
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB), İstanbul Ulaşım Ana Planı Hane Halkı Araştırması Raporu, 2006.
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB), Nazım İmar Planı Analitik Etüdlar İş, Ekonomik Yapı Analizleri Raporu, 2005.
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB), Planlama ve İmar Dairesi Zemin ve Deprem İnceleme Müdürlüğü, İstanbul için Deprem Master Planı, 2003.
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB), Stratejik Raporu, Sektör Senaryoları / Veri ve Bilgilerin Analiz Edilmesi
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB), Ulaşım A.Ş. verileri
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB), Ulaşım Daire Başkanlığı verileri
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB), İmar ve Şehircilik Daire Başkanlığı Şehir Planlama Müdürlüğü, İstanbul'un Eylem Planlamasına Yönelik Mekansal Gelişme Stratejileri Araştırma ve Model Geliştirme Çalışması, 2005.
- İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğü, 2010-2014 Stratejik Plan, İstanbul, 2010.
- İstanbul İl Sağlık Müdürlüğü 2010 verileri, 2010.
- İstanbul İl Sağlık Müdürlüğü, İstanbul Sağlık İstatistikleri, 2009.
- İstanbul İl Sağlık Müdürlüğü, İstanbul'da Sağlık 2010, 2010.
- İstanbul Metropolitan Planlama ve Kentsel Tasarım Merkezi (IMP), Çevre Düzeni Planı Araştırma ve Sentez Raporları, 2004
- İstanbul Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü verileri, 2010.
- İstanbul Tarım İl Müdürlüğü, Tarım İstatistikleri 2007-08.
- İstanbul Tarım İl Müdürlüğü, Tarım Master Planı, 2004.
- İstanbul Ticaret Odası (İTO), Ekonomik Rapor, 2009.
- İstanbul Valiliği İl İstihdam Kurulu, İstanbul İstihdam Raporu, 2007.
- İstanbul Valiliği İl Planlama Koordinasyon Müdürlüğü, 2009 Yılı Yatırımları Yılsonu Değerlendirme Raporu, 2010
- İstanbul Valiliği İl Planlama Koordinasyon Müdürlüğü, İstanbul İl Brifingi, 2010.
- İstanbul Valiliği İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü verileri
- Japon Uluslararası İşbirliği Ajansı (JICA) - İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB), Türkiye

KAYNAKÇA

- Cumhuriyeti İstanbul İli Sismik Mikro-Bölgeleme Dahil Afet Önleme/Azaltma Temel Planı Çalışması Son Rapor Cilt V, Eylül 2002.
- Karagöl, Erdal Tanas; Akgeyik, Tekin; Türkiye'de İstihdamın Durumu: Genel Eğilimler, 2010
 - Karayolları Genel Müdürlüğü internet sitesi, www.kgm.gov.tr
 - Kocaman, T., Türkiye'de İç Göçler ve Göç Edenlerin Nitelikleri, DPT Yayınları, Ankara, 2008
 - Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB), 2009 Yılı Faaliyet Raporu, 2010.
 - Maden Tetkik Arama Genel Müdürlüğü (MTA), İl Maden Potansiyelleri 2010.
 - Maliye Bakanlığı, www.bumko.gov.tr
 - Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi Türkiye, 2009, <http://www.megep.meb.gov.tr>,
 - Milli Eğitim Bakanlığı İstatistikleri, www.meb.gov.tr
 - Milli Eğitim Bakanlığı, 2002 Yılı Başında Milli Eğitim, Eğitim İstatistikleri, www.meb.gov.tr
 - Milli Eğitim Bakanlığı, Milli Eğitim İstatistikleri-Örgün Eğitim 2009-2010, Ankara, 2010.
 - Muharrem Eş ve Tuncay Güloğlu, Bilgi Toplumuna Geçişte Kentleşme ve Kentsel Yoksulluk: İstanbul Örneği, 2004.
 - OECD, Education at a Glance, 2009.
 - OECD, İstanbul Metropolitan Alan Çalışması, 2008.
 - OECD, Territorial Reviews: Competitive Cities in the Global Economy, Paris, 2006.
 - OECD, Türkiye Çevresel Performans İnceleme Raporu, 2008.
 - Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) İstatistikleri, www.osym.gov.tr
 - Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM), 2008 - 2009 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri, Ankara, 2009.
 - Önemli Göç Alan Kentler Olarak İstanbul, İzmir, Ankara ve Bursa'nın Ekonomik ve Sosyal Entegrasyon Problemlerinin Çözümüne Destek Projesi İhtiyaç Analizi Raporu, 2009.
 - Öztürk, İbrahim; Türkiye'de işsizlik: Anlamak, açıklamak ve çözmek, Anlayış Dergisi; Sayı 84, 2008.
 - Research Institute of Organic Agriculture FiBL, 2010.
 - Sabiha Gökçen Havalimanı internet sitesi, http://www.sabihagokcen.aero/isg_hakkinda
 - Sağlık Bakanlığı, 2003 Sağlıkta Dönüşüm Programı, 2003.
 - Sağlık Bakanlığı, Sağlık İstatistikleri Yıllığı, 2008.
 - Sapancalı, Faruk (Doç.Dr.), Avrupa Birliği'nde Sosyal Dışlanma Sorunu ve Mücadele Yöntemleri, Çalışma ve Toplum, 2005/3, www.calismatoplum.org
 - Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, www.istanbulshcek.gov.tr
 - Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, İçerme Belgesi, <http://www.sydg.gov.tr/html/195/JIM+Belgesi/>
 - Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı internet sitesi <http://sydv.istanbul.gov.tr/>
 - Tanırkulu, Duygu, Yükseköğretime Erişimin Değerlendirilmesi ve Türkiye İçin Politika Önerileri, DPT Yayınları, Ankara, 2009.
 - Taşdemir, İ., Batuk F., Boğaz Geçişlerinin İstanbul Üzerinde Oluşturduğu Sosyoekonomik Değişimlerin CBS Ortamında İncelenmesi, 12. Türkiye Harita Bilimsel ve Teknik Kurultayı, Ankara, 11 - 15 Mayıs 2009.
 - T.C. Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Vakfı Genel Müdürlüğü, İçerme Belgesi, www.sydg.gov.tr
 - TCDD Genel Müdürlüğü İstatistik Yıllıkları
 - The Global Competitiveness Report 2009-2010, World Economic Forum, 2010
 - The World Fact Book, CIA
 - TÜİK , İşgücü İstatistikleri, 2009.
 - TÜİK, 14.10.2009 tarihli ve 180 sayılı Haber Bülteni
 - TÜİK, 2009 ADNKS
 - TÜİK, ADNKS 2009 verileri
 - TÜİK, Aile Yapısı Araştırması, 2006.
 - TÜİK, Bölgesel Gayri Safi Katma Değer; Ulusal Hesaplar, 2006
 - TÜİK, Bölgesel Göstergeler TR10 İstanbul 2009, 2010
 - TÜİK, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması, 2008.
 - TÜİK, Hanehalkı Bütçe Araştırması, 2008.
 - TÜİK, Hanehalkı İşgücü Anketi, 2008
 - TÜİK, İstatistik Göstergeler 1923-2008
 - TÜİK, İstatistiklerle Türkiye 2009
 - TÜİK, Milli Eğitim İstatistikleri Yaygın Eğitim 2008-2009, www.tuik.gov.tr
 - TÜİK, Motorlu Kara Taşıtları İstatistikleri
 - TÜİK, Nüfus ve Demografi İstatistikleri Veritabanları, <http://www.tuik.gov.tr/jsp/duyuru/upload/vt/vt.htm>
 - TÜİK, Nüfus ve Kalkınma Göstergeleri, 2009.

- TÜİK, Sorularla Resmi İstatistikler Dizisi -1, İşgücü, İstihdam ve İşsizlik İstatistikleri, 2007
- TÜİK, Türkiye İstatistik Yıllığı 2009, 2010
- TÜİK, Türkiye İstatistik Yıllığı 2008
- TÜİK, Yaşam Memnuniyeti Araştırması, Toplumsal Cinsiyet Göstergeleri, 2009.
- TÜİK, Yoksulluk Çalışması Sonuçları, 2008.
- Türkiye İş Kurumu (İŞKUR), İstanbul İli İşgücü Piyasası Araştırması Sonuç Raporu, 2009.
- Türkiye İşadamları ve Sanayicileri Derneği (TÜSİAD), Türkiye'de İşgücü Piyasasının Kurumsal Yapısı ve İşsizlik, 2004
- Türkiye İşadamları ve Sanayicileri Derneği (TÜSİAD), Türkiye'de Tarım ve Gıda Raporu, 2008.
- Uluslararası Anadolu ve Trakya Otobüsçüler Derneği (UATOD), <http://www.otogaristanbul.com/>
- UBS, Prices and Earnings: A Global Purchasing Power Comparison 2009, August 2010
- Ulaştırma Bakanlığı, DLH Genel Müdürlüğü 2008-2009 Yılı Değerlendirmesi, www.dlh.gov.tr
- Ulaştırma Bakanlığı, DLH Genel Müdürlüğü 2010 Yılı Yatırım Programı, <http://www.dlh.gov.tr/>
- Ulaştırma Bakanlığı, İstanbul Bölge Müdürlüğü verileri
- Uluslararası Rekabet Araştırmaları Kurumu (URAK), İllerarası Rekabetçilik Endeksi 2008-2009, 2009
- UNICEF, The State of World's Children, 2009, <http://www.unicef.org/rightsite/sowc/statistics.php>
- United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division, World Population Prospects: The 2008 Revision, CD-ROM Edition, New York, 2009 http://esa.un.org/unpd/wpp2008/paps_period-indicators.htm, 20.04.2010
- United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Challenges and Development Goals, New York, 2005
- Urban Age İstanbul Konferansı Kent Verileri, <http://www.urban-age.net/cities/istanbul/data/2009/>
- Urban Age İstanbul Konferansı, İstanbul City of Intersections, Kasım 2009
- Üsküdar Belediyesi Mali Hizmetler Müdürlüğü (21.05.2010 tarih ve 5943 sayılı resmi yazısı)
- World Health Organization (WHO), World Health Statistics 2009.
- International Institute for Labour Studies, World of Work Report 2009: The Global Jobs Crisis and Beyond, 2009.
- WWEA, World Wind Energy Report, 2009.
- Yıldız Aksoy, İstanbul Kenti Yeşil Alan Durumunun İrdelenmesi, 2001.
- Sinan Yörük, Abdullah Dikici ve Ahmet Uysal, Bilgi Toplumu ve Türkiye'de Mesleki Eğitim, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:12, Sayı:2, Sayfa: 299-312, Elazığ, 2002.
- Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK), 2008 Yılı Yayın İstatistikleri: 2008 Yılında Üniversitelerde Öğretim Üyesi Başına Düşen Yayın Sayısı Sıralaması, www.yok.gov.tr

KİTAP TASARIMI

TAXI Creative Solutions - www.taxics.com

BASKI

xxxx Ofset

Bu yayının tüm hakları saklıdır; tamamı ya da bir bölümü yayımcının yazılı izni olmaksızın, aynen ya da işlenerek yeniden basılamaz, fotokopi dahil elektronik veya mekanik herhangi bir yolla çoğaltılamaz, kaydedilemez, yayılamaz, herhangi bir ortamda yayınlanamaz, iletilemez veya diğer kullanımlara konu edilemez.

Copyright © İstanbul Kalkınma Ajansı

Kasım, 2011

